

Centraal Planbureau

Keuzes in Kaart 2022-2025

Economische analyse van
verkiezingsprogramma's

→ *Bijlage per
partij*

10 partijen

2000 maatregelen

CPB

maart 2021

Bijlage per partij

A.1 VVD

Deze paragraaf geeft een gedetailleerd overzicht van het door de VVD aangeleverde beleidspakket en zijn effecten op de overheidsuitgaven en de lasten. De bedragen zijn ex-ante, in prijzen 2021 en betreffen afwijkingen ten opzichte van het basispad.

A.1.1 Uitgaven

De VVD intensiveert per saldo 3,6 mld euro op de overheidsuitgaven in 2025. Na een opsomming van de uitgavenmaatregelen volgt een tabel.

Sociale zekerheid

- De VVD verhoogt het wettelijk minimumloon met 10%, boven op de standaardkoppeling van het wml aan de contractloonstijging. De gekoppelde uitkeringen volgen deze extra stijging niet. Hierdoor nemen de socialezekerheidsuitgaven toe met 1,3 mld euro. (VVD_107_a, VVD_107_b, VVD_107_c, VVD_107_d)
- De VVD verhoogt de kinderopvangtoeslag via de vergoedingspercentages in de eerstekindtabel. Dit is een intensivering van 0,7 mld euro. (VVD_109)
- De VVD breidt het aantal beschutte werkplekken uit met 20.000 plekken. Dit is een intensivering van 0,5 mld euro. (VVD_119)
- De VVD introduceert een collectieve, lastendekkende publieke verzekering voor de kosten van loondoorbetaling in het tweede ziektejaar voor kleine werkgevers (tot 25 werknemers). Omdat de re-integratieprikkels voor werkgevers afneemt, stijgen de WIA-uitgaven beperkt. In totaal stijgen de overheidsuitgaven met 0,3 mld euro. Tegenover deze intensivering staan premie-inkomsten voor de overheid (VVD_103_b) en lagere niet-EMU-relevante werkgeverslasten (VVD_103_c). (VVD_103_a)
- De VVD verhoogt de WW-uitkering naar 82,5% van het oude loon in de eerste drie maanden en naar 75% in de daarop volgende vier maanden. Voor de resterende duur verlaagt de VVD de uitkering naar 65% van het oude loon. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (VVD_105)
- De VVD stelt 0,1 mld euro geoormerkt budget beschikbaar voor scholing van langdurig werklozen in de WW. (VVD_118)
- De VVD ontkoppelt de socialezekerheidsuitkeringen, met uitzondering van de AOW en WIA, gedurende vier achtereenvolgende jaren. Dit is een ombuiging van 0,8 mld euro. (VVD_111_a, VVD_111_b)
- De VVD befrist de kwaliteitskortingsgrens, huurprijsgrens en de aftoppingsgrenzen in de huurtoeslag. Hierdoor bouwt de huurtoeslag eerder af. Dit is een ombuiging van 0,7 mld euro. (VVD_150)
- De VVD beperkt de kinderbijslag tot maximaal twee kinderen per huishouden. Dit is een ombuiging van 0,4 mld euro. (VVD_115_a)
- De VVD wil de mogelijkheid bieden om de AOW tot maximaal vijf jaar later actuarieel neutraal in te laten gaan. Op korte termijn is er ex-ante sprake van een ombuiging van 0,2 mld euro in 2025, omdat een deel van de 'nieuwe' AOW-gerechtigden kiest voor latere opname. Na verloop van tijd speelt het effect van de hogere uitkeringen, wegens actuariële neutraliteit, een toenemende rol. Daardoor leidt dit tot een ex-ante intensivering van 0,1 mld euro structureel. (VVD_110_a)

- De VVD beperkt het kindgebonden budget tot maximaal twee kinderen per huishouden. Dit is een ombuiging van 0,2 mld euro. (VVD_115_b)
- De VVD verhoogt de normhuur in de huurtoeslag met 10 euro. Dit leidt tot een lagere huurtoeslag en betekent een ombuiging van 0,2 mld euro. (VVD_275)
- De VVD schaft het loonkostenvoordeel (LKV) ouders af. Dit is een ombuiging van 0,1 mld euro. (VVD_124)
- De VVD stabiliseert de hoogte van het verplichte eigen risico in de Zvw tussen 2022 en 2025 op 385 euro. Dit leidt tot een ombuiging op de zorgtoeslag van 0,1 mld euro. (VVD_132_c)
- In de WIA verandert de VVD het schattingsbesluit. De eis dat er minimaal drie functies geduid moeten worden (die ieder minimaal drie arbeidsplaatsen vertegenwoordigen) wordt aangepast naar twee functies. Dit leidt tot een ombuiging van structureel 0,5 mld euro, waarvan 0,1 mld euro in 2025. (VVD_104)
- De VVD verhoogt de normpercentages die gelden tot het drempelinkomen in de zorgtoeslag. Dit leidt tot een lagere zorgtoeslag en is een ombuiging van 0,1 mld euro in 2025 en 0,3 mld euro structureel. (VVD_266)
- De VVD verlaagt de liberalisatiegrens voor huurwoningen naar de lage aftoppingsgrens voor de huurtoeslag. Bestaande gevallen behouden hun recht op huurtoeslag en de huurgrens voor het bepalen of een woning onder de verhuurderheffing valt blijft ongewijzigd. Dit is een beperkte ombuiging in 2025 en van 0,5 mld euro structureel. (VVD_148)

Zorg

- De VVD stabiliseert de hoogte van het verplichte eigen risico in de Zvw tussen 2022 en 2025 op 385 euro. Dit is een intensivering van 0,5 mld euro. Het gaat deels om een verschuiving van private naar collectieve zorguitgaven. (VVD_132_a)
- De VVD standaardiseert de gegevensuitwisseling tussen zorgaanbieders onderling en tussen zorgaanbieders en zorgverzekeraars. Vanwege implementatiekosten is dit een intensivering van 0,2 mld euro in 2025. De structurele ombuiging is 0,4 mld euro. (VVD_140)
- De VVD intensificeert 0,5 mld euro in het gemeente- en provinciefonds, zie maatregel VVD_269_a. Omdat gemeenten vrijheid hebben bij het besteden van de middelen van het gemeentefonds, is verondersteld dat de intensivering deels neerslaat bij zorg. Dit is een intensivering van 0,2 mld euro in Wmo/jeugdzorg. (VVD_269_b, VVD_269_c)
- De VVD intensificeert taakstellend 0,2 mld euro in de Wlz met het oog op het verhogen van het aantal werknemers in de Wlz. (VVD_221)
- De VVD hevelt ouderenzorg met zorgzwaartepakket Verpleging en Verzorging over van Wlz naar Zvw. Ouderenzorg wordt voortaan integraal risicodragend door zorgverzekeraars uitgevoerd. Door aanloopkosten gaat het om een intensivering in 2025 en een ombuiging structureel. Het gaat om een intensivering van 0,1 mld euro in 2025 en een ombuiging van 0,2 mld euro structureel. (VVD_272)
- De VVD intensificeert taakstellend 0,1 mld euro in flexibele IC-capaciteit ten behoeve van infectieziektebestrijding. Het is onzeker of het doel behaald wordt omdat het risico bestaat dat de gecreëerde overcapaciteit na verloop van tijd wordt ingezet in de reguliere zorgverlening. (VVD_220)
- De VVD introduceert een objectief verdeelmodel, waarmee het macrobudget voor de gehandicaptenzorg binnen de Wlz wordt verdeeld tussen de regio's. Dit is een structurele ombuiging van 0,2 mld euro. Vanwege aanloopkosten is er een beperkte intensivering in 2025. De structurele besparing is onzeker omdat er nog onderzoek nodig is naar kwantitatieve informatie voor het model en er passende instrumenten nodig zijn voor zorgkantoren om de kosten te beïnvloeden. (VVD_145)
- De VVD voert een kostenbeheersingsinstrument in de Zvw in, waarbij een onafhankelijke autoriteit de wettelijk opdracht krijgt om de groei van de zorgkosten te beperken tot de groei uit hoofde van demografie en lonen en prijzen. Bij overschrijding van het maximale groeipercentage heeft de

autoriteit het mandaat om het pakket te beperken. Als flankerend beleid intensiveert de VVD in onderzoek naar de effectiviteit en kosteneffectiviteit van zorg in het basispakket, om beter onderbouwde pakketkeuzes te kunnen maken. Dit is een ombuiging van 0,8 mld euro. (VVD_264)

- De VVD verplicht zorgverzekeraars om alle niet-concurrentiegevoelige onderdelen (inkoop en verantwoording) van hun contracten met zorgaanbieders te standaardiseren. Dit is een ombuiging van 0,2 mld euro in 2025 en 0,3 mld euro structureel. (VVD_142)
- De VVD wil de indicatiestelling in de ongecontracteerde wijkverpleging (inclusief palliatieve zorg en pgb) door onafhankelijke (gecontracteerde) wijkverpleegkundigen laten doen. Dit is een ombuiging van 0,1 mld euro. (VVD_139)
- De VVD stelt meerjarige contracten en budgetafspraken in de Wlz verplicht. Dit is een ombuiging van 0,1 mld euro. (VVD_131)
- De VVD breidt het bestaande beleid van prijsonderhandelingen bij pakketbesluiten uit naar alle nieuwe dure geneesmiddelen (uitgaven meer dan 40 mln euro per jaar per middel of meer dan 50.000 euro per behandeling en totale uitgaven meer dan 10 mln euro). Dit is een beperkte ombuiging in 2025 en een ombuiging van 0,1 mld euro structureel. (VVD_137_a)
- De VVD geeft gemeenten de taak valpreventieprogramma's aan te (laten) bieden voor hun inwoners van 65 jaar en ouder. Hiervoor intensiveert de VVD in de Wmo. Deze programma's leiden tot besparingen in de Zvw en Wlz. Per saldo is er een beperkte ombuiging. (VVD_136_a, VVD_136_b, VVD_136_c)
- De VVD wil alle nieuwe artsen verplichten tot loondienst. Dit is een beperkte ombuiging in 2025. De structurele ombuiging is 0,4 mld euro. Vanwege de afkoop van goodwill is er een eenmalige intensivering van 2,1 mld euro geboekt in 2024. Dit bedrag kan bij de rechter hoger of lager uitvallen. (VVD_265_a)
- De VVD voert een nieuwe betaaltitel in om een verschuiving van complexe medisch specialistische zorg naar anderhalvelijnszorg te stimuleren. Dit is een ombuiging van nul euro in 2025. De structurele ombuiging is 0,1 mld euro. (VVD_259)

Openbaar bestuur

- De VVD intensiveert 0,5 mld euro in het gemeente- en provinciefonds met het oog op begeleiding in de bijstand (0,3 mld euro), het beschikbaar stellen van grond voor woningbouw (0,1 mld euro) en armoedebestrijding (0,1 mld euro). Omdat gemeenten vrijheid hebben bij het besteden van de middelen van het gemeentefonds, is verondersteld dat de intensivering deels neerslaat bij openbaar bestuur (0,3 mld euro) en deels bij zorg (VVD_269_b, VVD_269_c). (VVD_269_a)
- De VVD beperkt taakstellend de uitgaven bij het Rijk en de zbo's via een apparaatskorting en zondert veiligheid, defensie, bereikbaarheid en de Belastingdienst uit van de apparaatskorting. Dit leidt tot besparing van 0,2 mld euro op het openbaar bestuur. (VVD_101)

Onderwijs

- De VVD halveert het wettelijk collegegeld voor de bachelor voor natuur-, techniek, leraren- en zorgopleidingen. Dit is een intensivering van 0,3 mld euro. (VVD_154)
- De VVD verhoogt de lumpsum voor excellente scholen in het primair en voortgezet onderwijs. Dit is een intensivering van 0,2 mld euro. (VVD_229)
- De VVD verhoogt de lumpsum van het primair onderwijs met als doel excellente leraren beter te belonen. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (VVD_227)
- De VVD verhoogt de lumpsum van het voortgezet onderwijs met als doel excellente leraren beter te belonen. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (VVD_228)
- De VVD buigt generiek taakstellend 0,3 mld euro om op subsidies uitgegeven door het ministerie van OCW. (VVD_158)

- De VVD schaft de regeling halvering collegegeld eerste jaar af. Dit is een ombuiging van 0,2 mld euro. (VVD_155)
- De VVD verlaagt de lumpsum van het hoger onderwijs met 0,2 mld euro, met als doel de samenwerking tussen instellingen te bevorderen en het aantal opleidingen te verminderen. (VVD_230)

Overdrachten aan bedrijven

- De VVD introduceert een fonds voor nieuwbouwprojecten van woningen. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (VVD_146)
- De VVD buigt generiek taakstellend 0,3 mld euro om op overdrachten aan bedrijven. (VVD_181)
- De VVD schaft het toekomstfonds af. Dit betekent een ombuiging van 0,1 mld euro. (VVD_276)

Internationale samenwerking

- De VVD beperkt de ontwikkelingssamenwerking tot noodhulp, opvang in de regio en de verplichte bijdragen aan internationale organisaties. Dit is een ombuiging van 1,4 mld euro in 2025 en 2,8 mld euro structureel. (VVD_173)
- De VVD koppelt het budget van de ontwikkelingshulp niet langer aan het bruto nationaal inkomen. Dit is een ombuiging van 0,2 mld euro. (VVD_174)

Veiligheid

- De VVD intensificeert 0,4 mld euro in extra politiecapaciteit, waaronder rechercheurs en wijkagenten. (VVD_243)
- De VVD intensificeert 0,2 mld euro in versterking van de migratieketen. (VVD_170)
- De VVD intensificeert 0,2 mld euro in terrorismebestrijding. (VVD_238)
- De VVD intensificeert 0,1 mld euro in de veiligheidsdiensten. (VVD_171)
- De VVD intensificeert 0,1 mld euro in de bestrijding van ondermijnende criminaliteit. (VVD_239)
- De VVD intensificeert 0,1 mld euro in de bestrijding van financiële criminaliteit. (VVD_240)
- De VVD intensificeert 0,1 mld euro in veiligheid. (VVD_241)
- De VVD intensificeert 0,1 mld euro in de cybercapaciteit van de politie. (VVD_242)
- De VVD verhoogt de verkeersboetes taakstellend met 0,2 mld euro. (VVD_162)

Bereikbaarheid

- De VVD verhoogt het budget van het infrastructuurfonds. Dit is een intensivering van 1,0 mld euro. (VVD_231)
- De invoering van de vrachtwagenheffing van de VVD (VVD_163) gaat gepaard met invoerings- en uitvoeringskosten. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro in 2025. (VVD_163_d)

Defensie

- De VVD intensificeert 1,3 mld euro in defensiematerieel en vastgoed. (VVD_233)
- De VVD intensificeert taakstellend 0,5 mld euro in defensie. (VVD_237)
- De VVD intensificeert 0,5 mld euro in defensie voor het aantrekken van extra personeel. (VVD_235_a)
- De VVD intensificeert 0,3 mld euro in drones voor en robotisering van defensie. (VVD_234)
- De VVD intensificeert 0,3 mld euro in defensie voor verbetering van de arbeidsvoorwaarden. (VVD_235_b)
- De VVD verhoogt het defensiebudget met 0,2 mld euro voor een intensivering in de MIVD en het opstarten van een cybercommando en een ruimte-eenheid. (VVD_236)

Klimaat en milieu

- Een deel van de bruto-opbrengst van de vrachtwagenheffing van de VVD wordt teruggesluisd naar verduurzaming van de vrachtwagensector. Dit is een intensivering van 0,2 mld euro. (VVD_164)
- De VVD intensificeert 0,2 mld euro in bronmaatregelen om de stikstofuitstoot te verlagen. (VVD_232)
- De VVD intensificeert taakstellend 0,1 mld euro ten behoeve van het stimuleren van kernenergie en de afvang en opslag van CO₂ (CCS). (VVD_176)
- De VVD verlaagt de uitgaven aan de SDE++ met 25%. Dit is door juridische aangelegene verplichtingen een ombuiging van 0,2 mld euro in 2025 en 0,8 mld euro structureel. (VVD_177)

Overig

- De VVD buigt 0,2 mld euro om op de publieke omroep. (VVD_157)
- VVD schaft de publieke financiering van de maatschappelijke diensttijd af. Dit is een ombuiging van 0,1 mld euro. (VVD_172)

Tabel A.1 Netto intensiveringen ten opzichte van het basispad in 2025, ex ante, mld euro

(+) betekent intensivering, (-) betekent ombuiging.	2025
Sociale zekerheid	0,1
Verhogen wml met 10%, zonder koppeling uitkeringen (VVD_107_a, VVD_107_b, VVD_107_c, VVD_107_d)	1,3
Verhoging kinderopvangtoeslag voor eerste kind (VVD_109)	0,7
Uitbreiden beschutte werkplekken met 20.000 plekken (VVD_119)	0,5
Collectiveren tweede ziektejaar kleine werkgevers (uitkeringen) (VVD_103_a)	0,3
Getrapte WW-uitkering 82,5% (3 maanden), 75% (4 maanden), 65% (daarna) (VVD_105)	0,1
Geoormerkt budget voor scholing langdurig werklozen in de WW (VVD_118)	0,1
Bevriezen van uitkeringshoogte gedurende vier jaar (excl. AOW, WIA)(effect op bijstand) (VVD_111_a, VVD_111_b)	-0,8
Bevriezen kwaliteitskortingsgrens, huurprijsgrens en aftoppingsgrenzen in de huurtoeslag (VVD_150)	-0,7
Kinderbijslag voor maximaal twee kinderen (VVD_115_a)	-0,4
Flexibele AOW-leeftijd: tot vijf jaar later (VVD_110_a)	-0,2
Kindgebonden budget voor maximaal twee kinderen (VVD_115_b)	-0,2
Verhoging normhuur in huurtoeslag (VVD_275)	-0,2
LKV ouderen afschaffen (VVD_124)	-0,1
Bevriezen verplichte eigen risico in de Zvw, zorgtoeslag (VVD_132_c)	-0,1
WIA-criterium 3x3 wordt 3x2 (VVD_104)	-0,1
Verhoging normpercentages in de zorgtoeslag (VVD_266)	-0,1
Verlagen liberalisatiegrens (VVD_148)	0,0
Zorg	0,0
Bevriezen verplichte eigen risico in de Zvw (VVD_132_a)	0,5
Gegevensuitwisseling in de zorg standaardiseren (VVD_140)	0,2
Verhoging gemeente- en provinciefonds: intensivering Wmo/jeugdzorg (VVD_269_b, VVD_269_c)	0,2
Intensivering in de Wlz (VVD_221)	0,2
Ouderenzorg naar Zvw (VVD_272)	0,1
Intensivering flexibele IC-capaciteit (VVD_220)	0,1

Introduceren objectief verdeelmodel gehandicaptenzorg binnen de Wlz (VVD_145)	0,0
Instrument voor beperken groei zorgkosten in Zvw, inclusief investering in kennisopbouw (VVD_264)	-0,8
Standaardisatie inkoop- en verantwoordingseisen Zvw (VVD_142)	-0,2
Onafhankelijke indicatiestelling ongecontracteerde wijkverpleging (VVD_139)	-0,1
Verplichten meerjarige contracten en budgetafspraken in de Wlz (VVD_131)	-0,1
Centrale inkoop genees- en hulpmiddelen voor dure geneesmiddelen (VVD_137_a)	0,0
Valpreventie bij 65-plussers (VVD_136_a, VVD_136_b, VVD_136_c)	0,0
Nieuwe artsen verplicht in loondienst (VVD_265_a)	0,0
Stimuleren van anderhalvelijnszorg (VVD_259)	0,0
Openbaar bestuur	0,1
Verhoging gemeente- en provinciefonds: intensivering openbaar bestuur (VVD_269_a)	0,3
Apparaatskorting Rijk: openbaar bestuur (VVD_101)	-0,2
Onderwijs	0,1
Halveren wettelijk collegegeld voor de gehele bachelor voor natuur-, techniek, leraren- en zorgopleidingen (VVD_154)	0,3
Verhogen lumpsum voor excellente scholen (VVD_229)	0,2
Verhogen lumpsum po voor hogere salarissen voor excellente leraren (VVD_227)	0,1
Verhogen lumpsum vo voor hogere salarissen voor excellente leraren (VVD_228)	0,1
Subsidietaakstelling: onderwijs (VVD_158)	-0,3
Afschaffen halvering collegegeld eerste jaar (VVD_155)	-0,2
Verlagen lumpsum ho om te komen tot meer samenwerking en minder opleidingen (VVD_230)	-0,2
Overdrachten aan bedrijven	-0,3
Intensivering woningbouw (VVD_146)	0,1
Subsidietaakstelling: overdrachten aan bedrijven (VVD_181)	-0,3
Afschaffen toekomstfonds (VVD_276)	-0,1
Internationale samenwerking	-1,6
Ontwikkelingssamenwerking beperken tot noodhulp, opvang in de regio en verplichte bijdragen (VVD_173)	-1,4
Inputnorm ODA loslaten (VVD_174)	-0,2
Veiligheid	1,0
Intensivering politie (VVD_243)	0,4
Intensivering migratieketen (VVD_170)	0,2
Intensivering terrorismebestrijding (VVD_238)	0,2
Intensivering veiligheidsdiensten (VVD_171)	0,1
Intensivering bestrijding ondermijnende criminaliteit (VVD_239)	0,1
Intensivering bestrijding financiële criminaliteit (VVD_240)	0,1
Taakstellende intensivering veiligheid (VVD_241)	0,1
Intensivering cybercapaciteit politie (VVD_242)	0,1

Verhoging verkeersboetes (VVD_162)	-0,2
Bereikbaarheid	1,1
Intensivering Infrastructuurfonds (VVD_231)	1,0
Invoeren vrachtwagenheffing (uitvoerings- en investeringskosten) (VVD_163_d)	0,1
Defensie	3,0
Intensivering defensiematerieel en vastgoed (VVD_233)	1,3
Taakstellende intensivering defensie (VVD_237)	0,5
Intensivering defensie (personeel) (VVD_235_a)	0,5
Intensivering drones en robotisering defensie (VVD_234)	0,3
Intensivering defensie (arbeidsvoorwaarden) (VVD_235_b)	0,3
Intensivering MIVD, cybercommando en ruimte-eenheid (VVD_236)	0,2
Klimaat en milieu	0,3
Terugsluis in verduurzaming sector (VVD_164)	0,2
Intensivering bronmaatregelen stikstofuitstoot (VVD_232)	0,2
Intensivering stimuleren kernenergie en CCS (VVD_176)	0,1
Verlagen SDE++ (VVD_177)	-0,2
Overig	-0,3
Ombuiging publieke omroep (VVD_157)	-0,2
Afschaffen publieke financiering maatschappelijke diensttijd (VVD_172)	-0,1

A.1.2 Lasten

De VVD verlaagt de beleidsmatige lasten met per saldo 7,2 mld euro in 2025. Het betreft daarbij de beleidsmatige lastenontwikkeling (blo) zoals gedefinieerd in het achtergronddocument bij de MEV 2021⁷⁵. De verlaging is opgebouwd uit een verlaging van 9,5 mld euro voor gezinnen, een verhoging van 1,8 mld euro voor bedrijven en een verhoging van 0,5 mld euro voor het buitenland. Hieronder worden de lastenmaatregelen opgesomd en gevolgd door een tabel.

Inkomen en arbeid

- De VVD past de arbeidskorting aan. Het maximale bedrag in de arbeidskorting wordt verhoogd met 1048 euro, het afbouwpunt wordt verlegd naar ca. 53.500 euro en het afbouwpercentage wordt verhoogd tot 10,35%. Dit is een lastenverlichting van 5,3 mld euro. (VVD_244, VVD_246, VVD_247)
- De VVD verlaagt het tarief over de eerste ca. 22.000 euro in box 1 naar 35,48%. Hiermee ontstaat een drieschijvenstelsel in box 1, waarbij de tweede schijf een tarief van 37,03% heeft. Voor personen vanaf de AOW-gerechtigde leeftijd geldt in de eerste schijf een lager belastingtarief van 17,58% en in de tweede schijf een lager tarief van 19,13% omdat zij geen AOW-premie betalen. Dit is een lastenverlichting van 3,0 mld euro. (VVD_197)
- De VVD verlaagt de Aof-premie voor kleine werkgevers (minder dan 25 werknemers, gemeten naar de loonsom van een gemiddelde werknemer). Dit is een lastenverlichting van 1,7 mld euro. (VVD_253)

⁷⁵ Badir, M. en M. van Kempen, 2020, Herdefiniëring beleidsmatige lastenontwikkeling, CPB Achtergronddocument, Den Haag. ([link](#))

- De VVD verhoogt het maximale bedrag in de inkomensafhankelijke combinatiekorting (IACK) met 6315 euro. Daarnaast verhoogt de VVD het opbouwpercentage in de IACK tot 100%. Dit is een lastenverlichting van 1,5 mld euro. (VVD_184_a, VVD_184_b)
- De VVD voert een nieuwe heffingskorting in voor werkende paren met en zonder kinderen die geen recht hebben op inkomensafhankelijke combinatiekorting. Het recht en de hoogte van de uitkering hangt samen met het inkomen van de minstverdienende partner. De heffingskorting bouwt met 11,45% op vanaf een inkomen van 30.000 euro en bedraagt maximaal 2991 euro. Vanaf een inkomen van ca. 68.500 euro bouwt de heffingskorting af met 11,45%. Dit is een lastenverlichting van ca. 0,8 mld euro. (VVD_185)
- De VVD verhoogt het maximale bedrag van de ouderenkorting met 440 euro. Dit is een lastenverlichting van 0,7 mld euro. (VVD_194)
- De VVD verhoogt het maximale bedrag in de algemene heffingskorting met 69 euro. Dit is een lastenverlichting van 0,5 mld euro. (VVD_195)
- De VVD verlaagt de Aof-premie en de WW-premies, de laatste zowel voor vaste contracten als voor flex-contracten. Deze maatregel is een lastenverlichting van 0,4 mld euro voor werkgevers. (VVD_200_a, VVD_200_b)
- De VVD verhoogt de mkb-winstvrijstelling naar 15%. Dit is een lastenverlichting van 0,1 mld euro. (VVD_250)
- De VVD breidt de (thuiswerk)vrijstellingen en vrije ruimte in de werkkostenregeling uit. Dit is een taakstellende lastenverlichting van 0,1 mld euro. (VVD_251)
- De VVD verlaagt het box 2-tarief taakstellend met 0,1 mld euro. Dit is een lastenverlichting voor bedrijven van 0,1 mld euro in 2025. Wegens een anticipatie-effect is er een substantieel negatief kaseffect in het jaar voor invoering en een tijdelijk hogere opbrengst in het jaar van invoering. (VVD_248)
- De VVD maakt verduurzaming van de woning aftrekbaar van het eigenwoningforfait. Dit is een taakstellende lastenverlichting van 0,1 mld euro. (VVD_206)
- De VVD bevriest het aangrijpingspunt van het toptarief gedurende de kabinetsperiode. Dit is een lastenverzwaring van 1,5 mld euro in 2025 en 1,3 mld euro structureel. (VVD_193)
- De VVD verlaagt de verplichtstelling voor pensioenpremies naar 60.000 euro. Daarboven hoeft (fiscaal gefaciliteerd tot de aftoppingsgrens) niet verplicht opgebouwd te worden: men kan hier vrijwillig van afzien. De lagere benutting van premieaftrek leidt tot een lastenverzwaring van 0,6 mld euro in 2025. Op lange termijn zijn de belastbare pensioenuitkeringen lager door een lagere premie-inleg. Structureel leidt dit tot een lastenverlichting van 0,1 mld euro. Aan invoering van deze maatregel voorafgaand aan de afschaffing van de doorsneesystematiek en van de progressieve premies bij premieregelingen zijn juridische risico's verbonden. (VVD_198_b, VVD_198_c, VVD_198_f)
- De VVD biedt mensen de mogelijkheid om vijf jaar geen pensioenpremie te betalen en deze bijvoorbeeld te gebruiken voor de aflossing van de hypotheek. De lagere aftrek van pensioenpremies leidt tot 0,3 mld euro hogere belastinginkomsten in 2025. Op lange termijn zijn de belastbare pensioenuitkeringen lager door een lagere premie-inleg. Structureel leidt dit tot een beperkte lastenverlichting. Aan invoering van deze maatregel voorafgaand aan de afschaffing van de doorsneesystematiek en van de progressieve premies bij premieregelingen zijn juridische risico's verbonden. (VVD_188_b, VVD_188_c, VVD_188_f)
- De VVD introduceert een collectieve, lastendekkende publieke verzekering voor de kosten van loondoorbetaling in het tweede ziektejaar voor kleine werkgevers (tot 25 werknemers). Tegenover de overheidsuitgaven (VVD_103_a), uitgezonderd de beperkt gestegen WIA-uitgaven, staan premie-inkomsten. Dit is een lastenverzwaring van afgerond 0,3 mld euro. De maatregel gaat gepaard met lagere niet-EMU-relevante werkgeverslasten (VVD_103_c). (VVD_103_b)

- De VVD schaft de middelingsregeling in de inkomstenbelasting af. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,2 mld euro. (VVD_273)
- De VVD beperkt de 30%-regeling voor ingekomen werknemers tot het bezoldigingsmaximum uit de Wet normering topinkomens. Dit betekent een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,1 mld euro in 2025. (VVD_192)

Vermogen en winst

- De VVD verhoogt de heffingsvermindering voor nieuwbouw in de verhuurderheffing. Dit is een lastenverlichting van 0,1 mld euro. (VVD_254)
- De VVD verhoogt de heffingsvermindering voor verduurzaming in de verhuurderheffing. Dit is een lastenverlichting van 0,1 mld euro. (VVD_255)
- De VVD introduceert een heffingsvermindering in de verhuurderheffing voor de bouw van ouderenwoningen. Dit is een lastenverlichting van 0,1 mld euro. Een uitbreiding van het aantal heffingsverminderingen in de verhuurderheffing vergroot de kans op het verlenen van ongeoorloofde staatssteun. (VVD_256)
- In het basispad is budget opgenomen voor de Baangerelateerde Investeringskorting (tot en met 2022) en de daaropvolgende structurele verlaging van de werkgeverslasten (vanaf 2023). De VVD geeft nadere invulling aan de lastenverlichting vanaf 2023 door het verlagen van het tarief in box 2 (VVD_248), het verhogen van de mkb-winstvrijstelling (VVD_250), een lastenverlichting via de werkkostenregeling (VVD_251) en het verlagen van de Aof-premie voor kleine werkgevers (VVD_253). Daarmee vervalt de reservering zelf, dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 2 mld euro. (VVD_263)
- De VVD verhoogt taakstellend de overdrachtsbelasting voor niet-eigenwoningen. Dit is een lastenverzwaring van 0,3 mld euro voor bedrijven en 0,1 mld euro voor gezinnen. (VVD_219_a, VVD_219_b)
- De VVD voert een aftrekbeperking in voor kosten binnen een concern die bij de ontvanger niet voldoende belast zijn. Hierbij wordt gekeken naar het effectieve tarief waaraan de betaling onderworpen is bij de ontvanger, zonder uitzondering voor ontvangers met wezenlijke economische activiteiten. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,4 mld euro in 2025. (VVD_205_c)
- De VVD verhoogt het tarief van de verhuurderheffing. Dit is een taakstellende lastenverzwaring van 0,3 mld euro. (VVD_257)
- De VVD verhoogt de bankenbelasting taakstellend met 0,3 mld euro. (VVD_267)
- De VVD scherpt de earningsstrippingmaatregel aan, waarbij de renteaftrek boven 1 mln euro wordt beperkt tot 25% van de gecorrigeerde winst. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,3 mld euro in 2025. (VVD_203_a)
- De VVD scherpt de CFC-regel voor laagbelaste buitenlandse inkomsten van multinationals aan en breidt deze uit naar actieve inkomsten, met als grens een effectief tarief 9% en bijheffing tot het Nederlandse statutaire tarief. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,2 mld in 2025. (VVD_205_a)
- De VVD verhoogt de vennootschapsbelasting beperkt door de aftrekbaarheid van bijdragen van banken aan het Depositogarantiestelsel (DGS) en het Single Resolution Fund (SRF) af te schaffen. Deze bijdragen eindigen in 2023 respectievelijk 2024, waardoor de opbrengst in 2025 nihil is. (VVD_204)

Milieu

- De invoering van de vrachtwagenheffing van de VVD gaat gepaard met het afschaffen van het eurovignet, een lastenverlichting in de mrb voor vrachtwagens en een daling van de accijnsopbrengst

als gevolg van invoering van de vrachtwagenheffing. In totaal leidt dit tot een lastenverlichting voor bedrijven van 0,3 mld euro in 2025. (VVD_163_b)

- De VVD verhoogt taakstellend de vaste belastingvermindering in de energiebelasting. Dit is een lastenverlichting van 0,3 mld euro voor gezinnen en een beperkte lastenverlichting voor bedrijven. (VVD_186_a, VVD_186_b)
- De VVD verhoogt de onbelaste reiskostenvergoeding taakstellend met 0,1 mld euro. (VVD_274)
- De VVD verlaagt de mrb taakstellend met 0,1 mld euro. Dit is een lastenverlichting voor gezinnen van 0,1 mld euro en een beperkte lastenverlichting voor bedrijven. (VVD_218_a, VVD_218_b)
- De VVD voert een vrachtwagenheffing in met een tarief van 15 cent per kilometer. Dit leidt tot een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,6 mld euro en een lastenverzwaring voor het buitenland van 0,1 mld euro in 2025. (VVD_163_a, VVD_163_c)

Overig

- De VVD voert een digitale dienstenbelasting in met een tarief van 5% over de bruto-opbrengst. Dit is een lastenverzwaring voor het buitenland van 0,4 mld euro in 2025. (VVD_202)
- De VVD voert een quotum in voor doelgroepbanen van 5%. Het quotum geldt zowel voor bedrijven met meer dan 25 werknemers als voor de overheid. De maatregel leidt tot een lastenverzwaring van 0,2 mld euro. (VVD_113)

A.1.3 Niet-EMU-relevante lasten

De VVD verhoogt de niet-EMU-relevante lasten met per saldo 1,3 mld euro in 2025. De verhoging is opgebouwd uit een ongewijzigd beeld voor gezinnen, een verhoging van 1,3 mld euro voor bedrijven en een ongewijzigd beeld voor het buitenland.

De volgende maatregelen hebben geen effect op het EMU-saldo.

Niet-EMU-relevant

- De VVD introduceert een collectieve, lastendekkende publieke verzekering voor de kosten van loondoorbetaling in het tweede ziektejaar voor kleine werkgevers (tot 25 werknemers). De overheidsuitgaven (VVD_103_a) en premie-inkomsten (VVD_103_b) stijgen, maar de maatregel gaat gepaard met lagere werkgeverslasten. Dit is een niet-EMU-relevante lastenverlichting van afgerond 0,3 mld euro. (VVD_103_c)
- De VVD maximeert de sociale huren op de lage aftoppingsgrens voor de huurtoeslag en bevriest de sociale huren in de kabinetsperiode. Dit is een niet-EMU-relevante lastenverzwaring voor bedrijven van 1,5 mld euro. (VVD_149)

Tabel A.2 Lastenmutaties ten opzichte van het basispad in 2025, ex ante, mld euro

(-) betekent lastenverlichting, (+) betekent lastenverzwaring.	2025
Inkomen en arbeid	-11,3
Aanpassing arbeidskorting (VVD_244, VVD_246, VVD_247)	-5,3
Verlaging tarief eerste deel van eerste schijf (VVD_197)	-3,0
Verlagen Aof-premie kleine werkgevers (VVD_253)	-1,7
Verhoging opbouwpercentage inkomensafhankelijke combinatiekorting (VVD_184_a, VVD_184_b)	-1,5
Invoeren heffingskorting voor werkende paren zonder IACK (VVD_185)	-0,8
Verhoging ouderenkorting (VVD_194)	-0,7
Verhoging algemene heffingskorting (VVD_195)	-0,5

Verlagen Aof-premie en WW-premies (VVD_200_a, VVD_200_b)	-0,4
Verhoging mkb-winstvrijstelling naar 15% (VVD_250)	-0,1
Intensivering werkkostenregeling (VVD_251)	-0,1
Verlaging tarief box 2 (VVD_248)	-0,1
Verduurzaming van de woning aftrekbaar van het eigenwoningforfait (VVD_206)	-0,1
Bevriezen aangrijpingspunt toptarief box 1 (VVD_193)	1,5
Verplichte opbouw pensioenpremies beperken tot 60.000 euro (VVD_198_b, VVD_198_c, VVD_198_f)	0,6
Mogelijkheid pensioenpremievakantie (max. vijf jaar) (VVD_188_b, VVD_188_c, VVD_188_f)	0,3
Collectiveren tweede ziektejaar kleine werkgevers (premies) (VVD_103_b)	0,3
Afschaffen middelingsregeling (VVD_273)	0,2
Beperken 30%-regeling tot WNT-norm (VVD_192)	0,1
Vermogen en winst	3,6
Verhogen heffingsvermindering nieuwbouw verhuurderheffing (VVD_254)	-0,1
Verhogen heffingsvermindering verduurzaming verhuurderheffing (VVD_255)	-0,1
Invoeren heffingsvermindering ouderenwoningen verhuurderheffing (VVD_256)	-0,1
Reservering BIK afschaffen vanaf 2023 (VVD_263)	2,0
Verhogen overdrachtsbelasting niet-eigenwoningen (VVD_219_a, VVD_219_b)	0,4
Invoeren aftrekbeperking laagbelaste betalingen binnen concern (VVD_205_c)	0,4
Verhogen verhuurderheffing (VVD_257)	0,3
Verhogen bankenbelasting (VVD_267)	0,3
Aanscherpen earningsstrippingmaatregel (VVD_203_a)	0,3
Aanscherping en uitbreiding CFC-regel in de vennootschapsbelasting (VVD_205_a)	0,2
Afschaffen aftrekbaarheid van bijdragen van banken aan het Depositogarantiestelsel en Single Resolution Fund (VVD_204)	0,0
Milieu	-0,1
Invoeren vrachtwagenheffing (lastenverlichting bedrijven afschaffen eurovignet, verlagen mrb en gedragseffect accijns) (VVD_163_b)	-0,3
Verhogen belastingvermindering energiebelasting (VVD_186_a, VVD_186_b)	-0,3
Verhogen onbelaste reiskostenvergoeding (VVD_274)	-0,1
Verlagen mrb (VVD_218_a, VVD_218_b)	-0,1
Invoeren vrachtwagenheffing (VVD_163_a, VVD_163_c)	0,7
Overig	0,6
Invoering digitale dienstenbelasting (VVD_202)	0,4
Quotum doelgroepbanen (5%) (VVD_113)	0,2
Niet-EMU-relevant	1,3
Collectiveren tweede ziektejaar kleine werkgevers (werkgeverslasten) (VVD_103_c)	-0,3
Verlagen en bevriezen sociale huren (VVD_149)	1,5

A.2 CDA

Deze paragraaf geeft een gedetailleerd overzicht van het door het CDA aangeleverd beleidspakket en zijn effecten op de overheidsuitgaven en de lasten. De bedragen zijn ex-ante, in prijzen 2021 en betreffen afwijkingen ten opzichte van het basispad.

A.2.1 Uitgaven

Het CDA intensificeert per saldo 8,4 mld euro op de overheidsuitgaven in 2025. Na een opsomming van de uitgavenmaatregelen volgt een tabel.

Sociale zekerheid

- Het CDA verhoogt de bruto AOW-uitkeringen generiek. Dit is een intensivering van 0,7 mld euro. (CDA_228)
- Het CDA breidt het aantal beschutte werkplekken uit met 20.000 plekken. Dit is een intensivering van 0,5 mld euro. (CDA_141)
- Het CDA verlaagt de eigen bijdrage in het nieuwe systeem van directe financiering van kinderopvang. Voor huishoudens met een inkomen tot 70.000 euro worden de kosten tot de maximum-uurprijs volledig vergoed, en voor inkomens boven de 70.000 euro wordt de eigen bijdrage verlaagd. Dit is een intensivering van 0,4 mld euro. (CDA_240)
- Het CDA introduceert een wettelijk minimumuurloon, op het niveau van de huidige 36-urige werkweek, zonder doorwerking op de gekoppelde uitkeringen. Dit betekent een loonsverhoging voor werknemers op wml-niveau met een langere werkweek. De gekoppelde uitkeringen volgen alleen de standaardkoppeling van uitkeringen aan het wml. Hierdoor nemen de socialezekerheidsuitgaven toe met 0,4 mld euro. (CDA_108_a, CDA_108_g, CDA_108_h)
- Het CDA hervormt de huurtoeslag door het recht op de huurtoeslag voortaan op het verzamelinkomen van twee jaar geleden te baseren. Dit is een intensivering van 0,3 mld euro. (CDA_156_a)
- Het CDA voert een bonus in voor werkgevers voor het in dienst hebben van een werknemer die gediagnosticeerd is geweest met kanker. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (CDA_215)
- Het CDA breidt het betaald ouderschapsverlof uit naar dertien weken. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (CDA_216)
- Het CDA beperkt en verhoogt de WW. De maximale WW-duur wordt één jaar, het CDA verhoogt de uitkering naar 90% van het oude loon in de eerste twee maanden en naar 80% in de daarop volgende vier maanden. Voor het laatste half jaar blijft de uitkeringshoogte, met 70%, ongewijzigd. Deze maatregel is een ombuiging van 0,6 mld euro. (CDA_135)
- Het CDA voert een procentueel eigen risico in de Zvw in. Hierdoor valt de zorgtoeslag lager uit. Dit is een ombuiging van 0,3 mld euro. (CDA_109_c)
- Het CDA draait de doorwerking van het hoger minimumloon op de huurtoeslag terug. Dit is een ombuiging van 0,2 mld euro. (CDA_251_a)
- Het CDA wil de mogelijkheid bieden om de AOW tot maximaal drie jaar later actuariael neutraal in te laten gaan. Op korte termijn is er ex-ante sprake van een ombuiging van 0,2 mld euro in 2025, omdat een deel van de 'nieuwe' AOW-gerechtigden kiest voor latere opname. Na verloop van tijd speelt het effect van de hogere uitkeringen, wegens actuariële neutraliteit, een toenemende rol. Daardoor leidt dit tot een ex-ante intensivering van 0,1 mld euro structureel. (CDA_211_a)
- Het CDA draait de doorwerking van het hoger minimumloon op de zorgtoeslag en het kindgebonden budget terug. Dit is een ombuiging van 0,1 mld euro. (CDA_251_b)

- Het CDA schaft de kinderopvangtoeslag af en stapt over op een systeem van directe financiering aan kinderopvanginstellingen. Ouders betalen een eigen bijdrage die gelijk is aan de kosten van kinderopvang minus de toeslag in het huidige stelsel. Het afschaffen van de kinderopvangtoeslag is een ombuiging van 3,6 mld euro. (CDA_169_a, CDA_169_b)
- Het CDA scheidt wonen en zorg in de Wlz met compensatie voor financieel minder draagkrachtigen. Het CDA trekt daarbij taakstellend 1,2 mld euro uit voor compensatie. Dit is een intensivering van 1,2 mld euro structureel. (CDA_129_b)

Zorg

- Het CDA heeft de intentie om bestuurlijke akkoorden af te sluiten met werkgevers, werknemers, zorgverzekeraars en zorgkantoren om de lonen van verpleegkundigen en verzorgenden die werkzaam zijn in de Zvw en de Wlz te verhogen. Dit is een intensivering van 0,5 mld euro in de Zvw en 0,4 mld euro in de Wlz. De totale intensivering is 0,9 mld euro. (CDA_113_a, CDA_113_b)
- Het CDA scheidt wonen en zorg in de Wlz met compensatie voor financieel minder draagkrachtigen. Voor de zorg betekent dit structureel een ombuiging van 2,2 mld euro. Vanwege aanloopkosten is er een intensivering van 0,8 mld euro in 2025. Zie CDA_129_b voor het deel inkomensondersteuning. (CDA_129_a)
- Het CDA stabiliseert het eigen risico op 385 euro per jaar tussen 2022 en 2025 en vervangt het verplichte eigen risico in de Zvw door een procentueel eigen risico. Verzekerden betalen 50% van hun zorgkosten zelf tot het maximumbedrag van 385 euro per jaar. Dit is een intensivering in de Zvw van 0,5 mld euro. Het gaat deels om een verschuiving van private naar collectieve zorguitgaven. (CDA_109_a)
- Het CDA standaardiseert de gegevensuitwisseling tussen zorgaanbieders onderling en tussen zorgaanbieders en zorgverzekeraars. Vanwege implementatiekosten is dit een intensivering van 0,2 mld euro in 2025. De structurele ombuiging is 0,4 mld euro. (CDA_124)
- Het CDA intensiveert 0,5 mld euro in het gemeente- en provinciefonds, zie maatregel CDA_220_a. Omdat gemeenten vrijheid hebben bij het besteden van de middelen van het gemeentefonds, is verondersteld dat de intensivering deels neerslaat bij zorg. Dit is een intensivering van 0,2 mld euro in Wmo/jeugdzorg. (CDA_220_b, CDA_220_c)
- Het CDA intensiveert taakstellend 0,1 mld euro in flexibele IC-capaciteit ten behoeve van infectieziektebestrijding. Het is onzeker of het doel behaald wordt omdat het risico bestaat dat de gecreëerde overcapaciteit na verloop van tijd wordt ingezet in de reguliere zorgverlening. (CDA_116_a)
- Het CDA introduceert een objectief verdeelmodel, waarmee het macrobudget voor de gehandicaptenzorg binnen de Wlz wordt verdeeld tussen de regio's. Dit is een structurele ombuiging van 0,2 mld euro. Vanwege aanloopkosten is er een beperkte intensivering in 2025. De structurele besparing is onzeker omdat er nog onderzoek nodig is naar kwantitatieve informatie voor het model en er passende instrumenten nodig zijn voor zorgkantoren om de kosten te beïnvloeden. (CDA_128)
- Het CDA voert een kostenbeheersingsinstrument in de Zvw in, waarbij een onafhankelijke autoriteit de wettelijke opdracht krijgt om de groei van de zorgkosten te beperken tot de groei uit hoofde van demografie en lonen en prijzen. Bij overschrijding van het maximale groeipercentage heeft de autoriteit het mandaat om het pakket te beperken. Als flankerend beleid intensiveert het CDA in onderzoek naar de effectiviteit en kosteneffectiviteit van zorg in het basispakket, om beter onderbouwde pakketkeuzes te kunnen maken. Dit is een ombuiging van 0,8 mld euro. (CDA_221)
- Het CDA verplicht zorgverzekeraars om alle niet-concurrentiegevoelige onderdelen (inkoop en verantwoording) van hun contracten met zorgaanbieders te standaardiseren. Dit is een ombuiging van 0,2 mld euro in 2025 en 0,3 mld euro structureel. (CDA_126)

- Het CDA stelt meerjarige contracten en budgetafspraken in de Wlz verplicht. Dit is een ombuiging van 0,1 mld euro. (CDA_212)
- Het CDA introduceert een eigen bijdrage voor bezoeken aan de huisartsenpost. Volwassenen moeten voor elk bezoek 25% van de kosten zelf betalen. Dit is een ombuiging van 0,1 mld euro. Het gaat deels om een verschuiving van collectieve naar private zorguitgaven. (CDA_130_a)
- Het CDA schaft de vergoeding af voor behandelingen en verrichtingen geleverd door tweedelijnszorgaanbieders in de Zvw die doelmatiger in de eerstelijnszorg geleverd kunnen worden. Tweedelijnszorgaanbieders kunnen die behandelingen niet meer declareren. Dit is een ombuiging van 0,1 mld euro. (CDA_119)
- Het CDA breidt het bestaande beleid van prijsonderhandelingen bij pakketbesluiten uit naar alle nieuwe dure geneesmiddelen (uitgaven meer dan 40 mln euro per jaar per middel of meer dan 50.000 euro per behandeling en totale uitgaven meer dan 10 mln euro). Dit is een beperkte ombuiging in 2025 en een ombuiging van 0,1 mld euro structureel. (CDA_118_a)
- Het CDA wil alle nieuwe artsen verplichten tot loondienst. Dit is een beperkte ombuiging in 2025. De structurele ombuiging is 0,4 mld euro. Vanwege de afkoop van goodwill is er een eenmalige intensivering van 2,1 mld euro geboekt in 2024. Dit bedrag kan bij de rechter hoger of lager uitvallen. (CDA_121_a)
- Het CDA voert een nieuwe betaaltitel in om een verschuiving van complexe medisch specialistische zorg naar anderhalvelijnszorg te stimuleren. Dit is een ombuiging van nul euro in 2025. De structurele ombuiging is 0,1 mld euro. (CDA_125)

Openbaar bestuur

- Het CDA intensificeert 0,5 mld euro in het gemeente- en provinciefonds met het oog op begeleiding in de bijstand (0,3 mld euro) en hogere Wmo-uitgaven (0,2 mld euro). Omdat gemeenten vrijheid hebben bij het besteden van de middelen van het gemeentefonds, is verondersteld dat de intensivering deels neerslaat bij openbaar bestuur (0,3 mld euro) en deels bij zorg (CDA_220_b, CDA_220_c). (CDA_220_a)

Onderwijs

- Het CDA voert een inkomensafhankelijke basisbeurs in en schaft de aanvullende beurs af voor studenten in het hoger onderwijs. De beurs is 600 euro voor uitwonende studenten met ouders met een verzamelinkomen van maximaal 37.000 euro, daarna neemt de hoogte van de beurs geleidelijk af tot 300 euro per maand voor studenten met ouders met een verzamelinkomen vanaf ongeveer 74.000 euro. Voor thuiswonende studenten zijn de bedragen respectievelijk 450 euro en 150 euro. Het CDA voert daarnaast de terugbetaalregels in die golden tussen 2012 en 2018. Dit is een intensivering van 0,5 mld euro in 2025 en 1,5 mld euro structureel. Het budgettaire effect van deze maatregel groeit langzaam in vanwege de prestatiebeurssystematiek. (CDA_102)
- Het CDA introduceert persoonlijke leerrekeningen, met een tegoed van 4000 euro bij het behalen van een mbo-diploma. Dit is een intensivering van 0,4 mld euro. (CDA_106)
- Het CDA schaft de studievouchers voor studenten die tussen september 2015 en augustus 2019 voor het eerst studiefinanciering ontvingen af. Dit is een ombuiging van 0,1 mld euro in 2025 en nul euro structureel. In plaats daarvan kan de waarde van de studievoucher in mindering worden gebracht op de studieschuld of worden uitbetaald. Per saldo is dit een intensivering van 0,2 mld euro in 2025, de structurele intensivering is nul euro. (CDA_207, CDA_208_a)
- Het CDA verhoogt de lumpsum van het primair onderwijs met 0,1 mld euro met als doel hogere salarissen en lagere werkdruk. (CDA_114)
- Het CDA trekt 0,1 mld euro uit ten behoeve van een nader uit te werken compensatieregeling voor studenten die onder het studievoorschotstelsel vielen. (CDA_208_b)

- Het CDA verhoogt de lumpsum van het primair onderwijs met als doel het sport- en bewegingsonderwijs uit te breiden. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (CDA_232)
- Het CDA verhoogt de lumpsum van het primair onderwijs met als doel het leesonderwijs te verbeteren. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (CDA_233)
- Het CDA verhoogt de lumpsum van het primair onderwijs met als doel het leven lang leren van schoolleiders te stimuleren. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (CDA_234)
- Het CDA beperkt de regeling halvering collegegeld tot het eerste jaar van onderwijsopleidingen en opleidingen tot verpleegkundigen. Dit is een ombuiging van 0,1 mld euro. (CDA_104)
- Het CDA halveert de subsidieregeling STAP-budget. Dit is een ombuiging van 0,1 mld euro. (CDA_205)
- Het CDA beperkt het reisrecht voor studenten in het hoger onderwijs tot de nominale studieduur. Dit is een beperkte ombuiging in 2025 en een structurele ombuiging van 0,1 mld euro. Het budgettaire effect van deze maatregel groeit langzaam in vanwege de prestatiebeurssystematiek. (CDA_103)

Overdrachten aan bedrijven

- Het CDA sluit de netto opbrengst van de vrachtwagenheffing terug naar de vrachtwagensector. Dit is een intensivering van 0,2 mld euro. (CDA_153_e)
- Het CDA stelt 0,1 mld euro beschikbaar voor verlenging van de regiodeals op het gebied van kennis en innovatie. (CDA_188)
- Het CDA intensificeert 0,1 mld euro in de Seed Capital-regeling. (CDA_243)

Internationale samenwerking

- Het CDA intensificeert 0,1 mld euro in ontwikkelingssamenwerking. (CDA_231)

Veiligheid

- Het CDA intensificeert 0,3 mld euro in de politie. (CDA_111_b)
- Het CDA intensificeert 0,3 mld euro in het versterken van de strafrechtketen. (CDA_111_a)
- Het CDA intensificeert 0,3 mld euro in de bestrijding van ondermijnende criminaliteit. (CDA_111_c)
- Het CDA intensificeert 0,1 mld euro in wijkpreventie, waaronder extra wijkagenten. (CDA_111_d)
- Het CDA verhoogt boetes taakstellend met 0,1 mld euro. (CDA_131)

Bereikbaarheid

- Het CDA intensificeert 0,5 mld euro in infrastructuur. Dit budget is met name bestemd voor spoorwegen. (CDA_226)
- De invoering van een kilometerheffing op elektrische voertuigen (CDA_201) gaat gepaard met uitvoerings- en investeringskosten. Dit is een intensivering van 0,4 mld euro. (CDA_201_g)
- De invoering van de vrachtwagenheffing van het CDA (CDA_153) gaat gepaard met uitvoerings- en uitvoeringskosten. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (CDA_153_d)

Defensie

- Het CDA verhoogt het defensiebudget met 1,5 mld euro. (CDA_101)

Klimaat en milieu

- Het CDA verhoogt de Subsidieregeling energiebesparing eigen huis (SEEH) met 0,2 mld euro. (CDA_184)
- Het CDA stelt 0,1 mld euro beschikbaar voor verduurzaming van de zware industrie. (CDA_185)

- Het CDA verhoogt de SDE++-uitgaven met 0,4 mld euro structureel. Deze verplichting wordt aangegaan tijdens de komende kabinetsperiode. Door een lange aanlooptijd bij implementatie van deze maatregel is er tot en met 2025 geen budgettair effect. (CDA_248)

Overig

- Het CDA intensificeert beperkt op een aantal taken, waaronder extra budget voor opleidingen Nederlands en alfa- en cultuurwetenschappen, primair onderwijs, ondersteuning lokale media en de controlerende taken van de Tweede Kamer. Dit is een taakstellende intensivering van 0,1 mld euro. (CDA_181)
- Het CDA geeft starters bij aankoop van een woning onder de NHG-grens de mogelijkheid om 16,13% van de woningprijs renteloos te lenen en compenseert maximaal 50% van het verlies bij verkoop. Dit is een beperkte intensivering in 2025 en een intensivering van 0,2 mld euro structureel. (CDA_198_b, CDA_198_c)
- Het CDA verschuift 0,1 mld euro voor de publieke financiering van de maatschappelijke diensttijd van de begroting VWS naar Defensie. De even grote intensivering corresponderend met deze ombuiging maakt onderdeel uit van de generieke intensivering op defensie (CDA_101). (CDA_117)

A.2.2 Maatregelen met een direct EMU-schuldeffect

De volgende maatregelen hebben geen effect op het EMU-saldo maar wel een direct effect op de EMU-schuld.

EMU-schuld direct

- Het CDA geeft starters bij aankoop van een woning onder de NHG-grens de mogelijkheid om 16,13% van de woningprijs renteloos te lenen en compenseert maximaal 50% van het verlies bij verkoop. Dit verhoogt de EMU-schuld met 2,7 mld euro binnen de kabinetsperiode. (CDA_198_a)
- Het CDA introduceert een garantiefonds voor nieuwbouwprojecten. De storting in dit fonds verhoogt de EMU-schuld met 1,0 mld euro binnen de kabinetsperiode. (CDA_197)

Tabel A.3 Netto-intensiveringen ten opzichte van het basispad in 2025, ex ante, mld euro

(+) betekent intensivering, (-) betekent ombuiging.	2025
Sociale zekerheid	1,2
Verhogen AOW-uitkering (CDA_228)	0,7
Uitbreiden beschutte werkplekken met 20 duizend plekken (CDA_141)	0,5
Verlagen eigen bijdrage kinderopvang (CDA_240)	0,4
Wml uurloon invoeren o.b.v. 36-uursweek (+3,6%) (CDA_108_a, CDA_108_g, CDA_108_h)	0,4
Huurtoeslag op basis verzamelinkomen t-2 (CDA_156_a)	0,3
Re-integratie voor ex-kankerpatiënten (CDA_215)	0,1
Uitbreiding betaald ouderschapsverlof (CDA_216)	0,1
WW-duur naar max. 1 jaar, getrapte uitkering 90% (2 maanden), 80% (4 maanden), 70% (6 maanden) (CDA_135)	-0,6
Procentueel eigen risico met bevroren maximumbedrag, zorgtoeslag (CDA_109_c)	-0,3
Terugdraaien effect van hoger minimumloon op huurtoeslag (CDA_251_a)	-0,2
Flexibele AOW-leeftijd: tot drie jaar later (CDA_211_a)	-0,2
Terugdraaien effect van hoger minimumloon op zorgtoeslag en kindgebonden budget (CDA_251_b)	-0,1
Directe financiering kinderopvang: afschaffen kinderopvangtoeslag (CDA_169_a, CDA_169_b)	0,0
Scheiden van wonen en zorg, compensatie (CDA_129_b)	0,0

Zorg	1,4
Verhoging lonen verpleegkundigen en verzorgenden met bestuurlijk akkoord (CDA_113_a, CDA_113_b)	0,9
Scheiden van wonen en zorg in de Wlz: effect op zorguitgaven (CDA_129_a)	0,8
Procentueel eigen risico met bevroren maximumbedrag (CDA_109_a)	0,5
Gegevensuitwisseling in de zorg standaardiseren (CDA_124)	0,2
Verhoging gemeente- en provinciefonds: intensivering Wmo/jeugdzorg (CDA_220_b, CDA_220_c)	0,2
Intensivering flexibele IC-capaciteit (CDA_116_a)	0,1
Introduceren objectief verdeelmodel gehandicaptenzorg binnen de Wlz (CDA_128)	0,0
Instrument voor beperken groei zorgkosten in Zvw, inclusief investering in kennisopbouw (CDA_221)	-0,8
Standaardisatie inkoop- en verantwoordingseisen Zvw (CDA_126)	-0,2
Verplichten meerjarige contracten en budgetafspraken in de Wlz (CDA_212)	-0,1
Eigen bijdrage huisartsenpost (CDA_130_a)	-0,1
Afschaffen vergoeding aanbieders in de tweedelijnszorg (CDA_119)	-0,1
Centrale inkoop genees- en hulpmiddelen voor dure geneesmiddelen (CDA_118_a)	0,0
Nieuwe artsen verplicht in loondienst (CDA_121_a)	0,0
Stimuleren van anderhalvelijnszorg (CDA_125)	0,0
Openbaar bestuur	0,3
Verhoging gemeente- en provinciefonds: intensivering openbaar bestuur (CDA_220_a)	0,3
Onderwijs	1,3
Invoeren inkomensafhankelijke basisbeurs ho en terug naar de terugbetaalregels die golden tussen 2012 en 2018 (CDA_102)	0,5
Leven lang leren: invoeren persoonlijke leerrekening (CDA_106)	0,4
Compenseren studenten onder het studievoorschotstelsel en afschaffen studievouchers (CDA_207, CDA_208_a)	0,2
Verhogen lumpsum po voor hogere salarissen en lagere werkdruk (CDA_114)	0,1
Compenseren studenten onder het studievoorschotstelsel (CDA_208_b)	0,1
Verhogen lumpsum po voor meer sport & bewegingsonderwijs (CDA_232)	0,1
Verhogen lumpsum po voor verbeteren leesonderwijs (CDA_233)	0,1
Verhogen lumpsum po voor leven lang leren schoolleiders (CDA_234)	0,1
Beperken halvering collegegeld tot eerste jaar onderwijsopleidingen en opleidingen tot verpleegkundigen (CDA_104)	-0,1
Halveren STAP-budget (CDA_205)	-0,1
Versoberen ov-studentenkaart (CDA_103)	0,0
Overdrachten aan bedrijven	0,4
Invoeren vrachtwagenheffing (terugsluis) (CDA_153_e)	0,2
Verlenging regiodeals kennis en innovatie (CDA_188)	0,1
Intensivering Seed Capital-regeling (CDA_243)	0,1
Internationale samenwerking	0,1
Intensivering ontwikkelingssamenwerking (CDA_231)	0,1

Veiligheid	0,9
Intensivering politie (CDA_111_b)	0,3
Intensivering strafrechtketen (CDA_111_a)	0,3
Intensivering bestrijding ondermijnende criminaliteit (CDA_111_c)	0,3
Intensivering wijkpreventie (CDA_111_d)	0,1
Verhoging boetes (CDA_131)	-0,1
Bereikbaarheid	1,0
Intensivering infrastructuur (CDA_226)	0,5
Invoeren kilometerheffing EV (uitvoerings- en investeringskosten) (CDA_201_g)	0,4
Invoeren vrachtwagenheffing (uitvoerings- en investeringskosten) (CDA_153_d)	0,1
Defensie	1,5
Taakstellende intensivering defensie (CDA_101)	1,5
Klimaat en milieu	0,3
Intensivering subsidie verduurzaming particulieren (CDA_184)	0,2
Intensivering verduurzaming zware industrie (CDA_185)	0,1
Verhogen SDE++ (CDA_248)	0,0
Overig	0,0
Intensivering overige uitgaven (CDA_181)	0,1
Startersleningen (structurele kosten wegens kwijtscheldingen) (CDA_198_b, CDA_198_c)	0,0
Budget publieke financiering maatschappelijke diensttijd naar defensie (CDA_117)	-0,1
EMU-schuld direct	2,2
Startersleningen (effect op overheidsschuld) (CDA_198_a)	1,8
Garantiefonds woningbouw (CDA_197)	0,4

A.2.3 Lasten

Het CDA verlaagt de beleidsmatige lasten met per saldo 1,7 mld euro in 2025. Het betreft daarbij de beleidsmatige lastenontwikkeling (blo) zoals gedefinieerd in het achtergronddocument bij de MEV 2021⁷⁶. De verlaging is opgebouwd uit een verlaging van 5,7 mld euro voor gezinnen, een verhoging van 3,6 mld euro voor bedrijven en een verhoging van 0,4 mld euro voor het buitenland. Hieronder worden de lastenmaatregelen opgesomd en gevolgd door een tabel.

Inkomen en arbeid

- Het CDA verlaagt het tarief van de eerste schijf naar 34,4% en past de lengte van de eerste schijf aan tot een inkomen van 65.000 euro. Dit is per saldo een lastenverlichting van 6,9 mld euro in 2025 en

⁷⁶ Badir, M. en M. van Kempen, 2020, Herdefiniëring beleidsmatige lastenontwikkeling, CPB Achtergronddocument, Den Haag. ([link](#))

5,6 mld euro structureel. De structurele lastenverlichting is kleiner doordat de lengte van de eerste schijf in het basispad verder verlengd zou worden na 2025. (CDA_170)

- Het CDA verlaagt het afbouwpercentage in de ouderenkorting naar 3,5%. Dit is een lastenverlichting van 0,4 mld euro. (CDA_237)
- Het CDA verlaagt de Aof-premie voor kleine werkgevers (minder dan 25 werknemers, gemeten naar de loonsom van een gemiddelde werknemer). Dit is een lastenverlichting van 0,3 mld euro. (CDA_149)
- De overdraagbaarheid van de algemene heffingskorting wordt na 2021 niet verder beperkt. Dit is een lastenverlichting van 0,1 mld euro in 2025 en 0,2 mld euro structureel. (CDA_174_b)
- Het CDA reserveert taakstellend 0,1 mld euro voor een bonus van maximaal 5000 euro aan zelfstandigen als zij hun eerste werknemer in dienst nemen. Dit is een lastenverlichting van 0,1 mld euro. (CDA_134_a)
- Het CDA voert een notionele renteaftrek in over de waarde van het ondernemingsvermogen van ondernemers voor de inkomstenbelasting. Dit is een lastenverlichting voor bedrijven van 0,1 mld euro. (CDA_134_c)
- Het CDA zet de hypotheekrenteaftrek, aftrek wegens geen of geringe eigenwoningschuld, aftrekposten voor zelfstandigen/IB-ondernemers en de persoonsgebonden aftrek om in een heffingskorting. De aftrek ziektekosten, betaalde alimentatie en pensioenpremies zijn uitgezonderd. De heffingskorting is gelijk aan het tarief van de eerste schijf maal de aftrekpost. Voor gepensioneerden met een inkomen tot ca. 35.000 euro geldt een lager tarief doordat zij geen AOW-premie betalen. Dit is in 2025 een lastenverzwaring van 1,1 mld euro voor gezinnen en 0,4 mld euro voor bedrijven en een structurele lastenverzwaring van 1,6 mld euro voor gezinnen en 0,6 mld euro voor bedrijven. (CDA_167_a, CDA_167_b)
- Het CDA verhoogt de percentages voor de bijtelling. Het algemene tarief wordt met 3%-punt verhoogd naar 25%, het verlaagde tarief voor elektrische voertuigen wordt verhoogd tot 20% in 2025 en wordt conform het huidige basispad 22% vanaf 2026. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,4 mld euro in 2025. (CDA_168_a)
- Het CDA halveert geleidelijk de zelfstandigenaftrek ten opzichte van het basispad. In 2025 is 40% van de halvering ingezet. Dit is een lastenverzwaring van 0,3 mld euro in 2025 en 0,2 mld euro structureel. (CDA_133_a)
- Het CDA vermindert het maximale bedrag in de inkomensafhankelijke combinatiekorting met ruim 400 euro en verlaagt het opbouwpercentage met 1%-punt. Dit is een lastenverzwaring van 0,2 mld euro. (CDA_176)
- Het CDA topt de mkb-winstvrijstelling af op een winst van 100.000 euro. Dit is een lastenverzwaring van 0,2 mld euro. (CDA_133_c)
- Het CDA schaft de startersaftrek af. Dit is een lastenverzwaring van 0,1 mld euro. (CDA_133_b)
- Het CDA verlaagt binnen de 30%-regeling voor ingekomen werknemers het percentage onbelast loon van 30% naar 20%. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,1 mld euro. (CDA_147)

Vermogen en winst

- Het CDA heeft de intentie om met de corporatiesector een bestuurlijk akkoord te sluiten met als beoogd doel meer duurzame woningbouw. In het kader van dit akkoord wordt de verhuurderheffing afgeschaft. Dit is een lastenverlichting van 1,5 mld euro in 2025 en 2,1 mld euro structureel. (CDA_105)
- Het CDA voert binnen de vennootschapsbelasting een notionele renteaftrek in over de aangroei van het eigen vermogen. Dit is een lastenverlichting voor bedrijven van 0,5 mld euro. (CDA_148)
- Het CDA verhoogt de kleinschaligheidsaftrek (KIA), waardoor de lasten voor bedrijven taakstellend met 0,1 mld euro verlicht worden. (CDA_134_b)

- Het CDA voert ter vervanging van het huidige box 3 systeem een heffing op daadwerkelijk rendement in, met een heffingsvrij inkomen van 1049 euro in 2025. Dit is een lastenverlichting van 0,1 mld euro. (CDA_165_b)
- Het CDA verhoogt het budget van de innovatiebox in de vpb. Dit is een taakstellende lastenverlichting voor bedrijven van 0,1 mld euro. (CDA_230)
- Het CDA verruimt het budget van de innovatieregeling Wet Bevordering Speur- en Ontwikkelingswerk. Dit is een taakstellende lastenverlichting van 0,1 mld euro. (CDA_219_b)
- Het CDA schaft de baangerelateerde investeringskorting (BIK) per 2022 af en schrapt de daaraan gerelateerde reservering voor lastenverlichting voor bedrijven na 2022. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 2,0 mld euro. (CDA_144)
- Het CDA verhoogt het tarief in de tweede schijf van de vennootschapsbelasting met 2%-punt naar 27% en verzwart zo de lasten voor bedrijven met 1,6 mld euro. (CDA_152)
- Het CDA verkort de eerste schijf in de vennootschapsbelasting naar 200.000 euro. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 1,1 mld euro. (CDA_235)
- Het CDA verhoogt de overdrachtsbelasting voor niet-eigenwoningen naar 10%. Voor woningen aangekocht door corporaties blijft de overdrachtsbelasting 8%. Per saldo is dit een lastenverzwaring van 0,1 mld euro voor gezinnen en 0,2 mld euro voor bedrijven. De juridische houdbaarheid van een uitzondering gericht op woningcorporaties is onzeker. (CDA_250_a, CDA_250_b)
- Het CDA scherpt de CFC-regel voor laagbelaste buitenlandse inkomsten van multinationals aan en breidt deze uit naar actieve inkomsten, met als grens een minimaal effectief tarief van 9%. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,1 mld euro. (CDA_238)
- Het CDA beperkt de schenkingsvrijstelling voor de eigen woning met taakstellend 0,1 mld euro. Dit is een beperkte lastenverzwaring voor gezinnen in 2025 en een lastenverzwaring van structureel 0,1 mld euro. (CDA_164)

Milieu

- De invoering van een kilometerheffing op elektrische voertuigen (CDA_201) en het afschaffen van de mrb op elektrische voertuigen (CDA_201_c en CDA_201_d) leidt tot minder gereden kilometers. Dit leidt tot een lastenverlichting van 0,3 mld euro voor gezinnen en 0,2 mld euro voor bedrijven. (CDA_201_e, CDA_201_f)
- Het CDA verlaagt de bpm taakstellend. Dit is een lastenverlichting van 0,2 mld euro voor gezinnen en 0,2 mld euro voor bedrijven. (CDA_168_b, CDA_168_c)
- Het CDA verhoogt de vaste belastingvermindering in de energiebelasting met 50 euro per aansluiting. Dit is een lastenverlichting van 0,3 mld euro voor gezinnen en een beperkte lastenverlichting voor bedrijven. (CDA_161_a, CDA_161_b)
- De invoering van de vrachtwagenheffing van het CDA gaat gepaard met het afschaffen van het eurovignet, een lastenverlichting in de mrb voor vrachtwagens en een daling van de accijnsopbrengst als gevolg van invoering van de vrachtwagenheffing. In totaal leidt dit tot een lastenverlichting voor bedrijven van 0,3 mld euro. (CDA_153_c)
- Het CDA verhoogt de energie-investeringsaftrek (EIA), waardoor de lasten voor bedrijven taakstellend met 0,1 mld euro verlicht worden. Een dergelijke verhoging van de EIA vergroot de kans op het verlenen van ongeoorloofde staatssteun. (CDA_225)
- Het CDA schaft in 2025 de mrb voor elektrische voertuigen af. Dit is een lastenverlichting van beperkte omvang voor bedrijven en gezinnen in 2025 en een lastenverlichting voor gezinnen en bedrijven van afgerond 0,1 mld euro structureel. (CDA_201_c, CDA_201_d)
- Het CDA voert een kilometerheffing in voor elektrische voertuigen, met een standaardtarief van 5 cent en een tarief van 8 cent op drukke wegen. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,3 mld euro en 0,4 mld euro voor bedrijven. (CDA_201_a, CDA_201_b)

- Het CDA voert een vrachtwagenheffing in met een tarief van 12 cent per kilometer. Dit leidt tot een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,5 mld euro en een lastenverzwaring voor het buitenland van 0,1 mld euro. (CDA_153_a, CDA_153_b)
- Het CDA verdubbelt de vliegbelasting. Dit is een beperkte lastenverzwaring voor gezinnen en een lastenverzwaring van 0,1 mld euro voor bedrijven en 0,1 mld euro voor het buitenland. (CDA_162_a, CDA_162_b, CDA_162_c)
- Het CDA verhoogt in de periode 2022-2025 het verlaagde tarief in de mrb voor elektrische auto's. Dit is een beperkte lastenverzwaring voor gezinnen en bedrijven in 2025, structureel wordt de mrb voor EV's afgeschaft in het kader van de kilometerheffing (CDA_201_d). (CDA_168_d, CDA_168_e)

Overig

- Het CDA verhoogt taakstellend de accijns op tabak. Dit is een lastenverzwaring van 0,5 mld euro. (CDA_163)
- Het CDA voert een quotum in voor doelgroepbanen van 5%. Het quotum geldt zowel voor bedrijven met meer dan 25 werknemers als voor de overheid. De maatregel leidt tot een lastenverzwaring van 0,2 mld euro. (CDA_210)
- Het CDA voert een digitale dienstenbelasting in met een tarief van 3% over de bruto-opbrengst. Dit is een lastenverzwaring voor het buitenland van 0,2 mld euro. (CDA_146)
- Het CDA verhoogt taakstellend de accijns op alcohol. Dit is een lastenverzwaring van 0,2 mld euro. (CDA_214)

A.2.4 Niet-EMU-relevante lasten

Het CDA verhoogt de niet-EMU-relevante lasten met per saldo 1,7 mld euro in 2025. De verhoging is opgebouwd uit een verhoging van 0,1 mld euro voor gezinnen, een verhoging van 1,5 mld euro voor bedrijven en een ongewijzigd beeld voor het buitenland.

De volgende maatregelen hebben geen effect op het EMU-saldo.

Niet-EMU-relevant

- Het CDA voert een bijmengverplichting in voor groen gas en waterstof met aardgas. Dit is een niet-EMU-relevante lastenverzwaring voor bedrijven van 0,7 mld euro in 2025 en 1,4 mld euro structureel. (CDA_189)
- Het CDA voert een bijmengverplichting in de vorm van een minimumpercentage “duurzame kerosine” in voor vliegtuigen die in Nederland tanken. Dit minimumpercentage loopt op van 8,4% in 2025 naar 14% in 2030. Dit is afgerond een niet-EMU-relevante lastenverzwaring van 0,2 mld euro in 2025 en 0,4 mld euro structureel voor bedrijven en van 0,1 mld euro in 2025 en 0,2 mld euro structureel voor het buitenland. (CDA_200_a, CDA_200_b)
- Het CDA verplicht de extra inzet van hernieuwbare brandstoffen in het wegverkeer. Deze verplichting komt neer op 27 PJ aan extra hernieuwbaar brandstofgebruik. Dit is een beperkte niet-EMU-relevante lastenverzwaring voor gezinnen en een niet-EMU-relevante lastenverzwaring van 0,2 mld euro voor bedrijven. (CDA_223_a, CDA_223_b)
- Het CDA voert een oplopende efficiëncynorm in die leidt tot de verkoop van volledig hybride gasketels. Dit is een niet-EMU-relevante lastenverzwaring voor bedrijven van 0,2 mld euro in 2025 en 0,3 mld euro structureel. (CDA_190)
- Het CDA breidt het woningwaarderingstelsel uit tot huurwoningen met 250 WWS-punten. Dit is een niet-EMU-relevante lastenverzwaring voor bedrijven (verhuurders) van 0,1 mld euro in 2025 en van 0,3 mld euro structureel. (CDA_199)

- De maatregelen van het CDA voor de industrie leiden tot kosten voor bedrijven in deze sector vanwege investeringen in CO₂-uitstootreductie. Dit is een niet-EMU-relevante lastenverzwaring van 0,1 mld euro in 2025 en 0,3 mld euro structureel. (CDA_249_a, CDA_249_b)
- De CDA-voorstellen op het gebied van hernieuwbare energie leiden tot noodzakelijke additionele investeringen in energienetten, waarvan de kosten worden verwerkt in de nettarieven. Dit is een niet-EMU-relevante lastenverzwaring van beperkte omvang voor gezinnen en een niet-EMU-relevante lastenverzwaring van beperkte omvang in 2025 en van 0,1 mld euro structureel voor bedrijven. (CDA_247_a, CDA_247_b)

Tabel A.4 Lastenmutaties ten opzichte van het basispad in 2025, ex ante, mld euro

(-) betekent lastenverlichting, (+) betekent lastenverzwaring.	2025
Inkomen en arbeid	-5,4
Verlagen tarief eerste schijf en aanpassen lengte eerste schijf (CDA_170)	-6,9
Verlagen afbouwpercentage ouderenkorting (CDA_237)	-0,4
Verlagen Aof-premie kleine werkgevers (CDA_149)	-0,3
Overdraagbaarheid algemene heffingskorting niet verder beperken (CDA_174_b)	-0,1
Invoeren aannamebonus eerste werknemer (CDA_134_a)	-0,1
Invoeren aftrek eigen vermogen ib-ondernemers (CDA_134_c)	-0,1
Aftrekposten worden omgezet in heffingskortingen (CDA_167_a, CDA_167_b)	1,4
Aanpassingen autobelastingen (verhogen bijtelling) (CDA_168_a)	0,4
Halveren zelfstandigenaftrek (CDA_133_a)	0,3
Verlagen inkomensafhankelijke combinatiekorting (CDA_176)	0,2
Aftoppen mkb-winstvrijstelling op 100.000 euro (CDA_133_c)	0,2
Afschaffen startersaftrek (CDA_133_b)	0,1
Beperken 30%-regeling tot 20% (CDA_147)	0,1
Vermogen en winst	2,7
Afschaffen verhuurderheffing in bestuurlijk akkoord voor duurzame woningbouw (CDA_105)	-1,5
Invoeren aftrek eigen vermogen in vpb (CDA_148)	-0,5
Verhogen KIA (CDA_134_b)	-0,1
Introductie vermogensaanwasbelasting (CDA_165_b)	-0,1
Verhogen budget innovatiebox (CDA_230)	-0,1
Lastenverlichting WBSO (CDA_219_b)	-0,1
BIK afschaffen (CDA_144)	2,0
Verhoging hoge tarief vennootschapsbelasting (CDA_152)	1,6
Verkorten eerste schijf vennootschapsbelasting (CDA_235)	1,1
Verhogen overdrachtsbelasting niet-eigenwoningen (CDA_250_a, CDA_250_b)	0,3
Aanscherping en uitbreiding CFC-regel in de vennootschapsbelasting (CDA_238)	0,1
Beperken schenkingsvrijstelling eigen woning (CDA_164)	0,0
Milieu	-0,2

Invoeren kilometerheffing EV (gedragseffect) (CDA_201_e, CDA_201_f)	-0,5
Verlaging bpm (CDA_168_b, CDA_168_c)	-0,4
Verhogen belastingvermindering energiebelasting (CDA_161_a, CDA_161_b)	-0,4
Invoeren vrachtwagenheffing (lastenverlichting bedrijven afschaffen eurovignet, verlagen mrb en gedragseffect accijns) (CDA_153_c)	-0,3
Verhogen EIA (CDA_225)	-0,1
Afschaffen mrb EV's (CDA_201_c, CDA_201_d)	-0,1
Invoeren kilometerheffing EV (CDA_201_a, CDA_201_b)	0,8
Invoeren vrachtwagenheffing (CDA_153_a, CDA_153_b)	0,6
Verhogen vliegbelasting (CDA_162_a, CDA_162_b, CDA_162_c)	0,2
Verhogen mrb EV's (CDA_168_d, CDA_168_e)	0,0
Overig	1,1
Verhogen tabaksaccijns (CDA_163)	0,5
Quotum doelgroepbanen (5%) (CDA_210)	0,2
Invoering digitale dienstenbelasting (CDA_146)	0,2
Verhogen alcoholaccijns (CDA_214)	0,2
Niet-EMU-relevant	1,7
Bijmengverplichting voor groen gas en waterstof (CDA_189)	0,7
Bijmengverplichting luchtverkeer (CDA_200_a, CDA_200_b)	0,3
Verplicht gebruik hernieuwbare brandstoffen (CDA_223_a, CDA_223_b)	0,2
Normeren hybride cv-ketels (CDA_190)	0,2
Uitbreiden woningwaarderingssstelsel (CDA_199)	0,1
Kosten voor de industrie (CDA_249_a, CDA_249_b)	0,1
Kosten additionele elektriciteitsopwekking (CDA_247_a, CDA_247_b)	0,1

A.3 D66

Deze paragraaf geeft een gedetailleerd overzicht van het door D66 aangeleverde beleidspakket en zijn effecten op de overheidsuitgaven en de lasten. De bedragen zijn ex-ante, in prijzen 2021 en betreffen afwijkingen ten opzichte van het basispad.

A.3.1 Uitgaven

D66 intensiveert per saldo 10,6 mld euro op de overheidsuitgaven in 2025. Na een opsomming van de uitgavenmaatregelen volgt een tabel.

Sociale zekerheid

- D66 introduceert vier dagen gratis kinderopvang voor kinderen jonger dan vier jaar en maakt de bso voor 4-12-jarigen volledig gratis. Zowel werkenden als niet-werkenden kunnen gebruik maken van de voorziening. Dit is een intensivering van 6,6 mld euro in 2025 en 9,3 mld euro structureel. (D66_128_b)
- D66 introduceert een wettelijk minimum-uurloon, op het niveau van de huidige 36-uursweek, zonder doorwerking op de gekoppelde uitkeringen (m.u.v. de bijstand, die volgt wel deze verhoging). Dit betekent een loonsverhoging voor werknemers op wml-niveau met een langere werkweek. Tevens verhoogt zij het wettelijk minimum(uur)loon generiek met 10%, boven op de standaardkoppeling van het wml aan de contractloonstijging. De gekoppelde minimum- en AOW-uitkeringen volgen deze extra stijging voor de helft. De loongerelateerde uitkeringen volgen alleen de standaardkoppeling van uitkeringen aan het wml in het basispad. Hierdoor nemen de socialezekerheidsuitgaven toe met 2,4 mld euro. (D66_174_a, D66_174_b, D66_174_c, D66_174_d, D66_174_h)
- D66 introduceert een nieuwe verzilverbare heffingskorting op huishoudniveau. De korting bestaat uit een basisbedrag per jaar van 2624 euro voor paren en 3600 euro voor alleenstaanden. Alleenstaande ouders ontvangen een additioneel bedrag van 3452 euro. Voor ieder kind wordt de korting verhoogd met 2311 euro. Dit is een intensivering van 2,0 mld euro. Het betreft hierbij het deel van de korting dat na verrekening leidt tot uitkering. Voor de statistische bepaling van het EMU-saldo wordt ook het deel dat in aftrek komt op de belasting gerekend tot de uitgaven. (D66_176_a)
- D66 breidt het aantal beschutte werkplekken uit met 20.000 plekken. Dit is een intensivering van 0,5 mld euro. (D66_167)
- D66 introduceert een collectieve, publieke verzekering voor de kosten van loondoorbetaling in het tweede ziektejaar voor kleine werkgevers (tot 25 werknemers). Omdat de re-integratieprikkels voor werkgevers afneemt, stijgen de WIA-uitgaven beperkt. In totaal stijgen de overheidsuitgaven met 0,3 mld euro. Tegenover deze intensivering staan lagere niet-EMU-relevante werkgeverslasten (D66_164_c). (D66_164_a)
- D66 verlaagt de grens van het minimumloon (wml) naar achttien jaar. Het minimumjeugdloon stijgt naar 80% van het wml voor zeventienjarigen, 60% voor zestienjarigen en 40% voor vijftienjarigen. Dit is een intensivering van 0,3 mld euro. (D66_175_a, D66_175_b, D66_175_c)
- D66 breidt het aantal face-to-face gesprekken bij het UWV uit en intensiveert de scholing voor langdurig werklozen in de WW. Dit is een intensivering van 0,2 mld euro. (D66_168)
- D66 verhoogt de vergoeding tijdens ouderschapsverlof naar 70% van het loon tot aan 70% van het maximumdagloon. Dit is een intensivering van 0,2 mld euro. (D66_173)
- D66 verleent zelfstandigen twaalf maanden uitstel van de vermogenstoets wanneer zij bijstand aanvragen. De partnerinkomenstoets blijft wel van kracht. Dit leidt tot een intensivering van 0,1 mld euro. (D66_165)

- D66 breidt het aanvullend geboorteverlof uit naar negen weken tegen 70% van het loon tot aan 70% van het maximumdagloon (en een minimum van 100% van het wettelijk minimumloon). Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (D66_172)
- D66 wijzigt de arbeidsongeschiktheidsverzekering voor zelfstandigen. De grondslag bedraagt maximaal 143% van het minimumloon, de uitkering 70% daarvan. De wachttijd is standaard één jaar. De uitkeringen leiden tot een intensivering van 0,1 mld euro in 2025 en 1,0 mld euro structureel. (D66_163_b)
- D66 schaft de zorgtoeslag af. Dit is een ombuiging van 6,6 mld euro. (D66_177_b)
- D66 schaft de huurtoeslag af. Dit is een ombuiging van 4,3 mld euro. (D66_177_c)
- D66 schaft de kinderbijslag af. Dit is een ombuiging van 3,6 mld euro. (D66_177_a)
- D66 schaft de kinderopvangtoeslag af. Dit is een ombuiging van 3,6 mld euro. (D66_128_a)
- D66 schaft het kindgebonden budget af. Dit is een ombuiging van 2,6 mld euro. (D66_177_d)
- D66 wil de mogelijkheid bieden om de AOW tot maximaal drie jaar later actuariael neutraal in te laten gaan. Op korte termijn is er ex-ante sprake van een ombuiging van 0,2 mld euro in 2025, omdat een deel van de 'nieuwe' AOW-gerechtigden kiest voor latere opname. Na verloop van tijd speelt het effect van de hogere uitkeringen, wegens actuariële neutraliteit, een toenemende rol. Daardoor leidt dit tot een ex-ante intensivering van 0,1 mld euro structureel. (D66_326_a)

Zorg

- D66 intensificeert 1,6 mld euro in het gemeente- en provinciefonds, zie maatregel D66_304_a. Omdat gemeenten vrijheid hebben bij het besteden van de middelen van het gemeentefonds, is verondersteld dat de intensivering deels neerslaat bij zorg. Dit is een intensivering van 0,6 mld euro in Wmo/jeugdzorg. (D66_304_b, D66_304_c)
- D66 heeft de intentie om bestuurlijke akkoorden af te sluiten met werkgevers, werknemers, zorgverzekeraars, zorgkantoren en gemeenten om de lonen in de zorg met 1% te verhogen. Dit is een intensivering van 0,3 mld euro in de Zvw, 0,2 mld euro in de Wlz en 0,1 mld euro in de Wmo/jeugdzorg. De totale intensivering is 0,6 mld euro. (D66_145_e, D66_145_f, D66_145_g, D66_145_h, D66_145_j)
- D66 heeft de intentie om zorgbreed bestuurlijke akkoorden af te sluiten met werkgevers, werknemers, zorgverzekeraars, zorgkantoren en gemeenten om de lonen van verpleegkundigen en verzorgenden te verhogen. Dit is een intensivering van 0,2 mld euro in de Zvw, 0,2 mld euro in de Wlz en 0,1 mld euro in de Wmo/jeugdzorg. De totale intensivering is 0,5 mld euro. (D66_145_a, D66_145_b, D66_145_c, D66_145_d, D66_145_k)
- D66 stabiliseert het eigen risico op 385 euro tussen 2022 en 2025 en vervangt het verplichte eigen risico in de Zvw door een vaste eigen bijdrage van 100 euro per diagnose-behandelcombinatie in de medisch-specialistische zorg en gespecialiseerde geestelijke gezondheidszorg. D66 stabiliseert de hoogte van de vaste eigen bijdrage op 100 euro tussen 2022 en 2025. Voor overige zorg in de Zvw blijft de huidige systematiek bestaan. Verzekerden betalen maximaal 385 euro per jaar zelf. Dit is een intensivering van 0,3 mld euro. Het gaat deels om een verschuiving van private naar collectieve zorguitgaven. (D66_146_a)
- D66 heeft de intentie om bestuurlijke akkoorden af te sluiten met werkgevers, werknemers en zorgverzekeraars om de lonen in de kraamzorg te verhogen. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro in de Zvw. (D66_145_i)
- D66 intensificeert taakstellend 0,1 mld euro met het oog op brede inzet van leefstijlprogramma's. (D66_158)
- D66 intensificeert taakstellend 0,1 mld in de zorg met het oog op huisvesting woon- en zorgvormen en huisvesting verpleeghuizen. (D66_308)

- D66 intensificeert taakstellend 0,1 mld euro met het oog op bevorderen van bewegen en sport. (D66_159)
- D66 verlengt de beschikbare tijd voor huisartsenconsulten naar vijftien tot twintig minuten per consult en verlaagt bovendien het aantal ingeschreven patiënten per fulltime werkende huisarts van 2095 naar 1800. Vanwege de invoerperiode is dit een beperkte intensivering in 2025. De structurele intensivering is 0,6 mld euro. (D66_144)
- D66 hevelt de aanspraak op jeugd-ggz over uit de Jeugdwet naar de Zvw. De korting die gepaard ging met de decentralisatie van jeugd-ggz naar gemeenten wordt met de overheveling naar de Zvw teruggedraaid. De ombuiging als gevolg van de overheveling uit de Jeugdwet bedraagt 1,4 mld euro. Daarnaast wordt het gemeente- en provinciefonds verlaagd met 1,2 mld euro, het saldo lokale overheden verbetert met 0,2 mld euro. De intensivering als gevolg van de overheveling naar de Zvw bedraagt 1,4 mld euro. Per saldo heeft de maatregel geen budgettair effect. (D66_142_a, D66_142_b)
- D66 voert een kostenbeheersingsinstrument in de Zvw in, waarbij een onafhankelijke autoriteit de wettelijke opdracht krijgt om de groei van de zorgkosten te beperken tot de groei uit hoofde van demografie en lonen en prijzen. Bij overschrijding van het maximale groeipercentage heeft de autoriteit het mandaat om het pakket te beperken. Als flankerend beleid intensificeert D66 in onderzoek naar de effectiviteit en kosteneffectiviteit van zorg in het basispakket, om beter onderbouwde pakketkeuzes te kunnen maken. Dit is een ombuiging van 0,8 mld euro. (D66_152)
- D66 introduceert een eigen bijdrage voor wijkverpleegkundige zorg in de Zvw voor volwassenen. Deze eigen bijdrage is inkomensafhankelijk en bedraagt gemiddeld vijf euro per uur. De maatregel leidt tot een ombuiging van 1,0 mld euro in de Zvw en 0,3 mld euro in de Wmo. Daarnaast is er een intensivering van 0,9 mld euro in de Wlz. Per saldo leidt de maatregel tot een ombuiging van 0,4 mld euro. Het gaat deels om een verschuiving van collectieve naar private zorguitgaven. Het is onzeker of invoering van de maatregel in 2025 gehaald wordt vanwege uitvoeringsproblemen bij het CAK. (D66_147_a, D66_147_b, D66_147_c)
- D66 wil alle artsen verplichten tot loondienst. Dit is een ombuiging van 0,4 mld euro. Vanwege de afkoop van goodwill is er een eenmalige intensivering van 2,1 mld euro geboekt in 2024. Dit bedrag kan bij de rechter hoger of lager uitvallen. (D66_141_a, D66_141_c)
- D66 schaft het abonnementstarief in de Wmo af en introduceert een inkomensafhankelijke eigen bijdrage in de Wmo met een vermogensinkomensbijtelling van 4%. De maatregel leidt tot een ombuiging van 0,3 mld euro. Het gaat deels om een verschuiving van collectieve naar private zorguitgaven. De rijksbijdrage aan het gemeentefonds neemt af met de helft van de ombuiging als gevolg van het afschaffen van het abonnementstarief in de Wmo, en het saldo lokale overheden verbetert met de andere helft. Het is onzeker of het afschaffen van het abonnementstarief in de Wmo in 2025 gehaald wordt vanwege uitvoeringsproblemen bij het CAK. (D66_148_a)
- D66 verplicht zorgverzekeraars om alle niet-concurrentiegevoelige onderdelen (inkoop en verantwoording) van hun contracten met zorgaanbieders te standaardiseren. Dit is een ombuiging van 0,2 mld euro in 2025 en 0,3 mld euro structureel. (D66_151)
- D66 heft pakketverschillen tussen intramurale en extramurale Wlz op waardoor de behandelcomponent voor alle zorggebruikers gelijkgetrokken wordt met de Zvw. Het gaat om een ombuiging van 0,2 mld euro. (D66_156)
- D66 wil de indicatiestelling in de gecontracteerde en ongecontracteerde wijkverpleging (inclusief palliatieve zorg en pgb) door onafhankelijke indicatiestellers laten doen. Dit is een ombuiging van 0,1 mld euro. (D66_157)
- D66 stelt meerjarige contracten en budgetafspraken in de Wlz verplicht. Dit is een ombuiging van 0,1 mld euro. (D66_149)
- D66 verlaagt de vergoeding voor behandelingen en verrichtingen geleverd door tweedelijnszorgaanbieders die doelmatiger in de eerstelijnszorg geleverd kunnen worden. De

vergoeding voor deze behandelingen en verrichtingen wordt hetzelfde voor aanbieders in de tweedelijnszorg als in de eerstelijnszorg. Dit is een ombuiging van 0,1 mld euro. (D66_154)

- D66 breidt het bestaande beleid van prijsonderhandelingen bij pakketbesluiten uit naar alle nieuwe dure geneesmiddelen (uitgaven meer dan 40 mln euro per jaar per middel of meer dan 50.000 euro per behandeling en totale uitgaven meer dan 10 mln euro). Dit is een beperkte ombuiging in 2025 en een ombuiging van 0,1 mld euro structureel. (D66_256_a)
- D66 geeft gemeenten de taak valpreventieprogramma's aan te (laten) bieden voor hun inwoners van 65 jaar en ouder. Hiervoor intensificeert D66 in de Wmo. Deze programma's leiden tot besparingen in de Zvw en Wlz. Per saldo is er een beperkte ombuiging. (D66_255_a, D66_255_b, D66_255_c)
- D66 voert een nieuwe betaaltitel in om een verschuiving van complexe medisch specialistische zorg naar anderhalvelijnszorg te stimuleren. Dit is een ombuiging van nul euro in 2025. De structurele ombuiging is 0,1 mld euro. (D66_253)

Openbaar bestuur

- D66 intensificeert 1,6 mld euro in het gemeente- en provinciefonds met het oog het gedeeltelijk terugdraaien van de opschalingskorting (0,4 mld euro), armoedebestrijding en schuldhulpverlening (0,2 mld euro), begeleiding in de bijstand (0,3 mld euro), uitvoering van het klimaatakkoord (0,3 mld euro) en hogere uitgaven aan jeugdzorg (0,4 mld euro). Omdat gemeenten vrijheid hebben bij het besteden van de middelen van het gemeentefonds, is verondersteld dat de intensivering deels neerslaat bij openbaar bestuur (1,0 mld euro) en deels bij zorg (D66_304_b, D66_304_c). (D66_304_a)
- D66 creëert structureel 100.000 publieke banen, waarvan een deel bij de overheid (D66_166_b) en een deel bij het onderwijs terechtkomt (D66_166_a). In 2025 worden 30.000 plekken gerealiseerd. Dit is (inclusief het deel dat bij het onderwijs terechtkomt) een intensivering van 1,1 mld euro in 2025, en structureel 4,0 mld euro. (D66_166_b)
- D66 intensificeert 0,2 mld euro in de dienstverlening van uitvoeringsorganisaties. (D66_103)
- D66 introduceert voor volwassenen een eigen bijdrage voor wijkverpleegkundige zorg in de Zvw (147_a). Vanwege grotere administratieve lasten bij het CAK is er sprake van een beperkte intensivering bij het openbaar bestuur. (D66_147_g)
- D66 schaft het abonnementstarief in de Wmo af en introduceert een inkomensafhankelijke eigen bijdrage in de Wmo met een vermogensinkomensbijtelling van 4%. Vanwege grotere administratieve lasten bij het CAK is er sprake van een beperkte intensivering bij het openbaar bestuur. (D66_148_c)

Onderwijs

- D66 verhoogt de lumpsum van het primair en voortgezet onderwijs. De partij beoogt hiermee het aantal lesuren per docent en daarmee de werkdruk te verlagen. Dit is een intensivering van 1,0 mld euro. (D66_121)
- D66 verhoogt de lumpsum van het hoger onderwijs met 1,0 mld euro, met het oog op fundamenteel onderzoek en het verlagen van de werkdruk in het hoger onderwijs. (D66_136)
- D66 verhoogt de lumpsum van het primair en voortgezet onderwijs met als doel een groter aanbod van post-schooltijd activiteiten. Dit is een intensivering van 1,0 mld euro. (D66_123)
- D66 heeft de intentie om bestuurlijke akkoorden af te sluiten met bonden, scholen en werknemers in de onderwijssector om docenten in het primair onderwijs te belonen volgens de cao van het voortgezet onderwijs. De hiervoor benodigde middelen worden beschikbaar gesteld door middel van de verhoging van de lumpsum van het primair onderwijs. Dit is een intensivering van 0,9 mld euro. (D66_131)
- D66 creëert structureel 100.000 publieke banen, waarvan een deel bij het onderwijs terechtkomt (D66_166_a) en een deel bij de overheid (D66_166_b). In 2025 worden 30.000 plekken gerealiseerd.

Dit is (inclusief het deel dat bij de overheid terechtkomt) een intensivering van 1,1 mld euro in 2025, en structureel 4,0 mld euro. (D66_166_a)

- D66 heeft de intentie om bestuurlijke akkoorden af te sluiten met bonden, scholen en werknemers in de onderwijssector om de lonen in alle sectoren te verhogen. Deze maatregel komt boven op de salarismaatregelen voor specifiek het primair onderwijs (D66_131) en middelbaar beroepsonderwijs (D66_132). Dit is een intensivering van 0,5 mld euro. (D66_310)
- D66 verhoogt de lumpsum voor passend onderwijs met 0,4 mld euro. (D66_125)
- D66 verhoogt het budget voor het onderwijsachterstandenbeleid met 0,4 mld euro. (D66_127)
- D66 intensiveert taakstellend 0,4 mld euro in educatieve voorschoolse programma's voor kinderen van 0-4 jaar. (D66_129)
- D66 verhoogt de lumpsum van het primair en voortgezet onderwijs. De partij beoogt hiermee een warme lunch en schoolfruit op scholen met een positieve achterstandsscore aan te bieden. Dit is een intensivering van 0,4 mld euro. (D66_130)
- D66 verhoogt de lumpsum van het primair onderwijs. De partij beoogt hiermee de klassengrootte te verlagen naar 23 leerlingen. Dit is een intensivering van 0,2 mld euro in 2025 en structureel 0,6 mld euro. Het verschil tussen het effect in 2025 en structureel wordt veroorzaakt door de geleidelijke invoering voor nieuwe cohorten. (D66_124)
- D66 heeft de intentie om bestuurlijke akkoorden af te sluiten met bonden, scholen en werknemers in de onderwijssector om de lonen in het middelbaar beroepsonderwijs te verhogen. Dit is een intensivering van 0,2 mld euro. (D66_132)
- D66 verhoogt de uitgaven aan het STAP-budget met 0,2 mld euro in 2025, er is geen structureel budgettaire effect. Nieuwe instromers op de arbeidsmarkt vallen onder het stelsel van publiek-private leerrechten dat de partij invoert (D66_138). (D66_169)
- D66 verhoogt de lumpsum van het onderwijs met als doel meer individuele en teamscholing van docenten. Dit is een intensivering van 0,2 mld euro. (D66_133)
- D66 schaft het instellingscollegegeld voor de tweede bachelor- en masteropleiding af, studenten betalen het wettelijk collegegeld. Met deze maatregel subsidieert de overheid het collegegeld van studenten die een tweede studie volgen. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro in 2025. De structurele intensivering is 0,2 mld euro. (D66_135)
- D66 verhoogt de lumpsum van het primair en voortgezet onderwijs. De partij beoogt hiermee het aantal lesuren voor startende docenten en daarmee de werkdruk te verlagen. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (D66_122)
- D66 verbreedt de aanvullende beurs zodat studenten met ouders met een verzamelinkomen tot ongeveer 70.000 euro nog recht hebben op een aanvullende beurs. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro in 2025 en 0,2 mld euro structureel. Het budgettaire effect van deze maatregel groeit langzaam in vanwege de prestatiebeurssystematiek. (D66_134)
- D66 voert een stelsel van publiek-private leerrechten in voor nieuwe instromers op de arbeidsmarkt. De omvang van het publieke deel is gelijk aan het verschil tussen de kosten die de overheid maakt voor een wo-masteropleiding vergeleken met de kosten van de daadwerkelijk afgeronde opleiding. De omvang van het private deel wordt gereserveerd vanuit de loonruimte en is gelijk aan 0,5% van het loon. Dit is een beperkte intensivering in 2025 en een intensivering van 0,3 mld euro structureel. (D66_138)
- D66 schaft de gratis schoolboeken af met compensatie voor lage inkomens. Per saldo is dit een ombuiging van 0,2 mld euro waarvan 0,3 mld euro ombuiging op de gratis schoolboeken en 0,1 mld euro intensivering voor de compensatie. (D66_126_a, D66_126_b)

Overdrachten aan bedrijven

- D66 creëert een corporatiefonds, waaruit woningcorporaties een financiële bijdrage kunnen krijgen als zij woningen bouwen of verduurzamen. Dit fonds wordt gevuld met middelen uit een omgevormde verhuurderheffing, waarvan het tarief wordt berekend op basis van de gemiddelde huurprijs van het woningenbestand van een woningcorporatie. Dit is een intensivering van 1,5 mld euro in 2025 en 2,1 mld euro structureel. (D66_219)
- D66 sluit de opbrengsten van de CO₂-heffingen (zie D66_186_a) terug naar de industrie als subsidie ten behoeve van vergroening. Dit is een intensivering van 0,5 mld euro in 2025 en 0,4 mld euro structureel. (D66_186_b)
- D66 intensificeert 0,2 mld euro in innovatie. (D66_250)
- D66 heeft de intentie om met de corporatiesector een bestuurlijk akkoord te sluiten voor huurprijsmatiging. Hiermee wordt beoogd om de koopkrachteffecten van de overgang naar het toeslagenstelsel te beperken. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (D66_178_a)
- D66 sluit een deel van de netto opbrengst van de vrachtwagenheffing terug naar de vrachtwagensector. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (D66_192_e)

Internationale samenwerking

- D66 verhoogt het budget van de ontwikkelingssamenwerking tot 0,7% bni. Dit is een intensivering van 1,7 mld euro. (D66_182)
- D66 intensificeert 0,1 mld euro in een fonds ter ondersteuning van de mensenrechten. (D66_181)

Veiligheid

- D66 intensificeert 0,2 mld euro in de sociale advocatuur, een verlaging van de griffierechten, extra rechters en digitalisering van de rechtsspraak. (D66_109)
- D66 intensificeert 0,2 mld euro in de arbeidsvoorwaarden van de politie. (D66_305)
- D66 intensificeert 0,1 mld euro in de bestrijding van digitale criminaliteit. (D66_105)
- D66 intensificeert 0,1 mld euro in het Openbaar Ministerie. (D66_106)
- D66 intensificeert 0,1 mld euro in extra wijkagenten. (D66_107)
- D66 intensificeert 0,1 mld euro in de bestrijding van ondermijnende criminaliteit. (D66_108)

Bereikbaarheid

- D66 verhoogt het budget van het mobiliteitsfonds met 2,0 mld euro in 2025. Voor 1,3 mld is dit een alternatieve invulling van het groeifonds. In totaal is deze intensivering 6,7 mld euro tot en met 2030. Structureel is de intensivering 0,7 mld euro, die vooral beoogd is voor het openbaar vervoer. (D66_111_a, D66_111_b)
- De invoering van de kilometerheffing (D66_189) gaat gepaard met uitvoerings- en investeringskosten. Dit is een intensivering van 1,0 mld euro. (D66_189_g)
- De invoering van de vrachtwagenheffing van D66 (D66_192) gaat gepaard met uitvoerings- en investeringskosten. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (D66_192_d)
- D66 intensificeert 0,1 mld euro in de fietsinfrastructuur via het mobiliteitsfonds. (D66_112)
- D66 buigt het budget voor infrastructuur in het groeifonds om. Dit is een ombuiging bij bereikbaarheid van 1,3 mld euro in 2025. Deze maatregel heeft geen structureel effect. (D66_303_c)
- D66 buigt 0,2 mld euro om op het mobiliteitsfonds voor de aanleg van wegen. (D66_113)

Defensie

- D66 verhoogt het defensiebudget met 0,5 mld euro. (D66_110)

Klimaat en milieu

- D66 koopt veehouderijen op en zet de aangekochte grond in voor natuur en extensieve landbouw. Het gaat om een intensivering van 0,8 mld euro. (D66_119_a)
- D66 intensificeert 0,2 mld euro in de creatie van nieuwe natuur. (D66_115)
- D66 stelt 0,2 mld euro beschikbaar voor een transitiefonds naar kringlooplandbouw. (D66_119_b)
- D66 intensificeert 0,2 mld euro op aanschafsubsidies voor elektrische personenauto's, waarbij de helft wordt gereserveerd voor nieuwe auto's en de helft voor gebruikte auto's. (D66_191_e)
- D66 verhoogt de Stimuleringsregeling energieprestatie huursector (STEP) met 0,2 mld euro. (D66_265)
- D66 intensificeert 0,1 mld euro in warmtenetten. (D66_322)
- D66 intensificeert 0,1 mld euro in de subsidieregeling Demonstratie Energie- en Klimaatinnovatie (DEI). (D66_249)
- D66 sluit twee kolencentrales in 2022. Dit is een kostenpost voor de overheid van cumulatief 0,3 mld euro in de kabinetsperiode. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro in 2025, de structurele intensivering is nul. Het uiteindelijke bedrag zal de uitkomst zijn van onderhandelingen tussen het Rijk en de kolencentrales. Het sluiten van de Amercentrale die gekoppeld is aan een warmtenet, kan leiden tot risico's voor de zekerheid van warmtelevering aan omliggende huishoudens en bedrijven. (D66_262)
- D66 verhoogt de Subsidieregeling energiebesparing eigen huis (SEEH) met 0,1 mld euro. (D66_264)
- D66 laat de overheid rechten uit het emissiehandelssysteem opkopen. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (D66_120)
- D66 sluit twee kolencentrales (zie maatregel D66_262). Dit leidt tot een besparing op de aan deze kolencentrales toegekende SDE++ ten behoeve van de bijstook van biomassa. Dit is een ombuiging van 0,1 mld euro in 2025, er is geen structurele besparing. (D66_323)
- D66 verhoogt de SDE++-uitgaven met 0,6 mld euro structureel. Deze verplichting wordt aangegaan tijdens de komende kabinetsperiode. Door een lange aanlooptijd bij implementatie van deze maatregel is er tot en met 2025 geen budgettair effect. (D66_117)

Overig

- D66 verhoogt de uitgaven aan kunst en cultuur met 0,3 mld euro. (D66_184)
- D66 intensificeert 0,2 mld euro in het reclamevrij maken van de publieke omroep. (D66_183)
- D66 intensificeert taakstellend 0,1 mld euro in uitvoeringsorganisaties binnen de migratieketen en voorzieningen voor migranten. (D66_104)
- D66 creëert een nieuwe specifieke uitkering voor gemeenten ten behoeve van een bibliotheekvoorziening in elke gemeente. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. Daarnaast wordt 0,4 mld euro overgeheveld van het gemeente- en provinciefonds naar de specifieke uitkering. Een deel van de intensivering dekt de extra kosten die gepaard gaan met een specifieke uitkering. (D66_139)
- D66 schaft de publieke financiering van de maatschappelijke diensttijd af. Dit is een ombuiging van 0,1 mld euro. (D66_161)

Tabel A.5 Netto intensiveringen in 2025, ten opzichte van het basispad, ex ante, mld euro

(+) betekent intensivering, (-) betekent ombuiging.	2025
Sociale zekerheid	-8,1
Introduceren 4 dagen gratis kinderopvang en 5 dagen gratis buitenschoolse opvang (D66_128_b)	6,6

Wml uurloon invoeren o.b.v. 36-uursweek (+3,6%) plus 10% extra verhogen, gedeeltelijke koppeling uitkeringen (D66_174_a, D66_174_b, D66_174_c, D66_174_d, D66_174_h)	2,4
Introductie verzilverbare heffingskorting: intensivering (D66_176_a)	2,0
Uitbreiden beschutte werkplekken met 20 duizend plekken (D66_167)	0,5
Collectiveren tweede ziektejaar kleine werkgevers (uitkeringen) (D66_164_a)	0,3
Grens minimumloon verlagen naar 18 jaar (D66_175_a, D66_175_b, D66_175_c)	0,3
Intensivering begeleiding en scholing WW'ers (D66_168)	0,2
Betaald ouderschapsverlof naar 70% loon (D66_173)	0,2
Eerste jaar bijstand voor zelfstandigen geen vermogenstoets (D66_165)	0,1
Aanvullend geboorteverlof naar 9 weken (D66_172)	0,1
Verplichte AO-verzekering voor zelfstandigen (uitkeringen, ten opzichte van het basispad) (D66_163_b)	0,1
Afschaffen zorgtoeslag (D66_177_b)	-6,6
Afschaffen huurtoeslag (D66_177_c)	-4,3
Afschaffen kinderbijslag (D66_177_a)	-3,6
Afschaffen kinderopvangtoeslag (D66_128_a)	-3,6
Afschaffen kindgebonden budget (D66_177_d)	-2,6
Flexibele AOW-leeftijd: tot drie jaar later (D66_326_a)	-0,2
Zorg	-0,2
Verhoging gemeente- en provinciefonds: intensivering Wmo/jeugdzorg (D66_304_b, D66_304_c)	0,6
Verhoging zorglonen met bestuurlijk akkoord (D66_145_e, D66_145_f, D66_145_g, D66_145_h, D66_145_j)	0,6
Verhoging lonen verpleegkundigen en verzorgenden met bestuurlijk akkoord (D66_145_a, D66_145_b, D66_145_c, D66_145_d, D66_145_k)	0,5
Vaste eigen bijdrage per dbc met bevroren maximumbedrag (D66_146_a)	0,3
Verhoging lonen in de kraamzorg met bestuurlijk akkoord (D66_145_i)	0,1
Taakstellende intensivering met het oog op brede inzet van leefstijlprogramma's (D66_158)	0,1
Intensivering huisvesting zorg (D66_308)	0,1
Taakstellende intensivering met het oog op meer bewegen en sport (D66_159)	0,1
Beschikbare tijd per huisartsenconsult vergroten (D66_144)	0,0
Jeugd-ggz centraliseren naar Zvw (D66_142_a, D66_142_b)	0,0
Instrument voor beperken groei zorgkosten in Zvw, inclusief investering in kennisopbouw (D66_152)	-0,8
Inkomensafhankelijke eigen bijdrage wijkverpleging (D66_147_a, D66_147_b, D66_147_c)	-0,4
Alle artsen verplicht in loondienst (D66_141_a, D66_141_c)	-0,4
Afschaffen abonnementstarief en invoeren inkomensafhankelijke eigen bijdrage in de Wmo (D66_148_a)	-0,3
Standaardisatie inkoop- en verantwoordingseisen Zvw (D66_151)	-0,2
Opheffen pakketverschillen intramurale en extramurale Wlz (D66_156)	-0,2
Onafhankelijke indicatiestelling gecontracteerd en ongecontracteerde wijkverpleging (D66_157)	-0,1
Verplichten meerjarige contracten en budgetafspraken in de Wlz (D66_149)	-0,1
Verlagen vergoeding aanbieders in tweedelijnszorg (D66_154)	-0,1
Centrale inkoop genees- en hulpmiddelen voor dure geneesmiddelen (D66_256_a)	0,0
Valpreventie bij 65-plussers (D66_255_a, D66_255_b, D66_255_c)	0,0
Stimuleren van anderhalvelijnszorg (D66_253)	0,0

Openbaar bestuur	1,8
Verhoging gemeente- en provinciefonds: intensivering openbaar bestuur (D66_304_a)	1,0
100.000 publieke banen (deel Openbaar bestuur) (D66_166_b)	0,5
Intensivering uitvoeringsorganisaties (D66_103)	0,2
Inkomensafhankelijke eigen bijdrage wijkverpleging, uitvoeringskosten CAK (D66_147_g)	0,0
Afschaffen abonnementstarief en invoeren inkomensafhankelijke eigen bijdrage in de Wmo, CAK (D66_148_c)	0,0
Onderwijs	7,4
Verhogen lumpsum po en vo voor minder lesuren per docent (D66_121)	1,0
Verhogen lumpsum ho voor fundamenteel onderzoek en verlagen werkdruk (D66_136)	1,0
Verhogen lumpsum po en vo voor aanbod post-schooltijd activiteiten (D66_123)	1,0
Gelijktrekken salarissen docenten po en vo door inschaling volgens cao vo (D66_131)	0,9
100.000 publieke banen (deel Onderwijs) (D66_166_a)	0,5
Verhogen salarissen in po, vo, mbo en ho (D66_310)	0,5
Verhogen lumpsum voor passend onderwijs (D66_125)	0,4
Intensiveren onderwijsachterstandenbeleid (D66_127)	0,4
Intensiveren educatieve voorschoolse programma's (D66_129)	0,4
Verhogen lumpsum po en vo voor warme lunch en schoolfruit op achterstandsscholen (D66_130)	0,4
Maximale klassengrootte in po naar 23 leerlingen (D66_124)	0,2
Verhogen salarissen van docenten in mbo (D66_132)	0,2
Verhogen STAP-budget (D66_169)	0,2
Verhogen leerbudget voor docenten (D66_133)	0,2
Publiek bekostigen tweede bachelor en master (D66_135)	0,1
Verhogen lumpsum po en vo voor minder lesuren voor eerstejaars docenten (D66_122)	0,1
Uitbreiden aanvullende beurs ho (D66_134)	0,1
Leven lang leren: invoeren leerrechten (D66_138)	0,0
Afschaffen gratis schoolboeken met compensatie voor lage inkomens (D66_126_a, D66_126_b)	-0,2
Overdrachten aan bedrijven	2,4
Opzetten corporatiefonds woningbouw en -verduurzaming (D66_219)	1,5
Terugsluis CO ₂ -heffing naar de industrie (D66_186_b)	0,5
Intensivering innovatie (D66_250)	0,2
Huurprijsmatiging in bestuurlijk akkoord (D66_178_a)	0,1
Invoeren vrachtwagenheffing (terugsluis) (D66_192_e)	0,1
Internationale samenwerking	1,8
Ontwikkelingssamenwerking 0,7% bruto nationaal inkomen (D66_182)	1,7
Mensenrechtenfonds (D66_181)	0,1
Veiligheid	0,8

Intensivering rechtspraak (D66_109)	0,2
Intensivering arbeidsvoorwaarden politie (D66_305)	0,2
Intensivering bestrijding digitale criminaliteit (D66_105)	0,1
Intensivering Openbaar Ministerie (D66_106)	0,1
Intensivering extra wijkagenten (D66_107)	0,1
Intensivering bestrijding ondermijning (D66_108)	0,1
Bereikbaarheid	1,7
Intensivering Mobiliteitsfonds (D66_111_a, D66_111_b)	2,0
Invoeren kilometerheffing (uitvoerings- en investeringskosten) (D66_189_g)	1,0
Invoeren vrachtwagenheffing (uitvoerings- en investeringskosten) (D66_192_d)	0,1
Mobiliteitsfonds: fietsinfrastructuur (D66_112)	0,1
Ombuiging groeifonds (bereikbaarheid) (D66_303_c)	-1,3
Mobiliteitsfonds: wegen (D66_113)	-0,2
Defensie	0,5
Taakstellende intensivering defensie (D66_110)	0,5
Klimaat en milieu	1,9
Opkopen veehouderijen en landbouwgrond (D66_119_a)	0,8
Intensivering natuur (D66_115)	0,2
Transitiefonds kringlooplandbouw (D66_119_b)	0,2
Aanpassen belastingen en subsidies mobiliteit (aanschafsubsidie EV) (D66_191_e)	0,2
Intensivering subsidie verduurzaming huursector (D66_265)	0,2
Intensivering warmtenetten (D66_322)	0,1
Intensivering subsidie Demonstratie Energie- en Klimaatinnovatie (DEI) (D66_249)	0,1
Sluiten twee kolencentrales in 2022 (D66_262)	0,1
Intensivering subsidie verduurzaming particulieren (D66_264)	0,1
Opkopen ETS-rechten (D66_120)	0,1
Vrijval middelen SDE++ bijstook biomassa (D66_323)	-0,1
Verhogen SDE++ (D66_117)	0,0
Overig	0,6
Intensivering kunst en cultuur (D66_184)	0,3
Intensivering publieke omroep (D66_183)	0,2
Taakstellende intensivering uitvoeringsorganisaties migratie en voorzieningen migranten (D66_104)	0,1
Intensivering bibliotheken (D66_139)	0,1
Afschaffen publieke financiering maatschappelijke diensttijd (D66_161)	-0,1

A.3.2 Lasten

D66 verlaagt de beleidsmatige lasten met per saldo 9,5 mld euro in 2025. Het betreft daarbij de beleidsmatige lastenontwikkeling (blo) zoals gedefinieerd in het achtergronddocument bij de MEV 2021⁷⁷. De verlaging is opgebouwd uit een verlaging van 24,3 mld euro voor gezinnen, een verhoging van 13,6 mld euro voor bedrijven en een verhoging van 1,3 mld euro voor het buitenland. Hieronder worden de lastenmaatregelen opgesomd en gevolgd door een tabel.

Inkomen en arbeid

- D66 introduceert een nieuwe verzilverbare heffingskorting op huishoudniveau. De korting bestaat uit een basisbedrag per jaar van 2624 euro voor paren en 3600 euro voor alleenstaanden. Alleenstaande ouders ontvangen een additioneel bedrag van 3452 euro. Voor ieder kind wordt de korting verhoogd met 2311 euro. Dit is een lastenverlichting van 37,1 mld euro. Het betreft hierbij enkel het deel van de korting dat via de belasting wordt verrekend. Voor de statistische bepaling van het EMU-saldo wordt dit bedrag, samen met het deel dat na belastingkorting tot uitkering leidt, gerekend tot de uitgaven. (D66_176_b)
- D66 zet meer collectieve middelen in om de vereveningsbijdrage zorgverzekeraars te verhogen. Zorgverzekeraars kunnen daardoor op jaarbasis de nominale zorgpremie halveren. Dit is een lastenverlichting van 11,5 mld euro. Door de maatregel gaan verzekeraars minder dan 50% van de gelden via de nominale premie innen. Dat kan bezwaren vanuit de Europese Commissie oproepen vanwege mogelijke staatssteunaspecten. (D66_207_c)
- D66 introduceert een franchise in de Aof-premie van 28% van het wettelijk minimumloon. Dit is taakstellend een lastenverlichting voor werkgevers van 4,2 mld euro. (D66_209)
- D66 voert taakstellend een generieke verhoging van de arbeidskorting in. Dit is een lastenverlichting van 1,5 mld euro. (D66_202_a)
- D66 verhoogt het opbouwpercentage van de inkomensafhankelijke combinatiekorting van 11,45% naar 42,16%. Ook wordt het maximale bedrag van deze korting met 3400 euro verhoogd naar 6391 euro. Dit is een lastenverlichting van 1,2 mld euro. (D66_307)
- D66 verlaagt de Aof-premie voor kleine werkgevers (minder dan 25 werknemers, gemeten naar de loonsom van een gemiddelde werknemer). Dat is een lastenverlichting van 0,3 mld euro. (D66_208)
- D66 wijzigt de arbeidsongeschiktheidsverzekering voor zelfstandigen en introduceert daarbij een premiekorting die wordt betaald uit algemene middelen. De premiekorting leidt tot een lastenverlichting van 0,1 mld euro in 2025 en 0,6 mld euro structureel. (D66_163_d)
- D66 splitst de lage en de hoge schijf in box 1 weer op in vier schijven door de tarieven in de voormalige tweede en derde belastingschijf weer te verhogen met respectievelijk 4%-punt naar 41,03% en met 7,9%-punt naar 44,93%. Dit is een lastenverzwaring van 8,2 mld euro in 2025 en 10,6 mld euro structureel. (D66_200_a)
- In het door de partij voorgestelde vijfschijvenstelsel verlaagt D66 het aangrijpingspunt van de vierde schijf (gelijk aan de hoge schijf in het tweeschijvenstelsel in het basispad) naar 63.504 euro en schakelt alle beleidsmatige verhogingen uit, waardoor structureel het aangrijpingspunt reël 63.504 euro blijft. Dit is een lastenverzwaring van 3,1 mld euro in 2025 en 4,8 mld euro structureel. (D66_201)
- D66 bouwt de hypotheekrenteaftrek af totdat deze volledig is uitgefaseerd in 2030. Dit is een lastenverzwaring van 2,9 mld euro in 2025 en 7,2 mld euro structureel. (D66_216)
- D66 schaft de maximumpremiegrens voor de inkomensafhankelijke bijdrage in de Zvw af voor werkgevers. Voor gezinnen blijft de maximumpremiegrens bestaan en verandert de huidige situatie niet. Deze maatregel is een lastenverzwaring van 2,4 mld euro voor bedrijven. Omdat D66 de bijdrage

⁷⁷ Badir, M. en M. van Kempen, 2020, Herdefiniëring beleidsmatige lastenontwikkeling, CPB Achtergronddocument, Den Haag. ([link](#))

uit collectieve middelen aanpast zonder de private verzekeringsmarkt te wijzigen, bestaat het risico dat de Europese Commissie dit zal beoordelen als staatssteun. (D66_203_a)

- D66 fiscaliseert de AOW-premie geleidelijk, met als eindpunt 2032. Aan het eind van de kabinetsperiode is de AOW voor 34% gefiscaliseerd. Dit is een lastenverzwaring van 1,7 mld euro in 2025 en 4,1 mld euro structureel. (D66_218)
- D66 zet het maximale aftrektarief gelijk aan het eersteschijftarief in box 1. Dit is in 2025 een lastenverzwaring van 1,1 mld euro voor gezinnen en 0,6 mld voor bedrijven en structureel 0,9 mld euro voor gezinnen en 0,5 mld euro voor bedrijven. (D66_200_b, D66_200_c)
- D66 schaft de doelmatigheidsmarge in de gebruikelijkloonregeling af. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,7 mld euro in 2025 en 0,2 mld euro structureel. (D66_213)
- D66 befrist het eigenwoningforfait op niveau 2021. Dit is een lastenverzwaring van 0,6 mld euro in 2025 en 0,9 mld euro structureel. (D66_215)
- D66 verlaagt de verplichtstelling voor pensioenpremies naar 60.000 euro. Daarboven hoeft (fiscaal gefaciliteerd tot de aftoppingsgrens) niet verplicht opgebouwd te worden: men kan hier vrijwillig van afzien. De lagere benutting van premieaftrek leidt tot een lastenverzwaring van 0,6 mld euro. Op lange termijn zijn de belastbare pensioenuitkeringen lager door een lagere premie-inleg. Structureel leidt dit tot een lastenverlichting van 0,1 mld euro. Aan invoering van deze maatregel voorafgaand aan de afschaffing van de doorsneesystematiek en van de progressieve premies bij premieregelingen zijn juridische risico's verbonden. (D66_206_b, D66_206_c, D66_206_f)
- D66 introduceert een progressief tarief in box 2, met een tarief van 28% tot 50.000 euro, 30% tussen de 50.000 en 100.000 euro en 35% boven de 100.000 euro. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven 0,4 mld euro. Wegens een anticipatie-effect is er een substantieel positief kaseffect in het jaar voor invoering en een tijdelijk lagere opbrengst in de jaren erna. (D66_211_a)
- D66 beperkt de mkb-winstvrijstelling tot 70.000 euro. Dat leidt tot een lastenverzwaring van 0,4 mld euro. (D66_234)
- D66 past de tarieven voor de bijtelling aan. Voor fossiele auto's wordt het bijtellingspercentage 24%, voor elektrische auto's wordt het percentage 22%, waarbij een cap geldt van 35.000 euro. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,3 mld euro in 2025 en 0,2 mld euro structureel. (D66_191_a)
- D66 introduceert een toptarief van 55% voor inkomens boven de 150.000 euro in box 1. Dit is een lastenverzwaring van 0,3 mld euro in 2025 en 0,4 mld euro structureel. (D66_306)
- D66 voert een jaarlijkse voorheffing in box 2 in van 4% op de boekwaarde van het vermogen in de vennootschap. Op korte termijn levert een jaarlijkse voorheffing meer belastingopbrengsten op, op langere termijn moet de voorheffing verrekend worden met de winstuitkering, waardoor de structurele kasopbrengst beperkt is. De netto contante waarde van deze kasstroom geeft een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,1 mld euro in 2025. Dit is een complexe maatregel in de uitvoering, onder meer omdat moet worden bijgehouden wat gedurende het bestaan van een onderneming geheven is/wordt. (D66_211_b)
- D66 wijzigt de arbeidsongeschiktheidsverzekering voor zelfstandigen. De grondslag bedraagt maximaal 143% van het minimumloon, de uitkering 70% daarvan. De wachttijd is standaard één jaar. De kostendeckende premie leidt tot een lastenverzwaring van 0,1 mld euro in 2025 en 1,0 mld euro structureel. Door een premiekorting, die wordt betaald uit algemene middelen, staat daar een lastenverlichting tegenover van 0,1 mld euro in 2025 en 0,6 mld euro structureel. (D66_163_a)
- D66 beperkt de 30%-regeling voor ingekomen werknemers tot het bezoldigingsmaximum uit de Wet normering topinkomens. Dit betekent een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,1 mld euro. (D66_205)
- D66 schaft de startersaftrek af voor nieuwe gevallen. Dit is een beperkte lastenverzwaring voor bedrijven in 2025 en een lastenverzwaring van 0,1 mld euro structureel. (D66_233)

- D66 verlaagt de grens waarbij schulden bij de eigen vennootschap worden belast met een box 2-heffing naar 200.000 euro. Dit geldt zowel voor bestaande als nieuwe schulden en is exclusief de eigen woningschuld. In het jaar van invoering leidt dit tot een substantiële kasontvangst, in de jaren erna ontstaat er juist een tijdelijke beperkte jaarlijkse derving, met structureel een beperkte kasopbrengst. De netto contante waarde van deze kasstroom geeft een beperkte lastenverzwaring voor bedrijven. (D66_211_c)

Vermogen en winst

- D66 voert binnen de vennootschapsbelasting een notionele renteaftrek in over de aangroei van het eigen vermogen. Dit is een lastenverlichting voor bedrijven van 0,3 mld euro. (D66_225)
- D66 verhoogt de vrijstellingen in de erfbelasting. Voor kinderen en kleinkinderen wordt de vrijstelling 36.000 euro, voor ouders 50.000 euro en voor overige erfgenamen 12.000 euro. Dit is een lastenverlichting voor gezinnen van 0,2 mld euro in 2025. (D66_232_b)
- D66 introduceert de onroerendezaakbelasting voor gebruikers als extra belastinggebied voor gemeenten. Dit is een taakstellende lastenverzwaring van 3,0 mld euro. D66 roomt deze lastenverzwaring af via het gemeentefonds. (D66_220)
- D66 schaft de Baangerelateerde Investeringskorting (BIK) per 2022 af en schrapt de daaraan gerelateerde reservering voor lastenverlichting bedrijven na 2022. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 2,0 mld euro. (D66_214)
- D66 verhoogt het tarief in de tweede schijf van de vennootschapsbelasting met 2,5%-punt naar 27,5% en verzwart zo de lasten voor bedrijven met 2,0 mld euro. (D66_309)
- D66 introduceert een vermogensbelasting, voor vermogens in box 3 hoger dan een miljoen. Er wordt 1% belasting geheven over een vermogen tussen de 1 miljoen en 2 miljoen euro, en 2% over vermogen boven 2 miljoen euro. Dit is een lastenverzwaring van 1,2 mld euro in 2025 en 0,9 mld euro structureel. (D66_240)
- D66 schaft de vrijstellingen voor niet-woningen in de onroerendezaakbelasting af. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 1,2 mld euro. D66 roomt deze lastenverzwaring af via het gemeentefonds. (D66_221)
- D66 verkort de eerste schijf in de vennootschapsbelasting naar 200.000 euro. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 1,1 mld euro. (D66_235)
- D66 introduceert een progressief tarief in box 3, waarvoor tot een inkomen uit vermogen van 20.000 euro een tarief van 31% geldt, voor inkomen uit vermogen hoger dan 20.000 euro een tarief van 40%. Dit is een lastenverzwaring van 1,0 mld euro in 2025 en 0,6 mld euro structureel. (D66_239_a)
- D66 past de tarieven van de erf- en schenkbelasting aan en maakt deze onafhankelijk van de relatie van de ontvanger met de schenker of erflater. Tot 150.000 euro geldt een tarief van 30%, daarboven geldt een tarief van 40%. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,9 mld euro. (D66_232_c)
- Schulden hoger dan 100.000 euro zijn niet langer verrekenbaar met bezittingen in box 3 (uitgezonderd studieschulden). Dit heeft een lastenverzwarend effect op zowel de vermogensbelasting als de vermogensaanwasbelasting van 0,7 mld euro in 2025 en 1,0 mld euro structureel. (D66_239_c)
- D66 scherpt de earningsstrippingmaatregel aan, waarbij de renteaftrek boven 1 mln euro wordt beperkt tot 20% van de gecorrigeerde winst. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,6 mld euro. (D66_224_a)
- D66 schaft de vrijstelling dividendbelasting bij de inkoop van eigen aandelen af. Dit is een lastenverzwaring voor het buitenland van 0,5 mld euro. (D66_236)
- D66 voert een aftrekbeperking in voor kosten binnen een concern die bij de ontvanger niet voldoende belast zijn. Hierbij wordt gekeken naar het effectieve tarief waaraan de betaling

onderworpen is bij de ontvanger, zonder uitzondering voor ontvangers met wezenlijke economische activiteiten. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,4 mld euro in 2025. (D66_224_d)

- D66 verhoogt de bankenbelasting door de belasting te laten oplopen bij een hogere CO₂-intensiteit van de activa van een bank. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,2 mld euro in 2025. Bij de invoering is de classificatie van CO₂-intensiteit een aandachtspunt. (D66_237)
- D66 voert een gemeentelijke heffing op planbaten in. Dit is een taakstellende lastenverzwaring voor bedrijven van 0,2 mld euro. D66 roomt deze lastenverzwaring af via het gemeentefonds. Bij nadere vormgeving van de heffing is de juridische inpasbaarheid en houdbaarheid onzeker. (D66_222)
- D66 verhoogt het effectieve tarief van de innovatiebox met 3%-punt naar 12%. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,2 mld euro. (D66_230)
- D66 scherpt de CFC-regel voor laagbelaste buitenlandse inkomsten van multinationals aan en breidt deze uit naar actieve inkomsten, met als grens een effectief tarief van 9% en bijheffing tot het Nederlandse statutaire tarief. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,2 mld euro. (D66_224_e)
- D66 schaft de tonnage winstregeling en de afdrachtvermindering zeescheepvaart af. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,1 mld euro. (D66_228)
- D66 voert een vermogensaanwasbelasting in box 3 in met een heffingsvrij inkomen van 874 euro in 2025. Dit is een lastenverzwaring van 0,1 mld euro in 2025. Structureel is deze maatregel budgetneutraal. (D66_238)
- D66 schaft de landbouwwijstelling af. Zonder overgangsrecht is dit een structurele lastenverzwaring voor bedrijven van 0,5 mld euro. In 2025 is de opbrengst 0,1 mld euro vanwege een beperkte heffingsgrondslag. (D66_229)
- D66 schaft de schenkingsvrijstelling voor de eigen woning af. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,1 mld euro in 2025 en 0,4 mld euro structureel. (D66_232_e)
- D66 verlaagt binnen bedrijfsopvolgingsregeling (BOR) de vrijstelling erf- en schenkbelasting naar 75% tot 1.084.851 euro en 50% boven deze grens. Ook wordt voor de toepassing van de BOR verhuurd vastgoed aangemerkt als beleggingsvermogen. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,1 mld euro in 2025 en 0,2 mld euro structureel. (D66_232_d)

Milieu

- D66 schaft de mrb af. Dit is een lastenverlichting van 4,5 mld euro voor gezinnen en 1,8 mld euro voor bedrijven. (D66_189_c, D66_189_d)
- De invoering van de kilometerheffing (D66_189) en het afschaffen van de mrb (D66_189_c, D66_189_d) leidt per saldo tot minder gereden kilometers. Dit is een lastenverlichting van 1,3 mld euro voor gezinnen en 0,2 mld euro voor bedrijven. (D66_189_e, D66_189_f)
- De invoering van de vrachtwagenheffing van D66 gaat gepaard met het afschaffen van het eurovignet, een lastenverlichting in de mrb voor vrachtwagens en een daling van de accijnsopbrengst als gevolg van invoering van de vrachtwagenheffing. In totaal leidt dit tot een lastenverlichting voor bedrijven van 0,3 mld euro. (D66_192_b)
- D66 verhoogt de kleinschaligheidsaftrek (KIA), de energie-investeringsaftrek (EIA), de milieu-investeringsaftrek (MIA), de willekeurige afschrijving milieu-investeringen (VAMIL) en de WBSO taakstellend met 0,3 mld euro. Dit is een lastenverlichting voor bedrijven. Een dergelijke verhoging van deze regelingen vergroot de kans op het verlenen van ongeoorloofde staatssteun. (D66_223)
- D66 verhoogt de tarieven voor aardgas in de ODE en energiebelasting in de eerste twee schijven met 4 cent en in de laatste twee schijven met 6 cent. Het tarief voor elektriciteit daalt in de eerste schijf met 2 cent en stijgt in de laatste twee schijven met 0,5 cent. Ook verlaagt de partij de belastingvermindering in de energiebelasting met 0,6 cent. Dit is een lastenverlichting voor gezinnen van 0,1 mld euro. (D66_194_d)

- D66 voert een kilometerheffing in, gedifferentieerd naar emissie, tijd en plaats. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 6,0 mld euro en 2,8 mld euro voor bedrijven in 2025. (D66_189_a, D66_189_b)
- D66 voert een vrachtwagenheffing in met een tarief van 25 cent per kilometer. Dit leidt tot een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,9 mld euro en een lastenverzwaring voor het buitenland van 0,1 mld euro in 2025. (D66_192_a, D66_192_c)
- D66 voert een belasting in op vlees. De belasting wordt geheven aan het begin van de keten bij vleesproducenten en slachthuizen. Dit is een taakstellende lastenverzwaring van 0,9 mld euro in 2025 en 0,8 mld euro structureel. Aandachtspunt bij de vleesbelasting is dat er mogelijk grote uitvoeringstechnische problemen zijn. (D66_247)
- D66 schaft het verlaagde tarief voor bestelauto's in de mrb af. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,7 mld euro. (D66_190_c)
- D66 past de bpm voor bestelauto's aan zodat wordt geheven op CO₂-grondslag in plaats van op cataloguswaarde. Dit is een lastenverzwaring van beperkte omvang voor gezinnen en van 0,6 mld euro voor bedrijven. (D66_190_a, D66_190_b)
- D66 verhoogt de tarieven voor aardgas in de ODE en energiebelasting in de eerste twee schijven met 4 cent en in de laatste twee schijven met 6 cent. Het tarief voor elektriciteit daalt in de eerste schijf met 2 cent en stijgt in de laatste twee schijven met 0,5 cent. Ook verlaagt de partij de belastingvermindering in de energiebelasting met 0,6 cent en wordt het verlaagde tarief in de glastuinbouw afgeschaft. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,6 mld euro in 2025 en 0,5 mld euro structureel. (D66_194_c)
- D66 scherpt het prijspad en de dispensatierechten van de CO₂-margeheffing voor de industrie aan en voert daarnaast een jaarlijks oplopende generieke CO₂-heffing in. De heffingen leiden tot een lastenverzwaring van 0,5 mld euro in 2025 en 0,4 mld euro structureel. Hiertegenover staat een even grote terugsluis naar de industrie (zie D66_186_b). (D66_186_a)
- D66 voert een CO₂-heffing voor luchtvaartmaatschappijen in. Deze heffing wordt berekend op basis van de CO₂-uitstoot van vertrekkende passagiers en komt boven op de vliegticketprijs. Dit is een taakstellende lastenverzwaring van 0,1 mld euro voor gezinnen, 0,2 mld euro voor bedrijven en 0,1 mld euro voor het buitenland. (D66_312_a, D66_312_b, D66_312_c)
- D66 verhoogt de tarieven van de vliegbelasting met 20 euro voor korte vluchten en 15 euro voor lange vluchten, schaft de vrijstelling voor transferpassagiers af en voert een aanvullende heffing in op het maximale startgewicht van vrachtvliegtuigen, gedifferentieerd naar geluidsemissies. Dit is een lastenverzwaring van 0,1 mld euro voor gezinnen, 0,2 mld euro voor bedrijven en 0,1 mld euro voor het buitenland. (D66_193_a, D66_193_b, D66_193_c)
- D66 voert een belasting in van 80 cent per kilo plastic verpakkingen die voor minder dan 30% uit gerecycled plastic bestaan. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,3 mld euro. (D66_197)
- D66 schaft een viertal vrijstellingen in de energiebelasting af met betrekking tot het niet-energetisch gebruik van fossiele energiedragers en de kolenbelasting. Dit is een lastenverzwaring van 0,3 mld euro in 2025 en 0,2 mld euro structureel. (D66_194_a)
- D66 voert een heffing op kunstmest in. Dit is een taakstellende lastenverzwaring voor bedrijven van 0,2 mld euro. (D66_198)
- D66 schaft de vrijstelling van belasting op leidingwater bij een jaarlijks waterverbruik van meer dan 300 m³ af (grootverbruik). Dit is een taakstellende lastenverzwaring voor bedrijven van 0,1 mld euro. (D66_196)
- D66 introduceert een heffing op niet-afbreekbare smeermiddelen. Dit is een taakstellende lastenverzwaring van 0,1 mld euro. (D66_188)
- D66 voert de mrb in voor bromfietsen. Dit is een lastenverzwaring van 0,1 mld euro voor gezinnen en een beperkte lastenverzwaring voor bedrijven. (D66_190_d, D66_190_e)

Overig

- D66 verlaagt het btw-tarief op groente en fruit van 9% naar 5%. Dit is een lastenverlichting van 0,4 mld euro voor gezinnen en 0,1 mld euro voor bedrijven. Een juridisch aandachtspunt bij deze maatregel is dat het mogelijk strijdigheden oplevert met het fiscale neutraliteitsbeginsel, dat een ongelijke behandeling van concurrerende productgroepen die in dezelfde behoefte voorzien niet toestaat. Omdat zowel de afbakening van (samengestelde) product(groep)en als de handhaving complex is, bestaat er een aanzienlijk risico op uitvoeringsproblemen voor de Belastingdienst. (D66_244_a, D66_244_b)
- D66 verlaagt het btw-tarief op het openbaar vervoer van 9% naar 5%. Dit is een beperkte lastenverlichting voor bedrijven en een lastenverlichting van afgerond 0,1 mld euro voor gezinnen. (D66_245_a, D66_245_b)
- D66 voert een digitale dienstenbelasting in met een tarief van 5% over de bruto-opbrengst. Dit is een lastenverzwaring voor het buitenland van 0,4 mld euro. (D66_226)
- D66 voert een verbruiksbelasting in op suikerhoudende, alcoholvrije dranken. De hoogte van de belasting is afhankelijk van het suikergehalte van het specifieke product. Dit is een lastenverzwaring van 0,3 mld euro. (D66_246)
- D66 verhoogt de accijns op tabak naar 10 euro. Dit is een lastenverzwaring van 0,3 mld euro. (D66_242)
- D66 voert een experiment uit voor het telen, verkopen en gebruiken van softdrugs. Dit is een tijdelijke lastenverzwaring in 2025 van 0,2 mld euro voor gezinnen en 0,1 mld euro voor bedrijven. Structureel zijn er geen budgettaire effecten. De opbrengsten ontstaan bijvoorbeeld door het veilen van vergunningen, een nationale verbruiksbelasting of dividenduitkeringen door een staatsbedrijf. De Raad van State heeft opgemerkt dat een experiment vermoedelijk in strijd is met het geldende internationale en Europees recht, maar dat een experiment mogelijk ook in het belang kan zijn van de volksgezondheid, criminaliteitsbestrijding en openbare orde, doelen die ook ten grondslag liggen aan de internationale verdragen en het Europees recht. (D66_195_a, D66_195_b)
- D66 indexeert de tabaksaccijns jaarlijks met de tabelcorrectiefactor. Dit is een lastenverzwaring van 0,1 mld euro. (D66_243_a)
- D66 voert een verbruiksbelasting op e-sigaretten in. Dit is een taakstellende lastenverzwaring van 0,1 mld euro. (D66_241)
- D66 verhoogt de accijns op alcohol en indexeert deze jaarlijks met de tabelcorrectiefactor. Dit is een taakstellende lastenverzwaring van 0,1 mld euro. (D66_243_b)

A.3.3 Niet-EMU-relevante lasten

D66 verhoogt de niet-EMU-relevante lasten met per saldo 2,0 mld euro in 2025. De verhoging is opgebouwd uit een verhoging van 0,8 mld euro voor gezinnen, een verhoging van 1,2 mld euro voor bedrijven en een ongewijzigd beeld voor het buitenland.

De volgende maatregelen hebben geen effect op het EMU-saldo.

Niet-EMU-relevant

- D66 introduceert een collectieve, publieke verzekering voor de kosten van loondoorbetaling in het tweede ziektejaar voor kleine werkgevers (tot 25 werknemers). De overheidsuitgaven (D66_164_a) stijgen, maar de maatregel gaat gepaard met lagere werkgeverslasten. Dit is een niet-EMU-relevante lastenverlichting van afgerond 0,3 mld euro. (D66_164_c)
- D66 voert enkele verplichtingen in gericht op de verwarmingsinstallatie van woningen, zoals de verplichte installatie van een elektrische warmtepomp in nieuwbouwwoningen en de overstap op

tenminste een hybride cv-ketel bij de aanschaf van een nieuwe cv-ketel. Dit is een niet-EMU-relevante lastenverzwaring voor gezinnen van 0,6 mld euro in 2025 en 1,2 mld euro structureel. (D66_324)

- D66 verplicht de opwekking van duurzame energie op daken van grote gebouwen en distributiecentra. Ook verplicht D66 de aanleg van zonnepanelen bij nieuwbouw en renovaties bij grote daken, P+R-locaties en taluds langs wegen. Dit is een niet-EMU-relevante lastenverzwaring voor bedrijven van 0,4 mld euro in 2025 en 0,9 mld euro structureel. (D66_267)
- D66 verplicht de extra inzet van hernieuwbare brandstoffen in het wegverkeer. Deze verplichting komt neer op 33 PJ aan extra hernieuwbaar brandstofgebruik ten opzichte van het basispad. Dit is een niet-EMU-relevante lastenverzwaring van 0,1 mld euro voor gezinnen en 0,3 mld euro voor bedrijven. (D66_313_a, D66_313_b)
- De D66-voorstellen op het gebied van hernieuwbare energie leiden tot noodzakelijke additionele investeringen in energienetten, waarvan de kosten worden verwerkt in de nettarieven. Dit is een niet-EMU-relevante lastenverzwaring van 0,1 mld euro in 2025 en 0,3 mld euro structureel voor bedrijven en 0,1 mld euro in 2025 en 0,2 mld structureel voor gezinnen. (D66_311_a, D66_311_b)
- D66 verplicht bedrijven met meer dan 100 werknemers om het wagenpark in 2025 voor tenminste 50% uit elektrische auto's te laten bestaan. Dit is een niet-EMU-relevante lastenverzwaring voor bedrijven van 0,2 mld euro in 2025, structureel heeft dit geen niet-EMU-relevant effect. (D66_271)
- De maatregelen van D66 voor de industrie leiden tot kosten voor bedrijven in deze sector vanwege investeringen in CO₂-uitstootreductie. Dit is een niet-EMU-relevante lastenverzwaring voor bedrijven van 0,2 mld euro in 2025 en 0,4 mld euro structureel. (D66_325_a, D66_325_b)
- D66 breidt de energiebesparingsverplichting voor bedrijven in de Wet Milieubeheer uit door aanpassingen in de reikwijdte en de terugverdientijd. Dit is een niet-EMU-relevante lastenverzwaring voor bedrijven van 0,1 mld euro in 2025 en 0,3 mld euro structureel. (D66_316)
- D66 implementeert een aantal landbouwmaatregelen die kosten voor de sector opleveren. Het gaat onder andere om een verbod op drijfmest en de meerprijs die betaald moet worden voor dier- en fosfaatrechten als deze bij handel worden afgeroomd. Dit leidt tot een niet-EMU-relevante lastenverzwaring voor bedrijven van 0,1 mld euro in 2025 en 0,2 mld euro structureel. (D66_314_a, D66_314_b)

Tabel A.6 Lastenmutaties ten opzichte van het basispad in 2025, ex ante, mld euro

(-) betekent lastenverlichting, (+) betekent lastenverzwaring.	2025
Inkomen en arbeid	-32,0
Introdutie verzilverbare heffingskorting: lastenverlichting (D66_176_b)	-37,1
Halvering nominale zorgpremie (D66_207_c)	-11,5
Invoeren franchise in de Aof-premie (D66_209)	-4,2
Generiek verhogen arbeidskorting (D66_202_a)	-1,5
Verhogen inkomensafhankelijke combinatiekorting (D66_307)	-1,2
Verlagen Aof-premie kleine werkgevers (D66_208)	-0,3
Verplichte AO-verzekering voor zelfstandigen (premiëkorting, ten opzichte van het basispad) (D66_163_d)	-0,1
Verhogen tarieven tweede en derde schijf box 1 (D66_200_a)	8,2
Verlagen aangrijpingspunt vierde schijf box 1 (D66_201)	3,1
Uitfaseren hypotheekrenteaf trek (D66_216)	2,9
Afschaffen maximumpremiegrens inkomensafhankelijke bijdrage Zvw (D66_203_a)	2,4
Geleidelijk fiscaliseren AOW-premie (D66_218)	1,7

Tarief aftrekposten vastzetten (D66_200_b, D66_200_c)	1,7
Afschaffen doelmatigheidsmarge gebruikelijk loon (D66_213)	0,7
Bevriezen eigenwoningforfait op niveau 2021 (D66_215)	0,6
Vrijwillig beperken pensioenopbouw tot 60.000 euro (D66_206_b, D66_206_c, D66_206_f)	0,6
Invoering progressief tarief box 2 (D66_211_a)	0,4
Aftoppen mkb-winstvrijstelling op 70.000 euro (D66_234)	0,4
Aanpassen belastingen en subsidies mobiliteit (aanpassen bijtelling) (D66_191_a)	0,3
Introductie vijfde schijf in box 1 (D66_306)	0,3
Forfaitaire voorheffing box 2 (D66_211_b)	0,1
Verplichte AO-verzekering voor zelfstandigen (premies, ten opzichte van het basispad) (D66_163_a)	0,1
Beperken 30%-regeling tot WNT-norm (D66_205)	0,1
Afschaffen startersaftrek voor nieuwe gevallen (D66_233)	0,0
Versoberen fiscale behandeling lenen uit eigen vennootschap (D66_211_c)	0,0
Vermogen en winst	15,3
Invoeren aftrek eigen vermogen in vpb (D66_225)	-0,3
Aanpassen tarieven en vrijstellingen erf- en schenkbelasting (D66_232_b)	-0,2
Invoeren ozb-gebruikersdeel (D66_220)	3,0
BIK afschaffen (D66_214)	2,0
Verhoging hoge tarief vennootschapsbelasting (D66_309)	2,0
Introductie vermogensbelasting box 3 voor vermogens hoger dan een miljoen euro (D66_240)	1,2
Afschaffen vrijstellingen niet-woningen OZB (D66_221)	1,2
Verkorten eerste schijf vennootschapsbelasting (D66_235)	1,1
Progressief tarief box 3 (D66_239_a)	1,0
Aanpassen tarieven en vrijstellingen erf- en schenkbelasting (uniformering tarieven en verlenging eerste schijf erf- en schenkbelasting) (D66_232_c)	0,9
Schulden hoger dan 100.000 euro niet verrekenbaar met bezittingen in box 3 (D66_239_c)	0,7
Aanscherpen earningsstrippingmaatregel (D66_224_a)	0,6
Afschaffen vrijstelling dividendbelasting bij inkoop eigen aandelen (D66_236)	0,5
Invoeren aftrekbeperking laagbelaste betalingen binnen concern (D66_224_d)	0,4
Verhogen bankenbelasting door heffing op niet-groene activa (D66_237)	0,2
Invoeren planbatenheffing (D66_222)	0,2
Verhoging tarief innovatiebox (D66_230)	0,2
Aanscherping en uitbreiding CFC-regel in de vennootschapsbelasting (D66_224_e)	0,2
Afschaffen tonnage winstregeling en afdrachtvermindering zeescheepvaart (D66_228)	0,1
Introductie vermogensaanwasbelasting (D66_238)	0,1
Afschaffen landbouwwijziging (D66_229)	0,1
Afschaffen schenkingsvrijstelling eigen woning (D66_232_e)	0,1
Aanpassen tarieven en vrijstellingen erf- en schenkbelasting (aanpassen bedrijfsopvolgingsregeling (BOR)) (D66_232_d)	0,1
Milieu	6,4
Afschaffen mrb (D66_189_c, D66_189_d)	-6,3

Invoeren kilometerheffing (gedragseffect) (D66_189_e, D66_189_f)	-1,5
Invoeren vrachtwagenheffing (lastenverlichting bedrijven afschaffen eurovignet, verlagen mrb en gedragseffect accijns) (D66_192_b)	-0,3
Verhogen investeringsregelingen (D66_223)	-0,3
Aanpassen tarieven energiebelasting en ODE (gezinnen) (D66_194_d)	-0,1
Invoeren kilometerheffing (D66_189_a, D66_189_b)	8,8
Invoeren vrachtwagenheffing (D66_192_a, D66_192_c)	1,0
Invoeren vleesbelasting (D66_247)	0,9
Afschaffen vrijstellingen autobelastingen (mrb op bestelauto's, bedrijven) (D66_190_c)	0,7
Aanpassing bpm op bestelauto's (D66_190_a, D66_190_b)	0,6
Aanpassen tarieven energiebelasting en ODE (bedrijven) (D66_194_c)	0,6
CO ₂ -heffing voor de industrie (D66_186_a)	0,5
CO ₂ -heffing voor luchtvaartmaatschappijen (D66_312_a, D66_312_b, D66_312_c)	0,4
Gedifferentieerde vliegbelasting (D66_193_a, D66_193_b, D66_193_c)	0,4
Invoeren verpakkingenbelasting (D66_197)	0,3
Afschaffen van specifieke verlaagde tarieven en vrijstellingen energiebelasting (D66_194_a)	0,3
Heffing op kunstmest (D66_198)	0,2
Afschaffen vrijstelling leidingwater grootverbruik (D66_196)	0,1
Invoeren heffing op niet-afbreekbare smeermiddelen (D66_188)	0,1
Afschaffen vrijstellingen autobelastingen (mrb op bromfietsen) (D66_190_d, D66_190_e)	0,1
Overig	1,0
Btw-tarief op groente en fruit naar 5% (D66_244_a, D66_244_b)	-0,5
Btw-tarief openbaar vervoer naar 5% (D66_245_a, D66_245_b)	-0,1
Invoering digitale dienstenbelasting (D66_226)	0,4
Verbruiksbelasting op suikerhoudende alcoholvrije dranken (D66_246)	0,3
Verhogen tabaksaccijns (D66_242)	0,3
Experimenten softdrugs (D66_195_a, D66_195_b)	0,2
Indexeren tabaksaccijns (D66_243_a)	0,1
Verbruiksbelasting op e-sigaretten (D66_241)	0,1
Indexeren en verhogen alcoholaccijns (D66_243_b)	0,1
Niet-EMU-relevant	2,0
Collectiveren tweede ziektejaar kleine werkgevers (werkgeverslasten) (D66_164_c)	-0,3
Kosten eisen verwarmingsinstallaties (D66_324)	0,6
Verplichten aanleg zonnepanelen (D66_267)	0,4
Verplicht gebruik hernieuwbare brandstoffen (D66_313_a, D66_313_b)	0,4
Kosten additionele elektriciteitsopwekking (D66_311_a, D66_311_b)	0,2
Verplichten van 50% elektrische auto's in wagenpark bedrijven in 2025 (D66_271)	0,2
Kosten voor de industrie (D66_325_a, D66_325_b)	0,2
Energiebesparingsverplichting bedrijven (D66_316)	0,1
Kosten voor de landbouwsector (D66_314_a, D66_314_b)	0,1

A.4 GroenLinks

Deze paragraaf geeft een gedetailleerd overzicht van het door GroenLinks aangeleverde beleidspakket en de effecten daarvan op de overheidsuitgaven en de lasten. De bedragen zijn ex-ante, in prijzen 2021 en betreffen afwijkingen ten opzichte van het basispad.

A.4.1 Uitgaven

GroenLinks intensificeert per saldo 29,2 mld euro op de overheidsuitgaven in 2025. Na een opsomming van de uitgavenmaatregelen volgt een tabel.

Sociale zekerheid

- GroenLinks verhoogt het wettelijk minimumloon met 20%, boven op de standaardkoppeling van het wml aan de contractloonstijging. De gekoppelde minimumuitkeringen volgen deze extra stijging, boven op de standaardkoppeling van uitkeringen aan het wml. De AOW-uitkeringen volgen de extra verhoging voor de helft, de loongerelateerde uitkeringen volgen alleen de standaardkoppeling. Hierdoor nemen de socialezekerheidsuitgaven toe met 7,9 mld euro. (GL_149_a, GL_149_b, GL_149_c, GL_149_d, GL_149_f, GL_149_g, GL_149_h)
- GroenLinks introduceert vier dagen gratis kinderopvang voor kinderen jonger dan vier jaar en maakt de bso voor vier- tot en met twaalfjarigen volledig gratis. Zowel werkenden als niet-werkenden kunnen gebruik maken van de voorziening. Dit is een intensivering van 6,6 mld euro in 2025 en 9,3 mld euro structureel. (GL_118_b)
- GroenLinks voegt de kinderbijslag (zie ook 168_b) en het kindgebonden budget samen tot een nieuwe inkomensafhankelijke kinderbijslag. Het normbedrag is gelijk aan 4800 euro per jaar voor gezinnen met één kind en 8400 euro voor gezinnen met twee kinderen. Voor ieder extra kind komt hier 1800 euro bovenop. De leeftijdsafhankelijke bedragen worden geschrapt. De kop voor alleenstaande ouders in het huidige kindgebonden budget van circa 3500 euro blijft intact. De toeslag bouwt af met het huishoudinkomen vanaf een modaal inkomen en is nul bij een inkomen van 120.000 euro. Dit is een intensivering van 5,4 mld euro. (GL_168_a)
- GroenLinks introduceert een verzilverbare heffingskorting voor werkenden. Werkenden die minstens 12.000 euro arbeidsinkomen hebben, ontvangen een bedrag van 8000 euro. De korting bouwt af met het persoonlijk inkomen vanaf 29.300 euro tot nul bij een inkomen van 70.000 euro. Dit is een intensivering van 2,4 mld euro. Het betreft hierbij het deel van de basiskorting dat na verrekening leidt tot uitkering. Voor de statistische bepaling van het EMU-saldo wordt ook het deel dat in aftrek komt op de belasting gerekend tot de uitgaven. (GL_211_a)
- GroenLinks introduceert een startkapitaal van 10.000 euro voor Nederlandse inwoners die achttien jaar worden. Dit is een intensivering van 2,0 mld euro in 2025 en 2,2 mld euro structureel. Technisch is verondersteld dat 60% van dit bedrag een uitgave aan onderwijs en 40% een uitgave aan sociale zekerheid is. (GL_131_c)
- GroenLinks verhoogt de vergoeding tijdens ouderschapsverlof naar 100% van het loon tot aan 100% van het maximumdagloon. Dit is een intensivering van 0,6 mld euro. (GL_156)
- GroenLinks breidt het aantal beschutte werkplekken uit met 20.000 plekken. Dit is een intensivering van 0,6 mld euro. (GL_370)
- GroenLinks schaft de kostendelersnorm in de Participatiewet af. Dat is een intensivering van 0,3 mld euro. (GL_169)
- GroenLinks verlaagt de grens van het minimumloon naar achttien jaar. Het minimumjeugdloon stijgt naar 80% van het wml voor zeventienjarigen, 60% voor zestienjarigen en 40% voor vijftienjarigen. Dit is een intensivering van 0,3 mld euro. (GL_151_a, GL_151_b, GL_151_c)

- GroenLinks introduceert een verzilverbare korting specifiek gericht op personen onder de AOW-gerechtigde leeftijd met een uitkering. De korting is gelijk aan 10% van het sociaal minimum en bouwt af met het huishoudinkomen vanaf het minimumloon tot een modaal inkomen. Dit is een intensivering van 0,2 mld euro in 2025. Het betreft hierbij het deel van de basiskorting dat na verrekening leidt tot uitkering. Voor de statistische bepaling van het EMU-saldo wordt ook het deel dat in aftrek komt op de belasting gerekend tot de uitgaven. (GL_215_a)
- GroenLinks breidt het geboorteverlof uit naar drie weken. Dit is een intensivering van 0,2 mld euro. (GL_154)
- GroenLinks breidt het kortdurend zorgverlof uit met een week en voert zes weken betaald langdurend zorgverlof in tegen 70% van het loon tot aan 70% van het maximumdagloon. Dit is een intensivering van 0,2 mld euro. (GL_153)
- GroenLinks introduceert een verzilverbare korting voor gepensioneerden. De korting is gelijk aan 5000 euro per persoon en bouwt af naar nul met het huishoudinkomen tussen de 30.000 en 50.000 euro. Dit is een intensivering van 0,2 mld euro. Het betreft hierbij het deel van de basiskorting dat na verrekening leidt tot uitkering. Voor de statistische bepaling van het EMU-saldo wordt ook het deel dat in aftrek komt op de belasting gerekend tot de uitgaven. (GL_209_b)
- GroenLinks breidt de huurtoeslag uit naar onzelfstandige woningen. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (GL_286)
- GroenLinks versoepelt de regels voor de bijstand. Het eigen huis telt niet langer mee in de vermogenstoets, en de partnertoets en de behandeling van bijverdiensten worden versoepeld. Daarnaast krijgen jongeren van 18 tot en met 21 jaar recht op een volwaardig bijstandsniveau. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (GL_167)
- GroenLinks intensificeert de arbeidsbemiddeling door het UWV. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (GL_148_c)
- GroenLinks schaft de zorgtoeslag af. Dit is een ombuiging van 6,6 mld euro in 2025 en 6,5 mld euro structureel. (GL_150)
- GroenLinks schaft de kinderbijslag af (zie ook 168_a voor de vervangende maatregel). Dit is een ombuiging van 3,6 mld euro. (GL_168_b)
- GroenLinks schaft de kinderopvangtoeslag af. Dit is een ombuiging van 3,6 mld euro. (GL_118_a)
- GroenLinks introduceert eigenrisicodragerschap voor werkgevers voor de eerste zes maanden WW. Het WW-recht wordt vastgesteld door het UWV, maar de kosten van WW-uitkeringen gedurende de eerste zes maanden komen voor rekening van de oude werkgever. De overheidsuitgaven (WW-uitkeringen betaald door het UWV) dalen met 2,7 mld euro. Tegenover deze ombuiging staan hogere niet-EMU-relevante werkgeverslasten in de vorm van WW-uitkeringen betaald door eigenrisicodragers (GL_163_b). (GL_163_a)
- GroenLinks schaft het lage-inkomensvoordeel (LIV), dat per 2025 wordt omgevormd, af. Dit is een ombuiging van 1,0 mld euro. (GL_355)
- GroenLinks verhoogt het wml zonder doorwerking in de huurtoeslag. Het ongedaan maken van de doorwerking in de huurtoeslag is een ombuiging van 1,0 mld euro. (GL_356)
- GroenLinks wijzigt de arbeidsongeschiktheidsverzekering voor zelfstandigen. De grondslag bedraagt maximaal 100% van het minimumloon, de uitkering 70% daarvan. De wachttijd is één jaar, zelfstandigen met personeel zijn uitgezonderd. De uitkeringen leiden tot een structurele ombuiging van 0,1 mld euro en een beperkte ombuiging in 2025. (GL_160_c)

Zorg

- GroenLinks maakt de hoogte van het verplichte eigen risico in de Zvw afhankelijk van het inkomen van verzekerden. GroenLinks gaat uit van inkomenskwintielen: voor de laagste twee kwintielen (40% van de volwassenen met de laagste inkomens), wordt het verplichte eigen risico afgeschaft. Voor de

hoogste drie kwintielen wordt het verplichte eigen risico (in lopende prijzen) respectievelijk 350 euro voor het derde kwintiel, 420 euro voor het vierde kwintiel en 750 euro voor het vijfde kwintiel (20% van de volwassenen met de hoogste inkomens) in 2025. Dit is een intensivering in de Zvw van 2,4 mld euro in 2025 en 2,3 mld euro structureel. Het gaat deels om een verschuiving van private naar collectieve zorguitgaven. Het is onzeker of invoering in 2025 gehaald wordt vanwege uitvoeringsproblemen bij het CAK en de Belastingdienst. (GL_178_a, GL_178_e)

- GroenLinks breidt het basispakket in de Zvw uit met anticonceptiemiddelen en tandheelkundige zorg voor alle volwassenen. Dit is een intensivering van 1,6 mld euro. Het gaat deels om een verschuiving van private naar collectieve zorguitgaven. (GL_189_a, GL_372_a)
- GroenLinks heeft de intentie om bestuurlijke akkoorden af te sluiten met werkgevers, werknemers, zorgverzekeraars, zorgkantoren en gemeenten om de lonen van lage- en middeninkomens werkzaam in de Zvw, Wlz of Wmo te verhogen. Dit is een intensivering van 0,2 mld euro in de Zvw, 0,3 mld euro in de Wlz en 0,3 mld euro in de Wmo. De totale intensivering is 0,8 mld euro. (GL_179_a, GL_179_b, GL_179_c)
- GroenLinks intensificeert 1,0 mld euro in het gemeente- en provinciefonds (zie ook GL_346_a). Omdat gemeenten vrijheid hebben bij het besteden van de middelen van het gemeentefonds, is verondersteld dat de intensivering deels neerslaat bij zorg. Dit is een intensivering van 0,4 mld euro in Wmo/jeugdzorg. (GL_346_b, GL_346_c)
- GroenLinks standaardiseert de gegevensuitwisseling tussen zorgaanbieders onderling en tussen zorgaanbieders en zorgverzekeraars. Vanwege implementatiekosten is dit een intensivering van 0,2 mld euro in 2025. De structurele ombuiging is 0,4 mld euro. (GL_184)
- GroenLinks wil het ziekenhuislandschap veranderen waarbij er specialistische ziekenhuizen komen die gericht zijn op complexe zorg en waarbij gedecentraliseerde zorginstellingen gericht zijn op basiszorg in de regio. Vanwege aanloopkosten is dit een intensivering van 0,2 mld euro in 2025. De structurele ombuiging is 0,3 mld euro. (GL_187)
- GroenLinks breidt het verbod op winstuitkering voor intramurale zorgverleners uit naar de gehele zorgketen. Sluiproutes worden lastiger gemaakt door aan alle rechtspersonen die zorg verlenen dezelfde eisen te stellen aan winstuitkering, transparantie en verantwoording. Het gaat om een intensivering van 0,1 mld euro in 2025. De maatregel heeft geen structureel budgettaire effect. (GL_200)
- GroenLinks wil een landelijke sturing op de capaciteit van de complexere vormen van ggz in de tweede lijn voor volwassenen. Dit is een ombuiging van 0,1 mld euro in 2025. Deze maatregel heeft geen structureel budgettaire effect. (GL_192)
- GroenLinks introduceert een publiekrechtelijk zorgstelsel met regionale uitvoerders. Binnen het stelsel zijn ingezetenen van rechtswege verzekerd. Hun recht op zorg blijft bestaan binnen duidelijk afgebakende budgettaire kaders. De overheid stelt het basispakket vast, waarin alle zorg wordt verleend in natura. Verzekerden kiezen niet hun ziekenfonds, maar behoren tot het fonds in de regio waar zij wonen. Complexe zorg wordt bovenregionaal ingekocht op basis van aanbesteding door de overheid. Deze maatregel kent een eenmalige intensivering van 2,4 mld euro in 2024 voor de opbouw van reserves. De maatregel leidt tot een beperkte intensivering in 2025. De maatregel heeft geen structureel budgettaire effect. (GL_191_a)
- GroenLinks wil alle artsen verplichten tot loondienst. Dit is een ombuiging van 0,4 mld euro. Vanwege de afkoop van goodwill is er een eenmalige intensivering van 2,1 mld euro geboekt in 2024. Dit bedrag kan bij de rechter hoger of lager uitvallen. (GL_180_a, GL_180_c)
- GroenLinks heeft de intentie om een hoofdlijnenakkoord af te sluiten in combinatie met het macrobeheersinstrument. Deze maatregel leidt tot ombuigingen van 0,2 mld euro in de ziekenhuiszorg en beperkte ombuigingen in de huisartsenzorg, de geestelijke gezondheidszorg en de wijkverpleging. In totaal is de ombuiging in de Zvw 0,3 mld euro. (GL_185)

- GroenLinks verplicht zorgverzekeraars om alle niet-concurrentiegevoelige onderdelen (inkoop en verantwoording) van hun contracten met zorgaanbieders te standaardiseren. Dit is een ombuiging van 0,2 mld euro in 2025 en 0,3 mld euro structureel. (GL_182)
- GroenLinks stelt meerjarige contracten en budgetafspraken in de Wlz verplicht. Dit is een ombuiging van 0,1 mld euro. (GL_186)
- GroenLinks breidt het bestaande beleid van prijsonderhandelingen bij pakketbesluiten uit naar alle nieuwe dure geneesmiddelen (uitgaven meer dan 40 mln euro per jaar per middel of meer dan 50.000 euro per behandeling en totale uitgaven meer dan 10 mln euro). Dit is een beperkte ombuiging in 2025 en een ombuiging van 0,1 mld euro structureel. (GL_183_a)
- GroenLinks geeft gemeenten de taak valpreventieprogramma's aan te (laten) bieden voor hun inwoners van 65 jaar en ouder. Hiervoor intensificeert GroenLinks in de Wmo. Deze programma's leiden tot besparingen in de Zvw en Wlz. Per saldo is er een beperkte ombuiging. (GL_197_a, GL_197_b, GL_197_c)
- GroenLinks brengt medisch specialisten onder het bezoldigingsmaximum van de WNT. Dit is een beperkte ombuiging in 2025 en een structurele ombuiging van 0,4 mld euro. (GL_357)
- GroenLinks verlaagt de zorgpremies. Hierdoor neemt de concurrentie tussen zorgverzekeraars toe. Dit leidt tot een beperkte ombuiging in de Zvw. (GL_212_a)
- GroenLinks voert een nieuwe betaaltitel in om een verschuiving van complexe medisch specialistische zorg naar anderhalvelijnszorg te stimuleren. Dit is een ombuiging van nul euro in 2025. De structurele ombuiging is 0,1 mld euro. (GL_188)

Openbaar bestuur

- GroenLinks intensificeert 1,0 mld euro in het gemeente- en provinciefonds met het oog op begeleiding in de bijstand (0,4 mld euro), hogere uitgaven aan jeugdzorg (0,3 mld euro), het gedeeltelijk terugdraaien van de opschalingskorting (0,1 mld euro), daklozenopvang (0,1 mld euro) en extra basisfinanciering voor de GGD's (0,1 mld euro). Omdat gemeenten vrijheid hebben bij het besteden van de middelen van het gemeentefonds, is verondersteld dat de intensivering deels neerslaat bij openbaar bestuur (0,6 mld euro) en deels bij zorg (GL_346_b, GL_346_c). (GL_346_a)
- GroenLinks creëert 20.000 publieke banen, waarvan een deel bij het onderwijs terechtkomt (GL_371_a) en een deel bij de overheid (GL_371_b). Dit is in totaal een intensivering van 0,8 mld euro, waarvan 0,4 mld euro bij de overheid. (GL_371_b)
- GroenLinks intensificeert 0,2 mld euro in de capaciteit van uitvoerings- en inspectiediensten. De extra inspecties leveren een beperkt bedrag aan extra inkomsten op (GL_171_b). (GL_171_a)
- GroenLinks intensificeert 0,1 mld euro in de consulaire dienstverlening. (GL_101)
- GroenLinks maakt de hoogte van het verplichte eigen risico in de Zvw afhankelijk van het inkomen. Vanwege grotere administratieve lasten bij het CAK en de Belastingdienst is er sprake van een intensivering van 0,1 mld euro bij het openbaar bestuur. (GL_178_c)
- GroenLinks buigt de uitgaven aan het groeifonds volledig om. Dit betekent een ombuiging van 0,9 mld euro in 2025 bij openbaar bestuur. Deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. (GL_176_a, GL_176_b)
- GroenLinks intensificeert 0,2 mld euro in de capaciteit van uitvoerings- en inspectiediensten (GL_171_a), wat via extra inspecties gepaard gaat met een beperkte opbrengst. (GL_171_b)
- GroenLinks verlaagt de zorgpremies naar 120 euro per jaar. Er is een beperkte ombuiging bij openbaar bestuur omdat de uitvoeringskosten van de wanbetalersregeling voor de Belastingdienst dalen. (GL_212_d)

Onderwijs

- GroenLinks kent met terugwerkende kracht een startkapitaal van 10.000 euro toe aan studenten die vielen onder het studievoorschotstelsel. Dit is een intensivering van 3,1 mld euro in 2025. Deze maatregel heeft geen structureel budgettaire effect. In totaal is de intensivering 7,7 mld euro in de kabinetsperiode. (GL_131_a)
- GroenLinks introduceert een startkapitaal van 10.000 euro voor Nederlandse inwoners die achttien jaar worden. Dit is een intensivering van 2,0 mld euro in 2025 en 2,1 mld euro structureel. Technisch is verondersteld dat 60% van dit bedrag een uitgave aan onderwijs is en 40% een uitgave aan sociale zekerheid. (GL_131_b)
- GroenLinks heeft de intentie om bestuurlijke akkoorden af te sluiten met bonden, scholen en werknemers in de onderwijssector om docenten in het primair onderwijs te belonen volgens de cao van het voortgezet onderwijs. De hiervoor benodigde middelen worden beschikbaar gesteld door middel van de verhoging van de lumpsum van het primair onderwijs. Dit is een intensivering van 0,9 mld euro. (GL_307)
- GroenLinks intensificeert in onderzoek naar duurzame energie. Dit is deels een alternatieve invulling van het groeifonds. Dit is een intensivering van 0,6 mld euro in 2025 en 0,2 mld euro structureel. In totaal is de intensivering 4,0 mld euro tot en met 2030. (GL_145_a, GL_145_b)
- GroenLinks verhoogt de lumpsum van het voortgezet onderwijs. De partij beoogt hiermee te komen tot kleinere klassen op kwetsbare scholen, verlaging van de werkdruk, uitbreiding ondersteunend personeel, uitbreiding van brede brugklassen en het gelijktrekken van de salarissen in het (voortgezet) speciaal onderwijs met de salarissen in het voortgezet onderwijs. Dit is een intensivering van 0,6 mld euro. (GL_135)
- GroenLinks verhoogt de lumpsum voor passend onderwijs met 0,5 mld euro in 2025. Deze maatregel heeft geen structureel budgettaire effect. (GL_134)
- GroenLinks verhoogt de lumpsum van het hoger onderwijs met 0,4 mld euro met het oog op het verlagen van de werkdruk. (GL_308)
- GroenLinks creëert 20.000 publieke banen, waarvan een deel bij het onderwijs terechtkomt (GL_371_a) en een deel bij de overheid (GL_371_b). Dit is in totaal een intensivering van 0,8 mld euro, waarvan 0,4 mld euro bij onderwijs. (GL_371_a)
- GroenLinks verhoogt de lumpsum van het middelbaar beroepsonderwijs. De partij beoogt hiermee de werkdruk te verlagen en de begeleiding van studenten te intensiveren teneinde het voortijdig schoolverlaten te verminderen. Dit is een intensivering van 0,4 mld euro. (GL_137)
- GroenLinks verhoogt de lumpsum van het primair onderwijs. De partij beoogt hiermee de klassengrootte te verlagen naar 21 leerlingen. Dit is een intensivering van 0,3 mld euro in 2025 en 0,9 mld euro structureel. Het verschil tussen het effect in 2025 en structureel wordt veroorzaakt door de geleidelijke invoering voor nieuwe cohorten. (GL_306)
- GroenLinks intensificeert 0,3 mld euro in omscholing, werkbegeleiding en stagebegeleiding. (GL_148_b)
- GroenLinks verhoogt de lumpsum van het hoger onderwijs met 0,1 mld euro, met het oog op: invoeren van het wettelijk collegegeld voor een tweede studie op het gebied van gezondheidszorg en onderwijs, financieren wetenschappelijke opleidingen op hogescholen, intensiveren profileringsfondsen en intensiveren alfa/gamma studies. (GL_136)
- GroenLinks verhoogt de uitgaven aan de tweede geldstroom voor onderzoek en innovatie met 0,1 mld euro. (GL_146)
- GroenLinks verbreedt de aanvullende beurs zodat studenten met ouders met een verzamelinkomen tot 100.000 euro recht hebben op een aanvullende beurs. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro in 2025 en 0,4 mld euro structureel. Het budgettaire effect van deze maatregel groeit langzaam in vanwege de prestatiebeurssystematiek. (GL_133)

- GroenLinks verhoogt het budget voor de subsidieregeling praktijkleren met 0,1 mld euro. (GL_148_a)
- GroenLinks verlaagt de lumpsum in het voortgezet onderwijs. De partij verlaagt hiervoor het aantal lessen van 938 naar 800 uur. Deze ombuiging is 0,4 mld euro in 2025 en structureel 1,0 mld euro. (GL_138)
- GroenLinks schaft de regeling halvering collegegeld eerste jaar af. Dit is een ombuiging van 0,2 mld euro. (GL_139)
- GroenLinks schaft studievouchers af voor studenten die tussen september 2015 en augustus 2019 voor het eerst studiefinanciering ontvingen. Dit is een ombuiging van 0,1 mld euro in 2025 en nul euro structureel. Cumulatief is de ombuiging 0,6 mld euro. (GL_132)
- GroenLinks hevelt 0,2 mld euro in 2025 en 0,4 mld euro structureel over van de tweede geldstroom (subsidies van de NWO en KNAW) naar de eerste geldstroom (de lumpsum) voor hogeronderwijsinstellingen, met het oog op meer fundamenteel onderzoek. Per saldo heeft deze maatregel geen budgettair effect. (GL_144_a, GL_144_b)

Overdrachten aan bedrijven

- GroenLinks sluisst de opbrengsten van de CO₂-heffing (zie GL_232_a) terug als subsidie ten behoeve van emissiereductie. Dit is een intensivering van 0,7 mld euro in 2025 en 0,4 mld euro structureel. (GL_232_b)
- GroenLinks introduceert een subsidieregeling voor nieuwbouwprojecten voor woningen. Dit is een intensivering van 0,7 mld euro. (GL_172)
- GroenLinks sluisst een deel van de netto opbrengst van de vrachtwagenheffing terug naar de vrachtwagensector. Dit is een intensivering van 0,2 mld euro. (GL_253_e)
- GroenLinks introduceert een subsidieregeling voor de bouw van kleine zelfstandige woningen ter bestrijding van dakloosheid. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (GL_177)
- GroenLinks buigt de uitgaven aan het groeifonds volledig om. Dit betekent een ombuiging van 1,8 mld euro in 2025 bij overdrachten aan bedrijven. Deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. (GL_176_d)

Internationale samenwerking

- GroenLinks verhoogt het budget voor de ontwikkelingssamenwerking tot 0,7% bni. Tevens wordt het budget vergroot met 0,2 mld euro onder andere voor het bijdragen aan het opvangen van de gevolgen van klimaatverandering. Dit is een intensivering van 1,9 mld euro. (GL_147)
- GroenLinks intensificeert 0,1 mld euro in onder andere opvang van vluchtelingen in de regio en terugkeermaatregelen. (GL_126)

Veiligheid

- GroenLinks intensificeert 0,4 mld euro in extra politiecapaciteit, waaronder rechercheurs en wijkagenten. (GL_111)
- GroenLinks intensificeert 0,1 mld euro in sociale advocatuur (GL_113)
- GroenLinks intensificeert 0,1 mld euro in begeleiding, reclassering en forensische zorg. (GL_112)
- GroenLinks intensificeert 0,1 mld euro in de bestrijding van ondermijnende criminaliteit. (GL_115)
- GroenLinks intensificeert 0,1 mld euro in de AIVD. (GL_107_b)

Bereikbaarheid

- GroenLinks intensificeert in de spoorwegen. Dit is deels een alternatieve invulling van het groeifonds. Dit is een intensivering van 1,5 mld euro in 2025 en 0,2 mld euro structureel. In totaal is de intensivering 8 mld euro tot en met 2030. (GL_129_a, GL_129_b)

- De invoering van de kilometerheffing (GL_250) gaat gepaard met uitvoerings- en investeringskosten. Dit is een intensivering van 1,0 mld euro. (GL_250_g)
- GroenLinks intensificeert in de verbetering van stedelijke bereikbaarheid. Dit is deels een alternatieve invulling van het groeifonds. Dit is een intensivering van 0,9 mld euro in 2025 en 0,1 mld euro structureel. In totaal is de intensivering 5,0 mld euro tot en met 2030. (GL_128_a, GL_128_b)
- GroenLinks intensificeert in de fietsinfrastructuur. Dit is deels een alternatieve invulling van het groeifonds. Dit is een intensivering van 0,2 mld euro in 2025 en 0,1 mld euro structureel. In totaal is de intensivering 1,0 mld euro tot en met 2030. (GL_127_a, GL_127_b)
- De invoering van de vrachtwagenheffing van GroenLinks (GL_253) gaat gepaard met uitvoerings- en uitvoeringskosten. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (GL_253_d)
- GroenLinks sluit/laat openen Lelystad Airport na. Deze maatregel leidt tot een schadevergoeding van de overheid aan bedrijven van in totaal 0,2 mld euro. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro in 2025. Deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. (GL_325_a)
- GroenLinks buigt de uitgaven aan het groeifonds volledig om. Dit betekent een ombuiging van 1,3 mld euro in 2025 bij bereikbaarheid. Deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. (GL_176_c)
- GroenLinks hevelt het budget voor de aanleg van autowegen van 0,8 mld euro in 2025 en 1,0 mld euro structureel over naar het budget voor de infrastructuur van de trein en de fiets. Per saldo heeft deze maatregel geen budgettair effect. (GL_130_a, GL_130_b)

Defensie

- GroenLinks intensificeert 0,1 mld euro in de marine. (GL_106)
- GroenLinks intensificeert 0,1 mld euro in de cybercapaciteit van defensie. (GL_107_a)
- GroenLinks schaft de onderzeedienst af. Dit is een ombuiging van 1 mld euro in 2025 en 0,1 mld euro structureel. In totaal is de ombuiging 2,5 mld euro in de kabinetsperiode. (GL_108)
- GroenLinks buigt om op gevechtsvoertuigen. Dit is een ombuiging van 0,3 mld euro in 2025 en een beperkte structurele ombuiging. In totaal is de ombuiging 0,8 mld euro in de kabinetsperiode. (GL_109)
- GroenLinks draait de aankoop van negen F-35 toestellen terug. Dit is een ombuiging van 0,2 mld euro in 2025 en 0,1 mld euro structureel. In totaal is de ombuiging 0,7 mld euro in de kabinetsperiode. (GL_110)

Klimaat en milieu

- GroenLinks koopt dierrechten en stallen op. Dit is een investering van 2,4 mld euro in 2025. Deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. In totaal is de intensivering 6 mld euro in de kabinetsperiode. (GL_123)
- GroenLinks intensificeert in de creatie van nieuwe natuur en kwaliteitsverbetering van bestaande natuur. Dit is deels een alternatieve invulling van het groeifonds. Dit is een intensivering van 0,6 mld euro in 2025 en 0,1 mld euro structureel. In totaal is de intensivering 3 mld euro tot en met 2030. (GL_122_a, GL_122_b)
- GroenLinks intensificeert in aardgasvrije wijken. Dit is deels een alternatieve invulling van het groeifonds. Dit is een intensivering van 0,6 mld euro in 2025 en 0,1 mld euro structureel. In totaal is de intensivering 3 mld euro tot en met 2030. (GL_173_a, GL_173_b)
- GroenLinks verhoogt de uitgaven aan de Investeringsubsidie duurzame energie en energiebesparing (ISDE) en Subsidieregeling energiebesparing eigen huis (SEEH). Dit is deels een alternatieve invulling van het groeifonds. Dit is een intensivering van 0,2 mld euro in 2025 en 0,1 mld euro structureel. In totaal is de intensivering 1 mld euro tot en met 2030. (GL_174_a, GL_174_b)

- GroenLinks intensificeert in subsidies voor omschakeling naar biologische landbouw. Dit is deels een alternatieve invulling van het groeifonds. Dit is een intensivering van 0,2 mld euro in 2025 en 0,1 mld euro structureel. In totaal is de intensivering 1 mld euro tot en met 2030. (GL_347_a, GL_347_b)
- GroenLinks koopt landbouwgrond op om deze in te zetten voor natuurinclusieve landbouw. Dit is deels een alternatieve invulling van het groeifonds. Dit is een intensivering van 0,2 mld euro in 2025 en 0,1 mld euro structureel. In totaal is de intensivering 1 mld euro tot en met 2030. (GL_348_a, GL_348_b)
- GroenLinks intensificeert in het planten van bomen. Dit is deels een alternatieve invulling van het groeifonds. Dit is een intensivering van 0,2 mld euro in 2025 en 0,1 mld euro structureel. In totaal is de intensivering 1 mld euro tot en met 2030. (GL_349_a, GL_349_b)
- GroenLinks intensificeert 0,1 mld euro in de subsidie op de aankoop van elektrische auto's. (GL_254_d)
- GroenLinks intensificeert 0,1 mld euro in de aanschafsubsidie voor elektrische bestelbusjes. Cumulatief wordt in de jaren 2022-2025 voor 0,2 mld euro geïntensificeerd. (GL_259)
- GroenLinks verhoogt de SDE++-uitgaven met 0,5 mld euro structureel. Deze verplichting wordt aangegaan tijdens de komende kabinetsperiode. Door een lange aanlooptijd bij implementatie van deze maatregel is er tot en met 2025 geen budgettair effect. (GL_120)

Overig

- GroenLinks intensificeert 0,1 mld euro in kunst en cultuur. (GL_102)
- GroenLinks intensificeert 0,1 mld euro in cultuuronderwijs en een cultuurbudget voor jongeren. (GL_103)
- GroenLinks intensificeert 0,1 mld euro in de publieke en regionale omroepen. (GL_125)
- GroenLinks schaft de publieke financiering van de maatschappelijke diensttijd af. Dit is een ombuiging van 0,1 mld euro. (GL_141)

A.4.2 Maatregelen met een direct EMU-schuldeffect

De volgende maatregelen hebben geen effect op het EMU-saldo maar wel een direct effect op de EMU-schuld.

EMU-schuld direct

- GroenLinks introduceert een garantiefonds voor warmtenetten en restwarmte. De storting in dit fonds verhoogt de EMU-schuld met cumulatief 1,0 mld euro binnen de kabinetsperiode. (GL_121)

Tabel A.7 Netto intensificeringen ten opzichte van het basispad in 2025, ex ante, mld euro

(+) betekent intensivering, (-) betekent ombuiging.	2025
Sociale zekerheid	7,6
Wml 20% verhogen, gedeeltelijke koppeling uitkeringen (GL_149_a, GL_149_b, GL_149_c, GL_149_d, GL_149_f, GL_149_g, GL_149_h)	7,9
Introduceren 4 dagen gratis kinderopvang en 5 dagen gratis buitenschoolse opvang (GL_118_b)	6,6
Omvormen kindgebonden budget (GL_168_a)	5,4
Introdutie verzilverbare korting voor werkenden: intensivering (GL_211_a)	2,4
Startkapitaal deel inkomensondersteuning (GL_131_c)	0,8
Vergoeding ouderschapsverlof naar 100% max dagloon (GL_156)	0,6
Uitbreiden beschutte werkplekken met 20.000 plekken (GL_370)	0,6
Kostendelersnorm in de Participatiewet afschaffen (GL_169)	0,3
Grens minimumloon verlagen naar 18 jaar (GL_151_a, GL_151_b, GL_151_c)	0,3

Introductie verzilverbare korting voor uitkeringsgerechtigden: intensivering (GL_215_a)	0,2
Uitbreiden geboorteverlof naar 3 weken (GL_154)	0,2
Uitbreiding betaald zorgverlof (GL_153)	0,2
Introductie verzilverbare korting voor gepensioneerden: intensivering (GL_209_b)	0,2
Uitbreiden huurtoeslag naar studentenkamers en onzelfstandige woningen (GL_286)	0,1
Versoepelen regels bijstand (verzamelmaatregel) (GL_167)	0,1
Intensiveren arbeidsmarktbemiddeling UWV (GL_148_c)	0,1
Afschaffen zorgtoeslag (GL_150)	-6,6
Afschaffen kinderbijslag (GL_168_b)	-3,6
Afschaffen kinderopvangtoeslag (GL_118_a)	-3,6
Werkgevers eerste 6 maanden eigenrisicodragers voor WW (uitkeringen) (GL_163_a)	-2,7
Afschaffen LIV (GL_355)	-1,0
Ongedaan maken doorwerking wml-verhoging op huurtoeslag (GL_356)	-1,0
Verplichte AO-verzekering voor zelfstandigen (uitkeringen, t.o.v. basispad) (GL_160_c)	0,0
Zorg	4,6
Inkomensafhankelijk eigen risico in de Zvw (GL_178_a, GL_178_e)	2,4
Basispakket uitbreiden met tandheelkundige zorg en anticonceptie (GL_189_a, GL_372_a)	1,6
Verhoging zorglonen lage- en middeninkomens met bestuurlijk akkoord (GL_179_a, GL_179_b, GL_179_c)	0,8
Verhoging gemeente- en provinciefonds: intensivering Wmo/jeugdzorg (GL_346_b, GL_346_c)	0,4
Gegevensuitwisseling in de zorg standaardiseren (GL_184)	0,2
Herinrichting ziekenhuislandschap (GL_187)	0,2
Winstverbod alle zorgaanbieders (GL_200)	0,1
Centrale aansturing gespecialiseerde ggz (GL_192)	0,1
Publiek stelsel met landelijk opererende ziekenfondsen ('Krankenkassen' en/of 'Deens model') (GL_191_a)	0,0
Alle artsen verplicht in loondienst (GL_180_a, GL_180_c)	-0,4
Hoofdlijnenakkoord i.c.m. MBI (GL_185)	-0,3
Standaardisatie inkoop- en verantwoordingseisen Zvw (GL_182)	-0,2
Verplichten meerjarige contracten en budgetafspraken in de Wlz (GL_186)	-0,1
Centrale inkoop genees- en hulpmiddelen voor dure geneesmiddelen (GL_183_a)	0,0
Valpreventie bij 65-plussers (GL_197_a, GL_197_b, GL_197_c)	0,0
Inkomen van alle medisch specialisten gemaximeerd op WNT (GL_357)	0,0
Verlagen nominale zorgpremie naar 120 euro per jaar, effect op zorguitgaven (GL_212_a)	0,0
Stimuleren van anderhalvelijnszorg (GL_188)	0,0
Openbaar bestuur	0,4
Verhoging gemeente- en provinciefonds: intensivering openbaar bestuur (GL_346_a)	0,6
20.000 publieke banen (deel openbaar bestuur) (GL_371_b)	0,4
Intensivering capaciteit uitvoerings- en inspectiediensten (GL_171_a)	0,2
Intensivering consulaire dienstverlening (GL_101)	0,1
Inkomensafhankelijk eigen risico in de Zvw, CAK en Belastingdienst (GL_178_c)	0,1

Ombuiging groeifonds (openbaar bestuur lonen) (GL_176_a, GL_176_b)	-0,9
Extra opbrengsten door intensivering capaciteit inspectiediensten (GL_171_b)	0,0
Verlagen nominale zorgpremie naar 120 euro per jaar, uitvoeringskosten Belastingdienst (GL_212_d)	0,0
Onderwijs	8,4
Compenseren studenten onder het studievoorschotstelsel (GL_131_a)	3,1
Startkapitaal (deel onderwijs) (GL_131_b)	1,2
Gelijktrekken salarissen docenten po en vo door inschaling volgens cao vo (GL_307)	0,9
Intensiveren onderzoek duurzame energie (GL_145_a, GL_145_b)	0,6
Verhogen lumpsum vo (GL_135)	0,6
Verhogen lumpsum voor passend onderwijs (GL_134)	0,5
Verhogen lumpsum ho voor verlagen werkdruk (GL_308)	0,4
20.000 publieke banen (deel onderwijs) (GL_371_a)	0,4
Verhogen lumpsum mbo (GL_137)	0,4
Maximale klassengrootte in po naar 21 leerlingen (GL_306)	0,3
Omscholing (GL_148_b)	0,3
Verhogen lumpsum ho (GL_136)	0,1
Intensiveren onderzoek en innovatie (GL_146)	0,1
Uitbreiden aanvullende beurs ho (GL_133)	0,1
Continueren en uitbreiden subsidieregeling praktijkleren (GL_148_a)	0,1
Verlagen aantal lesuren in vo naar 800 uur (GL_138)	-0,4
Afschaffen halvering collegegeld eerste jaar (GL_139)	-0,2
Afschaffen studievouchers (GL_132)	-0,1
Overhevelen tweede naar eerste geldstroom voor fundamenteel onderzoek (GL_144_a, GL_144_b)	0,0
Overdrachten aan bedrijven	-0,1
Terugsluis CO ₂ -heffing (GL_232_b)	0,7
Intensivering woningbouw (GL_172)	0,7
Invoeren vrachtwagenheffing (gedeeltelijke terugsluis) (GL_253_e)	0,2
Intensivering woningbouw voor bestrijding dakloosheid (GL_177)	0,1
Ombuiging groeifonds (subsidies bedrijven) (GL_176_d)	-1,8
Internationale samenwerking	2,0
Ontwikkelingssamenwerking 0,7% bruto nationaal inkomen en klimaatuitgaven (GL_147)	1,9
Verzamelaatregel migratie (GL_126)	0,1
Veiligheid	0,8
Intensivering politie (GL_111)	0,4
Intensivering sociale advocatuur (GL_113)	0,1
Intensivering begeleiding, reclassering en forensische zorg (GL_112)	0,1
Intensivering bestrijding ondermijning (GL_115)	0,1

Intensivering AIVD (GL_107_b)	0,1
Bereikbaarheid	2,4
Intensivering spoorwegen (GL_129_a, GL_129_b)	1,5
Invoeren kilometerheffing (uitvoerings- en investeringskosten) (GL_250_g)	1,0
Stedelijke bereikbaarheid (GL_128_a, GL_128_b)	0,9
Intensivering fietsinfrastructuur (klimaatfonds) (GL_127_a, GL_127_b)	0,2
Invoeren vrachtwagenheffing (uitvoerings- en investeringskosten) (GL_253_d)	0,1
Sluiten/niet openen Lelystad Airport (schadevergoeding) (GL_325_a)	0,1
Ombuiging groeifonds (bereikbaarheid) (GL_176_c)	-1,3
Verschuiving budget wegen naar openbaar vervoer. (GL_130_a, GL_130_b)	0,0
Defensie	-1,3
Intensivering marine (GL_106)	0,1
Intensivering cybercapaciteit defensie (GL_107_a)	0,1
Afschaffen onderzeedienst (GL_108)	-1,0
Ombuiging gevechtstvoertuigen (GL_109)	-0,3
Annuleren F-35 toestellen (GL_110)	-0,2
Klimaat en milieu	4,3
Opkopen veehouderijen (GL_123)	2,4
Intensivering natuur (GL_122_a, GL_122_b)	0,6
Intensivering aardgasvrije wijken (GL_173_a, GL_173_b)	0,6
Intensivering subsidies voor verduurzaming en isolatie (GL_174_a, GL_174_b)	0,2
Subsidies voor omschakeling naar biologische landbouw (GL_347_a, GL_347_b)	0,2
Opkopen landbouwgrond (GL_348_a, GL_348_b)	0,2
Intensivering planten bomen (GL_349_a, GL_349_b)	0,2
Subsidie aankoop elektrische auto's (GL_254_d)	0,1
Stimuleren elektrische busjes (GL_259)	0,1
Verhogen SDE++ (GL_120)	0,0
Overig	0,2
Intensivering kunst en cultuur (GL_102)	0,1
Intensivering cultuurbudget jongeren en cultuuronderwijs (GL_103)	0,1
Extra budget NPO en regionale omroepen (GL_125)	0,1
Afschaffen publieke financiering maatschappelijke diensttijd (GL_141)	-0,1
EMU-schuld direct	0,4
Garantstelling warmtenetten en restwarmte (GL_121)	0,4

A.4.3 Lasten

GroenLinks verhoogt de beleidsmatige lasten met per saldo 12,4 mld euro in 2025. Het betreft daarbij de beleidsmatige lastenontwikkeling (blo) zoals gedefinieerd in het achtergronddocument bij de MEV 2021⁷⁸. De verhoging is opgebouwd uit een verhoging van 0,2 mld euro voor gezinnen, een verhoging van 10,9 mld euro voor bedrijven en een verhoging van 1,4 mld euro voor het buitenland. Hieronder worden de lastenmaatregelen opgesomd en gevolgd door een tabel.

Inkomen en arbeid

- GroenLinks introduceert een verzilverbare heffingskorting voor werkenden. Werkenden die minstens 12.000 euro arbeidsinkomen hebben, ontvangen een bedrag van 8000 euro. De korting bouwt af met het persoonlijk inkomen vanaf 29.300 euro tot nul bij een inkomen van 70.000 euro. Dit is een lastenverlichting van 36,4 mld euro in 2025. Het betreft hierbij enkel het deel van de basiskorting dat via de belasting wordt verrekend. Voor de statistische bepaling van het EMU-saldo wordt dit bedrag, samen met het deel dat na belastingkorting tot uitkering leidt, gerekend tot de uitgaven. (GL_211_b)
- GroenLinks zet meer collectieve middelen in om de vereveningsbijdrage aan zorgverzekeraars te verhogen. Zorgverzekeraars kunnen daardoor op jaarbasis een lagere nominale premie vragen aan verzekerden van 120 euro per jaar. Dit is een lastenverlichting van 21,2 mld euro. Door de maatregel gaan verzekeraars minder dan 50% van de gelden via de nominale premie innen. Dat kan bezwaren vanuit de Europese Commissie oproepen vanwege mogelijke staatssteunaspecten. (GL_212_c)
- GroenLinks voegt de werkgeverspremies arbeidsongeschiktheid, WW en Zvw samen tot een werkgeversheffing collectieve voorzieningen. In het premietarief van deze werkgeversheffing blijven de huidige differentiaties naar type contract (vast/flex) en schadelast (WGA/ZW) bestaan. De huidige differentiatie naar bedrijfsgrootte vervalt. GroenLinks introduceert een gedifferentieerde franchise ter hoogte van 92% van het wettelijk minimumloon voor kleine werkgevers (minder dan 25 werknemers, gemeten naar de loonsom van een gemiddelde werknemer) en 50% van het wettelijk minimumloon voor grote werkgevers. De maximumpremiëgrens vervalt. Per saldo resulteert dit in een lastenverlichting voor werkgevers van 14,6 mld euro. Deze maatregel gaat gepaard met grote uitvoeringstechnische complexiteit en risico's. (GL_214_c, GL_214_d, GL_214_e)
- GroenLinks introduceert een verzilverbare korting voor gepensioneerden. De korting is gelijk aan 5.000 euro per persoon en bouwt af naar nul met het huishoudinkomen tussen de 30.000 en 50.000 euro. Dit is een lastenverlichting van 9,1 mld euro in 2025. Het betreft hierbij enkel het deel van de basiskorting dat via de belasting wordt verrekend. Voor de statistische bepaling van het EMU-saldo wordt dit bedrag, samen met het deel dat na belastingkorting tot uitkering leidt, gerekend tot de uitgaven (GL_209_c)
- GroenLinks schaft de inkomensafhankelijke bijdrage in de Zvw af voor gezinnen. Dit is een lastenverlichting van 7,6 mld euro. (GL_350)
- GroenLinks introduceert een vierschijvenstelsel, waarin de lage schijf in het huidige tweeschijvenstelsel weer wordt opgesplitst in drie schijven. De tarieven zijn 35% over het inkomen tot 27.000 euro, 38,5% over het inkomen tussen de 27.000 en 65.000 euro, en 50% over het inkomen tussen 65.000 en 200.000 euro. De schijflengtes worden structureel bevroren. Per saldo leidt dit tot een lastenverlichting van 1,1 mld euro in 2025 en 0,4 mld euro structureel. (GL_227_a)
- GroenLinks bouwt het eigenwoningforfait af, totdat dit volledig is uitgefaseerd in 2030. Dit is een lastenverlichting van 1,0 mld euro in 2025 en 3,5 mld euro structureel. (GL_201_b)
- GroenLinks introduceert een verzilverbare korting specifiek gericht op personen onder de AOW-gerechtigde leeftijd met een uitkering. De korting is gelijk aan 10% van het sociaal minimum en bouwt af met het huishoudinkomen vanaf het minimumloon tot een modaal inkomen. Dit is een

⁷⁸ Badir, M. en M. van Kempen, 2020, Herdefiniëring beleidsmatige lastenontwikkeling, CPB Achtergronddocument, Den Haag. ([link](#))

- lastenverlichting van 0,9 mld euro in 2025. Het betreft hierbij enkel het deel van de basiskorting dat via de belasting wordt verrekend. Voor de statistische bepaling van het EMU-saldo wordt dit bedrag, samen met het deel dat na belastingkorting tot uitkering leidt, gerekend tot de uitgaven. (GL_215_b)
- GroenLinks verplicht zelfstandigen tot pensioenopbouw tot een inkomen van 60.000 euro. Hierbij wordt uitgegaan van een premiepercentage van 10%. De hogere aftrek van pensioenpremies leidt tot 0,9 mld euro minder belastinginkomsten in 2025. Op lange termijn zijn de belastbare pensioenuitkeringen hoger door de hogere pensioenpremies. Structureel leidt dit tot een lastenverzwaring van 0,1 mld euro. (GL_310_b, GL_310_c, GL_310_f)
 - GroenLinks verplicht werknemers die nog geen verplicht pensioen opbouwen tot pensioenopbouw tot een inkomen van 60.000 euro. De hogere aftrek van pensioenpremies leidt tot 0,4 mld euro minder belastinginkomsten in 2025. Op lange termijn zijn de belastbare pensioenuitkeringen hoger door de hogere pensioenpremies. Structureel leidt dit tot een lastenverzwaring van 0,1 mld euro. (GL_309_b, GL_309_c, GL_309_f)
 - GroenLinks wijzigt de arbeidsongeschiktheidsverzekering voor zelfstandigen. De grondslag bedraagt maximaal 100% van het minimumloon, de uitkering 70% daarvan. De wachttijd is één jaar, zelfstandigen met personeel zijn uitgezonderd. Doordat de premie volledig wordt betaald uit algemene middelen, leidt het vervallen van de premie uit het basispad tot een structurele lastenverlichting van 1,4 mld euro (waarvan 0,1 mld in 2025). (GL_160_b)
 - GroenLinks introduceert een bonus van maximaal 10.000 euro voor startende zelfstandigen die in de eerste drie jaar werknemers in dienst nemen. Dit is een taakstellende lastenverlichting van 0,1 mld euro. (GL_305)
 - GroenLinks schaft de algemene heffingskorting af (incl. doorwerking bijstand en AOW). Dit is een lastenverzwaring van 28,8 mld euro in 2025 en 28,6 mld euro structureel. (GL_205)
 - GroenLinks schaft de arbeidskorting af. Dit is een lastenverzwaring van 24,8 mld euro. (GL_203)
 - GroenLinks schaft de ouderenkorting af. Dit is een lastenverzwaring van 5,2 mld euro. (GL_209_a)
 - GroenLinks bouwt de hypotheekrenteaftrek af totdat deze volledig is uitgefaseerd in 2030, en treft extra maatregelen om het verplaatsen van eigenwoningschuld naar box 3 tegen te gaan. Dit is een lastenverzwaring van 3,0 mld euro in 2025 en 7,3 mld euro structureel. (GL_201_a)
 - GroenLinks fiscaliseert de AOW-premie geleidelijk, zodat de AOW-premie volledig is gefiscaliseerd in 2030. Dit is een lastenverzwaring van 2,7 mld euro in 2025 en 4,8 mld euro structureel. (GL_202)
 - GroenLinks schaft de aftrekposten af die vallen onder de ondernemersaftrek. Dit zijn de zelfstandigenaftrek, de startersaftrek, de aftrek voor speur- en ontwikkelingswerk, de meewerkaftrek en de stakingsaftrek. Dit is een lastenverzwaring van 2,1 mld euro in 2025 en 1,1 mld euro structureel. (GL_204_b)
 - De premies voor de volksverzekeringen (AOW, ANW en Wlz) in box 1 worden ook geheven over inkomsten in box 2 en box 3. Dit is een lastenverzwaring van 1,8 mld euro. (GL_222_b)
 - GroenLinks schaft de mkb-winstvrijstelling af. Dit is een lastenverzwaring van 1,6 mld euro in 2025 en 1,8 mld euro structureel. (GL_204_a)
 - GroenLinks schaft de doelmatigheidsmarge in de gebruikelijkloonregeling af. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,7 mld euro in 2025 en 0,2 mld euro structureel. (GL_223)
 - GroenLinks wijzigt de tariefstructuur in de bijtelling. Voor elektrische auto's met een waarde tot 40.000 euro gaat de bijtelling naar 8% in 2025 en 22% in 2030. Voor elektrische auto's met een waarde boven de 40.000 euro wordt het tarief 22% vanaf 2025, net als voor auto's met een CO₂-uitstoot tot 50 gram/km. Voor auto's met een CO₂-uitstoot tussen de 51 en de 106 gram/km gaat de bijtelling naar 25%, daarboven naar 36%. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,6 mld euro in 2025 en 0,7 mld euro structureel. (GL_254_a)
 - GroenLinks schaft de alleenstaandeouderenkorting af. Dit is een lastenverzwaring van 0,6 mld euro. (GL_207)

- GroenLinks introduceert een nieuw toptarief van 60% voor inkomens hoger dan 200.000 euro. Dit is een lastenverzwaring van 0,6 mld euro. (GL_227_c)
- GroenLinks laat de inkomsten uit box 2 en 3 meetellen in de bepaling van de hoogte van de inkomensafhankelijke combinatiekorting en de door de partij geïntroduceerde verzilverbare heffingskortingen. Dit is een lastenverzwaring van 0,5 mld euro in 2025 en 2,0 mld euro structureel. (GL_222_a)
- GroenLinks schaft de 30%-regeling en de vrijstelling extraterritoriale kosten (ETK) voor ingekomen werknemers af. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,5 mld euro. (GL_221)
- GroenLinks introduceert een progressief tarief in box 2, zodat de combinatie van de tarieven in box 2 samen met de tarieven in de vennootschapsbelasting gelijk zijn aan de door de partij voorgestelde tarieven in box 1. Dit leidt tot een box 2 tarief van 23,5% tot 27.000 euro, 27,6% tussen de 27.000 en 65.000 euro, 41,2% tussen de 65.000 en 200.000 euro en 42,9% boven de 200.000 euro. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,5 mld euro. Wegens een anticipatie-effect is er een substantieel positief kaseffect in het jaar voor invoering en een tijdelijk lagere opbrengst in de jaren erna. (GL_261_e)
- GroenLinks introduceert een werkgeversheffing van 14% op loon boven 500.000 euro. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,3 mld euro. (GL_228)
- GroenLinks schaft de middelingsregeling in de inkomstenbelasting af. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,2 mld euro. (GL_208)
- GroenLinks stelt het maximale aftrektarief gelijk aan het eersteschijschijftarief in het door de partij voorgestelde vierschijvenstelsel. Dit is een lastenverzwaring van 0,1 mld euro. (GL_227_b)
- GroenLinks schaft de fiscale oudedagsreserve af. Dit is een lastenverzwaring van 0,1 mld euro. (GL_230)
- GroenLinks verlaagt de grens waarbij schulden bij de eigen vennootschap worden belast met een box 2-heffing naar 17.500 euro. Dit geldt zowel voor bestaande als nieuwe schulden en is inclusief de eigen woningschuld. In het jaar van invoering leidt dit tot een substantiële kasontvangst, in de jaren erna ontstaat er juist een tijdelijke beperkte jaarlijkse derving, met structureel een beperkte kasopbrengst. De netto contante waarde van deze kasstroom geeft een beperkte lastenverzwaring voor bedrijven. (GL_226)
- GroenLinks schaft de doorschuifregeling voor aanmerkelijkbelanghouders in box 2 af. Dit is een beperkte lastenverzwaring voor bedrijven in 2025 en een structurele lastenverzwaring van 0,1 mld euro. (GL_225)
- GroenLinks vergroot het verschil tussen de WW-premie voor flex-contracten en de WW-premie voor vaste contracten. Voor flex-werknemers gaan werkgevers meer premie betalen, en voor vaste werknemers minder. Per saldo heeft deze maatregel geen budgettair effect. (GL_157)

Vermogen en winst

- GroenLinks verlaagt de verhuurderheffing taakstellend voor woningcorporaties die investeren in woningbouw en -verduurzaming. Dit is een lastenverlichting van 1,5 mld euro in 2025 en 2,1 mld euro structureel. (GL_285)
- GroenLinks verhoogt de vrijstellingen binnen de erfbelasting. Alle ontvangers krijgen een jaarlijkse vrijstelling van 27.000 euro. Daarnaast houden kinderen met een handicap en partners de vrijstellingen die momenteel gelden voor deze groepen, waarbij voor partners tevens de eigen woning wordt vrijgesteld van erfbelasting. Dit is een lastenverlichting van 0,3 mld euro. (GL_218)
- GroenLinks introduceert een vermogensbelasting op het bruto bezit in box 3, de eigen woning, het ondernemingsvermogen en het aanmerkelijk belang in box 2. Voor de berekening van de waarde van de eigen woning wordt rekening gehouden met de resterende hypotheekschuld en woningen met een waarde lager dan 1 miljoen euro zijn vrijgesteld van deze heffing. Daarnaast geldt een algemene

vrijstelling van 1 miljoen euro. Er wordt 1% belasting geheven over een vermogen tussen de 1 miljoen en 2 miljoen euro, en 2% over vermogen boven 2 miljoen euro. Dit is een lastenverzwaring van 3,9 mld euro voor gezinnen en 2,6 mld euro voor bedrijven in 2025. Structureel is het een lastenverzwaring van 4,1 mld euro voor gezinnen en 2,7 mld euro voor bedrijven. (GL_262_a, GL_262_b)

- GroenLinks verhoogt het tarief in de tweede schijf van de vennootschapsbelasting met 5%-punt naar 30%. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 4,0 mld euro. (GL_263)
- GroenLinks schaft de Baangerelateerde investeringskorting (BIK) per 2022 af en schrapt de daaraan gerelateerde reservering voor lastenverlichting bedrijven na 2022. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 2,0 mld euro. (GL_274)
- In de vermogensaanwasbelasting van GroenLinks is het niet mogelijk om verliezen te verrekenen over de jaren. Dit is een lastenverzwaring van 1,8 mld euro. (GL_261_d)
- GroenLinks verkort de eerste schijf in de vennootschapsbelasting naar 200.000 euro. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 1,3 mld euro. (GL_275)
- GroenLinks schaft de vrijstellingen voor niet-woningen in de onroerendezaakbelasting af. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 1,2 mld euro. GroenLinks roomt deze lastenverzwaring af via het gemeentefonds. (GL_296)
- GroenLinks voert een progressieve tariefstructuur in box 3 in, die gelijk is aan de tarieven en schijflengtes in box 1. Dit is een lastenverzwaring van 1,1 mld euro in 2025 en 0,7 mld euro structureel. (GL_261_b)
- GroenLinks past de tarieven van de erf- en schenkbelasting aan en maakt deze onafhankelijk van de relatie van de ontvanger met de schenker of erflater. Onder de 100.000 euro wordt het tarief 25%, tussen de 100.000 en 200.000 euro wordt het tarief 35%, en boven de 200.000 euro wordt het tarief 45%. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 1,0 mld euro. (GL_217)
- GroenLinks verhoogt de bankenbelasting. Dit is een taakstellende lastenverzwaring voor bedrijven van 1,0 mld euro. (GL_280)
- GroenLinks scherpt de verliesverrekening in de vennootschapsbelasting aan tot 30% van de jaarwinst boven de 1 mln euro, beperkt de carry forward naar zes jaar en schaft de carry back af. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,8 mld euro in 2025 en 0,5 mld euro structureel. (GL_272_a)
- GroenLinks scherpt de earningsstrippingmaatregel aan, waarbij de renteaftrek boven 1 mln euro wordt beperkt tot 20% van de gecorrigeerde winst. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,6 mld euro. (GL_264_d)
- GroenLinks schaft de vrijstelling dividendbelasting bij de inkoop van eigen aandelen af. Dit is een lastenverzwaring voor het buitenland van 0,5 mld euro. (GL_283)
- Voor de vermogensaanwasbelasting van GroenLinks geldt dat voor de bepaling van de grondslag de rente op schulden niet meer verrekenbaar is met de rendementen op het vermogen. Dit is een lastenverzwaring van 0,5 mld euro in 2025 en 1 mld euro structureel. (GL_261_c)
- GroenLinks schaft de innovatiebox af. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,4 mld euro in 2025 en 0,5 mld euro structureel. (GL_276)
- GroenLinks voert een aftrekbeperking in voor kosten binnen een concern die bij de ontvanger niet voldoende belast zijn. Hierbij wordt gekeken naar het effectieve tarief waaraan de betaling onderworpen is bij de ontvanger, zonder uitzondering voor ontvangers met wezenlijke economische activiteiten. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,4 mld euro. (GL_269_b)
- GroenLinks verhoogt de overdrachtsbelasting voor niet-eigenwoningen naar 10%. Dit is een lastenverzwaring van 0,2 mld euro voor bedrijven en 0,1 mld euro voor gezinnen. (GL_288_a, GL_288_b)

- GroenLinks schaft het doorschuiven van stakingswinst af, waardoor bij de overgang van een onderneming belasting betaald dient te worden over de stakingswinst. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,3 mld euro. (GL_224)
- GroenLinks voert een mediaheffing in met een tarief van 5% over de bruto-opbrengst uit telecomaansluitingen, advertenties via platforms die audiovisueel materiaal beschikbaar stellen, streamingdiensten, verkoop en verhuur van audiovisueel materiaal. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,2 mld euro in 2025. (GL_298)
- GroenLinks schaft de vrijstelling voor cultuurgrond in de overdrachtsbelasting af. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,2 mld euro. (GL_300)
- GroenLinks scherpt de CFC-regel voor laagbelaste buitenlandse inkomsten van multinationals aan en breidt deze uit naar actieve inkomsten, met als grens een effectief tarief van 9% en bijheffing tot het Nederlandse statutaire tarief. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,2 mld euro. (GL_265)
- GroenLinks voert ter vervanging van het huidige box 3 systeem een heffing op daadwerkelijk rendement in. De partij kiest voor een heffingsvrij inkomen van 1000 euro. Dit is een lastenverzwaring van 0,1 mld euro in 2025. Deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. (GL_261_a)
- GroenLinks schaft de bedrijfsopvolgingsregeling (BOR) in de erf- en schenkbelasting af. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,1 mld euro in 2025 en 0,3 mld euro structureel. (GL_220)
- GroenLinks past de leegwaardratio niet langer toe bij de WOZ-waarde in box 3 van de inkomstenbelasting. Dit is een lastenverzwaring van 0,1 mld euro. (GL_291)
- GroenLinks schaft de landbouwwijstelling af. Zonder overgangsrecht is dit een structurele lastenverzwaring voor bedrijven van 0,5 mld euro. In 2025 is de opbrengst 0,1 mld euro vanwege een beperkte heffingsgrondslag. (GL_248)
- GroenLinks voert de conditionele eindafrekening dividendbelasting in, inclusief terugwerkende kracht. Hierdoor worden dividenduitkeringen van multinationals die hun hoofdkantoor na 18 september 2020 fiscaal gezien hebben verplaatst naar een land zonder dividendbelasting, in materiële zin belast alsof het hoofdkantoor nog in Nederland was gevestigd. Dit is een lastenverzwaring voor buitenlandse aandeelhouders van 0,1 mld euro in 2025. De structurele lastenverhoging is beperkt. Deze maatregel gaat gepaard met grote uitvoeringstechnische complexiteit en risico's en de juridische houdbaarheid is onzeker. (GL_281)
- GroenLinks beperkt de verliesverrekening in de inkomstenbelasting tot zes jaar carry forward en nul jaar carry back. Dit is een lastenverzwaring van 0,1 mld euro. (GL_229)
- GroenLinks vormt de deelnemingsvrijstelling in de vennootschapsbelasting om van een bruto- naar een nettovrijstelling, waardoor de kosten in verband met een deelneming niet meer aftrekbaar zijn. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,1 mld euro. (GL_268)
- GroenLinks beperkt de afschrijving op gebouwen in eigen gebruik in de inkomstenbelasting tot de WOZ-waarde als bodemwaarde, waarbij er sprake is van overgangsrecht voor belastingplichtigen die nog geen drie jaar hebben afgeschreven. De maatregel leidt tot het naar voren halen van belastinginkomsten, wat een tijdelijk positief kaseffect geeft in de eerste jaren. Structureel is de opbrengst beperkt. De netto contante waarde van deze kasstroom geeft een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,1 mld euro. (GL_292)
- GroenLinks schaft de schenkingsvrijstelling voor de eigen woning af. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,1 mld euro in 2025 en 0,3 mld euro structureel. (GL_284_a)
- GroenLinks belast in box 3 de winst bij de verkoop van koopwoningen die gekocht zijn na invoering van de maatregel, na correctie voor de landelijke trend in huizenprijzen. Gedurende de bezitsperiode uitgevoerde verbouw- en herstelwerkzaamheden mogen worden afgetrokken voor zover deze uitkomen boven een drempel van 50.000 euro. Voor de belastinggrondslag geldt een drempel van

100.000 euro. Dit is een beperkte lastenverzwaring in 2025 en een lastenverzwaring van 0,1 mld euro structureel. (GL_287)

Milieu

- GroenLinks schaft de mrb af. Dit is een lastenverlichting van 4,8 mld euro voor gezinnen en 1,2 mld euro voor bedrijven. (GL_250_c, GL_250_d)
- De invoering van de kilometerheffing (GL_250) en het afschaffen van de mrb (GL_250_c, GL_250_d) leidt per saldo tot minder gereden kilometers. Dit is een lastenverlichting van 1,0 mld euro voor gezinnen en 0,2 mld euro voor bedrijven. (GL_250_e, GL_250_f)
- De invoering van de vrachtwagenheffing van GroenLinks gaat gepaard met het afschaffen van het eurovignet, een lastenverlichting in de mrb voor vrachtwagens en een daling van de accijnsopbrengst als gevolg van invoering van de vrachtwagenheffing. In totaal leidt dit tot een lastenverlichting voor bedrijven van 0,3 mld euro. (GL_253_b)
- GroenLinks verhoogt de energie-investeringsaftrek (EIA), de milieu-investeringsaftrek (MIA) en de willekeurige afschrijving milieu-investeringen (VAMIL) taakstellend met 0,1 mld euro. Dit is een lastenverlichting voor bedrijven. Een degelijke verhoging van deze regelingen vergroot de kans op het verlenen van ongeoorloofde staatssteun. (GL_237)
- GroenLinks bouwt de salderingsregeling geleidelijk af per 2025. Dit betekent een vertraging van de afbouw van twee jaar ten opzichte van het basispad. Het afbouwpercentage blijft wel gelijk aan 9%. Dit is een beperkte lastenverlichting voor gezinnen en bedrijven. (GL_239_a, GL_239_b)
- Door de aanpassing van de bijtellingstarieven (GL_254_a) en de verhoging van de aankoopsubsidie voor elektrische auto's (GL_254_d) vinden er gedragseffecten plaats. Dit is een beperkte lastenverlichting voor burgers en bedrijven. (GL_254_b, GL_254_c)
- GroenLinks voert een kilometerheffing in, gedifferentieerd naar brandstofsoort, tijd en plaats. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 5,5 mld euro en 1,9 mld euro voor bedrijven in 2025. (GL_250_a, GL_250_b)
- GroenLinks voert een vrachtwagenheffing in met een tarief van 29 cent/km. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 1,0 mld euro en een lastenverzwaring voor het buitenland van 0,1 mld euro. (GL_253_a, GL_253_c)
- GroenLinks verhoogt en differentieert de vliegbelasting. De belasting wordt verhoogd naar 25 euro voor korte vluchten (Europa) en 50 euro voor lange vluchten. Business-passagiers betalen twee keer zoveel belasting en de vliegbelasting geldt ook voor transferpassagiers. De partij voert daarnaast een tariefopslag van 12,50 euro in voor afstanden die per trein (ongeveer) net zo snel bereikbaar zijn. Dit is een lastenverzwaring van 0,2 mld euro voor gezinnen, 0,5 mld euro voor bedrijven en 0,4 mld euro voor het buitenland. (GL_256_a, GL_256_b, GL_256_c)
- GroenLinks voert een verpakkingenbelasting in op meerlaagse verpakkingen en verpakkingen die minder dan 30% gerecycled materiaal bevatten. Dit is een taakstellende lastenverzwaring voor bedrijven van 1,0 mld euro. (GL_234)
- GroenLinks introduceert een jaarlijks oplopende generieke CO₂-heffing voor de industrie. Dit is een lastenverzwaring van 0,7 mld euro in 2025 en 0,4 mld euro structureel. Hiertegenover staat een even grote terugsluis van deze heffing (zie GL_232_b). (GL_232_a)
- GroenLinks introduceert een openruimteheffing (heffing op onbebouwde grond) op nationaal niveau. Dit is een taakstellende lastenverzwaring voor bedrijven van 0,7 mld euro. (GL_289)
- GroenLinks verhoogt de afvalstoffenbelasting naar 100 euro in 2025 en 200 euro in 2030. Dit is een even grote lastenverzwaring voor gezinnen en bedrijven van in totaal 0,3 mld euro in 2025 en 0,5 mld euro structureel. Daarnaast worden kosten voor gemeenten verwacht om gescheiden afvalinzameling te faciliteren. (GL_231_a, GL_231_b)

- GroenLinks verhoogt de tarieven op gas in de tweede, derde en vierde schijf in de energiebelasting met 5 cent. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,2 mld euro. (GL_240)
- GroenLinks verhoogt de bpm taakstellend met 0,2 mld euro in 2025. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,1 mld en bedrijven van 0,1 mld in 2025. (GL_260_a, GL_260_b)
- GroenLinks voert een bpm in op CO₂-uitstoot voor alle bestelauto's (waardoor de huidige bpm voor particuliere bestelauto's op cataloguswaarde vervalt) met een taakstellende opbrengst van 0,2 mld euro. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,3 mld euro en een lastenverlichting voor gezinnen van 0,1 mld euro. (GL_258_a, GL_258_b)
- GroenLinks schaft de teruggaafregelingen in de energiebelasting af. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,2 mld euro in 2025 en 0,1 mld euro structureel. (GL_238)
- GroenLinks schaft de vrijstelling van belasting op leidingwater bij een jaarlijks waterverbruik van meer dan 300 m³ af (grootverbruik). Dit is een taakstellende lastenverzwaring voor bedrijven van 0,1 mld euro. (GL_241)
- GroenLinks voert een heffing op bestrijdingsmiddelen in. Dit is een taakstellende lastenverzwaring van 0,1 mld euro. (GL_351)
- GroenLinks voert een heffing op kunstmest in. Dit is een taakstellende lastenverzwaring voor bedrijven van 0,1 mld euro. (GL_352)
- GroenLinks schaft de teruggaafregeling voor de bpm en de vrijstelling mrb voor overheidsvoertuigen af en schaft ook de vrijstelling mrb voor taxi's af. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,1 mld euro. (GL_257)
- GroenLinks voert een CO₂-minimumprijs voor elektriciteitsopwekking in bovenop de ETS-prijs. Dit is een beperkte lastenverzwaring in 2025 en een lastenverzwaring van 0,1 mld euro structureel. (GL_242_c)

Overig

- GroenLinks verlaagt het btw-tarief op groente en fruit van 9% naar 5%. Dit is een lastenverlichting van 0,4 mld euro voor gezinnen en 0,1 mld euro voor bedrijven. Een juridisch aandachtspunt bij deze maatregel is dat die mogelijk strijdigheden oplevert met het fiscale neutraliteitsbeginsel, dat een ongelijke behandeling van concurrerende productgroepen die in dezelfde behoefte voorzien niet toestaat. Omdat zowel de afbakening van (samengestelde) product(groep)en als de handhaving complex is, bestaat er een aanzienlijk risico op uitvoeringsproblemen voor de Belastingdienst. (GL_244_a, GL_244_c)
- GroenLinks brengt vlees en vis onder het algemene btw-tarief van 21%. Dit is een lastenverzwaring van 1,0 mld euro voor gezinnen en 0,3 mld euro voor bedrijven. Een juridisch aandachtspunt bij deze maatregel is dat die mogelijk strijdigheden oplevert met het fiscale neutraliteitsbeginsel, dat een ongelijke behandeling van concurrerende productgroepen die in dezelfde behoefte voorzien niet toestaat. Omdat zowel de afbakening van (samengestelde) product(groep)en als de handhaving complex is, bestaat er een aanzienlijk risico op uitvoeringsproblemen voor de Belastingdienst. (GL_245_a, GL_245_b)
- GroenLinks voert een financiële transactiebelasting in met een tarief van 0,01% op transacties in financiële derivaten en van 0,1% op transacties in overige financiële instrumenten. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 1,0 mld euro. (GL_279)
- GroenLinks verhoogt het tarief van de assurantiebelaasting van 21% naar 25%. Dit is een lastenverzwaring van 0,4 mld euro voor gezinnen en 0,1 mld euro voor bedrijven. (GL_299_a, GL_299_b)
- GroenLinks voert een verbruiksbelasting in op alcoholvrije dranken. De hoogte van de belasting is afhankelijk van het suikergehalte van het specifieke product. Dit is een lastenverzwaring van 0,4 mld euro. (GL_246)

- GroenLinks verhoogt de accijns op tabak naar 10 euro. Dit is een lastenverzwaring van 0,3 mld euro. (GL_297)
- GroenLinks voert een quotum in voor doelgroepbanen van 5%. Het quotum geldt zowel voor bedrijven met meer dan 25 werknemers als voor de overheid. De maatregel leidt tot een lastenverzwaring van 0,2 mld euro. (GL_161)
- GroenLinks voert een experiment uit voor het telen, verkopen en gebruiken van softdrugs. Dit is een tijdelijke lastenverzwaring in 2025 van 0,2 mld euro voor gezinnen en 0,1 mld euro voor bedrijven. Structureel zijn er geen budgettaire effecten. De opbrengsten ontstaan bijvoorbeeld door het veilen van vergunningen, een nationale verbruiksbelasting of dividenduitkeringen door een staatsbedrijf. De Raad van State heeft opgemerkt dat een experiment vermoedelijk in strijd is met het geldende internationale en Europees recht, maar dat een experiment mogelijk ook in het belang kan zijn van de volksgezondheid, criminaliteitsbestrijding en openbare orde, doelen die ook ten grondslag liggen aan de internationale verdragen en het Europees recht. (GL_117_a, GL_117_b)
- GroenLinks voert een digitale dienstenbelasting in met een tarief van 3% over de bruto-opbrengst. Dit is een lastenverzwaring voor het buitenland van 0,2 mld euro in 2025. (GL_278)

A.4.4 Niet-EMU-relevante lasten

GroenLinks verhoogt de niet-EMU-relevante lasten met per saldo 4,5 mld euro in 2025. De verhoging is opgebouwd uit een verhoging van 0,1 mld euro voor gezinnen, een verhoging van 4,4 mld euro voor bedrijven en een ongewijzigd beeld voor het buitenland.

De volgende maatregelen hebben geen effect op het EMU-saldo.

Niet-EMU-relevant

- GroenLinks introduceert eigenrisicodragerschap voor werkgevers voor de eerste zes maanden WW. Het WW-recht wordt vastgesteld door het UWV, maar de kosten van WW-uitkeringen gedurende de eerste zes maanden komen voor rekening van de oude werkgever. Hierdoor worden er minder mensen ontslagen. De overheidsuitgaven (WW-uitkeringen betaald door het UWV, GL_163_a) dalen, maar tegenover deze ombuiging staan hogere werkgeverslasten in de vorm van WW-uitkeringen betaald door eigenrisicodragers. Dit is een niet-EMU-relevante lastenverzwaring van afgerond 2,3 mld euro. (GL_163_b)
- GroenLinks voert een bijmengverplichting in voor groen gas en waterstof met aardgas. Dit is een niet-EMU-relevante lastenverzwaring voor bedrijven van 0,7 mld euro in 2025 en 1,4 mld euro structureel. (GL_361)
- De maatregelen van GroenLinks voor de industrie leiden tot kosten voor bedrijven in deze sector vanwege investeringen in CO₂-uitstootreductie. Dit is een niet-EMU-relevante lastenverzwaring voor bedrijven van 0,4 mld euro in 2025 en 1,0 mld euro structureel. (GL_369_a, GL_369_b)
- GroenLinks voert een rendementseis in voor nieuw te installeren verwarmingsinstallaties in gebouwen. Dit is een niet-EMU-relevante lastenverzwaring voor bedrijven van 0,3 mld euro in 2025 en 0,6 mld euro structureel. (GL_319)
- De GroenLinks-voorstellen op het gebied van hernieuwbare energie leiden tot noodzakelijke additionele investeringen in energienetten, waarvan de kosten worden verwerkt in de nettarieven. Dit is een niet-EMU-relevante lastenverzwaring van 0,1 mld euro in 2025 en 0,3 mld euro structureel voor bedrijven en 0,1 mld euro in 2025 en 0,2 mld euro structureel voor gezinnen. (GL_368_a, GL_368_b)
- GroenLinks breidt de energiebesparingsverplichting voor bedrijven in de Wet Milieubeheer uit door aanpassingen in de reikwijdte en de terugverdientijd. Dit is een niet-EMU-relevante lastenverzwaring voor bedrijven van 0,2 mld euro in 2025 en 0,5 mld euro structureel. (GL_313)
- GroenLinks voert enkele verplichtingen in gericht op de verduurzaming van woningen in de vrije huursector, zoals de overstap op tenminste een hybride cv-ketel bij vervanging van een nieuwe cv-

ketel en het verplicht plaatsen van zonnepanelen bij de overgang naar nieuwe huurders. Dit is een niet-EMU-relevante lastenverzwaring voor bedrijven van 0,2 mld euro in 2025 en 0,3 mld euro structureel. (GL_367)

- GroenLinks voert een verplichting in om te voldoen aan een minimumpercentage duurzaam brandstofgebruik in de luchtvaart, scheepvaart, het vrachtverkeer en de landbouw. Dit is een niet-EMU-relevante lastenverzwaring van beperkte omvang voor het buitenland en van 0,1 mld euro voor bedrijven. (GL_323_a, GL_323_b)
- GroenLinks voert enkele verplichtingen in gericht op de verwarmingsinstallatie voor woningen, zoals het verplicht waterzijdig inregelen van de cv-installatie. Dit is een niet-EMU-relevante lastenverzwaring voor gezinnen van beperkte omvang in 2025 en 0,1 mld euro structureel. (GL_366)

Tabel A.8 Lastenmutaties ten opzichte van het basispad in 2025, ex ante, mld euro

(-) betekent lastenverlichting, (+) betekent lastenverzwaring.	2025
Inkomen en arbeid	-20,4
Introductie verzilverbare korting voor werkenden: lastenverlichting (GL_211_b)	-38,3
Verlagen nominale zorgpremie naar 120 euro per jaar (GL_212_c)	-21,2
Werkgeversheffing collectieve voorzieningen (GL_214_c, GL_214_d, GL_214_e)	-14,6
Introductie verzilverbare korting gepensioneerden: lastenverlichting (GL_209_c)	-9,1
Afschaffen inkomensafhankelijke bijdrage Zvw voor gezinnen (GL_350)	-7,6
Introductie vierschijvenstelsel: vervangen lage schijf huidig stelsel door drie schijven (GL_227_a)	-1,1
Uitfaseren eigenwoningforfait (GL_201_b)	-1,0
Introductie verzilverbare korting voor uitkeringsgerechtigden: lastenverlichting (GL_215_b)	-0,9
Verplichte pensioenopbouw tot 60.000 euro voor zelfstandigen (GL_310_b, GL_310_c, GL_310_f)	-0,9
Verplichte pensioenopbouw tot 60.000 euro voor witte vlek werknemers (GL_309_b, GL_309_c, GL_309_f)	-0,4
Verplichte AO-verzekering voor zelfstandigen (premie uit basispad vervalt) (GL_160_b)	-0,1
Aannamebonus eerste werknemer (GL_305)	-0,1
Afschaffen algemene heffingskorting (incl. doorwerking bijstand en AOW) (GL_205)	28,8
Afschaffen arbeidskorting (GL_203)	24,8
Afschaffen ouderenkorting (GL_209_a)	5,2
Uitfaseren hypotheekrenteaf trek (GL_201_a)	3,0
Geleidelijk fiscaliseren AOW-premie (GL_202)	2,7
Afschaffen aftrekposten die vallen onder de ondernemersaftrek (GL_204_b)	2,1
Premies volksverzekeringen ook heffen over inkomsten box 2 en box 3 (GL_222_b)	1,8
Afschaffen mkb-winstvrijstelling (GL_204_a)	1,6
Afschaffen doelmatigheidsmarge gebruikelijk loon (GL_223)	0,7
Aanpassen tarieven bijtelling (GL_254_a)	0,6
Afschaffen alleenstaandeouderenkorting (GL_207)	0,6
Introductie vierschijvenstelsel: nieuw toptarief (GL_227_c)	0,6
Inkomsten box 2 en 3 tellen mee voor afbouw heffingskortingen (GL_222_a)	0,5
Afschaffing 30%-regeling en ETK-regeling (GL_221)	0,5
Invoeren progressief tarief box 2 (GL_261_e)	0,5
Werkgeversheffing van 14% op loon boven 500.000 euro (GL_228)	0,3

Afschaffen middelingsregeling (GL_208)	0,2
Aftrektarief gelijk stellen aan het eersteschijschijftarief in box 1 (GL_227_b)	0,1
Afschaffen fiscale oudedagsreserve (GL_230)	0,1
Versoberen fiscale behandeling lenen uit eigen vennootschap (GL_226)	0,0
Afschaffen doorschuifregeling in box 2 (GL_225)	0,0
Verhogen verschil vast/flex in WW-premies (GL_157)	0,0
Vermogen en winst	23,5
Verlagen verhuurderheffing bij investeren (GL_285)	-1,5
Verhoging vrijstelling erfbelasting (GL_218)	-0,3
Introductie vermogensbelasting over alle boxen met progressief tarief (GL_262_a, GL_262_b)	6,5
Verhoging hoge tarief vennootschapsbelasting (GL_263)	4,0
BIK afschaffen (GL_274)	2,0
Geen verliesverrekening over de jaren in de vermogensaanwasbelasting (GL_261_d)	1,8
Verkorten eerste schijf vennootschapsbelasting (GL_275)	1,3
Afschaffen vrijstellingen niet-woningen OZB (GL_296)	1,2
Tarieven box 3 gelijkstellen aan tarieven box 1 (GL_261_b)	1,1
Uniformering tarieven en aanpassing schijfgrenzen, tarieven en vrijstellingen erf- en schenkbelasting (GL_217)	1,0
Verhogen bankenbelasting (GL_280)	1,0
Aanscherpen verliesverrekening, aanpassen carry forward en afschaffen carry back (GL_272_a)	0,8
Aanscherpen earningsstrippingmaatregel (GL_264_d)	0,6
Afschaffen vrijstelling dividendbelasting bij inkoop eigen aandelen (GL_283)	0,5
Rente op schulden niet meer verrekenbaar in de vermogensaanwasbelasting (GL_261_c)	0,5
Afschaffen innovatiebox (GL_276)	0,4
Invoeren aftrekbeperking laagbelaste betalingen binnen concern (GL_269_b)	0,4
Verhogen overdrachtsbelasting niet-eigenwoningen (GL_288_a, GL_288_b)	0,3
Afschaffen doorschuif stakingswinst (GL_224)	0,3
Invoeren mediaheffing (GL_298)	0,2
Afschaffen vrijstelling overdrachtsbelasting cultuurgrond (GL_300)	0,2
Aanscherping en uitbreiding CFC-regel in de vennootschapsbelasting (GL_265)	0,2
Invoeren vermogensaanwasbelasting met een heffingsvrij inkomen van 1000 euro (GL_261_a)	0,1
Afschaffen bedrijfsopvolgingsregeling (BOR) (GL_220)	0,1
Leegwaardratio in box 3 niet langer toepassen (GL_291)	0,1
Afschaffen landbouwvrijstelling (GL_248)	0,1
Conditionele eindafrekening dividendbelasting (GL_281)	0,1
Beperken verliesverrekening in de inkomstenbelasting (GL_229)	0,1
Kosten voor deelnemingen niet meer aftrekbaar (GL_268)	0,1
Afschrijvingsbeperking gebouwen in vpb doortrekken naar IB-onderneming (GL_292)	0,1
Afschaffen schenkingsvrijstellingen eigen woning en studie en familiebanklening (afschaffen schenkingsvrijstelling eigen woning) (GL_284_a)	0,1
Hoge verkoopwinsten eigen woning belasten in box 3 (GL_287)	0,0

Milieu	5,6
Afschaffen mrb (GL_250_c, GL_250_d)	-6,1
Invoeren kilometerheffing (gedragseffect) (GL_250_e, GL_250_f)	-1,2
Invoeren vrachtwagenheffing (lastenverlichting bedrijven afschaffen eurovignet, verlagen mrb en gedragseffect accijns) (GL_253_b)	-0,3
Verhogen EIA-, MIA- en VAMIL-regelingen (GL_237)	-0,1
Vertragen afbouw salderingsregeling (GL_239_a, GL_239_b)	-0,1
Aanpassen tarieven bijtelling (gedragseffecten) (GL_254_b, GL_254_c)	-0,1
Invoeren kilometerheffing (GL_250_a, GL_250_b)	7,3
Invoeren vrachtwagenheffing (GL_253_a, GL_253_c)	1,1
Invoeren gedifferentieerde vliegbelasting (GL_256_a, GL_256_b, GL_256_c)	1,1
Invoeren verpakkingenbelasting (GL_234)	1,0
CO ₂ -heffing voor de industrie (GL_232_a)	0,7
Invoeren openruimteheffing (GL_289)	0,7
Verhogen afvalstoffenbelasting (GL_231_a, GL_231_b)	0,3
Verhogen tarieven energiebelasting (bedrijven) (GL_240)	0,2
Verhogen bpm (GL_260_a, GL_260_b)	0,2
Introduceren bpm op CO ₂ -grondslag voor bestelauto's (GL_258_a, GL_258_b)	0,2
Afschaffen teruggaafregelingen in de energiebelasting (GL_238)	0,2
Afschaffen vrijstelling leidingwater grootverbruik (GL_241)	0,1
Heffing op bestrijdingsmiddelen (GL_351)	0,1
Heffing op kunstmest (GL_352)	0,1
Afschaffen teruggaafregeling bpm en vrijstelling mrb overheidsvoertuigen en afschaffen vrijstelling mrb taxi's (GL_257)	0,1
Aanscherpen CO ₂ -heffing elektriciteit (GL_242_c)	0,1
Overig	3,7
Btw-tarief op groente en fruit naar 5% (GL_244_a, GL_244_c)	-0,5
Btw-tarief op vlees en vis naar 21% (GL_245_a, GL_245_b)	1,3
Invoeren financiële transactiebelasting (GL_279)	1,0
Verhogen assurantiebelaasting (GL_299_a, GL_299_b)	0,5
Verbruiksbelasting op suikerhoudende alcoholvrije dranken (GL_246)	0,4
Verhogen tabaksaccijns (GL_297)	0,3
Quotum doelgroepbanen (5%) (GL_161)	0,2
Experimenten softdrugs (GL_117_a, GL_117_b)	0,2
Invoering digitale dienstenbelasting (GL_278)	0,2
Niet-EMU-relevant	4,5
Werkgevers eerste 6 maanden eigenrisicodragers voor WW (werkgeverslasten) (GL_163_b)	2,3
Bijmengverplichting groen gas (GL_361)	0,7
Kosten voor de industrie (GL_369_a, GL_369_b)	0,4
Invoeren rendementseis verwarmingsinstallaties (GL_319)	0,3
Kosten additionele elektriciteitsopwekking (GL_368_a, GL_368_b)	0,2

Energiebesparingsverplichting bedrijven (GL_313)	0,2
Kosten verduurzaming vrije sector (GL_367)	0,2
Bijmengverplichting (GL_323_a, GL_323_b)	0,1
Kosten eisen verwarmingsinstallatie (GL_366)	0,0

A.5 SP

Deze paragraaf geeft een gedetailleerd overzicht van het door de SP aangeleverde beleidspakket en zijn effecten op de overheidsuitgaven en de lasten. De bedragen zijn ex-ante, in prijzen 2021 en betreffen afwijkingen ten opzichte van het basispad.

A.5.1 Uitgaven

De SP intensiveert per saldo 38,0 mld euro op de overheidsuitgaven in 2025. Na een opsomming van de uitgavenmaatregelen volgt een tabel.

Sociale zekerheid

- De SP introduceert een wettelijk minimumuurloon, op het niveau van de huidige 36-uriger werkweek. Dit betekent een loonsverhoging voor werknemers op wml-niveau met een langere werkweek. De gekoppelde uitkeringen volgen deze stijging, boven op de standaardkoppeling van uitkeringen aan het wml. Tevens verhoogt zij het wettelijk minimum(uur)loon generiek met 22,3%, boven op de standaardkoppeling van het wml aan de contractloonstijging. De gekoppelde uitkeringen volgen ook deze extra stijging. Hierdoor nemen de socialezekerheidsuitgaven toe met 14,1 mld euro. (SP_160_a, SP_160_b, SP_160_c, SP_160_d, SP_160_e, SP_160_f, SP_160_g, SP_160_h, SP_160_i)
- De SP introduceert vier dagen gratis kinderopvang voor kinderen jonger dan vier jaar en vier dagen gratis bso voor 4- tot 12-jarigen. Zowel werkenden als niet-werkenden kunnen gebruikmaken van de voorziening. Dit is een intensivering van 6,5 mld euro in 2025 en 9,1 mld euro structureel. (SP_162_b)
- De SP brengt de AOW-leeftijd in 2023 terug naar 65 en handhaaft deze erna op deze leeftijd. Dit leidt tot een intensivering van de uitkeringen van 5,7 mld euro in 2025 en van 12,3 mld euro structureel. Tevens is er een intensivering van uitkeringen aan AOW-gerechtigden in het buitenland van 0,2 mld euro in 2025 en van 0,5 mld euro structureel. Daarentegen zal het beroep op arbeidsongeschiktheids- en WW- en bijstandsuitkeringen dalen, wat leidt tot een ombuiging van 2,3 mld euro in 2025 en 4,9 mld euro structureel. Ook is er een lastenverlaging (SP_161_c), omdat men minder lang AOW-premie betaalt. (SP_161_a, SP_161_b, SP_161_e)
- De SP creëert 20.000 beschutte werkplekken bij een sociale ontwikkelbedrijven. Dit is een intensivering van 0,6 mld euro. (SP_164)
- De SP schaft het minimumjeugdloon af. Dit is een intensivering van 0,4 mld euro. (SP_159_a, SP_159_b, SP_159_c)
- De SP wijzigt de arbeidsongeschiktheidsverzekering voor zelfstandigen. De partij kiest daarbij voor een variant met maximale grondslag op WIA-niveau, en uitkering 70% daarvan. De wachttijd is 6 maanden. De uitkeringen leiden tot een intensivering van 0,3 mld euro in 2025 en 3,3 mld euro structureel. (SP_171_b)
- De SP schaft de kostendelersnorm in de Participatiewet af. Dat is een intensivering van 0,3 mld euro. (SP_168)
- De SP introduceert een collectieve, lastendekkende publieke verzekering voor de kosten van loondoorbetaling in het tweede ziektejaar voor kleine werkgevers (tot tien werknemers). Omdat de re-integratieprikkels voor werkgevers afneemt, stijgen de WIA-uitgaven beperkt. In totaal stijgen de overheidsuitgaven met 0,2 mld euro. Tegenover deze intensivering staan premie-inkomsten voor de overheid (SP_174_b) en lagere niet-EMU-relevante werkgeverslasten (SP_174_c). (SP_174_a)
- De SP verhoogt de uitkeringen in de WGA (taakstellend) met in totaal 0,1 mld euro. (SP_163)
- De SP stelt 0,1 mld euro beschikbaar voor een rijksaanpak van armoede en schulden. (SP_169)
- De SP intensiveert taakstellend 0,1 mld euro in omscholing en inkomensondersteuning van werknemers die werkzaam zijn in de fossiele industrie. (SP_324)

- De SP schaft de zorgtoeslag af. Dit is een ombuiging van 6,6 mld euro in 2025 en 6,5 mld euro structureel. (SP_158)
- De SP schaft de kinderopvangtoeslag af. Dit is een ombuiging van 3,6 mld euro. (SP_162_a)
- De SP verhoogt het wettelijk minimumloon zonder doorwerking in toeslagen. Het ongedaan maken van de doorwerking in de huurtoeslag is een ombuiging van 1,4 mld euro. (SP_336_b)
- De SP voert een inkomensafhankelijke kinderbijslag in. Bij een inkomen van tweemaal modaal komt de kinderbijslag te vervallen. Dit is een ombuiging van 1,4 mld euro. (SP_170)
- De SP schaft het lage-inkomensvoordeel (LIV), dat per 2025 wordt omgevormd, af. Dit is een ombuiging van 1,3 mld euro. (SP_176)
- De SP verhoogt het wettelijk minimumloon zonder doorwerking in toeslagen. Het ongedaan maken van de doorwerking in het kindgebonden budget is een ombuiging van 0,3 mld euro. (SP_336_a)
- De SP schaft het loonkostenvoordeel (LKV) af. Dit is een ombuiging van 0,2 mld euro. (SP_175)

Zorg

- De SP schaft het verplichte eigen risico in de Zvw af en introduceert een verbod op het vrijwillig eigen risico. Dit is een intensivering van 7,5 mld euro. Het gaat deels om een verschuiving van private naar collectieve zorguitgaven. (SP_186_a, SP_186_d)
- De SP heeft de intentie om bestuurlijke akkoorden af te sluiten met werkgevers, werknemers, zorgverzekeraars, zorgkantoren en gemeenten om de lonen in de zorg met 5% te verhogen. Dit is een intensivering van 1,5 mld euro in de Zvw, 1,0 mld euro in de Wlz en 0,4 mld euro in de Wmo/jeugdzorg. De totale intensivering is 2,9 mld euro. (SP_187_a, SP_187_b, SP_187_c, SP_187_d)
- De SP breidt het basispakket in de Zvw uit met tandheelkundige zorg voor alle volwassenen, met paramedische zorg en met anticonceptie. Dit is een intensivering van 2,8 mld euro. Het gaat deels om een verschuiving van private naar collectieve zorguitgaven. (SP_184_a, SP_185_a, SP_328_a)
- De SP zet het huidige zorgstelsel om in een publiekrechtelijk zorgstelsel in de curatieve zorg met centrale aansturing en regionale uitvoerders. De curatieve zorg blijft een recht. De rijksoverheid neemt de centrale regie voor het stelsel over. Zorgverzekeraars kunnen geen basisverzekering meer aanbieden. Het gaat om een intensivering van 0,8 mld euro in 2025. De maatregel heeft geen structureel budgettair effect. (SP_183)
- De SP intensificeert taakstellend 0,5 mld euro in de zorg in 2025 met het oog op het verduurzamen en verbeteren van de faciliteiten. Dit is een alternatieve invulling van het groeifonds. Deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. In totaal is de intensivering in de zorg 2,5 mld euro tot en met 2030. (SP_285)
- De SP intensificeert 1,0 mld euro in het gemeente- en provinciefonds, zie maatregel SP_330_a. Omdat gemeenten vrijheid hebben bij het besteden van de middelen van het gemeentefonds, is verondersteld dat de intensivering deels neerslaat bij zorg. Dit is een intensivering van 0,4 mld euro in Wmo/jeugdzorg. (SP_330_b, SP_330_c)
- De SP past de bekostigingsmethodiek van acute zorg, planbare zorg en chronische zorg aan ter vermindering van ongewenste productieprikkelers en om de zorguitgaven te beheersen. Dit is een intensivering van 0,3 mld euro in 2025. De structurele ombuiging is 0,1 mld euro. (SP_287_a, SP_287_b, SP_287_c)
- De SP standaardiseert de gegevensuitwisseling tussen zorgaanbieders onderling en tussen zorgaanbieders en zorgverzekeraars. Vanwege implementatiekosten is dit een intensivering van 0,2 mld euro in 2025. De structurele ombuiging is 0,4 mld euro. (SP_195)
- De SP verruimt de toegang tot de Wlz door cliënten met een profiel passend bij zorgzwaartepakket VV3 ook toegang te geven. De Wlz-uitgaven nemen hierdoor toe met 0,5 mld euro in 2025 en 1,7 mld euro structureel. Hiertegenover staat een daling van de Wmo-uitgaven met 0,1 mld euro in 2025 en 0,5 mld euro structureel en een daling van de Zvw-uitgaven met 0,2 mld euro in 2025 en 0,6 mld euro

structureel. Per saldo resteert een intensivering van 0,2 mld euro in 2025 en 0,6 mld euro structureel. (SP_293_a, SP_293_b, SP_293_c)

- De SP breidt het verbod op winstuitkering voor intramurale zorgverleners uit naar de gehele zorgketen. Sluiproutes worden lastiger gemaakt door aan alle rechtspersonen die zorg verlenen dezelfde eisen te stellen aan winstuitkering, transparantie en verantwoording. Het gaat om een intensivering van 0,1 mld euro in 2025. De maatregel heeft geen structureel budgettair effect. (SP_337)
- De SP wil alle artsen verplichten tot loondienst. Dit is een ombuiging van 0,4 mld euro. Vanwege de afkoop van goodwill is er een eenmalige intensivering van 2,1 mld euro geboekt in 2024. Dit bedrag kan bij de rechter hoger of lager uitvallen. (SP_192_a, SP_192_c)
- De SP verplicht zorgverzekeraars om alle niet-concurrentiegevoelige onderdelen (inkoop en verantwoording) van hun contracten met zorgaanbieders te standaardiseren. Dit is een ombuiging van 0,2 mld euro in 2025. Er is geen structureel effect vanwege interactie met de invoering van het Nationaal Zorgfonds (SP_183). (SP_198)
- De SP stelt meerjarige contracten en budgetafspraken in de Wlz verplicht. Dit is een ombuiging van 0,1 mld euro. (SP_292)
- De SP voert een algeheel verbod op alcoholreclame in. Dit leidt tot een ombuiging van 0,1 mld euro. (SP_326)
- De SP heeft de intentie om een zorgbreed bestuurlijk akkoord met de sector af te sluiten, waarin wordt afgesproken dat particuliere keurmerken niet meer worden gehanteerd. Dit is een ombuiging van 0,1 mld euro. (SP_291)
- De SP breidt het bestaande beleid van prijsonderhandelingen bij pakketbesluiten uit naar alle nieuwe dure geneesmiddelen (uitgaven meer dan 40 mln euro per jaar per middel of meer dan 50.000 euro per behandeling en totale uitgaven meer dan 10 mln euro). Dit is een beperkte ombuiging in 2025 en een ombuiging van 0,1 mld euro structureel. (SP_190_a)
- De SP geeft gemeenten de taak valpreventieprogramma's aan te (laten) bieden voor hun inwoners van 65 jaar en ouder. Hiervoor intensificeert de SP in de Wmo. Deze programma's leiden tot besparingen in de Zvw en Wlz. Per saldo is er een beperkte ombuiging. (SP_325_a, SP_325_b, SP_325_c)
- De SP brengt medisch specialisten onder het bezoldigingsmaximum van de WNT. Dit is een beperkte ombuiging in 2025 en een structurele ombuiging van 0,4 mld euro. (SP_102_b)
- De SP heropent elf SEH-posten. Dit is een structurele intensivering van 0,1 mld euro. In 2025 is er geen budgettair effect. (SP_193)

Openbaar bestuur

- De SP intensificeert 1,0 mld euro in het gemeente- en provinciefonds met het oog op hogere uitgaven aan Wmo en jeugdzorg (0,6 mld euro), buurtcentra (0,1 mld euro) en voor generieke intensiveringen (0,3 mld euro). Omdat gemeenten vrijheid hebben bij het besteden van de middelen van het gemeentefonds, is verondersteld dat de intensivering deels neerslaat bij openbaar bestuur (0,6 mld euro) en deels bij zorg (SP_330_b, SP_330_c). (SP_330_a)
- De SP intensificeert 0,5 mld euro in de capaciteit van de Belastingdienst. De extra handhaving en inspecties gaan gepaard met een opbrengst (SP_109_c). (SP_109_a)
- De SP intensificeert 0,2 mld euro in de capaciteit van inspectiediensten. De extra inspecties gaan gepaard met extra inkomsten (SP_105_b). (SP_105_a)
- De SP buigt de uitgaven aan het groeifonds volledig om. Dit betekent een ombuiging van 0,9 mld euro bij openbaar bestuur. Deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. (SP_182_a, SP_182_b)

- De SP intensificeert in de capaciteit van de inspectiediensten (SP_105_a), wat via extra inspecties gepaard gaat met een opbrengst van 0,1 mld euro. (SP_105_b)
- Door invoering van de inkomensafhankelijke premie is er een beperkte ombuiging bij openbaar bestuur omdat de uitvoeringskosten van de wanbetalersregeling voor de Belastingdienst dalen. (SP_188_d)

Onderwijs

- De SP trekt cumulatief 4,2 mld euro uit in de kabinetsperiode om met terugwerkende kracht studenten die onder het studievoorschotstelsel vielen een basisbeurs voor thuiswonenden toe te kennen. Dit is een intensivering van 1,7 mld euro in 2025, de structurele intensivering is nul euro. (SP_154)
- De SP heeft de intentie om bestuurlijke akkoorden af te sluiten met bonden, scholen en werknemers in de onderwijssector om docenten in het primair onderwijs te belonen volgens de cao van het voortgezet onderwijs. De hiervoor benodigde middelen worden beschikbaar gesteld door middel van de verhoging van de lumpsum van het primair onderwijs. Dit is een intensivering van 0,9 mld euro. (SP_144)
- De SP verhoogt de lumpsum van het middelbaar beroepsonderwijs en het hoger onderwijs met 0,5 mld euro in 2025. De partij beoogt hiermee de gebouwen te verbeteren en te verduurzamen. Dit is een alternatieve invulling van het groeifonds. Deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. In totaal is de intensivering 2,5 mld euro tot en met 2030. (SP_286)
- De SP voert de basisbeurs voor het hoger onderwijs opnieuw in, thuiswonende studenten ontvangen ongeveer 110 euro per maand en uitwonende studenten ongeveer 300 euro per maand. Dit betekent een intensivering van 0,3 mld euro in 2025 en 1,2 mld euro structureel. Het budgettaire effect van deze maatregel groeit langzaam in vanwege de prestatiebeurssystematiek. (SP_147)
- De SP verhoogt de lumpsum van het primair onderwijs. De partij beoogt hiermee de klassengrootte te verlagen naar 23 leerlingen. Dit is een intensivering van 0,2 mld euro in 2025 en structureel 0,6 mld euro. Het verschil tussen het effect in 2025 en structureel wordt veroorzaakt door de geleidelijke invoering voor nieuwe cohorten. (SP_148)
- De SP verhoogt de lumpsum van het primair onderwijs. De partij beoogt hiermee meer vakleerkrachten in te zetten voor het onderwijs lichamelijke opvoeding gedurende drie uur per week. Dit is een intensivering van 0,2 mld euro. (SP_155)
- De SP intensificeert 0,1 mld euro in onderzoek naar nieuwe technologieën. Dit is een alternatieve invulling van het groeifonds, deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. In totaal is de intensivering 0,5 mld euro tot en met 2030. (SP_138)
- De SP verhoogt de lumpsum van het middelbaar beroepsonderwijs met als doel hiermee vakscholen te introduceren. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (SP_146)
- De SP verhoogt de lumpsum van het hoger onderwijs met 0,1 mld euro met het oog op het verlagen van de aanvraagdruk voor onderzoeksgeld. (SP_149)
- De SP stelt 0,1 mld euro beschikbaar voor taalonderwijs voor gezinsmigranten. (SP_172)

Overdrachten aan bedrijven

- De SP buigt de uitgaven aan het groeifonds volledig om. Dit betekent een ombuiging van 1,8 mld euro op overdrachten aan bedrijven. Deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. (SP_182_d)

Internationale samenwerking

- De SP verhoogt het budget voor de ontwikkelingssamenwerking tot 0,7% bni, onder andere voor het bijdragen aan het opvangen van de gevolgen van klimaatverandering en intensivering van het budget

van het programma voor de preventie van gendergerelateerd geweld in het buitenland. Dit is een intensivering van 1,7 mld euro. (SP_178)

Veiligheid

- De SP intensificeert 0,6 mld euro in extra capaciteit voor de politie. (SP_113)
- De SP intensificeert 0,2 mld euro in het vergroten van de toegankelijkheid van de rechtsbijstand en sociale advocatuur. (SP_110)
- De SP intensificeert 0,1 mld euro in een verlaging van de griffierechten en meer rechters. (SP_111)
- De SP intensificeert 0,1 mld euro in de bestrijding van ondermijnende criminaliteit en het afpakken van crimineel vermogen. (SP_112)
- De SP intensificeert 0,1 mld euro in de marechaussee en de IND. (SP_114)
- De SP intensificeert 0,1 mld euro in opsporing en bestrijding recidive. (SP_115)

Bereikbaarheid

- De SP intensificeert 0,5 mld euro in spoorwegen in 2025. Dit is een alternatieve invulling van het Nationaal Groeifonds, deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. In totaal is de intensivering 2,5 mld euro tot en met 2030. (SP_281)
- De SP intensificeert 0,3 mld euro in het openbaar vervoer. (SP_125)
- De SP intensificeert 0,2 mld euro in vaarwegen. (SP_131)
- De SP maakt stads- en streekvervoer gratis voor personen met een Wlz-indicatie en voor personen jonger dan 12 jaar en ouder dan 65. Dit is een intensivering van 0,2 mld euro. (SP_122)
- De invoering van de vrachtwagenheffing van de SP (SP_303) gaat gepaard met invoerings- en uitvoeringskosten. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (SP_303_d)
- De SP sluit/laat openen Lelystad Airport na. Deze maatregel leidt tot een schadevergoeding van de overheid aan bedrijven van in totaal 0,2 mld euro. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro in 2025. Deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. (SP_305_a)
- De SP buigt de uitgaven aan het groeifonds volledig om. Dit betekent een ombuiging van 1,3 mld euro bij bereikbaarheid. Deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. (SP_182_c)
- De SP buigt 0,5 mld euro om op het budget voor de aanleg en onderhoud van wegen. (SP_124)

Defensie

- De SP stelt 0,1 mld euro beschikbaar voor compensatie van slachtoffers die te maken hebben gehad met giftige stoffen bij defensie. (SP_119)
- De SP intensificeert 0,1 mld euro in betere arbeidsvoorwaarden voor defensiepersoneel. (SP_331)
- De SP kort taakstellend 40% op het groot defensiematerieel. Dit betekent een ombuiging van 1 mld euro in 2025 en een structurele ombuiging van 0,9 mld euro. (SP_120_d)
- De SP draait de aanschaf van nieuwe M-fregatten terug. Dit betekent een cumulatieve ombuiging van 0,8 mld euro in de kabinetsperiode. Dit is een ombuiging van 0,3 mld in 2025 en een structurele ombuiging van 0,1 mld euro. (SP_120_b)
- De SP draait de aankoop van negen F-35 toestellen terug. Dit betekent een cumulatieve ombuiging van 0,7 mld euro in de kabinetsperiode. Dit is een ombuiging van 0,2 mld euro in 2025 en een structurele ombuiging van 0,1 mld euro. (SP_120_c)
- De SP verlaagt de norm voor inzetbaarheid van de krijgsmacht. Dit betekent een ombuiging van 0,2 mld euro. (SP_120_a)

Klimaat en milieu

- De SP stopt de oliewinning op land en de gaswinning in de kleine velden op land en op de Waddenzee. Dit leidt tot een schadevergoeding van de overheid aan bedrijven van cumulatief 3,0 mld euro in de kabinetsperiode. Het is een intensivering van 1,1 mld euro in 2025, de structurele intensivering is nul. (SP_297_b, SP_297_c)
- De SP stelt 1,0 mld euro beschikbaar voor de verduurzaming van de woningvoorraad van woningcorporaties in 2025. Dit is een alternatieve invulling van het groeifonds, deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. In totaal is de intensivering 5,0 mld euro tot en met 2030. (SP_282)
- De SP sluit vier kolencentrales in 2022. Dit is een kostenpost voor de overheid van cumulatief 2,2 mld euro in de kabinetsperiode. Het is een intensivering van 0,9 mld euro in 2025, de structurele intensivering is nul. Het uiteindelijke bedrag zal de uitkomst zijn van onderhandelingen tussen het Rijk en de kolencentrales. Het sluiten van de Amercentrale die gekoppeld is aan een warmtenet, kan leiden tot risico's voor de zekerheid van warmtelevering aan omliggende huishoudens en bedrijven. (SP_136)
- De SP intensificeert 0,8 mld euro in een subsidie voor zonnepanelen. Dit is deels een alternatieve invulling van het groeifonds de structurele intensivering is 0,6 mld euro. In totaal is de intensivering 6,3 mld euro tot en met 2030. (SP_334_a, SP_334_b)
- De SP stelt 0,7 mld euro beschikbaar voor een subsidie voor de isolatie van koop- en huurwoningen. (SP_290)
- De SP laat de overheid rechten uit het emissiehandelssysteem opkopen. Dit is een intensivering van 0,4 mld euro in 2025. Dit is een alternatieve invulling van het groeifonds, deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. In totaal is de intensivering 2 mld euro tot en met 2030. (SP_134)
- De SP intensificeert 0,4 mld euro in subsidies voor verduurzaming voor woningeigenaren in 2025. Dit is een alternatieve invulling van het groeifonds, deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. In totaal is de intensivering 2 mld euro tot en met 2030. (SP_283)
- De SP sluis de opbrengsten van de CO₂-heffing (zie SP_249_a) gedeeltelijk terug als subsidie voor verduurzaming en elektrificatie. Dit is een intensivering van 0,4 mld euro in 2025 en 0,2 mld euro structureel. (SP_249_b)
- De SP intensificeert 0,3 mld euro voor het uitkopen van piekbelasters rond Natura 2000-gebieden. (SP_128)
- De SP intensificeert 0,2 mld euro in de Investeringsubsidie duurzame energie en energiebesparing (ISDE-regeling). (SP_329)
- De SP stelt 0,2 mld euro beschikbaar voor het verhogen van het waterpeil in veenweidegebied via subsidies voor uitkoop of extensivering. (SP_300)
- De SP intensificeert 0,2 mld euro in de creatie van nieuwe natuur. (SP_127)
- De SP sluit de kerncentrale Borssele in 2022. Dit is een kostenpost voor de overheid van cumulatief 0,5 mld euro in de kabinetsperiode. Het is een intensivering van 0,2 mld euro in 2025, de structurele intensivering is nul. (SP_137)
- De SP stelt 0,1 mld euro beschikbaar voor geothermieprojecten in Oost-Nederland in 2025. Dit is een alternatieve invulling van het groeifonds, deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. In totaal is de intensivering 0,5 mld euro tot en met 2030. (SP_139)
- De SP intensificeert 0,1 mld in het waterstofplan Noord-Nederland in 2025. Dit is een alternatieve invulling van het Nationaal Groeifonds, deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. In totaal is de intensivering 0,5 mld euro tot en met 2030. (SP_135)
- De SP stelt 0,1 mld euro beschikbaar voor het verhogen van het aandeel windenergie op zee in 2025. Dit is een alternatieve invulling van het groeifonds, deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. In totaal is de intensivering 0,5 mld euro tot en met 2030. (SP_133)

- De SP stelt 0,1 mld euro beschikbaar voor aardgasvrije woningen in 2025. Dit is een alternatieve invulling van het groeifonds, deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. In totaal is de intensivering 0,5 mld euro tot en met 2030. (SP_132)
- De SP sluit de kolencentrales (zie maatregel SP_136). Dit leidt tot een besparing op de aan deze kolencentrales toegekende SDE++ ten behoeve van de bijstook van biomassa. Dit is een ombuiging van 0,3 mld euro in 2025, er is geen structurele besparing. (SP_343)
- De SP verhoogt de SDE++-uitgaven met 0,2 mld euro structureel. Deze verplichting wordt aangegaan tijdens de komende kabinetsperiode. Door een lange aanlooptijd bij implementatie van deze maatregel is er tot en met 2025 geen budgettair effect. (SP_289)

Overig

- De SP stelt cumulatief 10,0 mld euro beschikbaar voor de versterking woningen en schadecompensatie Groningen. In 2025 is de intensivering 1,0 mld euro, de structurele intensivering is nul. (SP_181)
- De SP maakt de Rijksmusea alle dagen gratis toegankelijk en de regionale musea 1 dag per week gratis toegankelijk. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (SP_153)
- De SP intensiveert 0,1 mld euro voor een betere arbeidssituatie in de culturele sector. (SP_150)
- De SP intensiveert 0,1 mld euro in het Fonds Podiumkunsten. (SP_151)
- De SP richt een nationaal historisch museum op met gratis toegang. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (SP_152)
- De SP intensiveert in de capaciteit van de Belastingdienst (SP_109), wat via extra handhaving en inspecties gepaard gaat met een opbrengst van 0,2 mld euro. (SP_109_c)

A.5.2 Gasbaten

- De SP stopt de gaswinning in de kleine velden op land en op de Waddenzee. Dit leidt tot een beperkte verlaging van de gasbaten. (SP_297_a)

A.5.3 Maatregelen met een direct EMU-schuldeffect

De volgende maatregelen hebben geen effect op het EMU-saldo maar wel een direct effect op de EMU-schuld.

EMU-schuld direct

- De SP koopt aandelen in eerder geprivatiseerde nutsbedrijven. Dit verhoogt de EMU-schuld met 0,4 mld euro. (SP_107)
- De SP intensiveert in Invest-NL voor het midden- en kleinbedrijf. Dit verhoogt de EMU-schuld met 0,1 mld euro. (SP_269)

Tabel A.9 Netto intensiveringen in 2025, ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro

(+) betekent intensivering, (-) betekent ombuiging.	2025
Sociale zekerheid	11,7
Wml uurloon invoeren o.b.v. 36-uursweek (+3,6%) plus 22,3% extra verhogen, met koppeling uitkeringen (SP_160_a, SP_160_b, SP_160_c, SP_160_d, SP_160_e, SP_160_f, SP_160_g, SP_160_h, SP_160_i)	14,1
Invoeren 4 dagen gratis kinderopvang (0- tot 12-jarigen) (SP_162_b)	6,5
AOW-leeftijd naar 65 jaar (SP_161_a, SP_161_b, SP_161_e)	3,7
Uitbreiden beschutte werkplekken met 20 duizend plekken (SP_164)	0,6
Afschaffen minimumjeugdloon (SP_159_a, SP_159_b, SP_159_c)	0,4

Verplichte AO-verzekering voor zelfstandigen (uitkeringen, tov basispad) (SP_171_b)	0,3
Kostendelersnorm in de Participatiewet afschaffen (SP_168)	0,3
Collectiveren tweede ziektejaar kleine werkgevers (uitkeringen) (SP_174_a)	0,2
WGA-uitkeringen verhogen (SP_163)	0,1
Taakstellende intensivering op rijksaanpak armoede en schulden (SP_169)	0,1
Ondersteuning werknemers in fossiele industrie (SP_324)	0,1
Afschaffen zorgtoeslag (SP_158)	-6,6
Afschaffen kinderopvangtoeslag (SP_162_a)	-3,6
Ongedaan maken doorwerking wml-verhoging op huurtoeslag (SP_336_b)	-1,4
Inkomensafhankelijke kinderbijslag (SP_170)	-1,4
LIV afschaffen (SP_176)	-1,3
Ongedaan maken doorwerking wml-verhoging op kindgebonden budget (SP_336_a)	-0,3
LKV afschaffen (SP_175)	-0,2
Zorg	14,6
Afschaffen verplicht én vrijwillig eigen risico in de Zvw (SP_186_a, SP_186_d)	7,5
Verhoging zorglonen met bestuurlijk akkoord (SP_187_a, SP_187_b, SP_187_c, SP_187_d)	2,9
Basispakket uitbreiden met tandheelkundige zorg, paramedische zorg en anticonceptie (SP_184_a, SP_185_a, SP_328_a)	2,8
Publiek stelsel met centrale aansturing en regionale uitvoerders (SP_183)	0,8
Intensivering groeifonds: deel zorg (SP_285)	0,5
Verhoging gemeente- en provinciefonds: intensivering Wmo/jeugdzorg (SP_330_b, SP_330_c)	0,4
Maatwerk in bekostiging verschillende zorgvormen (SP_287_a, SP_287_b, SP_287_c)	0,3
Gegevensuitwisseling in de zorg standaardiseren (SP_195)	0,2
Verruimen toegang Wlz (ZZP VV3) (SP_293_a, SP_293_b, SP_293_c)	0,2
Winstverbod alle zorgaanbieders (SP_337)	0,1
Alle artsen verplicht in loondienst (SP_192_a, SP_192_c)	-0,4
Standaardisatie inkoop- en verantwoordingseisen Zvw (SP_198)	-0,2
Verplichten meerjarige contracten en budgetafspraken in de Wlz (SP_292)	-0,1
Totaalverbod alcoholreclame (SP_326)	-0,1
Afschaffen particuliere keurmerken in de zorg (SP_291)	-0,1
Centrale inkoop genees- en hulpmiddelen voor dure geneesmiddelen (SP_190_a)	0,0
Valpreventie bij 65-plussers (SP_325_a, SP_325_b, SP_325_c)	0,0
Inkomen van alle medisch specialisten gemaximeerd op WNT (SP_102_b)	0,0
Heropenen SEH-posten (SP_193)	0,0
Openbaar bestuur	0,3
Verhoging gemeente- en provinciefonds: intensivering openbaar bestuur (SP_330_a)	0,6
Extra capaciteit Belastingdienst (SP_109_a)	0,5
Intensivering inspectiediensten en huis voor klokkenluiders (SP_105_a)	0,2
Ombuiging groeifonds (openbaar bestuur lonen) (SP_182_a, SP_182_b)	-0,9
Extra opbrengsten door intensivering capaciteit inspectiediensten (SP_105_b)	-0,1

Verlagen nominale Zvw-premie naar 325 euro, uitvoeringskosten Belastingdienst (SP_188_d)	0,0
Onderwijs	4,2
Compenseren studenten onder het studievoorschotstelsel (SP_154)	1,7
Gelijktrekken salarissen docenten po en vo door inschaling volgens cao vo (SP_144)	0,9
Verhogen lumpsum voor verduurzaming en verbetering van schoolgebouwen mbo en ho (SP_286)	0,5
Invoeren basisbeurs ho (SP_147)	0,3
Maximale klassengrootte in po naar 23 leerlingen (SP_148)	0,2
Verhogen lumpsum po voor verbeteren onderwijs lichamelijke opvoeding (SP_155)	0,2
Intensiveren onderzoek nieuwe technologieën (SP_138)	0,1
Verhogen lumpsum mbo voor introductie vakscholen (SP_146)	0,1
Verhogen lumpsum ho voor verlagen werkdruk (SP_149)	0,1
Taalonderwijs voor gezinsmigranten (SP_172)	0,1
Overdrachten aan bedrijven	-1,8
Ombuiging groeifonds (SP_182_d)	-1,8
Internationale samenwerking	1,7
Ontwikkelingssamenwerking 0,7% bruto nationaal inkomen (SP_178)	1,7
Veiligheid	1,2
Intensivering politie (SP_113)	0,6
Intensivering rechtsbijstand en sociale advocatuur (SP_110)	0,2
Intensivering rechtspraak en verlaging griffierechten (SP_111)	0,1
Intensivering bestrijding ondermijning en afpakken crimineel vermogen (SP_112)	0,1
Intensivering marechaussee en IND (SP_114)	0,1
Intensivering opsporing en bestrijding recidive (SP_115)	0,1
Bereikbaarheid	-0,5
Intensiveren spoorwegen (SP_281)	0,5
Intensivering openbaar vervoer (SP_125)	0,3
Intensivering waterwegen (SP_131)	0,2
Gratis stad- en streekvervoer doelgroepen (SP_122)	0,2
Invoeren vrachtwagenheffing (uitvoerings- en investeringskosten) (SP_303_d)	0,1
Sluiten/niet openen Lelystad Airport (schadevergoeding) (SP_305_a)	0,1
Ombuiging groeifonds (bereikbaarheid) (SP_182_c)	-1,3
Ombuiging budget wegen (SP_124)	-0,5
Defensie	-1,5
Compensatie slachtoffers giftige stoffen (SP_119)	0,1
Intensivering arbeidsvoorwaarden defensie (SP_331)	0,1

40% taakstelling groot materieel (SP_120_d)	-1,0
Terugdraaien aanschaf nieuwe M-fregatten (SP_120_b)	-0,3
Annuleren F-35 toestellen (SP_120_c)	-0,2
Lagere norm inzetbaarheid krijgsmacht (SP_120_a)	-0,2
Klimaat en milieu	6,9
Compensatie producenten stoppen olie- en gaswinning kleine velden op land en Waddenzee (SP_297_b, SP_297_c)	1,1
Intensivering subsidies verduurzaming woningcorporaties (SP_282)	1,0
Sluiten vier kolencentrales in 2022 (SP_136)	0,9
Intensivering subsidie zonnepanelen (SP_334_a, SP_334_b)	0,8
Intensivering subsidie isolatie koop- en huurwoningen (SP_290)	0,7
Opkopen ETS-rechten (SP_134)	0,4
Intensivering subsidies verduurzaming woningeigenaren (SP_283)	0,4
Terugsluis CO ₂ -heffing naar de industrie (SP_249_b)	0,4
Opkopen veehouderijen en grond rond Natura 2000-gebieden (SP_128)	0,3
Intensiveren ISDE-regeling (SP_329)	0,2
Impuls vernatting veenweiden (SP_300)	0,2
Intensivering natuur (SP_127)	0,2
Sluiten kerncentrale Borssele (SP_137)	0,2
Intensivering geothermieprojecten Oost-Nederland (SP_139)	0,1
Intensivering waterstofplan Noord-Nederland (SP_135)	0,1
Verhogen aandeel windenergie op zee (SP_133)	0,1
Intensivering aardgasvrije woningen (SP_132)	0,1
Vrijval middelen SDE++ bijstook biomassa (SP_343)	-0,3
Verhogen SDE++ (SP_289)	0,0
Overig	1,2
Versterking woningen en schadecompensatie Groningen (SP_181)	1,0
Toegang Rijksmusea en regionale musea (SP_153)	0,1
Intensivering culturele sector (SP_150)	0,1
Intensivering Fonds Podiumkunsten (SP_151)	0,1
Oprichten nationaal historisch museum met gratis toegang (SP_152)	0,1
Opbrengsten intensivering capaciteit Belastingdienst (SP_109_c)	-0,2
EMU-schuld direct	0,5
Kopen aandelen nutsbedrijven (SP_107)	0,4
Intensivering Invest-NL (SP_269)	0,1
Gasbaten	0,0
Verlaging gasbaten kleine velden op land en Waddenzee (SP_297_a)	0,0

A.5.4 Lasten

De SP verhoogt de beleidsmatige lasten met per saldo 20,3 mld euro in 2025. Het betreft daarbij de beleidsmatige lastenontwikkeling (blo) zoals gedefinieerd in het achtergronddocument bij de MEV 2021⁷⁹. De verhoging is opgebouwd uit een verlaging van 3,2 mld euro voor gezinnen, een verhoging van 22,1 mld euro voor bedrijven en een verhoging van 1,4 mld euro voor het buitenland. Hieronder worden de lastenmaatregelen opgesomd en gevolgd door een tabel.

Inkomen en arbeid

- De SP zet meer collectieve middelen in om de vereveningsbijdrage aan zorgverzekeraars te verhogen. Zorgverzekeraars kunnen daardoor op jaarbasis een lagere nominale premie vragen aan verzekerden van 325 euro per jaar. De rest van de nominale zorgpremie wordt omgezet in een inkomensafhankelijke premie. Hierbij wordt het budget van de afgeschafte zorgtoeslag ingezet. Dit is een lastenverlichting van 6,6 mld euro. Door de maatregel gaan verzekeraars minder dan 50% van de gelden via de nominale premie innen. Dat kan bezwaren vanuit de Europese Commissie oproepen vanwege mogelijke staatssteunaspecten. (SP_200, SP_188_c)
- De SP maakt de bedragen in de arbeidskorting voor personen tot en vanaf de AOW-leeftijd gelijk, verhoogt het maximale bedrag in de arbeidskorting met 448 euro en verhoogt het afbouwpercentage tot 6,6%. Dit is een lastenverlichting van 3,0 mld euro. (SP_201)
- De SP verhoogt het maximale bedrag in de algemene heffingskorting voor personen tot de AOW-leeftijd met 319 euro. Dit is een lastenverlichting van 2,6 mld euro. (SP_203)
- De SP voert een vijf schijvenstelsel in en verlaagt het tarief van de eerste schijf (inkomen tot 22.000 euro) naar 36%. Personen vanaf de AOW-gerechtigde leeftijd hebben in de eerste schijf een lager belastingtarief van 18,1% omdat zij geen AOW-premie betalen. Dit is een lastenverlichting van 2,0 mld euro. (SP_205)
- De SP brengt de AOW-leeftijd in 2023 terug naar 65 en handhaaft deze erna op deze leeftijd. Dit leidt tot een intensivering van de AOW-uitkeringen (SP161_a, SP161_e), en een ombuiging op andere uitkeringen omdat hier minder beroep op gedaan zal worden (SP161_b). Doordat men eerder AOW ontvangt en daardoor geen AOW-premie meer betaalt, leidt dit tot een lastenverlaging van 1,3 mld euro in 2025 en van 2,8 mld euro structureel. (SP_161_c)
- De SP verplicht zelfstandigen tot pensioenopbouw tot een inkomen van 80.000 euro. Hierbij wordt uitgegaan van een premiepercentage van 10%. De hogere aftrek van pensioenpremies leidt tot 1,2 mld euro minder belastinginkomsten in 2025. Op lange termijn zijn de belastbare pensioenuitkeringen hoger door de hogere pensioenpremies. Structureel leidt dit tot een lastenverzwaring van 0,1 mld euro. (SP_271_b, SP_271_c, SP_271_f)
- De SP wijzigt de arbeidsongeschiktheidsverzekering voor zelfstandigen en introduceert daarbij een premiekorting die wordt betaald uit algemene middelen. De premiekorting leidt tot een lastenverlichting van 0,2 mld euro in 2025 en 1,5 mld euro structureel. (SP_171_d)
- De SP verhoogt het maximale bedrag van de ouderenkorting met 80 euro. Dit is een lastenverlichting van 0,1 mld euro. (SP_204)
- De SP voert een vijf schijvenstelsel met een tweede belastingschijf (inkomen van 22.000 tot 37.000 euro) en derde belastingschijf (inkomen van 37.000 tot 67.000 euro) met een tarief van 39,5%. Personen vanaf de AOW-gerechtigde leeftijd hebben in de tweede schijf een lager belastingtarief van 21,6% omdat zij geen AOW-premie betalen. Dit is een lastenverzwaring van 5,6 mld euro. (SP_206)
- De SP schaft de mkb-winstvrijstelling af. Dit is een lastenverzwaring van 1,7 mld euro in 2025 en 1,9 mld euro structureel. (SP_245)

⁷⁹ Badir, M. en M. van Kempen, 2020, Herdefiniëring beleidsmatige lastenontwikkeling, CPB Achtergronddocument, Den Haag. ([link](#))

- De SP introduceert een werkgeversheffing van 16% op loon boven 150.000 euro. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 1,4 mld euro. (SP_212)
- De SP topt de hypotheekrenteaftrek af tot de rente over een eigenwoningschuld van 350.000 euro. Het meerdere wordt niet aftrekbaar in box 3 gemaakt. Dit is een lastenverzwaring van 1,2 mld euro in 2025 en 1,1 mld euro structureel. (SP_213)
- De SP voert een vijschijvenstelsel in met een vierde belastingschijf (inkomen van 67.000 tot 150.000 euro) met een tarief naar 52%. Dit is een lastenverzwaring van 0,9 mld euro. (SP_208)
- De SP voert een vijschijvenstelsel in met een vijfde belastingschijf (inkomen vanaf 150.000 euro) met een tarief van 65%. Dit is een lastenverzwaring van 0,8 mld euro. (SP_209)
- De SP voert in dat pensioenpremies maximaal tegen 39,5% afgetrokken kunnen worden. Dit is een lastenverzwaring van 0,7 mld euro. (SP_210)
- De SP schaft de doelmatigheidsmarge in de gebruikelijkloonregeling af. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,7 mld euro in 2025 en 0,2 mld euro structureel. (SP_246)
- De SP schaft de 30%-regeling en de vrijstelling extraterritoriale kosten (ETK) voor ingekomen werknemers af. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,5 mld euro. (SP_211)
- De SP introduceert een progressief tarief in box 2, met een tarief van 27% tot 50.000 euro en een tarief van 36% boven de 50.000 euro. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,5 mld euro. Wegens een anticipatie-effect is er een substantieel positief kaseffect in het jaar voor invoering en een tijdelijk lagere opbrengst in de jaren erna. (SP_236)
- De SP schaft de giftenaftrek in de inkomsten- en vennootschapsbelasting af. Dit is een lastenverzwaring van 0,4 mld euro. (SP_214_a)
- De SP wijzigt de arbeidsongeschiktheidsverzekering voor zelfstandigen. De partij kiest daarbij voor een variant met maximale grondslag op WIA-niveau, en uitkering 70% daarvan. De wachttijd is 6 maanden. De kostendeekkende premie leidt tot een lastenverzwaring van 0,3 mld euro in 2025 en 3,3 mld euro structureel. Door een premiekorting, die wordt betaald uit algemene middelen, staat daar een lastenverlichting tegenover van 0,2 mld euro in 2025 en 1,5 mld euro structureel. (SP_171_a)
- De SP schaft de zelfstandigenaftrek in tien jaar af vanaf 2022. Dit is een lastenverzwaring van 0,3 mld euro in 2025 en 0,4 mld euro structureel. (SP_215_a)
- De SP introduceert een collectieve, lastendeekkende publieke verzekering voor de kosten van loondoorbetaling in het tweede ziektejaar voor kleine werkgevers (tot tien werknemers). Tegenover de overheidsuitgaven (SP_174_a), uitgezonderd de beperkt gestegen WIA-uitgaven, staan premie-inkomsten. Dit is een lastenverzwaring van afgerond 0,1 mld euro. De maatregel gaat gepaard met lagere niet-EMU-relevante werkgeverslasten (SP_174_c). (SP_174_b)
- De SP voert een jaarlijkse voorheffing in box 2 in van 4% op de boekwaarde van het vermogen in de vennootschap. Op korte termijn levert een jaarlijkse voorheffing meer belastingopbrengsten op, op langere termijn moet de voorheffing verrekend worden met de winstuitkering, waardoor de structurele kasopbrengst beperkt is. De netto contante waarde van deze kasstroom geeft een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,1 mld euro in 2025. Dit is een complexe maatregel in de uitvoering, onder meer omdat moet worden bijgehouden wat gedurende het bestaan van een onderneming geheven is/wordt. (SP_235)
- De SP verlaagt de grens waarbij schulden bij de eigen vennootschap worden belast met een box 2-heffing naar 17.500 euro. Dit geldt zowel voor bestaande als nieuwe schulden en is inclusief de eigen woningschuld. In het jaar van invoering leidt dit tot een substantiële kasontvangst, in de jaren erna ontstaat er juist een tijdelijke beperkte jaarlijkse derving, met structureel een beperkte kasopbrengst. De netto contante waarde van deze kasstroom geeft een beperkte lastenverzwaring voor bedrijven. (SP_237)

Vermogen en winst

- De SP introduceert een korting op de verhuurderheffing voor verduurzaming van het woningbestand en voor duurzame sociale nieuwbouw. Dit is een lastenverlichting van 1,5 mld euro in 2025 en 2,1 mld euro structureel. (SP_224_a)
- De SP voert een korting in op de vpb voor woningcorporaties. De korting is gelijk aan de huurverlagingen ten opzichte van de huuropbrengst in het voorgaande jaar plus indexatie. Dit is een lastenverlichting voor bedrijven (woningcorporaties) van 0,8 mld euro. (SP_225_a)
- De SP verhoogt de kleinschaligheidsaftrek (KIA) taakstellend met 0,1 mld euro. Dit is een lastenverlichting voor bedrijven. (SP_173)
- De SP verlaagt taakstellend de tarieven in de eerste schijf van de erfbelasting met 0,1 mld euro. (SP_243)
- De SP verhoogt het tarief in de tweede schijf van de vennootschapsbelasting met 11%-punt naar 36% en verzwaart zo de lasten voor bedrijven met 8,7 mld euro. (SP_216)
- De SP schaft de Baangerelateerde Investeringskorting (BIK) per 2022 af en schrapt de daaraan gerelateerde reservering voor lastenverlichting bedrijven na 2022. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 2,0 mld euro. (SP_217)
- De SP verkort de eerste schijf in de vennootschapsbelasting naar 200.000 euro. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 1,9 mld euro. (SP_221)
- De SP verhoogt de bankenbelasting taakstellend met 1,5 mld euro. (SP_232)
- De SP voert een additionele vermogensbelasting in. Naast het box 3-vermogen telt bij de vermogensbelasting eigenwoningbezit vanaf 750.000 euro mee. De vermogensbelasting bedraagt 1% voor huishoudvermogens tussen de een en twee miljoen euro, en voor huishoudenvermogens vanaf twee miljoen euro geldt een tarief van 2%. Dit is een lastenverzwaring van 1,2 mld euro in 2025 en 0,8 mld euro structureel. (SP_231)
- De SP introduceert een belasting over de waarde van grondbezit. Dit is een taakstellende lastenverzwaring van 0,5 mld euro voor gezinnen en 0,5 mld euro voor bedrijven. Deze maatregel vereist het opzetten van een aanvullende registratie voor de waarde van grond. Ook dient vanwege de complexiteit rekening gehouden te worden met een aanzienlijk risico op uitvoeringsproblemen voor de Belastingdienst. (SP_248_a, SP_248_b)
- De SP introduceert een progressief tarief in box 3. Over de eerste 20.000 euro geldt een tarief van 36% over het rendement en over het rendement op vermogen hierboven geldt een tarief van 40%. Dit is een lastenverzwaring van 0,8 mld euro in 2025 en 0,7 mld euro structureel. (SP_223_a)
- De SP scherpt de earningsstrippingmaatregel aan, waarbij de renteaftrek boven 1 mln euro wordt beperkt tot 20% van de gecorrigeerde winst. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,6 mld euro. (SP_227)
- De SP voert een financiële transactiebelasting in met een tarief van 0,3% op aandelentransacties van beursgenoteerde bedrijven met een marktkapitalisatie van minimaal 1 mld euro. Dit is een lastenverzwaring voor het buitenland van 0,4 mld en bedrijven van 0,1 mld euro. (SP_234_a, SP_234_b)
- De SP schaft de vrijstelling dividendbelasting bij de inkoop van eigen aandelen af. Dit is een lastenverzwaring voor het buitenland van 0,5 mld euro. (SP_230)
- De SP schaft de innovatiebox af. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,4 mld euro in 2025 en 0,5 mld euro structureel. (SP_233)
- De SP voert in de erf- en schenkbelasting een gezamenlijk tarief in voor kinderen en kleinkinderen door het gemiddelde van de huidige tarieven te nemen. Dit leidt tot een tarief van 14% in de eerste schijf en 28% daarboven. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,4 mld euro in 2025.

Vervolgens past de SP de tarieven in de eerste en tweede schijf voor alle groepen aan (SP_242, SP_243). (SP_244)

- De SP verhoogt taakstellend de tarieven in de tweede schijf van de erfbelasting met 0,3 mld euro. (SP_242)
- De SP schaft de bedrijfsopvolgingsregeling (BOR) in de erf- en schenkbelasting af. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,1 mld in 2025 en 0,3 mld structureel. (SP_238)
- De SP schaft de landbouwwijstelling af. Zonder overgangsrecht is dit een structurele lastenverzwaring voor bedrijven van 0,5 mld euro. In 2025 is de opbrengst 0,1 mld euro vanwege een beperkte heffingsgrondslag. (SP_253)
- De SP verhoogt taakstellend de overdrachtsbelasting voor niet-eigenwoningen, met een uitzondering voor woningcorporaties. Dit is een beperkte lastenverzwaring voor gezinnen en een lastenverzwaring van 0,1 mld euro voor bedrijven. De juridische houdbaarheid van een uitzondering gericht op woningcorporaties is onzeker. (SP_226_a, SP_226_b)
- De SP schaft de schenkingsvrijstelling eigen woning in de schenkbelasting af. Dit is een beperkte lastenverzwaring voor gezinnen in 2025 en een lastenverzwaring van 0,2 mld euro structureel. (SP_241)
- De SP voert ter vervanging van het huidige box 3 systeem een heffing op daadwerkelijk rendement in, met een heffingsvrij inkomen van 874 euro in 2025. De vermogensaanwasbelasting is budgetneutraal. (SP_223_b)

Milieu

- De SP verlaagt taakstellend de tarieven voor aardgas en elektriciteit in de eerste schijf van de energiebelasting. Dit is een lastenverlichting van 0,6 mld euro voor gezinnen en 0,2 mld euro voor bedrijven. Hiertegenover staat een even grote verhoging van de tarieven in schijven twee, drie en vier voor aardgas en elektriciteit in de energiebelasting (zie SP_275_a). (SP_275_b, SP_275_c)
- De SP verlaagt de tarieven in de eerste en tweede schijf op gas met respectievelijk 4 en 1,1 cent op elektriciteit met 0,8 en 1,1 cent. Ook worden de eerste twee schijven van het tarief voor de glastuinbouw verlaagd met 0,6 en 0,4 cent. Dit is een lastenverlichting voor bedrijven van 0,3 mld euro en een lastenverlichting voor gezinnen van 0,4 mld euro in 2025 en 0,3 mld euro structureel. (SP_265_a, SP_265_c)
- De invoering van de vrachtwagenheffing van de SP gaat gepaard met het afschaffen van het eurovignet, een lastenverlichting in de mrb voor vrachtwagens en een daling van de accijnsopbrengst als gevolg van invoering van de vrachtwagenheffing. In totaal leidt dit tot een lastenverlichting voor bedrijven van 0,3 mld euro. (SP_303_b)
- De SP houdt de salderingsregeling in stand na 2023. Dit is een lastenverlichting voor gezinnen van 0,1 mld euro in 2025 en 0,3 mld euro structureel en een lastenverlichting voor bedrijven van 0,2 mld euro in 2025 en 0,5 mld euro structureel. (SP_141_a, SP_141_b)
- De SP schaft de vliegbelasting voor vertrekkende passagiers af en vervangt deze door een gedifferentieerde vliegbelasting (zie SP_251_d). De afschaffing is een beperkte lastenverlichting voor gezinnen en een lastenverlichting van 0,1 mld euro voor bedrijven en 0,1 mld euro voor het buitenland. (SP_251_a, SP_251_b, SP_251_c)
- De SP voert een verpakkingenbelasting in. Dit is een taakstellende lastenverzwaring voor bedrijven van 2,1 mld euro. (SP_256)
- De SP introduceert een generieke CO₂-heffing voor de industrie. Dit is een lastenverzwaring van 0,9 mld euro in 2025 en 0,4 mld euro structureel. Hiertegenover staat een gedeeltelijke terugsluis van de opbrengsten van de heffing (zie SP_249_b). (SP_249_a)
- De SP verhoogt de tarieven voor aardgas in de tweede, derde en vierde schijf van de energiebelasting met respectievelijk circa 3,3 cent, 2,4 cent en 2,6 cent. De tarieven voor elektriciteit stijgen voor

dezelfde schijven met respectievelijk circa 2,5 cent, 1,4 cent en 0,1 cent. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,8 mld euro. Hiertegenover staat een even grote lastenverlichting van de eerste schijf voor aardgas en elektriciteit in de energiebelasting (zie SP_275_b en SP_275_c). (SP_275_a)

- De SP voert een vrachtwagenheffing in met een tarief van 15 cent per kilometer. Dit leidt tot een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,6 mld euro en een lastenverzwaring voor het buitenland van 0,1 mld euro. (SP_303_a, SP_303_c)
- De SP verhoogt de tarieven in de vierde schijf van de ODE met 20,6 cent op gas, 21 cent op het tarief voor de glastuinbouw en 2,8 cent op elektriciteit. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,7 mld euro in 2025 en 0,5 mld euro structureel. (SP_265_d)
- De SP voert een gedifferentieerde vliegbelasting in waarbij passagiers die vaker dan twee keer per jaar vliegen belasting betalen. De partij schaft de vliegbelasting voor vertrekkende passagiers af (zie SP_251_a). De invoering van de nieuwe vliegbelasting is een beperkte lastenverzwaring voor gezinnen en een lastenverzwaring van 0,1 mld euro voor bedrijven en 0,1 mld euro voor het buitenland. (SP_251_d, SP_251_e, SP_251_f)
- De SP verhoogt de verbrandingsbelasting. Dit is een taakstellende lastenverzwaring van 0,1 mld euro voor gezinnen en 0,1 mld euro voor bedrijven. Daarnaast worden kosten voor gemeenten verwacht om gescheiden afvalinzameling te faciliteren. (SP_257_a, SP_257_b)
- De SP schaft teruggaafregelingen in de energiebelasting af voor de energie-intensieve industrie, kerken en non-profit sector. Ook vervalt de vrijstelling voor energie-intensieve processen. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,1 mld euro. (SP_272)
- De SP voert een grondstoffenbelasting in op fossiele energiedragers die als grondstof gebruikt worden. Dit is een taakstellende lastenverzwaring voor bedrijven van 0,1 mld euro. (SP_259)
- De SP voert een heffing op kunstmest in. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven met een taakstellende opbrengst van 0,1 mld euro. (SP_261_b)
- De SP voert een heffing op bestrijdingsmiddelen in. Dit is een taakstellende lastenverzwaring van 0,1 mld euro. (SP_262)
- De SP verhoogt de afvalstortbelasting. Dit is een even grote taakstellende lastenverzwaring voor gezinnen en bedrijven van in totaal 0,1 mld euro. Daarnaast worden kosten voor gemeenten verwacht om gescheiden afvalinzameling te faciliteren. (SP_258_a, SP_258_b)

Overig

- De SP verlaagt het btw-tarief op groente en fruit van 9% naar 6%. Daarnaast verlaagt de SP het btw-tarief op reparatiediensten van fietsen- en schoenmakers naar 6%. Dit is een lastenverlichting van 0,3 mld euro voor gezinnen en 0,1 mld euro voor bedrijven. Een juridisch aandachtspunt bij deze maatregel is dat die mogelijk strijdigheden oplevert met het fiscale neutraliteitsbeginsel, dat een ongelijke behandeling van concurrerende productgroepen die in dezelfde behoefte voorzien niet toestaat. Omdat zowel de afbakening van (samengestelde) product(groep)en als de handhaving complex is, bestaat er een aanzienlijk risico op uitvoeringsproblemen voor de Belastingdienst. (SP_218_a, SP_218_b)
- De SP voert een digitale dienstenbelasting in met een tarief van 5% over de bruto-opbrengst. Dit is een lastenverzwaring voor het buitenland van 0,4 mld euro. (SP_222)
- De SP voert een experiment uit voor het telen, verkopen en gebruiken van softdrugs. Dit is een tijdelijke lastenverzwaring in 2025 van afgerond 0,2 mld euro voor gezinnen en 0,1 mld euro voor bedrijven. Structureel zijn er geen budgettaire effecten. De opbrengsten ontstaan bijvoorbeeld door het veilen van vergunningen, een nationale verbruiksbelasting of dividenduitkeringen door een staatsbedrijf. De Raad van State heeft opgemerkt dat een experiment vermoedelijk in strijd is met het geldende internationale en Europees recht, maar dat een experiment mogelijk ook in het belang kan

zijn van de volksgezondheid, criminaliteitsbestrijding en openbare orde, doelen die ook ten grondslag liggen aan de internationale verdragen en het Europees recht. (SP_266_a, SP_266_b)

- De SP verhoogt de kansspelbelasting taakstellend met 0,1 mld euro. (SP_267)

A.5.5 Niet-EMU-relevante lasten

De SP verhoogt de niet-EMU-relevante lasten met per saldo 1,8 mld euro in 2025. De verhoging is opgebouwd uit een verhoging van 0,1 mld euro voor gezinnen, een verhoging van 1,7 mld euro voor bedrijven en een ongewijzigd beeld voor het buitenland.

De volgende maatregelen hebben geen effect op het EMU-saldo.

Niet-EMU-relevant

- De SP introduceert een collectieve, lastendekkende publieke verzekering voor de kosten van loondoorbetaling in het tweede ziektejaar voor kleine werkgevers (tot tien werknemers). De overheidsuitgaven (SP_174_a) en premie-inkomsten (SP_174_b) stijgen, maar de maatregel gaat gepaard met lagere werkgeverslasten. Dit is een niet-EMU-relevante lastenverlichting van afgerond 0,1 mld euro. (SP_174_c)
- De SP voert een verplichting in voor bedrijven met een Nederlands hoofdkantoor en minimaal 100 werknemers in Nederland om 10% van de uitgekeerde winst te delen met werknemers. Hiervoor moet een hoofdkantoor nieuwe aandelen uitgeven waarvan werknemers wereldwijd de dividendrechten krijgen. Dit is een niet-EMU-relevante lastenverzwaring voor bedrijven van 0,6 mld euro in 2025 en van 2,0 mld euro structureel. (SP_157)
- De SP stelt de extra inzet van hernieuwbare brandstoffen in het wegverkeer verplicht. Deze verplichting komt neer op 51 PJ aan extra hernieuwbaar brandstofgebruik. Dit is een niet-EMU-relevante lastenverzwaring van 0,1 mld euro voor gezinnen en 0,4 mld euro voor bedrijven. (SP_307_a, SP_307_b, SP_307_c, SP_307_d)
- De SP voert enkele verplichtingen in gericht op de verduurzaming van niet-woningen, zoals de uitbreiding van de BENG-duurzaamheidsnormen, die vanaf 2021 gelden voor de nieuwbouw, naar alle bestaande utiliteitsgebouwen. Dit is een niet-EMU-relevante lastenverzwaring voor bedrijven van 0,5 mld euro in 2025 en 0,9 mld euro structureel. (SP_344)
- De maatregelen van de SP voor de industrie leiden tot kosten voor bedrijven in deze sector vanwege investeringen in CO₂-uitstootreductie. Dit is een niet-EMU-relevante lastenverzwaring voor bedrijven van 0,2 mld euro in 2025 en 0,5 mld euro structureel. (SP_345_a, SP_345_b)
- De SP-voorstellen op het gebied van hernieuwbare energie leiden tot noodzakelijke additionele investeringen in energienetten, waarvan de kosten worden verwerkt in de nettarieven. Dit is een niet-EMU-relevante lastenverzwaring van beperkte omvang in 2025 en 0,1 mld euro structureel voor gezinnen en een niet-EMU-relevante lastenverzwaring van beperkte omvang in 2025 en 0,1 mld euro structureel voor bedrijven. (SP_335_a, SP_335_b)
- De SP breidt het woningwaarderingssysteem uit tot huurwoningen met een maximale huur van 1000 euro per maand. Dit is een beperkte niet-EMU-relevante lastenverzwaring voor bedrijven (verhuurders) in 2025 en van 0,1 mld euro structureel. (SP_301_a)
- De SP implementeert een aantal landbouwmaatregelen die kosten voor de sector opleveren. Het gaat onder andere om de meerprijs die betaald moet worden voor dier- en fosfaatrechten als deze bij handel worden afgeroomd. Dit leidt tot een niet-EMU-relevante lastenverzwaring voor bedrijven van beperkte omvang in 2025 en van 0,1 mld euro structureel. (SP_339_a)

Tabel A.10 Lastenmutaties ten opzichte van het basispad in 2025, ex ante, mld euro

(-) betekent lastenverlichting, (+) betekent lastenverzwaring.	2025
Inkomen en arbeid	-1,7
Omzetten nominale zorgpremie (m.u.v. eerste 325 euro) in inkomensafhankelijke premie (SP_200, SP_188_c)	-6,6
Verhoging arbeidskorting (SP_201)	-3,0
Verhoging algemene heffingskorting (SP_203)	-2,6
Invoeren vijf schijvenstelsel: eerste schijf met tarief van 36% (SP_205)	-2,0
AOW-leeftijd naar 65 jaar, deel AOW-premies (SP_161_c)	-1,3
Verplichte pensioenopbouw tot 80.000 euro voor zelfstandigen (SP_271_b, SP_271_c, SP_271_f)	-1,2
Verplichte AO-verzekering voor zelfstandigen (premiëkorting, tov basispad) (SP_171_d)	-0,2
Verhoging ouderenkorting (SP_204)	-0,1
Invoeren vijf schijvenstelsel: tweede en derde schijf met tarief van 39,5% (SP_206)	5,6
Afschaffen mkb-winstvrijstelling (SP_245)	1,7
Werkgeversheffing van 16% op loon boven 150.000 euro (SP_212)	1,4
Aftoppen hypotheekrenteaftrek op een eigenwoningschuld van 350.000 euro (SP_213)	1,2
Invoeren vijf schijvenstelsel: vierde schijf met tarief van 52% (SP_208)	0,9
Invoeren vijf schijvenstelsel: vijfde schijf met tarief van 65% (SP_209)	0,8
Aftoppen pensioenpremiëaftrek op 39,5% (SP_210)	0,7
Afschaffen doelmatigheidsmarge gebruikelijk loon (SP_246)	0,7
Afschaffen 30%-regeling en ETK-regeling (SP_211)	0,5
Invoering progressief tarief box 2 (SP_236)	0,5
Afschaffen giftenaftrek (SP_214_a)	0,4
Verplichte AO-verzekering voor zelfstandigen (premies, tov basispad) (SP_171_a)	0,3
Afschaffen zelfstandigenaftrek in tien jaar vanaf 2022 (SP_215_a)	0,3
Collectiveren tweede ziektejaar kleine werkgevers (premies) (SP_174_b)	0,1
Forfaitaire voorheffing box 2 (SP_235)	0,1
Versoberen fiscale behandeling lenen uit eigen vennootschap (SP_237)	0,0
Vermogen en winst	17,7
Invoeren korting op verhuurderheffing (SP_224_a)	-1,5
Invoeren korting op vpb woningcorporaties (SP_225_a)	-0,8
Verhogen KIA (SP_173)	-0,1
Verlaging eerste tarief erfbelasting (SP_243)	-0,1
Verhogen hoge tarief vennootschapsbelasting (SP_216)	8,7
BIK afschaffen (SP_217)	2,0
Verkorten eerste schijf vennootschapsbelasting (SP_221)	1,9
Verhogen bankenbelasting (SP_232)	1,5
Invoeren vermogensbelasting (SP_231)	1,2
Invoeren grondbelasting (SP_248_a, SP_248_b)	1,0
Invoeren progressief tarief in box 3 (SP_223_a)	0,8

Aanscherpen earningsstrippingmaatregel (SP_227)	0,6
Invoering financiële transactiebelasting (SP_234_a, SP_234_b)	0,5
Afschaffen vrijstelling dividendbelasting bij inkoop eigen aandelen (SP_230)	0,5
Afschaffen innovatiebox (SP_233)	0,4
Uniformeren tarieven kinderen en kleinkinderen (SP_244)	0,4
Verhogen tarieven hoogste schijf erfbelasting (SP_242)	0,3
Afschaffen bedrijfsopvolgingsregeling (BOR) (SP_238)	0,1
Afschaffen landbouwvrijstelling (SP_253)	0,1
Verhogen overdrachtsbelasting niet-eigenwoningen (SP_226_a, SP_226_b)	0,1
Afschaffen schenkingsvrijstelling eigen woning (SP_241)	0,0
Invoeren vermogensaanwasbelasting (SP_223_b)	0,0
Milieu	3,9
Verlagen tarief energiebelasting in de eerste schijf (gezinnen) (SP_275_b, SP_275_c)	-0,8
Verlagen ODE-tarieven (bedrijven) (SP_265_a, SP_265_c)	-0,7
Invoeren vrachtwagenheffing (lastenverlichting bedrijven afschaffen eurovignet, verlagen mrb en gedragseffect accijns) (SP_303_b)	-0,3
In stand houden salderingsregeling (SP_141_a, SP_141_b)	-0,3
Afschaffen vliegbelasting vertrekkende passagiers (SP_251_a, SP_251_b, SP_251_c)	-0,2
Invoeren verpakkingenbelasting (SP_256)	2,1
CO ₂ -heffing voor de industrie (SP_249_a)	0,9
Verhogen tarieven energiebelasting in de tweede, derde en vierde schijf (SP_275_a)	0,8
Invoeren vrachtwagenheffing (SP_303_a, SP_303_c)	0,7
Verhogen ODE-tarieven zware industrie (SP_265_d)	0,7
Invoeren gedifferentieerde vliegbelasting (SP_251_d, SP_251_e, SP_251_f)	0,2
Verhogen verbrandingsbelasting (SP_257_a, SP_257_b)	0,2
Afschaffen teruggaafregelingen in de energiebelasting (SP_272)	0,1
Invoeren grondstoffenbelasting (SP_259)	0,1
Heffing op kunstmest (SP_261_b)	0,1
Heffing op bestrijdingsmiddelen (SP_262)	0,1
Verhogen afvalstortbelasting (SP_258_a, SP_258_b)	0,1
Overig	0,3
Btw-tarief op groente en fruit naar 6% (SP_218_a, SP_218_b)	-0,4
Invoering digitale dienstenbelasting (SP_222)	0,4
Experimenten softdrugs (SP_266_a, SP_266_b)	0,2
Verhogen kansspelbelasting (SP_267)	0,1
Niet-EMU-relevant	1,8
Collectiveren tweede ziektejaar kleine werkgevers (werkgeverslasten) (SP_174_c)	-0,1
Verplichte winstdeling grote bedrijven met Nederlands hoofdkantoor (SP_157)	0,6
Verplicht gebruik hernieuwbare brandstoffen (SP_307_a, SP_307_b, SP_307_c, SP_307_d)	0,5

Kosten verduurzamen niet-woningen (SP_344)	0,5
Kosten voor de industrie (SP_345_a, SP_345_b)	0,2
Kosten additionele elektriciteitsopwekking (SP_335_a, SP_335_b)	0,1
Uitbreiden woningwaarderingssysteem (SP_301_a)	0,0
Kosten voor de landbouwsector (SP_339_a)	0,0

A.6 PvdA

Deze paragraaf geeft een gedetailleerd overzicht van het door de PvdA aangeleverde beleidspakket en zijn effecten op de overheidsuitgaven en de lasten. De bedragen zijn ex-ante, in prijzen 2021 en betreffen afwijkingen ten opzichte van het basispad.

A.6.1 Uitgaven

De PvdA intensificeert per saldo 33,3 mld euro op de overheidsuitgaven in 2025. Na een opsomming van de uitgavenmaatregelen volgt een tabel.

Sociale zekerheid

- De PvdA introduceert een wettelijk minimumuurloon, op het niveau van de huidige 36-urige werkweek, zonder doorwerking op de gekoppelde uitkeringen. Dit betekent een loonsverhoging voor werknemers op wml-niveau met een langere werkweek. Tevens verhoogt zij het wettelijk minimum(uur)loon generiek met 13,3%, boven op de standaardkoppeling van het wml aan de contractloonstijging. De gekoppelde uitkeringen volgen deze extra stijging, boven op de standaardkoppeling van uitkeringen aan het wml. Hierdoor nemen de socialezekerheidsuitgaven toe met 6,9 mld euro. (PvdA_186_a, PvdA_186_b, PvdA_186_c, PvdA_186_d, PvdA_186_e, PvdA_186_f, PvdA_186_g, PvdA_186_h, PvdA_186_i, PvdA_186_j)
- De PvdA introduceert een publieke voorziening voor kinderopvang en buitenschoolse opvang voor zowel werkende als niet-werkende ouders. Er is geen eigen bijdrage van ouders. Dit is een intensivering van 6,9 mld euro in 2025 en 9,7 mld euro structureel. (PvdA_130_b)
- De PvdA maakt het werknemersvoordeel verzilverbaar, waardoor het deel van dit voordeel dat niet verrekend kan worden met de belastingen, uitgekeerd wordt. Dit is een intensivering van 2,0 mld euro in 2025 en 1,8 mld euro structureel. Het betreft hierbij het deel van het werknemersvoordeel dat na verrekening leidt tot uitkering. Voor de statistische bepaling van het EMU-saldo wordt ook het deel van het werknemersvoordeel dat in aftrek komt op de belasting gerekend tot de uitgaven. (PvdA_231_c)
- De PvdA breidt het aantal beschutte werkplekken uit met 20.000 plekken en intensificeert daarnaast in sociale ontwikkelbedrijven. Dit is in totaal een intensivering van 0,6 mld euro. (PvdA_185)
- De PvdA hervormt de huurtoeslag door het recht op de huurtoeslag op het verzamelinkomen van twee jaar geleden te baseren. Daarnaast introduceert de PvdA een vangnetregeling van 0,2 mld euro voor huishoudens, die door woningcorporaties (in het geval van sociale huurders) of de overheid (in het geval van private huurders) wordt uitgevoerd. Dit is een intensivering van 0,5 mld euro. (PvdA_198)
- De PvdA wijzigt de arbeidsongeschiktheidsverzekering voor zelfstandigen. De partij kiest daarbij voor een variant met maximale grondslag op WIA-niveau, en uitkering 70% daarvan. De wachttijd is zes maanden. De uitkeringen leiden tot een intensivering van 0,3 mld euro in 2025 en 3,3 mld euro structureel. (PvdA_236_b)
- De PvdA schaft de kostendelersnorm in de Participatiewet af. Dat is een intensivering van 0,3 mld euro. (PvdA_196)
- De PvdA stelt 0,3 mld euro beschikbaar voor scholing voor werklozen in de WW. (PvdA_184_c)
- De PvdA stelt 0,3 mld euro beschikbaar voor om- en bijscholing voor werkenden en werklozen. (PvdA_184_a)
- De PvdA verlaagt de grens van het minimumloon (wml) naar achttien jaar. Het minimumjeugdloon stijgt naar 85% van het wml voor zeventienjarigen, 70% voor zestienjarigen en 55% voor vijftienjarigen. Dit is een intensivering van 0,3 mld euro. (PvdA_187_a, PvdA_187_b, PvdA_187_c)

- De PvdA introduceert een collectieve, lastendekkende publieke verzekering voor de kosten van loondoorbetaling in het tweede ziektejaar voor kleine werkgevers (tot 25 werknemers). Omdat de re-integratieprikkels voor werkgevers afneemt, stijgen de WIA-uitgaven beperkt. In totaal stijgen de overheidsuitgaven met 0,3 mld euro. Tegenover deze intensivering staan premie-inkomsten voor de overheid (PvdA_200_b) en lagere niet-EMU-relevante werkgeverslasten (PvdA_200_c). (PvdA_200_a)
- De PvdA verhoogt de bedragen per kind in het kindgebonden budget met 9,4%. Dit is een intensivering van 0,2 mld euro. (PvdA_251)
- De PvdA richt een fonds op ter ondersteuning van werknemers in de energie-intensieve sector die door de energietransitie hun inkomen zien veranderen. De PvdA beoogt deze werknemers ondersteuning te bieden via scholing en inkomensondersteuning. Dit is een taakstellende intensivering van 0,2 mld euro. (PvdA_190)
- De PvdA stelt 0,2 mld euro beschikbaar voor een rijksaanpak van armoede en schulden. (PvdA_201)
- De PvdA breidt het betaald ouderschapsverlof voor partners uit naar dertien weken, en verhoogt de vergoeding naar 70% van het loon tot aan 70% van het maximumdagloon. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (PvdA_188)
- De PvdA maakt het zelfstandigenvoordeel verzilverbaar, waardoor het deel van dit voordeel dat niet verrekend kan worden met de belastingen, uitgekeerd wordt. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. Het betreft hierbij het deel van het zelfstandigenvoordeel dat na verrekening leidt tot uitkering. Voor de statistische bepaling van het EMU-saldo wordt ook het deel van het zelfstandigenvoordeel dat in aftrek komt op de belasting gerekend tot de uitgaven. (PvdA_231_e)
- De PvdA breidt het aantal face-to-face gesprekken bij het UWV uit. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (PvdA_202)
- De PvdA stelt 0,1 mld euro beschikbaar voor loondoorbetaling voor personen die een opleiding volgen tijdens de transitie naar een nieuwe baan. (PvdA_184_g)
- De PvdA vertraagt de afbouw van de overdraagbaarheid van de algemene heffingskorting in het referentieminimumloon naar 2,5% per jaar. De intensivering van de bijstandsuitgaven is 0,1 mld euro in 2025. Er is geen structureel effect. (PvdA_191)
- De PvdA schaft de zorgtoeslag af. Dit is een ombuiging van 6,6 mld euro in 2025 en 6,5 mld euro structureel. (PvdA_161)
- De PvdA schaft de kinderopvangtoeslag af. Dit is een ombuiging van 3,6 mld euro. (PvdA_130_a)
- De PvdA introduceert eigenrisicodragerschap voor werkgevers voor het eerste jaar WW. Het WW-recht wordt vastgesteld door het UWV maar de kosten van WW-uitkeringen gedurende het eerste jaar komen voor rekening van de oude werkgever, met uitzondering van kleine werkgevers (tot tien werknemers). De overheidsuitgaven (WW-uitkeringen betaald door UWV) dalen met 3,5 mld euro. Tegenover deze ombuiging staan lagere premie-inkomsten voor de overheid (PvdA_189_b) en hogere niet-EMU-relevante werkgeverslasten (WW-uitkeringen betaald door eigenrisicodragers, PvdA_189_c). (PvdA_189_a)
- De PvdA wil de mogelijkheid bieden om de AOW tot maximaal drie jaar later actuariel neutraal in te laten gaan. Op korte termijn is er ex-ante sprake van een ombuiging van 0,2 mld euro in 2025, omdat een deel van de 'nieuwe' AOW-gerechtigden kiest voor latere opname. Na verloop van tijd speelt het effect van de hogere uitkeringen, wegens actuariële neutraliteit, een toenemende rol. Daardoor leidt dit tot een ex-ante intensivering van 0,1 mld euro structureel. (PvdA_195_a)

Zorg

- De PvdA halveert het verplichte eigen risico in de Zvw en introduceert een verbod op het vrijwillig eigen risico in de Zvw. Dit is een intensivering van 3,2 mld euro. Het gaat deels om een verschuiving van private naar collectieve zorguitgaven. (PvdA_158_a, PvdA_158_d, PvdA_159_b)

- De PvdA heeft de intentie om bestuurlijke akkoorden af te sluiten met werkgevers, werknemers, zorgverzekeraars, zorgkantoren en gemeenten om de lonen in de zorg met 3% te verhogen. Dit is een intensivering van 0,9 mld euro in de Zvw, 0,6 mld euro in de Wlz en 0,3 mld euro in de Wmo/jeugdzorg. De totale intensivering is 1,7 mld euro. (PvdA_150_a, PvdA_150_b, PvdA_150_c, PvdA_150_d)
- De PvdA intensificeert 4,0 mld euro in het gemeente- en provinciefonds, zie maatregel PvdA_360_a. Omdat gemeenten vrijheid hebben bij het besteden van de middelen van het gemeentefonds, is verondersteld dat de intensivering deels neerslaat bij zorg. Dit is een intensivering van 1,6 mld euro in Wmo/jeugdzorg. (PvdA_360_b, PvdA_360_c)
- De PvdA breidt het basispakket in de Zvw uit met periodieke controles voor tandheelkundige zorg en anticonceptie. Dit is een intensivering van 0,3 mld euro. Het gaat deels om een verschuiving van private naar collectieve zorguitgaven. (PvdA_174_a, PvdA_331_a)
- De PvdA vervangt de subsidieregeling preventiecoalities door een nationale preventiefaciliteit waaruit de opschaling van selectieve preventiemaatregelen gefinancierd kan worden. Dit is een intensivering van 0,2 mld euro. (PvdA_318)
- De PvdA intensificeert taakstellend 0,1 mld euro in de verpleeghuiszorg. (PvdA_151)
- De PvdA intensificeert 0,1 mld euro in de huisartsenzorg voor een beperkte daling van de normpraktijk (aantal ingeschreven patiënten per huisartsenpraktijk). (PvdA_154)
- De PvdA intensificeert taakstellend 0,1 mld euro met het oog op top- en breedtesport. (PvdA_180)
- De PvdA breidt het verbod op winstuitkering voor intramurale zorgverleners uit naar de gehele zorgketen. Sluiproutes worden lastiger gemaakt door aan alle rechtspersonen die zorg verlenen dezelfde eisen te stellen aan winstuitkering, transparantie en verantwoording. Het gaat om een intensivering van 0,1 mld euro in 2025. De maatregel heeft geen structureel budgettair effect. (PvdA_163)
- De PvdA intensificeert taakstellend 0,1 mld euro in wooncombinaties voor ouderen en jongeren. (PvdA_172)
- De PvdA wil alle artsen verplichten tot loondienst. Dit is een omhuiging van 0,4 mld euro. Vanwege de afkoop van goodwill is er een eenmalige intensivering van 2,1 mld euro geboekt in 2024. Dit bedrag kan bij de rechter hoger of lager uitvallen. (PvdA_170_a, PvdA_170_c)
- De PvdA schaft het abonnementstarief in de Wmo af en introduceert een inkomensafhankelijke eigen bijdrage in de Wmo met een vermogensinkomensbijtelling van 8%. De maatregel leidt tot een omhuiging van 0,3 mld euro. Het gaat deels om een verschuiving van collectieve naar private zorguitgaven. De rijksbijdrage aan het gemeentefonds neemt af met de helft van de omhuiging en het saldo lokale overheden verbetert met de andere helft. Het is onzeker of het afschaffen van het abonnementstarief in de Wmo in 2025 gehaald wordt vanwege uitvoeringsproblemen bij het CAK. (PvdA_166_a)
- De PvdA verplicht zorgverzekeraars om alle niet-concurrentiegevoelige onderdelen (inkoop en verantwoording) van hun contracten met zorgaanbieders te standaardiseren. Dit is een omhuiging van 0,2 mld euro in 2025 en 0,3 mld euro structureel. (PvdA_173)
- De PvdA heeft de intentie om in de ziekenhuiszorg een hoofdlijnenakkoord af te sluiten in combinatie met het macrobeheersinstrument. Deze maatregel leidt tot een omhuiging van 0,2 mld euro in de ziekenhuiszorg. (PvdA_162)
- De PvdA stelt meerjarige contracten en budgetafspraken in de Wlz verplicht. Dit is een omhuiging van 0,1 mld euro. (PvdA_164)
- De PvdA voert een algeheel verbod op alcoholreclame in. Dit leidt tot een omhuiging van 0,1 mld euro in 2025. (PvdA_178)

- De PvdA heeft de intentie om een zorgbreed bestuurlijk akkoord met de sector af te sluiten, waarin wordt afgesproken dat particuliere keurmerken niet meer worden gehanteerd. Dit is een ombuiging van 0,1 mld euro. (PvdA_329)
- De PvdA geeft gemeenten de taak valpreventieprogramma's aan te (laten) bieden voor hun inwoners van 65 jaar en ouder. Hiervoor intensificeert de PvdA in de Wmo. Deze programma's leiden tot besparingen in de Zvw en Wlz. Per saldo is er een beperkte ombuiging. (PvdA_176_a, PvdA_176_b, PvdA_176_c)
- De PvdA brengt medisch specialisten onder het bezoldigingsmaximum van de WNT. Dit is een beperkte ombuiging in 2025 en een structurele ombuiging van 0,4 mld euro. (PvdA_364)
- De PvdA heropent elf SEH-posten. Dit is een structurele intensivering van 0,1 mld euro. In 2025 is er geen budgettair effect. (PvdA_324)
- De PvdA voert een nieuwe betaaltitel in om een verschuiving van complexe medisch specialistische zorg naar anderhalvelijnszorg te stimuleren. Dit is een ombuiging van nul euro in 2025. De structurele ombuiging is 0,1 mld euro. (PvdA_156)

Openbaar bestuur

- De PvdA intensificeert 4,0 mld euro in het gemeente- en provinciefonds met het oog op hogere uitgaven aan Wmo en jeugdzorg (0,9 mld euro), bibliotheekvoorzieningen (0,2 mld euro), voorzieningen in krimpgebieden (0,2 mld euro), daklozenopvang (0,2 mld euro), armoedebestrijding (0,1 mld euro), voorzieningen in de Waddengemeenten (0,1 mld euro), begeleiding in de bijstand (0,1 mld euro), buurthuizen en speeltuinen (0,1 mld euro), voorzieningen in de regio (0,1 mld euro) en voor generieke intensiveringen (2,0 mld euro). Omdat gemeenten vrijheid hebben bij het besteden van de middelen van het gemeentefonds, is verondersteld dat de intensivering deels neerslaat bij openbaar bestuur (2,4 mld euro) en deels bij zorg (PvdA_360_b, PvdA_360_c). (PvdA_360_a)
- De PvdA creëert structureel 100.000 publieke banen, waarvan een deel bij de overheid terecht komt (PvdA_101_b) en een deel bij het onderwijs (PvdA_101_a). In 2025 zijn 40.000 plekken gerealiseerd. Het totale budgettair beslag (inclusief het deel dat bij het onderwijs terecht komt) is 1,5 mld euro in 2025 en structureel 4,1 mld euro. (PvdA_101_b)
- De PvdA intensificeert 0,1 mld euro in de dienstverlening van uitvoeringsorganisaties. (PvdA_223)
- De PvdA stelt 0,1 mld euro beschikbaar voor publieke organisaties op het gebied van dierenwelzijn. (PvdA_224)
- De PvdA schaft het abonnementstarief in de Wmo af en introduceert een inkomensafhankelijke eigen bijdrage in de Wmo met een vermogensinkomensbijtelling van 8%. Vanwege grotere administratieve lasten bij het CAK is er sprake van een beperkte intensivering bij het openbaar bestuur. (PvdA_166_c)
- De PvdA buigt de uitgaven aan het groeifonds volledig om. Dit betekent een ombuiging van 0,9 mld euro bij openbaar bestuur. Deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. (PvdA_216_a, PvdA_216_b)

Onderwijs

- De PvdA trekt cumulatief 4,0 mld euro uit in de kabinetsperiode ten behoeve van een nader uit te werken compensatieregeling voor studenten die onder het studievoorschotstelsel vielen. Dit is een intensivering van 1,6 mld euro in 2025; de structurele intensivering is nul euro. (PvdA_134)
- De PvdA heeft de intentie om bestuurlijke akkoorden af te sluiten met bonden, scholen en werknemers in de onderwijssector om docenten in het primair onderwijs te belonen volgens de cao van het voortgezet onderwijs. De hiervoor benodigde middelen worden beschikbaar gesteld door middel van de verhoging van de lumpsum van het primair onderwijs. Dit is een intensivering van 0,9 mld euro. (PvdA_132)

- De PvdA creëert structureel 100.000 publieke banen, waarvan een deel bij het onderwijs terecht komt (PvdA_101_a) en een deel bij de overheid (PvdA_101_b). In 2025 zijn 40.000 plekken gerealiseerd. Het totale budgettaire beslag (inclusief het deel dat bij de overheid terecht komt) is 1,5 mld euro in 2025 en structureel 4,1 mld euro. (PvdA_101_a)
- De PvdA verhoogt de lumpsum van het hoger onderwijs met 0,6 mld euro met het oog op meer fundamenteel onderzoek. (PvdA_341)
- De PvdA verhoogt de lumpsum van onderwijs met als doel de onderwijskwaliteit te bevorderen door onder andere het aanpassen van het toezicht, professionalisering en meer samenwerking. Dit is een intensivering van 0,4 mld euro in 2025 en structureel 0,3 mld euro. (PvdA_131_b)
- De PvdA verhoogt het budget voor het onderwijsachterstandenbeleid met 0,4 mld euro. (PvdA_144)
- De PvdA stelt 0,4 mld euro beschikbaar voor de omscholing naar banen in de energietransitie. (PvdA_184_e)
- De PvdA verhoogt de lumpsum van het primair en voortgezet onderwijs. De partij beoogt hiermee extra docenten aan te trekken om daarmee tijd vrij te maken voor onderwijsontwikkeling. Dit is een intensivering van 0,3 mld euro. (PvdA_142)
- De PvdA verhoogt de lumpsum van het middelbaar beroepsonderwijs met als doel het voortijdig schoolverlaten te verminderen door extra begeleiding van de studenten. Dit is een intensivering van 0,3 mld euro. (PvdA_149)
- De PvdA voert de basisbeurs voor het hoger onderwijs opnieuw in, thuiswonende studenten ontvangen ongeveer 110 euro per maand en uitwonende studenten ongeveer 300 euro per maand. Dit betekent een intensivering van 0,3 mld euro in 2025 en 1,2 mld euro structureel. Het budgettaire effect van deze maatregel groeit langzaam in vanwege de prestatiebeurssystematiek. (PvdA_133)
- De PvdA heeft de intentie om bestuurlijke akkoorden af te sluiten met bonden, scholen en werknemers in de onderwijssector om de lonen in het primair onderwijs met 3% te verhogen. Deze maatregel komt boven op het gelijktrekken van de salarissen docenten in het primair onderwijs met de salarissen in het voortgezet onderwijs (PvdA_132). Dit is een intensivering van 0,3 mld euro. (PvdA_135)
- De PvdA verhoogt de lumpsum van het onderwijs met als doel de gebouwen te verbeteren en te verduurzamen. Dit is een intensivering van 0,2 mld euro. (PvdA_220)
- De PvdA verhoogt de lumpsum van het hoger onderwijs met 0,2 mld euro. (PvdA_139)
- De PvdA verhoogt de lumpsum van het voortgezet onderwijs. De partij beoogt hiermee middelen beschikbaar te maken voor kleinere klassen in het vmbo en meer voorbereidingstijd voor docenten. Dit is een intensivering van 0,2 mld euro. (PvdA_145)
- De PvdA heeft de intentie om bestuurlijke akkoorden af te sluiten met bonden, scholen en werknemers in de onderwijssector om de lonen in het middelbaar beroepsonderwijs en hoger onderwijs met 3% te verhogen. Dit is een intensivering van 0,2 mld euro. (PvdA_137)
- De PvdA verhoogt de lumpsum van het onderwijs met als doel meer individuele en teamscholing van docenten. Dit is een intensivering van 0,2 mld euro. (PvdA_147)
- De PvdA heeft de intentie om bestuurlijke akkoorden af te sluiten met bonden, scholen en werknemers in de onderwijssector om de lonen in het voortgezet onderwijs met 3% te verhogen. Dit is een intensivering van 0,2 mld euro. (PvdA_136)
- De PvdA verhoogt het budget voor leven lang leren met 0,1 mld euro voor de bijscholing van praktisch opgeleiden. (PvdA_128)
- De PvdA verhoogt de lumpsum van het primair, voortgezet, middelbaar beroeps- en hoger onderwijs met als doel extra begeleiding van startende docenten. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (PvdA_148)
- De PvdA intensificeert 0,1 mld euro in taalonderwijs voor 'oudkomers'. (PvdA_218)

- De PvdA verhoogt de lumpsum van het primair onderwijs. De partij beoogt hiermee klassen- en schooluitjes te kunnen organiseren zonder ouderbijdrage. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (PvdA_221)
- De PvdA introduceert een subsidieregeling voor tweede kans beroepsbegeleidende leerwegtrajecten. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (PvdA_184_b)
- De PvdA verhoogt de lumpsum van het voortgezet onderwijs met als doel een groter aanbod van technische vmbo-opleidingen. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (PvdA_184_d)
- De PvdA verhoogt de lumpsum van het voortgezet onderwijs met als doel een groter aanbod van brede brugklassen. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (PvdA_143)
- De PvdA hevelt 0,2 mld euro over van de tweede geldstroom (subsidies van NWO en de KNAW) naar de eerste geldstroom (de lumpsum) voor hogeronderwijsinstellingen. Per saldo heeft deze maatregel geen budgettair effect. (PvdA_342_a, PvdA_342_b)

Overdrachten aan bedrijven

- De PvdA introduceert een fonds voor nieuwbouwprojecten van woningen. Dit is een intensivering van 1,0 mld euro. (PvdA_362)
- De PvdA steunt de woningcorporatie Vestia incidenteel met 1,0 mld euro. De intensivering in 2025 bedraagt 0,4 mld euro. Deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. (PvdA_203)
- De PvdA intensificeert 0,1 mld euro in de BMKB-regeling. (PvdA_204)
- De PvdA intensificeert 0,1 mld euro om de aanleg van snelle internetverbindingen bij huishoudens te bevorderen. (PvdA_225)
- De PvdA buigt de uitgaven aan het Nationaal Groeifonds volledig om. Dit betekent een ombuiging van 1,8 mld euro op overdrachten aan bedrijven. Deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. (PvdA_216_d)
- De PvdA buigt taakstellend 0,3 mld euro om op overdrachten aan bedrijven. (PvdA_217_d)

Internationale samenwerking

- De PvdA verhoogt het budget voor ontwikkelingssamenwerking tot 0,7% bni. Dit is een intensivering van 1,7 mld euro. (PvdA_207)

Veiligheid

- De PvdA intensificeert 0,4 mld euro in extra wijkagenten. (PvdA_106)
- De PvdA intensificeert 0,1 mld euro in een verhoging van de politiesalarissen met 3%. (PvdA_105)
- De PvdA intensificeert 0,1 mld euro in de bestrijding van ondermijnende criminaliteit. (PvdA_107)
- De PvdA intensificeert 0,1 mld euro in het vergroten van de toegankelijkheid van de rechtsbijstand en sociale advocatuur. (PvdA_215)
- De PvdA intensificeert 0,1 mld euro in de rechtspraak. (PvdA_227)

Bereikbaarheid

- De PvdA intensificeert 2,9 mld euro in de aanleg van spoorwegen. Een deel van dit bedrag (0,3 mld euro) is een verschuiving van de MIRT-gelden van de aanleg van wegen naar de aanleg van spoorwegen; per saldo is dit dus een intensivering van 2,6 mld euro in 2025. Voor 2,0 mld is dit een alternatieve invulling van het Nationaal Groeifonds. In totaal is dit een intensivering van 10,0 mld euro tot en met 2030. Structureel is de intensivering 0,9 mld euro. (PvdA_112_a, PvdA_112_b, PvdA_112_c)

- De PvdA intensificeert 1,6 mld euro in het openbaar vervoer in 2025. Deels is dit een alternatieve invulling van het groeifonds. In totaal is deze intensivering 6,0 mld euro tot en met 2030. Structureel is de intensivering 0,4 mld euro. (PvdA_111_a, PvdA_111_b)
- De invoering van de kilometerheffing (PvdA_110) gaat gepaard met uitvoerings- en investeringskosten. Dit is een intensivering van 1,0 mld euro. (PvdA_110_i)
- De PvdA verlaagt de lagere tarieven van het openbaar vervoer met 10% en kinderen kunnen woensdag en in het weekend gratis gebruik maken van het openbaar vervoer. Ook intensificeert de PvdA in betere toegankelijkheid voor mensen met een beperking. Dit is een intensivering van 0,4 mld euro. (PvdA_115)
- De PvdA intensificeert 0,1 mld in de aanleg van fietspaden. Dit is een alternatieve invulling van het Nationaal Groeifonds, deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. In totaal is dit een intensivering van 0,7 mld euro tot en met 2030. (PvdA_113)
- De invoering van de vrachtwagenheffing door de PvdA (PvdA_307) gaat gepaard met invoerings- en uitvoeringskosten. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (PvdA_307_d)
- De PvdA intensificeert 0,1 mld euro in de aanleg van wandel- en recreatiepaden. (PvdA_114)
- De PvdA buigt de uitgaven aan het Nationaal Groeifonds volledig om. Dit betekent een ombuiging van 1,3 mld euro bij bereikbaarheid. Deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. (PvdA_216_c)

Defensie

- De PvdA intensificeert 0,2 mld euro in defensie voor extra personeel en training. (PvdA_108)
- De PvdA intensificeert 0,2 mld euro in een verhoging van de defensiesalarissen met 3%. (PvdA_109)

Klimaat en milieu

- De PvdA stelt 0,5 mld euro beschikbaar voor het opkopen van veehouderijen en landbouwgrond en zet deze grond in voor extensieve landbouw. (PvdA_117_b)
- De PvdA stelt 0,5 mld euro beschikbaar voor het opkopen van veehouderijen en landbouwgrond en zet deze grond in voor nieuwe natuur. (PvdA_117_a)
- De PvdA sluit drie kolencentrales in 2025. Dit is een kostenpost voor de overheid van cumulatief 1,1 mld euro in de kabinetsperiode. Het is een intensivering van 0,4 mld euro in 2025, de structurele intensivering is nul. Het uiteindelijke bedrag zal de uitkomst zijn van onderhandelingen tussen het Rijk en de kolencentrales. (PvdA_123)
- De PvdA intensificeert 0,3 mld euro in subsidies voor waterstof in 2025. Dit is een alternatieve invulling van het Nationaal Groeifonds, deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. In totaal is de intensivering 1,5 mld euro tot en met 2030. (PvdA_126)
- De PvdA intensificeert 0,1 mld euro in de creatie van nieuwe natuur. (PvdA_118)
- De PvdA intensificeert taakstellend 0,1 mld euro voor het planten van bomen. (PvdA_121)
- De PvdA stelt 0,1 mld euro beschikbaar voor de verduurzaming van de gebouwde omgeving in 2025. Dit is een alternatieve invulling van het groeifonds, deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. In totaal is de intensivering 0,5 mld euro tot en met 2030. (PvdA_124)
- De PvdA stelt 0,1 mld euro beschikbaar voor een subsidie stikstofvrij bouwen. (PvdA_127)
- De PvdA sluit de kolencentrales (zie maatregel PvdA_123). Dit leidt tot een besparing op de aan deze kolencentrales toegekende SDE++ ten behoeve van de bijstook van biomassa. Dit is een ombuiging van 0,3 mld euro in 2025, er is geen structurele besparing. (PvdA_368)
- De PvdA buigt 0,1 mld om op bronmaatregelen om de stikstofuitstoot te verlagen in 2025. De structurele ombuiging is nul. (PvdA_119)

- De PvdA compenseert de SDE++-sectoren gedeeltelijk voor de door de partij voorgestelde CO₂-heffing (zie PvdA_298_a). Daarnaast doet de PvdA een algehele verhoging van het SDE++-budget. Dit betekent een verhoging van de SDE++-uitgaven met 0,2 mld euro structureel. Deze verplichting wordt aangegaan tijdens de komende kabinetsperiode. Door een lange aanlooptijd bij implementatie van deze maatregel is er tot en met 2025 geen budgettair effect. (PvdA_125)

Overig

- De PvdA geeft starters bij aankoop van een woning een premie van 5% van de aankoopprijs en met een maximum van 15.000 euro. Bij verkoop van de woning moet een eventuele verkoopwinst eerst gebruikt worden voor het terugbetalen van de premie. Dit is een intensivering van 0,7 mld euro in 2025 en van 0,3 mld euro structureel. (PvdA_210)
- De PvdA stelt 0,6 mld euro beschikbaar voor nationale programma's steden. (PvdA_213)
- De PvdA intensificeert 0,5 mld euro in het vergroten van de toegankelijkheid van cultuur. (PvdA_140)
- De PvdA intensificeert taakstellend 0,1 mld euro in voorlichting over gezond eten, acties tegen zorgmijding, sport en stoppen met roken. (PvdA_181)
- De PvdA intensificeert 0,1 mld euro in de Nederlandse Publieke Omroep en de regionale omroepen. (PvdA_208)

A.6.2 Maatregelen met een direct EMU-schuldeffect

De volgende maatregelen hebben geen effect op het EMU-saldo maar wel een direct effect op de EMU-schuld.

EMU-schuld direct

- De PvdA introduceert een garantiefonds voor nieuwbouwprojecten. De storting in dit fonds verhoogt de EMU-schuld met 2,0 mld euro binnen de kabinetsperiode. (PvdA_212)
- De PvdA intensificeert in Invest-NL. Dit verhoogt de EMU-schuld met 0,2 mld euro. (PvdA_206_b)

Tabel A.11 Netto intensiveringen in 2025, ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro

(+) betekent intensivering, (-) betekent ombuiging.	2025
Sociale zekerheid	6,1
Wml uurloon invoeren o.b.v. 36-urige werkweek (+3,6%, zonder koppeling uitkeringen) plus 13,3% extra verhogen met koppeling uitkeringen (PvdA_186_a, PvdA_186_b, PvdA_186_c, PvdA_186_d, PvdA_186_e, PvdA_186_f, PvdA_186_g, PvdA_186_h, PvdA_186_i, PvdA_186_j)	6,9
Publieke voorziening kinderopvang en buitenschoolse opvang (PvdA_130_b)	6,9
Verzilverbaar maken werknemersvoordeel (intensivering) (PvdA_231_c)	2,0
Uitbreiden beschutte werkplekken met 20.000 plekken en stimuleren sociale ontwikkelbedrijven (PvdA_185)	0,6
Herinvoeren huursubsidie (huurtoeslag op basis van inkomen t-2) (PvdA_198)	0,5
Verplichte AO-verzekering voor zelfstandigen (uitkeringen, tov basispad) (PvdA_236_b)	0,3
Kostendelersnorm in de Participatiewet afschaffen (PvdA_196)	0,3
Geoornd budget voor scholing werklozen in de WW (PvdA_184_c)	0,3
Vouchers voor om- en bijscholing (PvdA_184_a)	0,3
Grens minimumloon verlagen naar 18 jaar (PvdA_187_a, PvdA_187_b, PvdA_187_c)	0,3
Collectiveren tweede ziektejaar kleine werkgevers (uitkeringen) (PvdA_200_a)	0,3
Verhogen kindgebonden budget (PvdA_251)	0,2
Fonds ondersteuning werknemers energie-intensieve sector (PvdA_190)	0,2
Taakstellende intensivering op rijksaanpak armoede en schulden (PvdA_201)	0,2

Hogere vergoeding ouderschapsverlof partners (PvdA_188)	0,1
Verzilverbaar maken zelfstandigenvoordeel (intensivering) (PvdA_231_e)	0,1
Meer face-to-facegesprekken UWV (PvdA_202)	0,1
Loondoorbetaling bij opleiding voor werk-naar-werk (PvdA_184_g)	0,1
Vertragen afbouw AHK in referentieminimumloon (PvdA_191)	0,1
Afschaffen zorgtoeslag (PvdA_161)	-6,6
Afschaffen kinderopvangtoeslag (PvdA_130_a)	-3,6
Werkgevers eerste jaar eigenrisicodragers voor WW (uitkeringen) (PvdA_189_a)	-3,5
Flexibele AOW-leeftijd: tot drie jaar later (PvdA_195_a)	-0,2
Zorg	6,1
Verplichte eigen risico halveren en verbod op vrijwillig eigen risico in de Zvw (PvdA_158_a, PvdA_158_d, PvdA_159_b)	3,2
Verhoging zorglonen met bestuurlijk akkoord (PvdA_150_a, PvdA_150_b, PvdA_150_c, PvdA_150_d)	1,7
Verhoging gemeente- en provinciefonds: intensivering Wmo/jeugdzorg (PvdA_360_b, PvdA_360_c)	1,6
Basispakket uitbreiden met periodieke controle tandheelkundige zorg en anticonceptie (PvdA_174_a, PvdA_331_a)	0,3
Vervangen subsidieregeling preventiecoalities door nationale preventiefaciliteit (PvdA_318)	0,2
Intensivering verpleeghuiszorg (PvdA_151)	0,1
Verlagen aantal ingeschreven patiënten huisartsenpraktijk (PvdA_154)	0,1
Taakstellende intensivering met het oog op top- en breedtesport (PvdA_180)	0,1
Winstverbod alle zorgaanbieders (PvdA_163)	0,1
Intensivering wooncombinaties (PvdA_172)	0,1
Alle artsen verplicht in loondienst (PvdA_170_a, PvdA_170_c)	-0,4
Afschaffen abonnementstarief en herinvoeren inkomensafhankelijke eigen bijdrage in de Wmo (PvdA_166_a)	-0,3
Standaardisatie inkoop- en verantwoordingseisen Zvw (PvdA_173)	-0,2
Hoofdlijnenakkoord ziekenhuiszorg i.c.m. MBI (PvdA_162)	-0,2
Verplichten meerjarige contracten en budgetafspraken in de Wlz (PvdA_164)	-0,1
Totaalverbod alcoholreclame (PvdA_178)	-0,1
Afschaffen particuliere keurmerken in de zorg (PvdA_329)	-0,1
Valpreventie bij 65-plussers (PvdA_176_a, PvdA_176_b, PvdA_176_c)	0,0
Inkomen van alle medisch specialisten gemaximeerd op WNT (PvdA_364)	0,0
Heropenen SEH-posten (PvdA_324)	0,0
Stimuleren van anderhalvelijnszorg (PvdA_156)	0,0
Openbaar bestuur	2,5
Verhoging gemeente- en provinciefonds: intensivering openbaar bestuur (PvdA_360_a)	2,4
100.000 publieke banen (deel openbaar bestuur) (PvdA_101_b)	0,8
Intensivering uitvoeringsorganisaties (PvdA_223)	0,1
Intensivering organisaties dierenwelzijn (PvdA_224)	0,1
Afschaffen abonnementstarief en herinvoeren inkomensafhankelijke eigen bijdrage in de Wmo, uitvoeringskosten CAK (PvdA_166_c)	0,0
Ombuiging groeifonds (openbaar bestuur lonen) (PvdA_216_a, PvdA_216_b)	-0,9

Onderwijs	8,0
Compenseren studenten onder het studievoorschotstelsel (PvdA_134)	1,6
Gelijktrekken salarissen docenten po en vo door inschaling volgens cao vo (PvdA_132)	0,9
100.000 publieke banen (deel onderwijs) (PvdA_101_a)	0,8
Verhogen lumpsum ho voor fundamenteel onderzoek (PvdA_341)	0,6
Verhogen lumpsum voor onderwijskwaliteit in po, vo, mbo en ho (PvdA_131_b)	0,4
Intensiveren onderwijsachterstandenbeleid (PvdA_144)	0,4
Intensiveren omscholing gericht op energietransitie (PvdA_184_e)	0,4
Extra tijd voor docenten voor onderwijsontwikkeling (PvdA_142)	0,3
Intensiveren begeleiding ter voorkoming van voortijdig schoolverlaten op mbo (PvdA_149)	0,3
Invoeren basisbeurs ho (PvdA_133)	0,3
Verhogen salarissen in po met 3% (additioneel op gelijk trekken) (PvdA_135)	0,3
Verhogen lumpsum voor verduurzaming en verbetering van schoolgebouwen (PvdA_220)	0,2
Verhogen lumpsum ho (PvdA_139)	0,2
Kleinere klassen en meer voorbereidingstijd (PvdA_145)	0,2
Verhogen salarissen in mbo en ho met 3% (PvdA_137)	0,2
Verhogen leerbudget voor docenten (PvdA_147)	0,2
Verhogen salarissen in vo met 3% (PvdA_136)	0,2
Leven lang leren: bijscholingsvouchers voor praktisch opgeleiden (PvdA_128)	0,1
Extra begeleiding startende docenten (PvdA_148)	0,1
Taalonderwijs voor oudkomers (PvdA_218)	0,1
Verhogen lumpsum voor schooluitjes (PvdA_221)	0,1
Subsidieregeling tweede kans bbl-trajecten (PvdA_184_b)	0,1
Verhogen lumpsum vo voor technische vmbo-opleidingen (PvdA_184_d)	0,1
Verhogen lumpsum vo voor meer brede brugklassen (PvdA_143)	0,1
Overhevelen tweede naar eerste geldstroom (PvdA_342_a, PvdA_342_b)	0,0
Overdrachten aan bedrijven	-0,5
Intensivering woningbouw (PvdA_362)	1,0
Overdracht aan woningcorporatie Vestia (PvdA_203)	0,4
Intensivering BMKB (PvdA_204)	0,1
Uitbouw glasvezel (PvdA_225)	0,1
Ombuiging groeifonds (subsidies bedrijven) (PvdA_216_d)	-1,8
Subsidietaakstelling: overdrachten aan bedrijven (PvdA_217_d)	-0,3
Internationale samenwerking	1,7
Ontwikkelingssamenwerking 0,7% bruto nationaal inkomen (PvdA_207)	1,7
Veiligheid	0,8
Intensivering wijkagenten (PvdA_106)	0,4
Verhoging salarissen politie (PvdA_105)	0,1

Intensivering bestrijding ondermijning (PvdA_107)	0,1
Intensivering rechtsbijstand en sociale advocatuur (PvdA_215)	0,1
Intensivering rechtspraak (PvdA_227)	0,1
Bereikbaarheid	4,5
Investerings spoorwegen (PvdA_112_a, PvdA_112_b, PvdA_112_c)	2,6
Intensivering bus, tram, metro (PvdA_111_a, PvdA_111_b)	1,6
Invoeren kilometerheffing (uitvoerings- en investeringskosten) (PvdA_110_i)	1,0
Goedkoper openbaar vervoer (PvdA_115)	0,4
Intensivering fietspaden (PvdA_113)	0,1
Invoeren vrachtwagenheffing (uitvoerings- en investeringskosten) (PvdA_307_d)	0,1
Intensivering wandel- en recreatiepaden (PvdA_114)	0,1
Ombuiging groeifonds (bereikbaarheid) (PvdA_216_c)	-1,3
Defensie	0,4
Taakstellende intensivering defensie (PvdA_108)	0,2
Hogere salarissen defensie (PvdA_109)	0,2
Klimaat en milieu	1,8
Opkopen veehouderijen en landbouwgrond ten behoeve van extensieve landbouw (PvdA_117_b)	0,5
Opkopen veehouderijen en landbouwgrond ten behoeve van nieuwe natuur (PvdA_117_a)	0,5
Sluiten drie kolencentrales in 2025 (PvdA_123)	0,4
Intensivering subsidies waterstof (PvdA_126)	0,3
Intensivering natuur (PvdA_118)	0,1
Taakstellende intensivering planten bomen (PvdA_121)	0,1
Intensivering verduurzaming gebouwde omgeving (PvdA_124)	0,1
Subsidie stikstofvrij bouwen (PvdA_127)	0,1
Vrijval middelen SDE++ bijstook biomassa (PvdA_368)	-0,3
Ombuiging bronmaatregelen stikstofuitstoot (PvdA_119)	-0,1
Verhogen SDE++ (PvdA_125)	0,0
Overig	2,0
Premiewoningen starters (PvdA_210)	0,7
Intensiveren nationale programma's steden (PvdA_213)	0,6
Intensivering toegankelijkheid cultuur (PvdA_140)	0,5
Taakstellende intensivering voorlichting over gezond eten, acties tegen zorgmijding, sport, stoppen met roken (PvdA_181)	0,1
Extra budget NPO en regionale omroepen (PvdA_208)	0,1
EMU-schuld direct	1,0
Garantiefonds woningbouw (PvdA_212)	0,8
Intensivering Invest-NL (PvdA_206_b)	0,2

A.6.3 Lasten

De PvdA verhoogt de beleidsmatige lasten met per saldo 26,5 mld euro in 2025. Het betreft daarbij de beleidsmatige lastenontwikkeling (blo) zoals gedefinieerd in het achtergronddocument bij de MEV 2021⁸⁰. De verhoging is opgebouwd uit een verlaging van 14,7 mld euro voor gezinnen, een verhoging van 39,8 mld euro voor bedrijven en een verhoging van 1,4 mld euro voor het buitenland. Hieronder worden de lastenmaatregelen opgesomd en gevolgd door een tabel.

Inkomen en arbeid

- De PvdA introduceert een werknemersvoordeel. Dit voordeel kent in eerste instantie dezelfde vormgeving als de huidige arbeidskorting (die door de PvdA wordt afgeschaft), maar geldt alleen voor werknemers. Dit is een lastenverlichting van 22,5 mld euro. (PvdA_229_b)
- De PvdA verhoogt het werknemersvoordeel met 928 euro bij de eerste inkomensgrens van 11.000 euro, 2217 euro bij de tweede inkomensgrens van 23.000 euro en met 2358 euro bij de derde inkomensgrens van 38.000 euro. Dit is een lastenverlichting van 12,7 mld euro in 2025 en 12,8 mld euro structureel. (PvdA_232)
- De PvdA zet meer collectieve middelen in om de vereveningsbijdrage aan zorgverzekeraars te verhogen. Zorgverzekeraars kunnen daardoor op jaarbasis de nominale zorgpremie halveren. Dit is een lastenverlichting van 11,5 mld euro. Door de maatregel gaan verzekeraars minder dan 50% van de gelden via de nominale premie innen. Dat kan bezwaren vanuit de Europese Commissie oproepen vanwege mogelijke staatssteunaspecten. (PvdA_160_c)
- De PvdA verhoogt de algemene heffingskorting met 537 euro in 2025 en met 514 euro structureel. Dit is een lastenverlichting van 4,3 mld euro in 2025 en 4,2 mld euro structureel. (PvdA_247)
- De PvdA introduceert eigenrisicodragerschap voor werkgevers voor het eerste jaar WW. Het WW-recht wordt vastgesteld door het UWV maar de kosten van WW-uitkeringen gedurende het eerste jaar komen voor rekening van de oude werkgever, met uitzondering van kleine werkgevers (tot tien werknemers). Tegenover de lagere overheidsuitgaven (WW-uitkeringen betaald door UWV, PvdA_189_a) staan lagere premie-inkomsten. Dit is een lastenverlichting van afgerond 3,5 mld euro. De maatregel gaat gepaard met hogere niet-EMU-relevante werkgeverslasten (WW-uitkeringen betaald door eigenrisicodragers, PvdA_189_c). (PvdA_189_b)
- De PvdA verhoogt de bedragen bij de drie knikpunten van het zelfstandigenvoordeel in 2025 met 75% en structureel met 25%. Het afschaffen van de zelfstandigenaftrek en het verhogen van het zelfstandigenvoordeel is samen budgettair neutraal. Het verhogen van het zelfstandigenvoordeel is een lastenverlichting van 1,6 mld euro in 2025 en 0,5 mld euro structureel. (PvdA_230_c)
- De PvdA introduceert een zelfstandigenvoordeel. Dit voordeel kent in eerste instantie dezelfde vormgeving als de huidige arbeidskorting (die door de PvdA wordt afgeschaft), maar geldt alleen voor zelfstandigen. Leidend voor het onderscheid tussen zelfstandigen en werknemers is of voldaan wordt aan het urencriterium dat nu wordt gehanteerd in de zelfstandigenaftrek. Dit is een lastenverlichting van 1,5 mld euro in 2025 en 1,6 mld euro structureel. (PvdA_229_c)
- De PvdA verplicht zelfstandigen tot pensioenopbouw tot een inkomen van 80.000 euro. Hierbij wordt uitgegaan van een premiepercentage van 10%. De hogere aftrek van pensioenpremies leidt tot 1,2 mld euro minder belastinginkomsten in 2025. Op lange termijn zijn de belastbare pensioenuitkeringen hoger door de hogere pensioenpremies. Structureel leidt dit tot een lastenverzwaring van 0,1 mld euro. (PvdA_234_b, PvdA_234_c, PvdA_234_f)

⁸⁰ Badir, M. en M. van Kempen, 2020, Herdefiniëring beleidsmatige lastenontwikkeling, CPB Achtergronddocument, Den Haag. ([link](#))

- De PvdA verhoogt het opbouwpercentage van de inkomensafhankelijke combinatiekorting van 11,45% naar 20%. Ook wordt het maximale bedrag van deze korting met 2200 euro verhoogd tot 5234 euro. Dit is een lastenverlichting van 1,0 mld euro. (PvdA_248)
- De PvdA verhoogt het maximale bedrag van de ouderenkorting met 339 euro en verhoogt het afbouwpercentage van 15% naar 17,2%. Dit is een lastenverlichting van 0,5 mld euro. (PvdA_252)
- De PvdA verplicht werknemers die nog geen verplicht pensioen opbouwen tot pensioenopbouw tot een inkomen van 80.000 euro. De hogere aftrek van pensioenpremies leidt tot 0,4 mld euro minder belastinginkomsten in 2025. Op lange termijn zijn de belastbare pensioenuitkeringen hoger door de hogere pensioenpremies. Structureel leidt dit tot een lastenverzwaring van 0,1 mld euro. (PvdA_237_b, PvdA_237_c, PvdA_237_f)
- De PvdA verhoogt het werknemersvoordeel bij het eerste knikpunt met 480 euro. Dit is een lastenverlichting van 0,3 mld euro. Het betreft hierbij het deel van het werknemersvoordeel dat via de belasting wordt verrekend. (PvdA_231_a)
- De PvdA schaft geleidelijk het eigenwoningforfait af. Het hoogste tarief voor huizen met een WOZ-waarde boven 1,1 mln euro blijft wel bestaan. Het structurele niveau wordt bereikt in 2036. Dit is een lastenverlichting van 0,3 mld euro in 2025 en 3,0 mld euro structureel. (PvdA_245_b)
- De PvdA verruimt de onbelaste vrijwilligersvergoedingen. Dit is een taakstellende lastenverlichting voor gezinnen van 0,1 mld euro. De verruiming gaat vanwege de omvang gepaard met een toenemende kans op oneigenlijk gebruik. (PvdA_325)
- De PvdA wijzigt de arbeidsongeschiktheidsverzekering voor zelfstandigen en introduceert daarbij een premiekorting die wordt betaald uit algemene middelen. De premiekorting leidt tot een lastenverlichting van 0,1 mld euro in 2025 en 1,0 mld euro structureel. (PvdA_236_d)
- De PvdA verhoogt het zelfstandigenvoordeel bij het eerste knikpunt met 480 euro. Dit is een beperkte lastenverlichting. Het betreft hierbij het deel van het zelfstandigenvoordeel dat via de belasting wordt verrekend. (PvdA_231_b)
- De PvdA schaft de arbeidskorting af. Dit is een lastenverzwaring van 24,3 mld euro in 2025 en 24,4 mld euro structureel. (PvdA_229_a)
- De PvdA verhoogt de WW-premies en vergroot het verschil tussen het tarief voor flex-contracten en het tarief voor vaste contracten. Per saldo is dit een lastenverzwaring van 9,0 mld euro voor werkgevers. (PvdA_243)
- De PvdA schaft de maximumpremiegrens voor de premies werknemersverzekeringen en de inkomensafhankelijke bijdrage Zvw af voor werkgevers. Dit is een lastenverzwaring van 6,2 mld euro voor bedrijven. Omdat de PvdA de collectieve middelen in de Zvw verhoogt zonder de private verzekeringsmarkt te wijzigen, bestaat het risico dat de Europese Commissie dit zal beoordelen als staatssteun. (PvdA_257)
- De PvdA introduceert een vijschijvenstelsel voor personen onder de AOW-leeftijd met tarieven van 35% voor het inkomen onder de 22.000 euro, 40% voor het inkomen tussen 22.000 en 37.000 euro, 41% voor het inkomen tussen 37.000 euro en 67.000 euro, 52% voor het inkomen tussen 67.000 en 150.000 euro en 60% voor het inkomen daarboven. Voor personen boven de AOW-leeftijd gelden in de eerste schijven van het vijschijvenstelsel lagere tarieven, omdat zij evenals in het huidige stelsel geen AOW-premie betalen. Dit is een lastenverzwaring van 4,6 mld euro in 2025 en 4,7 mld euro structureel. (PvdA_250)
- De PvdA verhoogt het afbouwpercentage van het werknemersvoordeel naar 9%. Dit is een lastenverzwaring van 1,8 mld euro. (PvdA_233)
- De PvdA schaft de zelfstandigenaftrek af. Dit is een lastenverzwaring van 1,6 mld euro in 2025 en 0,5 mld euro structureel. (PvdA_230_a)
- De PvdA introduceert een werkgeversheffing van 16% op loon boven 150.000 euro. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 1,4 mld euro. (PvdA_253)

- De PvdA introduceert een opdrachtgeversheffing op door bedrijven verleende opdrachten aan zzp'ers. Bedrijven betalen de heffing over de contractwaarde van verleende opdrachten met een minimum aantal uren geleverde arbeid of boven een bepaalde contractwaarde. Voor zulke opdrachten moet de zzp'er een bewijs van arbeidsrelatie overleggen aan de opdrachtgever. De heffing gaat gepaard met grote onzekerheid en (mogelijk forse) risico's rondom de uitvoeringstechnische haalbaarheid en handhaafbaarheid. Het vaststellen van de relevante contracten onder de heffingsgrondslag is fraudegevoelig en het bepalen van de belastingtechnische contractwaarde is uitvoeringstechnisch niet eenduidig. Daarnaast staat de maatregel mogelijk op gespannen voet met de Europeesrechtelijke vrijheid van diensten. Indien de maatregel bestendig blijkt, is dit een lastenverzwaring voor bedrijven van 1,2 mld euro. (PvdA_258)
- De PvdA schaft de hypotheekrenteaftrek geleidelijk af, in stappen van 3%. In 2036 is hypotheekrente niet meer aftrekbaar in box 1. Dit is een lastenverzwaring van 1,2 mld euro in 2025 en 6,8 mld euro structureel. (PvdA_245_a)
- De PvdA introduceert een progressief tarief in box 2, met een tarief van 30% tot 50.000 euro, een tarief van 35% tussen de 50.000 en 150.000 euro, een tarief van 40% tussen de 150.000 en 300.000 euro en een tarief van 45% boven de 300.000 euro. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,9 mld euro. Wegens een anticipatie-effect is er een substantieel positief kaseffect in het jaar voor invoering en een tijdelijk lagere opbrengst in de jaren erna. (PvdA_275)
- De PvdA schaft de doelmatigheidsmarge in de gebruikelijkloonregeling af. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,7 mld euro in 2025 en 0,2 mld euro structureel. (PvdA_256)
- De PvdA schaft de 30%-regeling en de vrijstelling extraterritoriale kosten (ETK) voor ingekomen werknemers af. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,5 mld euro. (PvdA_246)
- De PvdA laat het inkomen in box 2 en 3 meetellen in de grondslag voor de premies volksverzekeringen in de inkomstenbelasting. Het is onzeker of deze maatregel uitvoerbaar is in gevallen waarin burgers op grond van internationale verdragen of EU-recht geen of slechts gedeeltelijk premie volksverzekeringen verschuldigd zijn. Deze maatregel is een lastenverzwaring van 0,4 mld euro in 2025 en 0,2 mld euro structureel. (PvdA_244)
- De PvdA wijzigt de arbeidsongeschiktheidsverzekering voor zelfstandigen. De partij kiest daarbij voor een variant met maximale grondslag op WIA-niveau, en uitkering 70% daarvan. De wachttijd is zes maanden. De kostendeckende premie leidt tot een lastenverzwaring van 0,3 mld euro in 2025 en 3,3 mld euro structureel. Door een premiekorting, die wordt betaald uit algemene middelen, staat daar een lastenverlichting tegenover van 0,1 mld euro in 2025 en 1,0 mld euro structureel. (PvdA_236_a)
- De PvdA topt de mkb-winstvrijstelling af op een winst van 81.000 euro. Dit is een lastenverzwaring van 0,3 mld euro. (PvdA_254)
- De PvdA introduceert een collectieve, lastendeckende publieke verzekering voor de kosten van loondoorbetaling in het tweede ziektejaar voor kleine werkgevers (tot 25 werknemers). Tegenover de overheidsuitgaven (PvdA_200_a), uitgezonderd de beperkt gestegen WIA-uitgaven, staan premie-inkomsten. Dit is een lastenverzwaring van afgerond 0,3 mld euro. De maatregel gaat gepaard met lagere niet-EMU-relevante werkgeverslasten (PvdA_200_c). (PvdA_200_b)
- De PvdA laat het inkomen in box 2 en box 3 meetellen in de afbouw van de algemene heffingskorting. Dit is een lastenverzwaring van 0,2 mld euro in 2025. (PvdA_249)
- De PvdA schaft de fiscale oudedagsreserve af. Dit is een lastenverzwaring van 0,1 mld euro. (PvdA_259_b)
- De PvdA voert een jaarlijkse voorheffing in box 2 in van 4% op de boekwaarde van het vermogen in de vennootschap. Op korte termijn levert een jaarlijkse voorheffing meer belastingopbrengsten op, op langere termijn moet de voorheffing verrekend worden met de winstuitkering, waardoor de structurele kasopbrengst beperkt is. De netto contante waarde van deze kasstroom geeft een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,1 mld euro in 2025. Dit is een complexe maatregel in de

uitvoering, onder meer omdat moet worden bijgehouden wat gedurende het bestaan van een onderneming geheven is/wordt. (PvdA_273_a)

- Voor nieuwe gevallen schaft de PvdA de huidige startersaftrek af, inclusief de extra verliesverrekening. Deze aftrekpost wordt vervangen door een aannamebonus van maximaal 10.000 euro, voor startende ondernemers die in de eerste drie jaar werknemers in dienst nemen. Per saldo is sprake van een lastenverzwaring van 0,1 mld euro. (PvdA_239)
- De PvdA verlaagt de grens waarbij schulden bij de eigen vennootschap worden belast met een box 2-heffing naar 17.500 euro. Dit geldt zowel voor bestaande als nieuwe schulden en is inclusief de eigenwoningschuld. In het jaar van invoering leidt dit tot een substantiële kasontvangst, in de jaren erna ontstaat er juist een tijdelijke beperkte jaarlijkse derving, met structureel een beperkte kasopbrengst. De netto contante waarde van deze kasstroom geeft een beperkte lastenverzwaring voor bedrijven. (PvdA_255)
- De PvdA schaft de doorschuifregeling voor aanmerkelijkbelanghouders in box 2 af. Dit is een beperkte lastenverzwaring voor bedrijven in 2025 en een structurele lastenverzwaring van 0,1 mld euro. (PvdA_276_a)

Vermogen en winst

- De PvdA verlaagt de verhuurderheffing voor verhuurders die investeren in woningbouw en -verduurzaming en introduceert een daarbij aansluitend bonus-malusmechanisme. Dit is een lastenverlichting van 1,5 mld euro in 2025 en 2,1 mld euro structureel. (PvdA_283)
- De PvdA voert een vpb-vrijstelling in voor diensten van algemeen economisch belang van woningcorporaties. Dit is een lastenverlichting voor bedrijven (woningcorporaties) van 0,7 mld euro. (PvdA_296)
- De PvdA verruimt het budget van de innovatieregeling Wet Bevordering Speur- en Ontwikkelingswerk. Dit is een taakstellende lastenverlichting van 0,4 mld euro. (PvdA_205_b)
- De PvdA verhoogt de vrijstelling in de erf- en schenkbelasting voor alle ontvangers naar tenminste 5000 euro (voor zover dat niet al het geval is). Dit is een beperkte lastenverlichting voor gezinnen. (PvdA_284_a)
- De PvdA voert een vermogensheffing van 1,5% in over de boekwaarde van bezittingen in box 2. Dit is een lastenverzwaring van 4,7 mld euro. (PvdA_274)
- De PvdA introduceert een vermogensbelasting in box 3. Voor vermogens tussen 100.000 en 500.000 euro geldt een tarief van 1%, tussen 500.000 en 1 mln euro geldt een tarief van 2%, tussen 1 mln en 5 mln euro geldt een tarief van 3%, tussen 5 mln en 10 mln euro geldt een tarief van 4% en boven 10 mln euro geldt een tarief van 5%. Dit is een lastenverzwaring van 4,6 mld euro in 2025 en 3,2 mld euro structureel. (PvdA_271)
- De PvdA verhoogt het tarief in de tweede schijf van de vennootschapsbelasting met 5%-punt naar 30% en verzwart zo de lasten voor bedrijven met 4,0 mld euro. (PvdA_280)
- De PvdA schaft de baangerelateerde investeringskorting (BIK) per 2022 af en schrapt de daaraan gerelateerde reservering voor lastenverlichting bedrijven na 2022. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 2,0 mld euro. (PvdA_290)
- De PvdA verhoogt de bankenbelasting taakstellend met 1,5 mld euro. (PvdA_279)
- In de vermogensaanwasbelasting van de PvdA is het niet mogelijk om verliezen te verrekenen over de jaren. Dit is een lastenverzwaring van 1,5 mld euro in 2025 en 1,4 mld euro structureel. (PvdA_272_c)
- De PvdA verkort de eerste schijf in de vennootschapsbelasting naar 200.000 euro. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 1,3 mld euro. (PvdA_282)
- De PvdA schaft de vrijstellingen voor niet-woningen in de onroerendezaakbelasting af. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 1,2 mld euro. De PvdA roomt deze lastenverzwaring af via het gemeentefonds. (PvdA_287)

- De PvdA introduceert een belasting over de grondwaarde van percelen met een waarde vanaf 1 mln euro. Dit is een taakstellende lastenverzwaring voor bedrijven van 1,0 mld euro. Deze maatregel vereist het opzetten van een aanvullende registratie voor de grondwaarde van percelen. Ook dient vanwege de complexiteit rekening gehouden te worden met een aanzienlijk risico op uitvoeringsproblemen voor de Belastingdienst. (PvdA_288)
- De PvdA scherpt de earningsstrippingmaatregel aan, waarbij renteaftrek boven 1 mln euro wordt beperkt tot 15% van de gecorrigeerde winst. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,8 mld euro. (PvdA_264)
- De PvdA schaft de vrijstelling dividendbelasting bij de inkoop van eigen aandelen af. Dit is een lastenverzwaring voor het buitenland van 0,5 mld euro. (PvdA_292)
- De PvdA verhoogt de overdrachtsbelasting voor niet-eigenwoningen naar 10%. Voor woningen aangekocht door corporaties wordt de overdrachtsbelasting verlaagd naar 2%. Per saldo is dit een lastenverzwaring van 0,1 mld euro voor gezinnen en 0,2 mld euro voor bedrijven. De juridische houdbaarheid van een uitzondering gericht op woningcorporaties is onzeker. (PvdA_286_a, PvdA_286_b)
- De PvdA voert een gemeentelijke heffing op planbaten in. Dit is een taakstellende lastenverzwaring voor bedrijven van 0,3 mld euro. De PvdA roomt deze lastenverzwaring af via het gemeentefonds. Bij nadere vormgeving van de heffing is de juridische inpasbaarheid en houdbaarheid onzeker. (PvdA_297)
- Voor de vermogensaanwasbelasting van de PvdA geldt dat voor de bepaling van de grondslag de rente op schulden niet meer verrekenbaar is met de rendementen op het vermogen. Dit is een lastenverzwaring van 0,3 mld euro in 2025 en 0,6 mld euro structureel. (PvdA_272_b)
- De PvdA verhoogt het tarief van de innovatiebox met 6%-punt naar 15%. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,3 mld euro. (PvdA_269)
- De PvdA verhoogt het tarief binnen de minimumkapitaalregel met 3%-punt naar 12%. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,3 mld euro. (PvdA_266)
- De PvdA schaft de bedrijfsopvolgingsregeling (BOR) in de erf- en schenkbelasting af. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,1 mld in 2025 en 0,3 mld structureel. (PvdA_276_b)
- De PvdA introduceert een derde schijf in de erfbelasting voor erfenissen van meer dan 1 mln euro. Het tarief voor partners in deze schijf wordt 30%, voor kleinkinderen (en verdere afstammelingen) wordt het 40% en voor overige erfgenamen 45%. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,1 mld euro. (PvdA_284_b)
- De PvdA schaft de landbouwwijziging af. Zonder overgangsrecht is dit een structurele lastenverzwaring voor bedrijven van 0,5 mld euro. In 2025 is de opbrengst 0,1 mld euro vanwege een beperkte heffingsgrondslag. (PvdA_293)
- De PvdA beperkt de afschrijving op gebouwen in eigen gebruik in de inkomstenbelasting tot de WOZ-waarde als bodemwaarde, waarbij er sprake is van overgangsrecht voor belastingplichtigen die nog geen drie jaar hebben afgeschreven. De maatregel leidt tot het naar voren halen van belastinginkomsten, wat een tijdelijk positief kaseffect geeft in de eerste jaren, structureel is de opbrengst beperkt. De netto contante waarde van deze kasstroom geeft een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,1 mld euro. (PvdA_294)
- De PvdA schaft de schenkingsvrijstelling voor de eigen woning af. Dit is een beperkte lastenverzwaring voor gezinnen in 2025 en een lastenverzwaring van 0,2 mld euro structureel. (PvdA_285)
- De PvdA voert ter vervanging van het huidige box 3 systeem een heffing op daadwerkelijk rendement in. Deze maatregel is budgetneutraal. (PvdA_272_a)
- De PvdA beschouwt verhuuractiviteiten van huishoudens met vijf of meer woningen fiscaal als ondernemingsactiviteit. Het inkomen uit deze bezittingen verplaatst daardoor van box 3 naar box 1

en box 2. Dit is een beperkte lastenverzwaring voor bedrijven in 2025 en een lastenverzwaring van 0,1 mld euro structureel. (PvdA_289)

Milieu

- De PvdA schaft de mrb af. Dit is een lastenverlichting van 4,5 mld euro voor gezinnen en 1,8 mld euro voor bedrijven. (PvdA_110_c, PvdA_110_d)
- De invoering van de kilometerheffing (PvdA_110) met een korting voor vitale beroepen (PvdA_110_e, PvdA_110_f) en het afschaffen van de mrb (PvdA_110_c, PvdA_110_d) leiden per saldo tot minder gereden kilometers. Dit is een lastenverlichting van 1,0 mld euro voor gezinnen en 0,2 mld euro voor bedrijven. (PvdA_110_g, PvdA_110_h)
- De PvdA verhoogt de vaste belastingvermindering in de energiebelasting met 80 euro per aansluiting. Dit is een lastenverlichting van 0,6 mld euro in 2025 en 0,5 mld euro structureel voor gezinnen en een beperkte lastenverlichting voor bedrijven. (PvdA_302_a, PvdA_302_b)
- De invoering van de vrachtwagenheffing van de PvdA gaat gepaard met het afschaffen van het eurovignet, een lastenverlichting in de mrb voor vrachtwagens en een daling van de accijnsopbrengst als gevolg van invoering van de vrachtwagenheffing. In totaal leidt dit tot een lastenverlichting voor bedrijven van 0,3 mld euro. (PvdA_307_b)
- De PvdA voert bij de kilometerheffing (PvdA_110) een korting in voor vitale beroepen. Dit is een lastenverlichting van 0,1 mld euro voor gezinnen en 0,1 mld euro voor bedrijven. (PvdA_110_e, PvdA_110_f)
- De PvdA verhoogt de milieu-investeringsaftrek (MIA) en de willekeurige afschrijving milieu-investeringen (VAMIL) taakstellend met 0,1 mld euro. Dit is een lastenverlichting voor bedrijven. Een dergelijke verhoging van deze regelingen vergroot de kans op het verlenen van ongeoorloofde staatssteun. (PvdA_361)
- De PvdA voert een kilometerheffing in, gedifferentieerd naar brandstoftype, tijd en plaats. Dit is een lastenverzwaring van 5,2 mld euro voor gezinnen en 2,4 mld euro voor bedrijven. (PvdA_110_a, PvdA_110_b)
- De PvdA verbreedt de CO₂-margeheffing en introduceert een jaarlijks oplopende generieke CO₂-heffing. Dit is een lastenverzwaring van 2,1 mld euro in 2025 en 1,8 mld euro structureel. Hiertegenover staat een terugsluis van deze heffing (zie PvdA_298_b) en een verhoging van de algemene heffingskorting (zie PvdA_247). (PvdA_298_a)
- De PvdA voert een verpakkingenbelasting in. Dit is een taakstellende lastenverzwaring voor bedrijven van 2,0 mld euro. (PvdA_309)
- De PvdA voert een vrachtwagenheffing in met een tarief van 29 cent per kilometer. Dit leidt tot een lastenverzwaring voor bedrijven van 1,0 mld euro en een lastenverzwaring voor het buitenland van 0,1 mld euro. (PvdA_307_a, PvdA_307_c)
- De PvdA verhoogt de tarieven van de eerste, derde en vierde schijf op gas met respectievelijk 2, 5 en 6 cent en derde en vierde schijf op elektriciteit met respectievelijk 1,6 en 2,5 cent in de energiebelasting. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 1,1 mld euro. (PvdA_300_b)
- De PvdA voert een CO₂-heffing voor luchtvaartmaatschappijen in. Deze heffing wordt berekend op basis van de CO₂-uitstoot van vertrekkende passagiers. De heffing bedraagt 180 euro per ton CO₂ en komt boven op de vliegticketprijs. Dit is een lastenverzwaring van afgerond 0,1 mld euro voor gezinnen, 0,4 mld euro voor bedrijven en 0,3 mld euro voor het buitenland. (PvdA_306_a, PvdA_306_b, PvdA_306_c)
- De PvdA schaft het verlaagde tarief in de mrb voor bestelauto's van ondernemers af. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,7 mld euro. (PvdA_305)
- De PvdA schaft de vrijstelling voor bestelauto's van ondernemers in de bpm af. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,6 mld euro. (PvdA_304)

- De PvdA introduceert een openruimteheffing (heffing op onbebouwde grond) op nationaal niveau. Dit is een taakstellende lastenverzwaring voor bedrijven van 0,5 mld euro. (PvdA_310)
- De PvdA verhoogt het tarief van de eerste schijf op gas in de energiebelasting met 2 cent. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,2 mld euro in 2025 en 0,1 mld euro structureel. (PvdA_300_a)
- De PvdA voert een heffing in op de industriële uitstoot van stikstofoxiden. Deze heffing bedraagt 4 euro per kilo uitgestoten stikstofoxiden. Dit is een lastenverzwaring van 0,1 mld euro. (PvdA_303)
- De PvdA voert een heffing op kunstmest in. Dit is een taakstellende lastenverzwaring voor bedrijven van 0,1 mld euro. (PvdA_348)

Overig

- De PvdA verlaagt het btw-tarief op groente en fruit van 9% naar 5%. Dit is een lastenverlichting van 0,4 mld euro voor gezinnen en 0,1 mld euro voor bedrijven. Een juridisch aandachtspunt bij deze maatregel is dat die mogelijk strijdigheden oplevert met het fiscale neutraliteitsbeginsel, dat een ongelijke behandeling van concurrerende productgroepen die in dezelfde behoefte voorzien niet toestaat. Omdat zowel de afbakening van (samengestelde) product(groep)en als de handhaving complex is, bestaat er een aanzienlijk risico op uitvoeringsproblemen voor de Belastingdienst. (PvdA_312_a, PvdA_312_b)
- De PvdA voert een financiële transactiebelasting in met een tarief van 0,01% op transacties in financiële derivaten en van 0,1% op transacties in overige financiële instrumenten. Pensioenfondsen worden uitgezonderd van deze belasting. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,8 mld euro. (PvdA_291)
- De PvdA introduceert een belasting op suiker door een heffing in te voeren op de omzet van suikerproducenten en -importeurs. Dit is een taakstellende lastenverzwaring voor bedrijven van 0,5 mld euro. (PvdA_313)
- De PvdA voert een quotum in voor doelgroepbanen van 8%. Het quotum geldt zowel voor bedrijven met meer dan 25 werknemers als voor de overheid. De maatregel leidt tot een lastenverzwaring van 0,4 mld euro. De effectiviteit van deze maatregel wordt beperkt doordat het aantal bemiddelbare personen in doelgroepopulatie beperkt is. (PvdA_194)
- De PvdA voert een digitale dienstenbelasting in met een tarief van 6% over de bruto-opbrengst. Dit is een lastenverzwaring voor het buitenland van 0,4 mld euro. (PvdA_267)
- De PvdA voert een experiment uit voor het telen, verkopen en gebruiken van softdrugs. Dit is een tijdelijke lastenverzwaring in 2025 van 0,2 mld euro voor gezinnen en 0,1 mld euro voor bedrijven. Structureel zijn er geen budgettaire effecten. De opbrengsten ontstaan bijvoorbeeld door het veilen van vergunningen, een nationale verbruiksbelasting of dividenduitkeringen door een staatsbedrijf. De Raad van State heeft opgemerkt dat een experiment vermoedelijk in strijd is met het geldende internationale en Europees recht, maar dat een experiment mogelijk ook in het belang kan zijn van de volksgezondheid, criminaliteitsbestrijding en openbare orde, doelen die ook ten grondslag liggen aan de internationale verdragen en het Europees recht. (PvdA_311_a, PvdA_311_b)
- De PvdA verhoogt taakstellend de accijns op alcohol. Dit is een lastenverzwaring van 0,1 mld euro. (PvdA_315)
- De PvdA voert een verbruiksbelasting op e-sigaretten in en verhoogt de accijns op tabak. Dit is een taakstellende lastenverzwaring van 0,1 mld euro. (PvdA_314_b)

A.6.4 Niet-EMU-relevante lasten

De PvdA verhoogt de niet-EMU-relevante lasten met per saldo 4,1 mld euro in 2025. De verhoging is opgebouwd uit een verhoging van 0,1 mld euro voor gezinnen, een verhoging van 4,0 mld euro voor bedrijven en een ongewijzigd beeld voor het buitenland.

De volgende maatregelen hebben geen effect op het EMU-saldo.

Niet-EMU-relevant

- De PvdA introduceert een collectieve, lastendekkende publieke verzekering voor de kosten van loondoorbetaling in het tweede ziektejaar voor kleine werkgevers (tot 25 werknemers). De overheidsuitgaven (PvdA_200_a) en premie-inkomsten (PvdA_200_b) stijgen, maar de maatregel gaat gepaard met lagere werkgeverslasten. Dit is een niet-EMU-relevante lastenverlichting van afgerond 0,3 mld euro. (PvdA_200_c)
- De PvdA introduceert eigenrisicodragerschap voor werkgevers voor het eerste jaar WW. Het WW-recht wordt vastgesteld door het UWV maar de kosten van WW-uitkeringen gedurende het eerste jaar komen voor rekening van de oude werkgever, met uitzondering van kleine werkgevers (tot tien werknemers). Hierdoor worden er minder mensen ontslagen. De overheidsuitgaven (WW-uitkeringen betaald door UWV, PvdA_189_a) en de premie-inkomsten (PvdA_189_b) dalen, maar de maatregel gaat gepaard met hogere werkgeverslasten (WW-uitkeringen betaald door eigenrisicodragers). Dit is een niet-EMU-relevante lastenverzwaring van afgerond 3,0 mld euro. (PvdA_189_c)
- De PvdA verplicht de extra inzet van hernieuwbare brandstoffen in het wegverkeer. Deze verplichting komt neer op 52 PJ aan extra hernieuwbaar brandstofgebruik. Dit is een niet-EMU-relevante lastenverzwaring van 0,1 mld euro voor gezinnen en 0,4 mld euro voor bedrijven. (PvdA_336_a, PvdA_336_b)
- De PvdA implementeert een aantal landbouwmaatregelen die kosten voor de sector opleveren. Het gaat onder andere om een generieke korting op dier- en fosfaatrechten, de meerprijs voor deze rechten als deze bij handel worden afgeroomd en bedrijfsinvesteringen leidend tot uitstootreductie. Dit leidt tot een niet-EMU-relevante lastenverzwaring voor bedrijven van 0,4 mld euro in 2025 en 0,7 mld euro structureel. (PvdA_365_a, PvdA_365_b, PvdA_365_c)
- De PvdA breidt de energiebesparings- en informatieverplichting voor bedrijven in de Wet Milieubeheer uit door aanpassingen in de reikwijdte en de terugverdientijd. Dit is een niet-EMU-relevante lastenverzwaring voor bedrijven van 0,2 mld euro in 2025 en 0,4 mld euro structureel. (PvdA_367)
- De PvdA breidt het woningwaarderingstelsel uit tot huurwoningen met 250 WWS-punten. Dit is een niet-EMU-relevante lastenverzwaring voor bedrijven (verhuurders) van 0,1 mld euro in 2025 en van 0,3 mld euro structureel. (PvdA_335)
- De maatregelen van de PvdA voor de industrie leiden tot kosten voor bedrijven in deze sector vanwege investeringen in CO₂-uitstootreductie. Dit is een niet-EMU-relevante lastenverzwaring voor bedrijven van 0,1 mld euro in 2025 en 0,2 mld euro structureel. (PvdA_369_a, PvdA_369_b)
- De PvdA voert een verplichting in voor verhuurders om bij wisseling van de huurder minimaal te voldoen aan energielabel B. Dit is een niet-EMU-relevante lastenverzwaring voor bedrijven van 0,1 mld euro. (PvdA_353)
- De PvdA-voorstellen op het gebied van hernieuwbare energie leiden tot noodzakelijke additionele investeringen in energienetten, waarvan de kosten worden verwerkt in de nettarieven. Dit is een niet-EMU-relevante lastenverzwaring van beperkte omvang voor gezinnen. Voor bedrijven is het een beperkte niet-EMU-relevante lastenverzwaring in 2025 en 0,1 mld euro structureel. (PvdA_355_a, PvdA_355_b)

Tabel A.12 Lastenmutaties ten opzichte van het basispad in 2025, ex ante, mld euro

(-) betekent lastenverlichting, (+) betekent lastenverzwaring.	2025
Inkomen en arbeid	-6,1
Invoeren werknemersvoordeel (PvdA_229_b)	-22,5
Verhogen werknemersvoordeel (PvdA_232)	-12,7
Halvering nominale zorgpremie (PvdA_160_c)	-11,5
Verhogen algemene heffingskorting (PvdA_247)	-4,3
Werkgevers eerste jaar eigenrisicodrager voor WW (premies) (PvdA_189_b)	-3,5
Verhogen zelfstandigenvoordeel (PvdA_230_c)	-1,6
Invoeren zelfstandigenvoordeel (PvdA_229_c)	-1,5
Verplichte pensioenopbouw tot 80.000 euro voor zelfstandigen (PvdA_234_b, PvdA_234_c, PvdA_234_f)	-1,2
Verhogen inkomensafhankelijke combinatiekorting (PvdA_248)	-1,0
Aanpassing ouderenkorting (PvdA_252)	-0,5
Verplichte pensioenopbouw tot 80.000 euro voor witte vlek werknemers (PvdA_237_b, PvdA_237_c, PvdA_237_f)	-0,4
Verhogen werknemersvoordeel lage inkomens (PvdA_231_a)	-0,3
Uitfaseren eigenwoningforfait (m.u.v. hoogste tarief) (PvdA_245_b)	-0,3
Lastenverlichting voor vrijwilligers (PvdA_325)	-0,1
Verplichte AO-verzekering voor zelfstandigen (premiëkorting, tov basispad) (PvdA_236_d)	-0,1
Verhogen zelfstandigenvoordeel lage inkomens (PvdA_231_b)	0,0
Afschaffen arbeidskorting (PvdA_229_a)	24,3
Verhogen WW-premies (PvdA_243)	9,0
Afschaffen maximumpremiëgrens werknemersverzekeringen en inkomensafhankelijke bijdrage Zvw (PvdA_257)	6,2
Invoeren vijf schijvenstelsel box 1 (PvdA_250)	4,6
Verhogen afbouwpercentage werknemersvoordeel (PvdA_233)	1,8
Afschaffen zelfstandigenaftrek (PvdA_230_a)	1,6
Werkgeversheffing van 16% op loon boven 150.000 euro (PvdA_253)	1,4
Introductie opdrachtgeversheffing (PvdA_258)	1,2
Uitfaseren hypotheekrenteaftrek (PvdA_245_a)	1,2
Invoering progressief tarief box 2 (PvdA_275)	0,9
Afschaffen doelmatigheidsmarge gebruikelijk loon (PvdA_256)	0,7
Afschaffen 30%-regeling en ETK-regeling (PvdA_246)	0,5
Premies geheven over verzamelinkomen (PvdA_244)	0,4
Verplichte AO-verzekering voor zelfstandigen (premies, tov basispad) (PvdA_236_a)	0,3
Aftoppen mkb-winstvrijstelling (PvdA_254)	0,3
Collectiveren tweede ziektejaar kleine werkgevers (premies) (PvdA_200_b)	0,3
Algemene heffingskorting ook laten afbouwen met inkomen box 2 en box 3 (PvdA_249)	0,2
Afschaffing fiscale oudedagsreserve (FOR) (PvdA_259_b)	0,1
Forfaitaire voorheffing box 2 (PvdA_273_a)	0,1
Afschaffen startersaftrek en extra verliesverrekening starters, invoeren aannamebonus (PvdA_239)	0,1
Versoberen fiscale behandeling lenen uit eigen vennootschap (PvdA_255)	0,0

Afschaffen doorschuifregeling in box 2 (PvdA_276_a)	0,0
Vermogen en winst	22,4
Verlagen verhuurderheffing en introductie bonus-malusmechanisme (PvdA_283)	-1,5
Vpb-vrijstelling voor woningcorporaties (PvdA_296)	-0,7
Lastenverlichting WBSO (PvdA_205_b)	-0,4
Verhogen vrijstelling erf- en schenkbelasting (PvdA_284_a)	0,0
Introductie vermogensheffing box 2 (PvdA_274)	4,7
Introductie vermogensbelasting box 3 met progressief tarief (PvdA_271)	4,6
Verhoging hoge tarief vennootschapsbelasting (PvdA_280)	4,0
BIK afschaffen (PvdA_290)	2,0
Verhogen bankenbelasting (PvdA_279)	1,5
Geen verliesverrekening over de jaren in de vermogensaanwasbelasting (PvdA_272_c)	1,5
Verkorten eerste schijf vennootschapsbelasting (PvdA_282)	1,3
Afschaffen vrijstellingen niet-woningen OZB (PvdA_287)	1,2
Invoeren grondwaardebelasting (PvdA_288)	1,0
Aanscherpen earningsstrippingmaatregel (PvdA_264)	0,8
Afschaffen vrijstelling dividendbelasting bij inkoop eigen aandelen (PvdA_292)	0,5
Aanpassen overdrachtsbelasting (PvdA_286_a, PvdA_286_b)	0,3
Invoeren planbatenheffing (PvdA_297)	0,3
Rente op schulden niet meer verrekenbaar met rendement (PvdA_272_b)	0,3
Verhoging tarief innovatiebox (PvdA_269)	0,3
Aanscherpen minimumkapitaalregel (PvdA_266)	0,3
Afschaffen bedrijfsopvolgingsregeling (BOR) (PvdA_276_b)	0,1
Introductie derde schijf in de erfbelasting (PvdA_284_b)	0,1
Afschaffen landbouwwijziging (PvdA_293)	0,1
Afschrijvingsbeperking gebouwen in vpb doortrekken naar IB-onderneming (PvdA_294)	0,1
Afschaffen schenkingsvrijstelling eigen woning (PvdA_285)	0,0
Introduceren vermogensaanwasbelasting (PvdA_272_a)	0,0
Verhuurders fiscaal behandelen als ondernemers (PvdA_289)	0,0
Milieu	8,1
Afschaffen mrb (PvdA_110_c, PvdA_110_d)	-6,3
Invoeren kilometerheffing (gedragseffect) (PvdA_110_g, PvdA_110_h)	-1,2
Verhogen belastingvermindering energiebelasting (PvdA_302_a, PvdA_302_b)	-0,6
Invoeren vrachtwagenheffing (lastenverlichting bedrijven afschaffen eurovignet, verlagen mrb en gedragseffect accijns) (PvdA_307_b)	-0,3
Korting kilometerheffing vitale beroepen (PvdA_110_e, PvdA_110_f)	-0,2
Verhogen VAMIL- en MIA-regelingen (PvdA_361)	-0,1
Invoeren kilometerheffing (PvdA_110_a, PvdA_110_b)	7,5
CO ₂ -heffing voor de industrie en glastuinbouw (PvdA_298_a)	2,1
Invoeren verpakkingenbelasting (PvdA_309)	2,0

Invoeren vrachtwagenheffing (PvdA_307_a, PvdA_307_c)	1,1
Verhogen tarieven energiebelasting (bedrijven) (PvdA_300_b)	1,1
CO ₂ -heffing voor luchtvaartmaatschappijen (PvdA_306_a, PvdA_306_b, PvdA_306_c)	0,9
Afschaffen verlaagd tarief mrb bestelauto's ondernemers (PvdA_305)	0,7
Afschaffen vrijstelling bestelauto's bpm (PvdA_304)	0,6
Invoeren openruimteheffing (PvdA_310)	0,5
Verhogen tarieven energiebelasting (gezinnen) (PvdA_300_a)	0,2
Invoeren heffing op industriële uitstoot stikstofoxiden (PvdA_303)	0,1
Heffing op kunstmest (PvdA_348)	0,1
Overig	2,0
Btw-tarief op groente en fruit naar 5% (PvdA_312_a, PvdA_312_b)	-0,5
Invoering financiële transactiebelasting (PvdA_291)	0,8
Belasting op suiker (PvdA_313)	0,5
Quotum doelgroepbanen (8%) (PvdA_194)	0,4
Invoering digitale dienstenbelasting (PvdA_267)	0,4
Experimenten softdrugs (PvdA_311_a, PvdA_311_b)	0,2
Verhogen alcoholaccijns (PvdA_315)	0,1
Verbruiksbelasting op e-sigaretten en verhogen tabaksaccijns (PvdA_314_b)	0,1
Niet-EMU-relevant	4,1
Collectiviseren tweede ziektejaar kleine werkgevers (werkgeverslasten) (PvdA_200_c)	-0,3
Werkgevers eerste jaar eigenrisicodragers voor WW (werkgeverslasten) (PvdA_189_c)	3,0
Verplicht gebruik hernieuwbare brandstoffen (PvdA_336_a, PvdA_336_b)	0,5
Kosten voor de landbouwsector (PvdA_365_a, PvdA_365_b, PvdA_365_c)	0,4
Energiebesparingsverplichting bedrijven (PvdA_367)	0,2
Uitbreiden woningwaarderingssysteem (PvdA_335)	0,1
Kosten voor de industrie (PvdA_369_a, PvdA_369_b)	0,1
Energie-etiketverplichting huursector (PvdA_353)	0,1
Kosten additionele elektriciteitsopwekking (PvdA_355_a, PvdA_355_b)	0,0

A.7 ChristenUnie

Deze paragraaf geeft een gedetailleerd overzicht van het door de ChristenUnie aangeleverde beleidspakket en zijn effecten op de overheidsuitgaven en de lasten. De bedragen zijn ex-ante, in prijzen 2021 en betreffen afwijkingen ten opzichte van het basispad.

A.7.1 Uitgaven

De ChristenUnie intensificeert per saldo 16,1 mld euro op de overheidsuitgaven in 2025. Na een opsomming van de uitgavenmaatregelen volgt een tabel.

Sociale zekerheid

- De ChristenUnie voert een verzilverbare inkomensafhankelijke kop op de basiskorting in. Het normbedrag van de kop bedraagt 3000 euro voor een alleenstaande en loopt op basis van een equivalentiebenadering op met het aantal leden van het huishouden, waarbij er per extra lid van het huishouden 1500 euro bijkomt. De kop bouwt af naar nul euro met het verzamelinkomen over een vast inkomenstraject van 20.000 tot 70.000 euro. Dit is een intensivering van de overheidsuitgaven van 11,4 mld euro in 2025 en 10,9 mld euro structureel. Het betreft hierbij het deel van de basiskorting dat na verrekening leidt tot uitkering. Voor de statistische bepaling van het EMU-saldo wordt ook het deel dat in aftrek komt op de belasting gerekend tot de uitgaven. (CU_102_a)
- De ChristenUnie voert een verzilverbare basiskorting in. De basiskorting bedraagt 3600 euro voor een alleenstaande. Per extra lid van het huishouden komt er 1800 euro bij. Dit is een intensivering van de overheidsuitgaven van 5,4 mld euro. Het betreft hierbij het deel van de basiskorting dat na verrekening leidt tot uitkering. Voor de statistische bepaling van het EMU-saldo wordt ook het deel dat in aftrek komt op de belasting gerekend tot de uitgaven. (CU_101_a)
- De ChristenUnie introduceert een wettelijk minimumuurloon op het niveau van de huidige 36-urige werkweek, zonder doorwerking op de gekoppelde uitkeringen. Dit betekent een loonsverhoging voor werknemers op wml-niveau met een langere werkweek. Tevens verhoogt de ChristenUnie het wettelijk minimum(uur)loon generiek met 10%, boven op de standaardkoppeling van het wml aan de contractloonstijging. De gekoppelde minimum- en AOW-uitkeringen volgen deze extra stijging. De loongerelateerde uitkeringen volgen alleen de standaardkoppeling van uitkeringen aan het wml. Hierdoor nemen de socialezekerheidsuitgaven toe met 5,2 mld euro. (CU_103_a, CU_103_b, CU_103_c, CU_103_h, CU_103_i, CU_103_j)
- De ChristenUnie introduceert een vaste prijs voor kinderopvang. Het betreft een vergoeding van 95% van de kinderopvangprijs. Dit is een intensivering van 1,9 mld euro. (CU_104)
- De ChristenUnie introduceert een collectieve, lastendekkende publieke verzekering voor de kosten van loondoorbetaling in het tweede ziektejaar voor kleine werkgevers (tot tien werknemers). Omdat de re-integratieprikkels voor werkgevers afneemt, stijgen de WIA-uitgaven beperkt. In totaal stijgen de overheidsuitgaven met 0,2 mld euro. Tegenover deze intensivering staan premie-inkomsten voor de overheid (CU_106_b) en lagere niet-EMU-relevante werkgeverslasten (CU_106_c). (CU_106_a)
- De ChristenUnie maakt de no-riskpolis voor werkgevers bij het in dienst nemen van een langdurig zieke of arbeidsgehandicapte structureel. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (CU_107)
- De ChristenUnie stelt 0,1 mld euro beschikbaar voor een rijksaanpak van armoede en schulden. (CU_225)
- De ChristenUnie wijzigt de arbeidsongeschiktheidsverzekering voor zelfstandigen. De grondslag bedraagt maximaal 143% van het wettelijk minimumloon, de uitkering 70% daarvan. De wachttijd is standaard één jaar. De uitkeringen leiden tot een intensivering van 0,1 mld euro in 2025 en 1,0 mld euro structureel. (CU_105_b)

- De ChristenUnie schaft de zorgtoeslag af. Dit is een ombuiging van 6,6 mld euro in 2025 en 6,5 mld euro structureel. (CU_111_c)
- De ChristenUnie schaft de huurtoeslag af. Dit is een ombuiging van 4,3 mld euro. (CU_111_b)
- De ChristenUnie schaft de kinderbijslag af. Dit is een ombuiging van 3,6 mld euro. (CU_111_a)
- De ChristenUnie schaft het kindgebonden budget af. Dit is een ombuiging van 2,6 mld euro. (CU_111_d)
- De ChristenUnie schaft het lage-inkomensvoordeel (LIV), dat per 2025 wordt omgevormd, af. Dit is een ombuiging van 0,6 mld euro. (CU_112)
- De ChristenUnie verrekent de ziektewetperiode voor zieke werklozen en werknemers van wie de dienstbetrekking eindigt bij ziekte (uitzendkrachten en einddienstverbanders) met het recht op WW. Dit is een ombuiging van 0,1 mld euro. (CU_114)

Zorg

- De ChristenUnie heeft de intentie om bestuurlijke akkoorden af te sluiten met werkgevers, werknemers, zorgverzekeraars, zorgkantoren en gemeenten om de lonen in de zorg met 1% te verhogen. Dit is een intensivering van 0,3 mld euro in de Zvw, 0,2 mld euro in de Wlz en 0,1 mld euro in de Wmo/jeugdzorg. De totale intensivering is 0,6 mld euro. (CU_148_d, CU_148_e, CU_148_f, CU_148_g, CU_148_k)
- De ChristenUnie intensiveert 1,2 mld euro in het gemeente- en provinciefonds, zie maatregel CU_238_a. Omdat gemeenten vrijheid hebben bij het besteden van de middelen van het gemeentefonds, is verondersteld dat de intensivering deels bij zorg neerslaat. Dit is een intensivering van 0,5 mld euro in Wmo/jeugdzorg. (CU_238_b, CU_238_c)
- De ChristenUnie past de bekostigingsmethodiek van acute zorg, planbare zorg en chronische zorg aan ter vermindering van ongewenste productieprijken en om de zorguitgaven te beheersen. Dit is een intensivering van 0,3 mld euro in 2025. De structurele ombuiging is 0,1 mld euro. (CU_127_a, CU_127_b, CU_127_c)
- De ChristenUnie standaardiseert de gegevensuitwisseling tussen zorgaanbieders onderling en tussen zorgaanbieders en zorgverzekeraars. Vanwege implementatiekosten is dit een intensivering van 0,2 mld euro in 2025. De structurele ombuiging is 0,4 mld euro. (CU_132)
- De ChristenUnie wil het ziekenhuislandschap veranderen waarbij er specialistische ziekenhuizen komen die gericht zijn op complexe zorg en waarbij gedecentraliseerde zorginstellingen gericht zijn op basiszorg in de regio. Vanwege aanloopkosten is dit een intensivering van 0,2 mld euro in 2025. De structurele ombuiging is 0,3 mld euro. (CU_130)
- De ChristenUnie laat in iedere regio de preferente (i.e. grootste) zorgverzekeraar afspraken maken met aanbieders in de eerste lijn over kwaliteit en prijs. Dit komt neer op introductie van een publiek stelsel met regionale ziekenfondsen voor eerstelijnszorg. Hiervoor moet de eerstelijnszorg uit de Zvw gehaald worden. Deze maatregel leidt tot een eenmalige intensivering van 0,4 mld euro in 2024 voor de opbouw van reserves en overdracht aan zorgverzekeraars. Per saldo leidt de maatregel tot een intensivering van 0,1 mld euro in 2025. Deze maatregel heeft geen structureel effect. (CU_136_a)
- De ChristenUnie intensiveert taakstellend 0,1 mld euro in flexibele IC-capaciteit ten behoeve van infectieziektebestrijding. Het is onzeker of het doel behaald wordt omdat het risico bestaat dat de gecreëerde overcapaciteit na verloop van tijd wordt ingezet in de reguliere zorgverlening. (CU_117_a)
- De ChristenUnie stabiliseert het eigen risico op 385 euro tussen 2022 en 2025 en vervangt het verplichte eigen risico in de Zvw door een vaste eigen bijdrage van 150 euro per diagnose-behandelcombinatie in de medisch-specialistische zorg en gespecialiseerde geestelijke gezondheidszorg. Voor overige zorg in de Zvw blijft de huidige systematiek bestaan. Verzekerden betalen maximaal 385 euro per jaar zelf. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. Het gaat deels om een verschuiving van private naar collectieve zorguitgaven. (CU_116_a)

- De ChristenUnie breidt het verbod op winstuitkering voor intramurale zorgverleners uit naar de gehele zorgketen. Sluiproutes worden lastiger gemaakt door voor alle rechtspersonen die zorg verlenen dezelfde eisen te stellen aan winstuitkering, transparantie en verantwoording. Het gaat om een intensivering van 0,1 mld euro in 2025. De maatregel heeft geen structureel budgettair effect. (CU_262)
- De ChristenUnie brengt de geestelijke gezondheidszorg (uitgezonderd de forensische ggz en de eerstelijnszorg door huisartsen en hun ondersteuners) onder in een nieuwe wet, die net als de Wlz niet-risicodragend uitgevoerd wordt door zorgkantoren. Het zorgkantoor maakt afspraken met zorgaanbieders op basis van het beschikbare budget en de regionale zorgbehoefte. De instellingen indiceren zelf hoeveel zorg een cliënt nodig heeft en leveren die zorg daarna. Het gaat om een intensivering van 0,1 mld euro in 2025 en een ombuiging van 0,1 mld euro structureel. (CU_145)
- De ChristenUnie verruimt de subsidieregeling 'Palliatieve terminale zorg en geestelijke verzorging' structureel. Het gaat om een intensivering van 0,1 mld euro. (CU_118)
- De ChristenUnie stelt een toets op potentiële zelfredzaamheid verplicht om toegang te krijgen tot de Wmo. Dit is een beperkte intensivering in 2025, structureel is er geen budgettair effect. (CU_123)
- De ChristenUnie hevelt extramurale ouderenzorg over van Wlz naar Zvw. De extramurale ouderenzorg wordt voortaan integraal risicodragend door zorgverzekeraars uitgevoerd. Het gaat om een beperkte intensivering in 2025. De maatregel heeft geen structureel budgettair effect. (CU_254)
- De ChristenUnie voert een kostenbeheersingsinstrument in de Zvw in, waarbij een onafhankelijke autoriteit de wettelijke opdracht krijgt om de groei van de zorgkosten te beperken tot de groei uit hoofde van demografie en lonen en prijzen. Bij overschrijding van het maximale groeipercentage heeft de autoriteit het mandaat om het pakket te beperken. Als flankerend beleid intensiveert de ChristenUnie in onderzoek naar de effectiviteit en kosteneffectiviteit van zorg in het basispakket, om beter onderbouwde pakketkeuzes te kunnen maken. Dit is een ombuiging van 0,8 mld euro. (CU_229)
- De ChristenUnie wil alle artsen verplichten tot loondienst. Dit is een ombuiging van 0,4 mld euro. Vanwege de afkoop van goodwill is er een eenmalige intensivering van 2,1 mld euro geboekt in 2024. Dit bedrag kan bij de rechter hoger of lager uitvallen. (CU_129_a, CU_129_c)
- De ChristenUnie schaft de verplichting tot vergoeding van ongecontracteerde zorg af. Dit is een ombuiging van 0,3 mld euro. (CU_135)
- De ChristenUnie vervangt het abonnementstarief in de Wmo door een inkomensafhankelijke eigen bijdrage met een vermogensinkomensbijtelling (VIB) van 10%. Daarnaast verhoogt de ChristenUnie de VIB naar 10% in de Wlz en het heffingsvrije vermogen naar 50.000 euro in de Wmo en Wlz. De ombuiging als gevolg van het afschaffen van het abonnementstarief in de Wmo bedraagt 0,3 mld euro. De maatregel leidt verder tot een ombuiging in de Wlz van 0,1 mld en een beperkte intensivering in de Zvw. Per saldo leidt de maatregel tot een ombuiging van 0,3 mld euro. Het gaat deels om een verschuiving van collectieve naar private zorguitgaven. De rijksbijdrage aan het gemeentefonds neemt af met de helft van de ombuiging als gevolg van het afschaffen van het abonnementstarief in de Wmo, en het saldo lokale overheden verbetert met de andere helft. Het is onzeker of het afschaffen van het abonnementstarief in de Wmo in 2025 gehaald wordt vanwege uitvoeringsproblemen bij het CAK (CU_121_a, CU_121_b, CU_121_c)
- De ChristenUnie verplicht zorgverzekeraars om alle niet-concurrentiegevoelige onderdelen (inkoop en verantwoording) van hun contracten met zorgaanbieders te standaardiseren. Dit is een ombuiging van 0,2 mld euro in 2025 en 0,3 mld euro structureel. (CU_137)
- De ChristenUnie stelt meerjarige contracten en budgetafspraken in de Wlz verplicht. Dit is een ombuiging van 0,1 mld euro. (CU_125)
- De ChristenUnie voert een algeheel verbod op alcoholreclame in. Dit leidt tot een ombuiging van 0,1 mld euro. (CU_142)

- De ChristenUnie heeft de intentie om een zorgbreed bestuurlijk akkoord met de sector af te sluiten, waarin wordt afgesproken dat particuliere keurmerken niet meer worden gehanteerd. Dit is een ombuiging van 0,1 mld euro. (CU_122)
- De ChristenUnie breidt het bestaande beleid van prijsonderhandelingen bij pakketbesluiten uit naar alle nieuwe dure geneesmiddelen (uitgaven van meer dan 40 mln euro per jaar per middel of van meer dan 50.000 euro per behandeling en totale uitgaven van meer dan 10 mln euro). Dit is een beperkte ombuiging in 2025 en een ombuiging van 0,1 mld euro structureel. (CU_134_a)
- De ChristenUnie geeft gemeenten de taak valpreventieprogramma's aan te (laten) bieden voor hun inwoners van 65 jaar en ouder. Hiervoor intensiveert de ChristenUnie in de Wmo. Deze programma's leiden tot besparingen in de Zvw en Wlz. Per saldo is er een beperkte ombuiging. (CU_141_a, CU_141_b, CU_141_c)
- De ChristenUnie brengt medisch specialisten onder het bezoldigingsmaximum van de WNT. Dit is een beperkte ombuiging in 2025 en een structurele ombuiging van 0,4 mld euro. (CU_261)

Openbaar bestuur

- De ChristenUnie intensiveert 1,2 mld euro in het gemeente- en provinciefonds met het oog op hogere uitgaven aan Wmo (0,3 mld euro), hogere uitgaven aan jeugdzorg (0,6 mld euro) en het gedeeltelijk terugdraaien van de opschalingskorting (0,3 mld euro). Omdat gemeenten vrijheid hebben bij het besteden van de middelen van het gemeentefonds, is verondersteld dat de intensivering deels neerslaat bij openbaar bestuur (0,7 mld euro) en deels bij zorg (CU_238_b, CU_238_c). (CU_238_a)
- De ChristenUnie creëert 10.000 publieke banen van 27 uur per week, waarvan de helft bij het onderwijs terechtkomt (CU_109_a) en de andere helft bij de overheid (CU_109_b). Dit is in totaal (afgerond) een intensivering van 0,3 mld euro, waarvan 0,1 mld euro bij de overheid. (CU_109_b)
- De ChristenUnie vervangt het abonnementstarief in de Wmo door een inkomensafhankelijke eigen bijdrage (CU_121_a) samen met een verhoging van de vermogensinkomensbijtelling naar 10% in de Wmo en Wlz en het heffingsvrije vermogen naar 50.000 euro. Vanwege grotere administratieve lasten bij het CAK is er sprake van een beperkte intensivering bij het openbaar bestuur in 2025. (CU_121_f)
- De ChristenUnie buigt de uitgaven aan het Nationaal Groeifonds volledig om. Dit betekent een ombuiging van 0,9 mld euro in 2025 bij openbaar bestuur. Deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. (CU_226_a, CU_226_b)
- De ChristenUnie beperkt taakstellend de uitgaven bij het Rijk via een apparaatskorting en zondert uitvoeringsorganisaties en defensie uit van de apparaatskorting. De apparaatstaakstelling slaat uitsluitend neer bij de kern van de ministeries. Deze besparing slaat grotendeels neer bij het openbaar bestuur (0,1 mld euro) en deels bij veiligheid en bereikbaarheid. (CU_149_b, CU_149_d) (CU_149_a)

Onderwijs

- De ChristenUnie schaft de studievouchers voor studenten die tussen september 2015 en augustus 2019 voor het eerst studiefinanciering ontvingen af. Dit is een ombuiging van 0,1 mld euro in 2025 en nul euro structureel. In plaats daarvan ontvangt de generatie studenten onder het studievoorschotstelsel een studievoucher van 4000 euro, met de mogelijkheid de voucher in te zetten om (een deel van) de studieschuld kwijt te laten schelden. Per saldo is sprake van een intensivering van 3,3 mld euro cumulatief in de kabinetsperiode. Dit is een intensivering van 1,5 mld euro in 2025, de structurele intensivering is nul euro. (CU_236, CU_237)
- De ChristenUnie intensiveert 1,0 mld euro in onderzoek bij publieke onderzoeksinstituten in 2025. Dit is een alternatieve invulling van het Nationaal Groeifonds, deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. In totaal is de intensivering 5,0 mld euro tot en met 2030. (CU_151)

- De ChristenUnie heeft de intentie om bestuurlijke akkoorden af te sluiten met bonden, scholen en werknemers in de onderwijssector om de lonen van de huidige docenten in het primair onderwijs gelijk te trekken met de lonen van docenten in het voortgezet onderwijs. Deze veranderingen in de lonen zijn conditioneel op een nieuw bevoegdheidstelsel en bijbehorend functiegebouw voor docenten. De hiervoor benodigde middelen worden beschikbaar gesteld door middel van de verhoging van de lumpsum van het primair onderwijs. Dit is een intensivering van 0,6 mld euro. (CU_148_i)
- De ChristenUnie verhoogt de lumpsum van het primair en voortgezet onderwijs met als doel de onderwijskwaliteit te verbeteren. Dit is een intensivering van 0,3 mld euro. (CU_155)
- De ChristenUnie heeft de intentie om bestuurlijke akkoorden af te sluiten met bonden, scholen en werknemers in de onderwijssector om de salarissen van startende docenten in het primair onderwijs gelijk te trekken met de lonen van startende docenten in het voortgezet onderwijs, de salarissen van docenten in het (voortgezet) speciaal onderwijs gelijk te trekken met de salarissen van docenten in het voortgezet onderwijs en de salarissen van schoolleiders in het primair onderwijs te verhogen. De hiervoor benodigde middelen worden beschikbaar gesteld door middel van de verhoging van de lumpsum van het primair onderwijs. Dit is een intensivering van 0,2 mld euro. (CU_148_h)
- De ChristenUnie intensificeert 0,2 mld euro in de digitalisering van het onderwijs in 2025. Dit is een alternatieve invulling van het Nationaal Groeifonds, deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. In totaal is de intensivering 1,0 mld euro tot en met 2030. (CU_253)
- De ChristenUnie verhoogt de lumpsum van het onderwijs met als doel meer individuele en teamscholing van docenten. Dit is een intensivering van 0,2 mld euro. (CU_153)
- De ChristenUnie creëert 10.000 publieke banen van 27 uur per week, waarvan de helft bij het onderwijs terechtkomt (CU_109_a) en de andere helft bij de overheid (CU_109_b). Dit is in totaal (afgerond) een intensivering van 0,3 mld euro, waarvan 0,1 mld euro bij onderwijs. (CU_109_a)
- De ChristenUnie verhoogt de lumpsum van het hoger onderwijs met 0,1 mld euro. (CU_158)
- De ChristenUnie intensificeert 0,1 mld euro in stimulering van het onderwijs in specifieke regio's in 2025. Dit is een alternatieve invulling van het Nationaal Groeifonds. Deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. In totaal is de intensivering 0,5 mld euro tot en met 2030. (CU_178_a)
- De ChristenUnie verhoogt de lumpsum voor passend onderwijs met 0,1 mld euro. (CU_157)
- De ChristenUnie verhoogt de lumpsum van het voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs. De partij beoogt hiermee uitbreiding van het technisch vakmanschap en van het kleinschalig vakonderwijs. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (CU_156)
- De ChristenUnie verhoogt de lumpsum van het primair onderwijs met als doel het leesonderwijs te verbeteren. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (CU_154)
- De ChristenUnie kort op subsidies. Deze generieke subsidietaakstelling leidt tot een ombuiging op onderwijs van 0,1 mld euro. (CU_150_b)
- De ChristenUnie halveert de aanvullende beurs in het hoger onderwijs. De aanvullende beurs in het middelbaar beroepsonderwijs en het hoger onderwijs wordt gelijkgetrokken. Dit is een beperkte ombuiging in 2025 en een structurele ombuiging van 0,3 mld euro. Het budgettaire effect van deze maatregel groeit langzaam in vanwege de prestatiebeurssystematiek. (CU_161_a)
- De ChristenUnie beperkt het reisrecht voor studenten in het hoger onderwijs tot de nominale studieduur. Daarnaast schaft de partij de ov-vergoeding af voor studenten die in het buitenland studeren. Dit is een beperkte ombuiging in 2025 en een structurele ombuiging van 0,1 mld euro. Het budgettaire effect van deze maatregel groeit langzaam in vanwege de prestatiebeurssystematiek. (CU_162)
- De ChristenUnie schaft de basisbeurs in het middelbaar beroepsonderwijs af. Dit is een beperkte ombuiging in 2025. De structurele ombuiging is 0,3 mld euro. Het budgettaire effect van deze maatregel groeit langzaam in vanwege de prestatiebeurssystematiek. (CU_161_b)

Overdrachten aan bedrijven

- De ChristenUnie sluit de opbrengst van de voorgestelde vleesbelasting (zie CU_252_a) terug naar de landbouwsector. Dit is een taakstellende intensivering van 1,1 mld euro in 2025 en 1,0 mld euro structureel. Bij deze terugsluis bestaat een reële kans op het verlenen van ongeoorloofde staatssteun. (CU_252_b)
- De ChristenUnie introduceert een subsidieregeling voor de nieuwbouw van ouderenwoningen. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (CU_119)
- De ChristenUnie intensificeert 0,1 mld euro in de regionale economie via subsidies aan bedrijven in 2025. Dit is een alternatieve invulling van het Nationaal Groeifonds, deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. In totaal is de intensivering 0,5 mld euro tot en met 2030. (CU_178_b)
- De ChristenUnie buigt de uitgaven aan het Nationaal Groeifonds volledig om. Dit betekent een omkering van 1,8 mld euro in 2025 bij overdrachten bedrijven. Deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. (CU_226_d)
- De ChristenUnie kort op subsidies. Deze generieke subsidietaakstelling leidt tot een omkering van 0,2 mld euro op overdrachten aan bedrijven. (CU_150_e)
- De ChristenUnie sluit de opbrengsten van de CO₂-heffing terug als subsidie naar de industrie (zie CU_176_a). Dit is een intensivering van cumulatief 0,1 mld euro in de kabinetsperiode en 0,2 mld euro structureel. (CU_176_b)

Internationale samenwerking

- De ChristenUnie intensificeert 1,0 mld euro in ontwikkelingssamenwerking. (CU_164)

Veiligheid

- De ChristenUnie verplaatst de opvang van asielmigranten, die nog geen verblijfstatus hebben, gedeeltelijk van azc's naar gemeenten. Voor deze nieuwe gemeentelijke taak wordt 0,5 mld euro toegevoegd aan het gemeente- en provinciefonds. (CU_169_a)
- De ChristenUnie intensificeert 0,3 mld euro in extra researchcapaciteit. (CU_165)
- De ChristenUnie heeft de intentie om bestuurlijke akkoorden af te sluiten met de bonden voor hogere lonen bij vooral de lagere schalen van de politie. Dit is een intensivering van 0,3 mld euro. (CU_148_b)
- De ChristenUnie intensificeert 0,2 mld euro in extra wijkagenten. (CU_166)
- De ChristenUnie intensificeert 0,2 mld euro in juridische bemiddeling en de justitiële keten. (CU_168)
- De ChristenUnie intensificeert 0,1 mld euro in het vergroten van de toegankelijkheid van de rechtsbijstand en sociale advocatuur. (CU_167)
- De ChristenUnie stelt extra budget beschikbaar voor de IND voor het verkorten van de asielprocedure en het versnellen van de integratie van asielmigranten op de arbeidsmarkt. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (CU_169_c)
- De ChristenUnie verplaatst de opvang van asielmigranten, die nog geen verblijfstatus hebben, gedeeltelijk van azc's naar gemeenten. Dit is een omkering van 0,3 mld euro op de azc's. (CU_169_b)
- De ChristenUnie beperkt taakstellend de uitgaven bij het Rijk via een apparaatskorting en zondert uitvoeringsorganisaties en defensie uit van de apparaatskorting. De apparaatskorting slaat uitsluitend neer bij de kern van de ministeries. De apparaatskorting leidt tot een beperkte omkering op veiligheid. (CU_149_b)
- De ChristenUnie kort op subsidies. Deze generieke subsidietaakstelling leidt tot een beperkte omkering op veiligheid. (CU_150_a)

Bereikbaarheid

- De ChristenUnie intensificeert 2,0 mld euro in openbaar vervoer in 2025. De helft van dit bedrag is voor landelijk en de andere helft voor lokaal openbaar vervoer. Dit is een alternatieve invulling van het Nationaal Groeifonds, deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. In totaal is de intensivering 10,0 mld euro tot en met 2030. (CU_170_a, CU_170_b)
- De invoering van de kilometerheffing gaat gepaard met uitvoerings- en investeringskosten. Dit is een intensivering van 0,8 mld euro in 2025. (CU_227_g)
- De ChristenUnie intensificeert 0,2 mld euro in voorzieningen voor fietsers zoals stoplichtvrije fietspaden en fietsenstallingen. (CU_230)
- De invoering van de vrachtwagenheffing (CU_172) gaat gepaard met invoerings- en uitvoeringskosten. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro in 2025. (CU_172_d)
- De ChristenUnie intensificeert 0,1 mld euro in verkeersveiligheid. (CU_257)
- De invoering van de congestieheffing gaat gepaard met uitvoeringskosten. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (CU_228_e)
- De ChristenUnie sluit/laat openen Lelystad Airport na. Deze maatregel leidt tot een schadevergoeding van de overheid aan bedrijven van in totaal 0,2 mld euro. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro in 2025. Deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. (CU_231_a)
- De ChristenUnie buigt de uitgaven aan het Nationaal Groeifonds volledig om. Dit betekent een omkering van 1,3 mld euro in 2025 bij bereikbaarheid. Deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. (CU_226_c)
- De ChristenUnie buigt 0,4 mld om op het budget van de aanleg van wegen van het Infrastructuurfonds. (CU_171_a)
- De ChristenUnie beperkt taakstellend de uitgaven bij het Rijk via een apparaatskorting en zondert uitvoeringsorganisaties en defensie uit van de apparaatskorting. De apparaatstaakstelling slaat uitsluitend neer bij de kern van de ministeries. De apparaatskorting leidt tot een beperkte omkering op bereikbaarheid. (CU_149_d)

Defensie

- De ChristenUnie verhoogt het defensiebudget met 0,6 mld euro. (CU_173)
- De ChristenUnie verhoogt de lonen van de lagere schalen bij defensie. Dit is een intensivering van 0,4 mld euro. (CU_148_c)
- De ChristenUnie kort op subsidies. Deze generieke subsidietaakstelling leidt tot een beperkte omkering op defensie. (CU_150_c)

Klimaat en milieu

- De ChristenUnie intensificeert 0,4 mld euro in subsidies voor de isolatie van woningen van particulieren in 2025. Dit is een alternatieve invulling van het Nationaal Groeifonds, deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. In totaal is de intensivering 2,0 mld euro tot en met 2030. (CU_244)
- De ChristenUnie intensificeert 0,1 mld euro in de verzwaring van elektriciteitsnetten in 2025. Dit is een alternatieve invulling van het Nationaal Groeifonds, deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. In totaal is de intensivering 0,5 mld euro tot en met 2030. (CU_174)
- De ChristenUnie intensificeert 0,1 mld euro voor verschillende maatregelen gericht op lagere uitstoot door landbouwbedrijven. (CU_232)
- De ChristenUnie intensificeert 0,1 mld euro in de warmtetransitie van wijken in 2025. Dit is een alternatieve invulling van het Nationaal Groeifonds, deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. In totaal is de intensivering 0,5 mld euro tot en met 2030. (CU_242)
- De ChristenUnie kort op subsidies. Deze generieke subsidietaakstelling leidt tot een beperkte omkering op milieu. (CU_150_d)

- De ChristenUnie verhoogt de SDE++-uitgaven met 0,9 mld euro structureel. Deze verplichting wordt aangegaan tijdens de komende kabinetsperiode. Door een lange aanlooptijd bij implementatie van deze maatregel is er tot en met 2025 geen budgettair effect. (CU_175)

Overig

- De ChristenUnie intensificeert beperkt op een aantal taken waaronder het versterken van de journalistiek, aanleg van nieuwe natuur en hulp voor tienermoeders. Dit is een taakstellende intensivering van 0,1 mld euro. (CU_179)
- De ChristenUnie intensificeert taakstellend 0,1 mld euro in hulpmiddelen ten behoeve van infectieziektebestrijding. (CU_117_b)

Tabel A.13 Netto intensiveringen ten opzichte van het basispad in 2025, ex ante, mld euro

(+) betekent intensivering, (-) betekent ombuiging.	2025
Sociale zekerheid	6,7
Invoeren inkomensafhankelijke kop op verzilverbare basiskorting (intensivering) (CU_102_a)	11,4
Invoeren verzilverbare basiskorting (intensivering) (CU_101_a)	5,4
Wml uurloon invoeren op basis van 36-urige werkweek (+3,6%) plus 10% extra verhogen, gedeeltelijke koppeling uitkeringen (CU_103_a, CU_103_b, CU_103_c, CU_103_h, CU_103_i, CU_103_j)	5,2
Omvormen financiering kinderopvang naar vaste prijs (CU_104)	1,9
Collectiviseren tweede ziektejaar kleine werkgevers (uitkeringen) (CU_106_a)	0,2
Structurele no-riskpolis langdurig zieke of arbeidsgehandicapte (CU_107)	0,1
Taakstellende intensivering op rijksaanpak armoede en schulden (CU_225)	0,1
Verplichte AO-verzekering voor zelfstandigen (uitkeringen) (CU_105_b)	0,1
Afschaffen zorgtoeslag (CU_111_c)	-6,6
Afschaffen huurtoeslag (CU_111_b)	-4,3
Afschaffen kinderbijslag (CU_111_a)	-3,6
Afschaffen kindgebonden budget (CU_111_d)	-2,6
Afschaffen LIV (CU_112)	-0,6
Anticumulatie Ziekewet/WW (CU_114)	-0,1
Zorg	-0,1
Verhoging zorglonen met bestuurlijk akkoord (CU_148_d, CU_148_e, CU_148_f, CU_148_g, CU_148_k)	0,6
Verhoging gemeente- en provinciefonds (Wmo/jeugdzorg) (CU_238_b, CU_238_c)	0,5
Maatwerk in bekostiging verschillende zorgvormen (CU_127_a, CU_127_b, CU_127_c)	0,3
Gegevensuitwisseling in de zorg standaardiseren (CU_132)	0,2
Herinrichting ziekenhuislandschap (CU_130)	0,2
Contractering door preferente zorgverzekeraar (CU_136_a)	0,1
Intensivering flexibele IC-capaciteit (CU_117_a)	0,1
Vaste eigen bijdrage per dbc met bevroren maximumbedrag (CU_116_a)	0,1
Winstverbod alle zorgaanbieders (CU_262)	0,1
Eén wettelijk kader met instellingsbudgettering voor de ggz (CU_145)	0,1
Verruimde bekostiging palliatieve zorg (CU_118)	0,1

Verplichten van toets bij Wmo-toegang (CU_123)	0,0
Extramurale ouderenzorg naar Zvw (CU_254)	0,0
Instrument voor beperken groei zorgkosten in Zvw, inclusief investering in kennisopbouw (CU_229)	-0,8
Alle artsen verplicht in loondienst (CU_129_a, CU_129_c)	-0,4
Afschaffen verplichting tot vergoeding niet-gecontracteerde zorg (CU_135)	-0,3
Wijzigen systematiek van eigen bijdragen in de Wmo en Wlz (CU_121_a, CU_121_b, CU_121_c)	-0,3
Standaardisatie inkoop- en verantwoordingseisen Zvw (CU_137)	-0,2
Verplichten meerjarige contracten en budgetafspraken in de Wlz (CU_125)	-0,1
Totaalverbod alcoholreclame (CU_142)	-0,1
Afschaffen particuliere keurmerken in de zorg (CU_122)	-0,1
Centrale inkoop genees- en hulpmiddelen voor dure geneesmiddelen (CU_134_a)	0,0
Valpreventie bij 65-plussers (CU_141_a, CU_141_b, CU_141_c)	0,0
Inkomen van alle medisch specialisten gemaximeerd op WNT (CU_261)	0,0
Openbaar bestuur	-0,1
Verhoging gemeente- en provinciefonds (openbaar bestuur) (CU_238_a)	0,7
10.000 publieke banen van 27 uur per week (openbaar bestuur) (CU_109_b)	0,1
Wijzigen systematiek van eigen bijdragen in de Wmo en Wlz, uitvoeringskosten CAK (CU_121_f)	0,0
Ombuiging Nationaal Groeifonds (openbaar bestuur) (CU_226_a, CU_226_b)	-0,9
Apparaatskorting Rijk (openbaar bestuur) (CU_149_a)	-0,1
Onderwijs	4,5
Compenseren studenten onder het studievoorschotstelsel en afschaffen studievouchers (CU_236, CU_237)	1,5
Intensivering budget onderzoeksinstituten (Nationaal Groeifonds) (CU_151)	1,0
Gelijktrekken salarissen docenten po en vo conditioneel op nieuw bevoegdheidstelsel en bijbehorend functiegebouw (CU_148_i)	0,6
Verhogen lumpsum po en vo voor verbeteren onderwijskwaliteit (CU_155)	0,3
Gelijktrekken salarissen startende docenten po en vo, docenten (v)so met vo en verhogen salarissen van schoolleiders in po (CU_148_h)	0,2
Digitaliseringsagenda onderwijs (Nationaal Groeifonds) (CU_253)	0,2
Verhogen leerbudget voor docenten (CU_153)	0,2
10.000 publieke banen van 27 uur per week (onderwijs) (CU_109_a)	0,1
Verhogen lumpsum ho (CU_158)	0,1
Intensivering onderwijs specifieke regio's (Nationaal Groeifonds) (CU_178_a)	0,1
Verhogen lumpsum voor passend onderwijs (CU_157)	0,1
Verhogen lumpsum vo en mbo voor meer technisch vakmanschap en kleinschalig vakonderwijs (CU_156)	0,1
Verhogen lumpsum po voor verbeteren leesonderwijs (CU_154)	0,1
Subsidietaakstelling (onderwijs) (CU_150_b)	-0,1
Versoberen aanvullende beurs ho en bol (CU_161_a)	0,0
Versoberen ov-studentenkaart (CU_162)	0,0
Afschaffen basisbeurs bol (CU_161_b)	0,0

Overdrachten aan bedrijven	-0,7
Terugsluis landbouwsector (CU_252_b)	1,1
Intensivering nieuwbouw ouderenwoningen (CU_119)	0,1
Intensivering voor specifieke regio's (Nationaal Groeifonds) (CU_178_b)	0,1
Ombuiging Nationaal Groeifonds (overdrachten aan bedrijven) (CU_226_d)	-1,8
Subsidietaakstelling (overdrachten aan bedrijven) (CU_150_e)	-0,2
Terugsluis CO ₂ -heffing (CU_176_b)	0,0
Internationale samenwerking	1,0
Intensiveren ontwikkelingssamenwerking (CU_164)	1,0
Veiligheid	1,2
Intensivering lokale opvang asielmigranten (CU_169_a)	0,5
Intensivering researchcapaciteit (CU_165)	0,3
Verhoging salarissen politie (CU_148_b)	0,3
Intensivering extra wijkagenten (CU_166)	0,2
Intensivering juridische bemiddeling en justitiële keten (CU_168)	0,2
Intensivering rechtsbijstand en sociale advocatuur (CU_167)	0,1
Intensiveren IND met het oog op verkorten asielprocedure en versnellen integratie (CU_169_c)	0,1
Ombuiging opvang door COA (CU_169_b)	-0,3
Apparaatskorting Rijk (veiligheid) (CU_149_b)	0,0
Subsidietaakstelling (veiligheid) (CU_150_a)	0,0
Bereikbaarheid	1,7
Intensivering openbaar vervoer (Nationaal Groeifonds) (CU_170_a, CU_170_b)	2,0
Invoeren kilometerheffing (uitvoerings- en investeringskosten) (CU_227_g)	0,8
Voorzieningen fietsers (CU_230)	0,2
Invoeren vrachtwagenheffing (uitvoerings- en investeringskosten) (CU_172_d)	0,1
Intensivering verkeersveiligheid (CU_257)	0,1
Invoering congestieheffing (uitvoeringskosten) (CU_228_e)	0,1
Sluiten/niet openen Lelystad Airport (schadevergoeding) (CU_231_a)	0,1
Ombuiging Nationaal Groeifonds (bereikbaarheid) (CU_226_c)	-1,3
Ombuiging Infrastructuurfonds (aanleg wegen) (CU_171_a)	-0,4
Apparaatskorting Rijk (bereikbaarheid) (CU_149_d)	0,0
Defensie	1,0
Taakstellende intensivering defensie (CU_173)	0,6
Verhoging salarissen defensie (CU_148_c)	0,4
Subsidietaakstelling (defensie) (CU_150_c)	0,0
Klimaat en milieu	0,7

Intensivering subsidies isolatie voor particulieren (Nationaal Groeifonds) (CU_244)	0,4
Intensivering elektriciteitsnetten (Nationaal Groeifonds) (CU_174)	0,1
Intensivering voor lagere uitstoot landbouwbedrijven (CU_232)	0,1
Intensivering warmtetransitie wijken (Nationaal Groeifonds) (CU_242)	0,1
Subsidietaakstelling (milieu) (CU_150_d)	0,0
Verhogen SDE++ (CU_175)	0,0
Overig	0,2
Intensivering overige uitgaven (CU_179)	0,1
Intensivering hulpmiddelen (CU_117_b)	0,1

A.7.2 Lasten

De ChristenUnie verhoogt de beleidsmatige lasten met per saldo 9,2 mld euro in 2025. Het betreft daarbij de beleidsmatige lastenontwikkeling (blo) zoals gedefinieerd in het achtergronddocument bij de MEV 2021⁸¹. De verhoging is opgebouwd uit een verlaging van 1,9 mld euro voor gezinnen, een verhoging van 9,6 mld euro voor bedrijven en een verhoging van 1,6 mld euro voor het buitenland. Hieronder worden de lastenmaatregelen opgesomd en gevolgd door een tabel.

Inkomen en arbeid

- De ChristenUnie voert een verzilverbare basiskorting in. De basiskorting bedraagt 3600 euro voor een alleenstaande. Per extra lid van het huishouden komt er 1800 euro bij. Dit is een lastenverlichting van 41,8 mld euro in 2025. Het betreft hierbij enkel het deel van de basiskorting dat via de belasting wordt verrekend. Voor de statistische bepaling van het EMU-saldo wordt dit bedrag, samen met het deel dat na belastingkorting tot uitkering leidt, gerekend tot de uitgaven. (CU_101_b)
- De ChristenUnie voert een werkendenkorting in. De werkendenkorting bouwt op vanaf een inkomen van nul euro aan arbeidsinkomen met een percentage van 12% van het inkomen en bedraagt maximaal 3600 euro bij een inkomen van 30.000 euro. De korting bouwt af vanaf een inkomen van 30.000 euro met 9% naar nul euro bij een inkomen van 70.000 euro. Dit is een lastenverlichting van 16,7 mld euro in 2025. (CU_181_a)
- De ChristenUnie voert een verzilverbare inkomensafhankelijke kop op de basiskorting in. Het normbedrag van de kop bedraagt 3000 euro voor een alleenstaande en loopt op basis van een equivalentiebenadering op met het aantal leden van het huishouden, waarbij er per extra lid van het huishouden 1500 euro bijkomt. De kop bouwt af naar nul euro met het verzamelinkomen over een vast inkomenstraject van 20.000 tot 70.000 euro. Dit is een lastenverlichting van 8,8 mld euro in 2025. Het betreft hierbij enkel het deel van de basiskorting dat via de belasting wordt verrekend. Voor de statistische bepaling van het EMU-saldo wordt dit bedrag, samen met het deel dat na belastingkorting tot uitkering leidt, gerekend tot de uitgaven. (CU_102_b)
- De ChristenUnie verlaagt het lage tarief van het tweeschijvenstelsel naar 35%. Dit is een lastenverlichting van 8,4 mld in 2025 en 8,7 mld structureel. (CU_180)
- De ChristenUnie introduceert een nieuwe belastingkorting voor ouderen op huishoudniveau van 2700 euro voor een alleenstaande en 4050 euro voor paren. De korting bouwt af met het verzamelinkomen over het inkomenstraject van 20.000 tot 50.000 euro. Dit is een lastenverlichting van 3,8 mld euro in 2025 en 3,3 mld euro structureel. (CU_182)

⁸¹ Badir, M. en M. van Kempen, 2020, Herdefiniëring beleidsmatige lastenontwikkeling, CPB Achtergronddocument, Den Haag. ([link](#))

- De ChristenUnie voert een werkendenkorting in. Deze werkendenkorting bevat een verhoging voor minstverdienende partners met een opbouw van 6% vanaf een arbeidsinkomen van nul euro en bedraagt maximaal 1800 euro bij een inkomen van 30.000 euro. De extra korting voor minstverdienende partners bouwt af vanaf een inkomen van 30.000 euro met 4,5% naar nul euro bij een inkomen van 70.000 euro. Dit is een lastenverlichting van 1,1 mld euro. (CU_181_b)
- De ChristenUnie laat de WOZ-waarde van de woning en de eigenwoningschuld onderdeel uitmaken van box 3. De transitie vindt plaats door jaarlijks 10% van de WOZ-waarde en 10% van de eigenwoningschuld te verplaatsen van box 1 naar box 3. In 2025 telt nog 60% van het eigenwoningforfait mee als belastbaar inkomen in box 1 en valt 40% van de WOZ-waarde in box 3. De rente van de eigenwoningschuld is voor 60% aftrekbaar in box 1 en 40% van de schuld is aftrekbaar in box 3. Het afschaffen van het eigenwoningforfait is een lastenverlichting van 0,9 mld in 2025 en 3,1 mld structureel. (CU_205_c)
- De ChristenUnie verlaagt de Aof-premie voor kleine werkgevers (minder dan 25 werknemers, gemeten naar de loonsom van een gemiddelde werknemer). Dit is een lastenverlichting van 0,5 mld euro. (CU_184)
- De ChristenUnie verlaagt de WW-premie voor vaste contracten. Dit is een lastenverlichting van 0,5 mld euro. (CU_185)
- De door de ChristenUnie verlaagde onbelaste woon-werkvergoeding leidt tot minder gereden kilometers. Dit is een beperkte lastenverlichting voor gezinnen. (CU_234_b)
- De ChristenUnie schaft de algemene heffingskorting af. Dit is een lastenverzwaring van 28,6 mld euro in 2025 en 28,3 mld euro structureel. (CU_187)
- De ChristenUnie schaft de arbeidskorting af. Dit is een lastenverzwaring van 24,8 mld euro in 2025 en structureel. (CU_188)
- De ChristenUnie schaft de ouderenkorting af. Dit is een lastenverzwaring van 5,3 mld euro. (CU_190)
- De ChristenUnie verlaagt de aftoppingsgrens voor pensioenpremies naar 60.000 euro. De beperking van de premieaftrek leidt tot een lastenverzwaring van 3,1 mld euro in 2025. Op lange termijn zijn de belastbare pensioenuitkeringen lager door een lagere premie-inleg. Structureel leidt dit tot een lastenverlichting van 0,4 mld euro. (CU_193_b, CU_193_c, CU_193_f)
- De ChristenUnie laat de WOZ-waarde van de woning en de eigenwoningschuld onderdeel uitmaken van box 3. De transitie vindt plaats door jaarlijks 10% van de WOZ-waarde en 10% van de eigenwoningschuld te verplaatsen van box 1 naar box 3. In 2025 telt nog 60% van het eigenwoningforfait mee als belastbaar inkomen in box 1 en valt 40% van de WOZ-waarde in box 3. De rente van de eigenwoningschuld is voor 60% aftrekbaar in box 1 en 40% van de schuld is aftrekbaar in box 3. Het afschaffen van de hypotheekrenteaftrek is een lastenverzwaring van 2,9 mld euro in 2025 en 6,8 mld euro structureel. (CU_205_b)
- De ChristenUnie fiscaliseert de AOW-premie geleidelijk tot en met 2030. Dit is een lastenverzwaring van 2,5 mld euro in 2025 en 5,0 mld euro structureel. (CU_192)
- De ChristenUnie schaft de overige aftrekposten voor zelfstandigen af. Dit is een lastenverzwaring van 2,3 mld euro in 2025 en 1,1 mld euro structureel. (CU_209_b)
- De ChristenUnie schaft de inkomensafhankelijke combinatiekorting af. Dit is een lastenverzwaring van 1,7 mld euro. (CU_189)
- De ChristenUnie halveert de mkb-winstvrijstelling. Dit is een lastenverzwaring van 0,8 mld euro in 2025 en 0,9 mld euro structureel. (CU_209_a)
- De ChristenUnie verlaagt het aangrijpingspunt van het toptarief naar 70.000 euro in 2025. Dit is een lastenverzwaring van 0,7 mld euro in 2025 en 1,6 mld euro structureel. (CU_194)
- De ChristenUnie schaft de doelmatigheidsmarge in de gebruikelijkloonregeling af. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,7 mld euro in 2025 en 0,2 mld euro structureel. (CU_197)

- De ChristenUnie schaft de alleenstaandeouderenkorting af. Dit is een lastenverzwaring van 0,6 mld euro. (CU_191)
- De ChristenUnie verlaagt de belastingvrije woon-werkvergoeding voor auto's naar 12 cent per kilometer. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,5 mld euro. (CU_234_a)
- De ChristenUnie schaft de middelingsregeling in de inkomstenbelasting af. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,2 mld euro. (CU_199)
- De ChristenUnie schaft de aftrekbaarheid van de eigen bijdrage van werknemers aan hun werkgever voor leaseauto's af. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,2 mld euro. (CU_200)
- De ChristenUnie introduceert een collectieve, lastendekkende publieke verzekering voor de kosten van loondoorbetaling in het tweede ziektejaar voor kleine werkgevers (tot tien werknemers). Tegenover de overheidsuitgaven (CU_106_a), uitgezonderd de beperkt gestegen WIA-uitgaven, staan premie-inkomsten. Dit is een lastenverzwaring van 0,1 mld euro. De maatregel gaat gepaard met lagere niet-EMU-relevante werkgeverslasten (CU_106_c). (CU_106_b)
- De ChristenUnie verhoogt het toptarief van de inkomstenbelasting naar 50%. Dit is een lastenverzwaring van 0,1 mld euro. (CU_186)
- De ChristenUnie wijzigt de arbeidsongeschiktheidsverzekering voor zelfstandigen. De grondslag bedraagt maximaal 143% van het wettelijk minimumloon, de uitkering 70% daarvan. De wachttijd is standaard één jaar. De kostendekkende premie leidt tot een lastenverzwaring van 0,1 mld euro in 2025 en 1,0 mld euro structureel. (CU_105_a)
- De ChristenUnie beperkt de 30%-regeling voor ingekomen werknemers tot het bezoldigingsmaximum uit de Wet normering topinkomens. Dit betekent een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,1 mld euro. (CU_195)
- De ChristenUnie schaft de doorschuifregeling voor aanmerkelijk belanghouders in box 2 af. Dit is een beperkte lastenverzwaring voor bedrijven in 2025 en een structurele lastenverzwaring van 0,1 mld euro. (CU_198)
- De ChristenUnie schaft de maximumpremiegrens voor de inkomensafhankelijke bijdrage in de Zvw af en verlaagt evenredig het premietarief. Deze maatregel heeft geen budgettair effect voor bedrijven en gezinnen. (CU_183_a, CU_183_b)

Vermogen en winst

- De ChristenUnie heeft de intentie om met de corporatiesector een bestuurlijk akkoord te sluiten met als beoogd doel meer nieuwbouw en verduurzaming. In het kader van dit akkoord wordt de verhuurderheffing afgeschaft. Dit is een lastenverlichting van 1,5 mld euro in 2025 en 2,1 mld euro structureel. (CU_203)
- De ChristenUnie schaft de overdrachtsbelasting voor eigenaar-bewoners van woningen af. Voor beleggers blijft het beleid in het basispad gelden. Dit is een lastenverlichting van 0,7 mld euro in 2025 en 0,8 mld euro structureel. (CU_202)
- De ChristenUnie verhoogt het heffingsvrije vermogen in box 3 geleidelijk naar 250.000 euro voor alleenstaanden en 375.000 euro voor paren. Dit is een lastenverlichting van 0,7 mld euro in 2025 en 6,7 mld euro structureel. (CU_201)
- De ChristenUnie voegt in de innovatieregeling Wet Bevordering Speur- en Ontwikkelingswerk boven de eerste schijf taakstellend een nieuwe schijf in met een tarief van 24%. De WBSO wordt daarmee een drieschijvenstelsel. Dit is een taakstellende lastenverlichting van 0,3 mld euro. (CU_204_a)
- De ChristenUnie introduceert de onroerendezaakbelasting voor gebruikers als extra belastinggebied voor gemeenten. Dit is een taakstellende lastenverzwaring van 4,0 mld euro. De ChristenUnie roemt deze lastenverzwaring af via het gemeentefonds. (CU_206)

- De ChristenUnie schaft de Baangerelateerde Investeringskorting (BIK) per 2022 af en schrapt de daaraan gerelateerde reservering voor lastenverlichting voor bedrijven na 2022. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 2,0 mld euro. (CU_212)
- De ChristenUnie verhoogt de tarieven in de erf- en schenkbelasting en voegt verschillende groepen samen, waarbij er wat tarief betreft geen onderscheid meer is naar hoogte van de erfenis of schenking. Het tarief voor kinderen en partners wordt 26,3%, voor de overige erfgenamen wordt het tarief 40%. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 1,2 mld euro in 2025. (CU_207_a)
- De ChristenUnie verkort de eerste schijf in de vennootschapsbelasting naar 200.000 euro. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,9 mld euro. (CU_210)
- De ChristenUnie laat de WOZ-waarde van de woning en de eigenwoningschuld onderdeel uitmaken van box 3. De transitie vindt plaats door jaarlijks 10% van de WOZ-waarde en 10% van de eigenwoningschuld te verplaatsen van box 1 naar box 3. In 2025 telt nog 60% van het eigenwoningforfait mee als belastbaar inkomen in box 1 en valt 40% van de WOZ-waarde in box 3. De rente van de eigenwoningschuld is voor 60% aftrekbaar in box 1 en 40% van de schuld is aftrekbaar in box 3. Het overhevelen van de eigen woning (bezit minus schuld) naar box 3 is een lastenverzwaring van 0,7 mld euro in 2025 en 9,3 mld euro structureel. (CU_205_a)
- De ChristenUnie schaft de vrijstelling van dividendbelasting bij de inkoop van eigen aandelen af. Dit is een lastenverzwaring voor het buitenland van 0,5 mld euro. (CU_216)
- De ChristenUnie voert een financiële transactiebelasting in met een tarief van 0,3% op aandelentransacties van beursgenoteerde bedrijven met een marktkapitalisatie van minimaal 1 mld euro. Dit is een lastenverzwaring voor het buitenland van 0,4 mld euro en voor bedrijven van 0,1 mld euro. (CU_214_a, CU_214_b)
- De ChristenUnie scherpt de earningsstrippingmaatregel aan, waarbij de renteaftrek boven 1 mln euro wordt beperkt tot 25% van de gecorrigeerde winst. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,3 mld euro. (CU_215_b)
- De ChristenUnie voert een tarief van 40% in voor het vermogen boven 1 mln euro. Dit is een lastenverzwaring van 0,3 mld euro. (CU_233)
- De ChristenUnie verhoogt het effectieve tarief van de innovatiebox met 6%-punt naar 15%. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,3 mld euro. (CU_211)
- De ChristenUnie verlaagt de vrijstellingen in de erfbelasting. De vrijstelling voor partners wordt verlaagd naar 500.000 euro, de vrijstelling voor ouders en gehandicapte kinderen naar 50.000 euro, de vrijstelling voor kinderen en kleinkinderen naar 10.000 euro en de vrijstelling voor overige erfgenamen naar 1000 euro. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,3 mld euro in 2025. (CU_207_b)
- De ChristenUnie scherpt de CFC-regel voor laagbelaste buitenlandse inkomsten van multinationals aan en breidt deze uit naar actieve inkomsten, met als grens een minimaal effectief tarief van 15%. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,2 mld euro. (CU_215_a)
- De ChristenUnie schaft de schenkingsvrijstelling voor de eigen woning af. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,1 mld euro in 2025 en 0,3 mld euro structureel. (CU_207_c)

Milieu

- De ChristenUnie verlaagt de mrb met 50%. Dit is een lastenverlichting van 2,4 mld euro voor gezinnen en 0,6 mld euro voor bedrijven. (CU_227_c, CU_227_d)
- De invoering van de kilometerheffing (CU_227) en het verlagen van de mrb en de lasten op elektrische voertuigen (CU_227_c, CU_227_d, CU_227_h, CU_227_i) leiden tot minder gereden kilometers. Dit is een lastenverlichting van 0,6 mld euro voor gezinnen en 0,1 mld euro bedrijven. (CU_227_e, CU_227_f)

- De invoering van de vrachtwagenheffing van de ChristenUnie gaat gepaard met het afschaffen van het eurovignet, een lastenverlichting in de mrb voor vrachtwagens en een daling van de accijnsopbrengst als gevolg van invoering van de vrachtwagenheffing. In totaal leidt dit tot een lastenverlichting voor bedrijven van 0,3 mld euro in 2025. (CU_172_b)
- De invoering van de congestieheffing (CU_228) leidt tot minder gereden kilometers. Dit is een lastenverlichting van beperkte omvang voor bedrijven en van 0,1 mld euro voor gezinnen. (CU_228_c, CU_228_d)
- De ChristenUnie voert een kilometerheffing in met een vlakke heffing met een tarief van 4 cent per kilometer. Dit leidt tot een lastenverzwaring voor gezinnen van 3,8 mld euro en een lastenverzwaring van 1,3 mld euro voor bedrijven in 2025. (CU_227_a, CU_227_b)
- De ChristenUnie voert een vrachtwagenheffing in met een tarief van 20 cent per kilometer, op het gehele wegennet. Dit leidt tot een lastenverzwaring voor bedrijven van 1,3 mld euro en een lastenverzwaring voor het buitenland van 0,2 mld euro in 2025. (CU_172_a, CU_172_c)
- De ChristenUnie voert een belasting in op vlees. De belasting wordt geheven aan het begin van de keten bij vleesproducenten en slachthuizen. Dit is een lastenverzwaring van 1,1 mld euro in 2025 en 1,0 mld euro structureel. De opbrengst van de belasting wordt teruggesluisd naar de landbouwsector (zie CU_252_b). Aandachtspunt bij de vleesbelasting is dat er aanzienlijk risico bestaat op uitvoeringstechnische problemen. (CU_252_a)
- De ChristenUnie voert een CO₂-heffing voor luchtvaartmaatschappijen in. Deze heffing wordt berekend op basis van de CO₂-uitstoot van goederen en vertrekkende passagiers en komt boven op de vliegticketprijs. De heffing bedraagt 100 euro per ton CO₂ met een minimum van 15 euro, en de helft van dit tarief voor transferpassagiers. Dit is een lastenverzwaring van afgerond 0,1 mld euro voor gezinnen, 0,3 mld euro voor bedrijven en 0,3 mld euro voor het buitenland. (CU_219_a, CU_219_b, CU_219_c)
- De ChristenUnie verhoogt het tarief op gas in de energiebelasting van de eerste en vierde schijf met 2 cent, en in de tweede en derde schijf met 5 cent. Het tarief op elektriciteit stijgt in de tweede en derde schijf met respectievelijk 0,5 en 1 cent. Daarnaast verhoogt de partij de vaste belastingvermindering met 12,50 euro per aansluiting. Dit is een lastenverzwaring van 0,1 mld euro voor gezinnen en van 0,6 mld euro voor bedrijven. (CU_218_a, CU_218_b)
- Naast het invoeren van een kilometerheffing (CU_227) voert de ChristenUnie ook een additionele congestieheffing in op congestiewegen van gemiddeld 9,6 cent per kilometer. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,2 mld euro en voor bedrijven van 0,1 mld euro. (CU_228_a, CU_228_b)
- De ChristenUnie verhoogt de mrb met circa 15% voor dieselauto's die niet voldoen aan de nieuwe Euro 6 Real Driving Emissions (RDE) normering. Dit is een lastenverzwaring van beperkte omvang voor bedrijven en van 0,1 mld euro voor gezinnen. (CU_258_a, CU_258_b)
- De ChristenUnie scherpt de CO₂-margeheffing voor de industrie aan. Dit is een lastenverzwaring van cumulatief 0,1 mld euro in de kabinetsperiode en 0,2 mld euro structureel. Hiertegenover staat een even grote terugsluis van de opbrengsten van de heffing naar de industrie (zie CU_176_b). (CU_176_a)
- De ChristenUnie verlaagt de lasten voor elektrische voertuigen via de mrb en bijtelling. Deze maatregel heeft geen budgettair effect in 2025, structureel leidt dit tot een lastenverlichting van 0,3 mld euro voor gezinnen en van 0,2 mld euro voor bedrijven. (CU_227_h, CU_227_i)

Overig

- De ChristenUnie harmoniseert de btw-tarieven. Het nieuwe geharmoniseerde tarief wordt 18,5%. Uitzondering betreft groente en fruit, reizen met het openbaar vervoer en reparatiediensten die onder de Btw-Richtlijn vallen. Voor deze productcategorieën wordt het btw-tarief verlaagd naar 5%. Dit is een lastenverzwaring van 1,2 mld euro voor gezinnen en 0,4 mld euro voor bedrijven. Een

juridisch aandachtspunt bij deze maatregel is dat die mogelijk strijdigheden oplevert met het fiscale neutraliteitsbeginsel, dat een ongelijke behandeling van concurrerende productgroepen die in dezelfde behoefte voorzien niet toestaat. Omdat zowel de afbakening van (samengestelde) product(groep)en als de handhaving complex is, bestaat er een aanzienlijk risico op uitvoeringsproblemen voor de Belastingdienst. (CU_224_a, CU_224_b)

- De ChristenUnie verhoogt taakstellend de accijns op tabak. Dit is een lastenverzwaring van 0,4 mld euro. (CU_220)
- De ChristenUnie heft een belasting op suikerhoudende alcoholvrije dranken. Daarnaast voert de ChristenUnie een belasting in voor productgroepen op basis van hun suiker- en vetgehalte. Deze heffingen worden bij producenten aan het begin van de keten geheven. Dit is een taakstellende lastenverzwaring voor bedrijven van 0,3 mld euro. (CU_223)
- De ChristenUnie voert een quotum in voor doelgroepbanen van 5%. Het quotum geldt zowel voor bedrijven met meer dan 25 werknemers als voor de overheid. De maatregel leidt tot een lastenverzwaring van 0,2 mld euro. (CU_113)
- De ChristenUnie voert een digitale dienstenbelasting in met een tarief van 3% over de bruto-opbrengst. Dit is een lastenverzwaring voor het buitenland van 0,2 mld euro. (CU_213)
- De ChristenUnie verhoogt de kansspelbelasting taakstellend met 0,2 mld euro. (CU_222)
- De ChristenUnie verhoogt taakstellend de accijns op alcohol. Dit is een lastenverzwaring van 0,1 mld euro. (CU_221)

A.7.3 Niet-EMU-relevante lasten

De ChristenUnie verhoogt de niet-EMU-relevante lasten met per saldo 0,8 mld euro in 2025. De verhoging is opgebouwd uit een verhoging van 0,1 mld euro voor gezinnen, een verhoging van 0,7 mld euro voor bedrijven en een ongewijzigd beeld voor het buitenland.

De volgende maatregelen hebben geen effect op het EMU-saldo.

Niet-EMU-relevant

- De ChristenUnie introduceert een collectieve, lastendekkende publieke verzekering voor de kosten van loondoorbetaling in het tweede ziektejaar voor kleine werkgevers (tot tien werknemers). De overheidsuitgaven (CU_106_a) en premie-inkomsten (CU_106_b) stijgen, maar de maatregel gaat gepaard met lagere werkgeverslasten. Dit is een niet-EMU-relevante lastenverlichting van 0,1 mld euro. (CU_106_c)
- De ChristenUnie verplicht de extra inzet van hernieuwbare brandstoffen in het wegverkeer. Deze verplichting komt neer op 54 PJ aan extra hernieuwbaar brandstofgebruik. Dit is een niet-EMU-relevante lastenverzwaring van 0,1 mld euro voor gezinnen en 0,4 mld euro voor bedrijven. (CU_235_a, CU_235_c)
- De ChristenUnie voert een aflopende CO₂-uitstootnorm in ter bevordering van de verkoop van hybride cv-ketels. Dit is een niet-EMU-relevante lastenverzwaring voor bedrijven van 0,3 mld euro in 2025 en 0,5 mld euro structureel. (CU_263)
- De ChristenUnie implementeert een aantal landbouwmaatregelen die kosten voor de sector opleveren. Het gaat onder andere om de kosten van grondgebondenheid, de meerprijs die betaald moet worden voor dier- en fosfaatrechten als deze bij handel worden afgeroomd, de kosten van verplichte mestverwerking en de kosten van stalaanpassingen. Dit leidt tot een niet-EMU-relevante lastenverzwaring voor bedrijven van 0,1 mld euro in 2025 en 0,3 mld euro structureel. (CU_259_a, CU_259_b)
- De maatregelen van de ChristenUnie voor de industrie leiden tot kosten voor bedrijven in deze sector vanwege investeringen in CO₂-uitstootreductie. Dit is een niet-EMU-relevante lastenverzwaring van beperkte omvang in 2025 en van 0,1 mld euro structureel. (CU_264_a, CU_264_b)

- De ChristenUnie-voorstellen op het gebied van hernieuwbare energie leiden tot noodzakelijke additionele investeringen in energienetten, waarvan de kosten worden verwerkt in de nettarieven. In de kabinetsperiode worden deze kosten gedekt (CU_174). Dit is een structurele niet-EMU-relevante lastenverzwaring van 0,2 mld euro voor bedrijven en 0,2 mld euro voor gezinnen. (CU_256_a, CU_256_b)

Tabel A.14 Lastenmutaties ten opzichte van het basispad in 2025, ex ante, mld euro

(-) betekent lastenverlichting, (+) betekent lastenverzwaring.	2025
Inkomen en arbeid	-7,0
Invoeren verzilverbare basiskorting (lastenverlichting) (CU_101_b)	-41,8
Invoeren werkendenkorting (CU_181_a)	-16,7
Invoeren inkomensafhankelijke kop op verzilverbare basiskorting (lastenverlichting) (CU_102_b)	-8,8
Verlaging lage tarief tweeschijvenstelsel (CU_180)	-8,4
Invoeren korting ouderen op huishoudniveau (CU_182)	-3,8
Invoeren werkendenkorting extra bedrag minstverdienende partner (CU_181_b)	-1,1
Geleidelijke afschaffing eigenwoningforfait (CU_205_c)	-0,9
Verlagen Aof-premie kleine werkgevers (CU_184)	-0,5
Verlagen WW-premie vaste contracten (CU_185)	-0,5
Verlaging belastingvrije woon-werkvergoeding auto (accijnsderving gezinnen) (CU_234_b)	0,0
Afschaffen algemene heffingskorting (incl. doorwerking bijstand en AOW) (CU_187)	28,6
Afschaffen arbeidskorting (CU_188)	24,8
Afschaffen ouderenkorting (CU_190)	5,3
Aftoppingsgrens pensioenpremies naar 60.000 euro (CU_193_b, CU_193_c, CU_193_f)	3,1
Geleidelijke afschaffing hypotheekrenteaftrek (CU_205_b)	2,9
Geleidelijk fiscaliseren AOW-premie (CU_192)	2,5
Afschaffen overige aftrekposten zelfstandigen (CU_209_b)	2,3
Afschaffen inkomensafhankelijke combinatiekorting (CU_189)	1,7
Halveren mkb-winstvrijstelling (CU_209_a)	0,8
Verlagen aangrijpingspunt toptarief (CU_194)	0,7
Afschaffen doelmatigheidsmarge gebruikelijk loon (CU_197)	0,7
Afschaffen alleenstaandeouderenkorting (CU_191)	0,6
Verlagen belastingvrije woon-werkvergoeding auto (CU_234_a)	0,5
Afschaffen middelingsregeling (CU_199)	0,2
Afschaffen aftrekbaarheid eigen bijdrage leaseauto's (CU_200)	0,2
Collectiveren tweede ziektejaar kleine werkgevers (premies) (CU_106_b)	0,1
Verhogen toptarief in box 1 inkomstenbelasting (CU_186)	0,1
Verplichte AO-verzekering voor zelfstandigen (premies) (CU_105_a)	0,1
Beperken 30%-regeling tot WNT-norm (CU_195)	0,1
Afschaffen doorschuifregeling in box 2 (CU_198)	0,0
Afschaffen maximumpremiëgrens en verlagen premietarief inkomensafhankelijke bijdrage Zvw (CU_183_a, CU_183_b)	0,0

Vermogen en winst	8,0
Afschaffen verhuurderheffing in bestuurlijk akkoord voor woningbouw en -verduurzaming (CU_203)	-1,5
Afschaffen overdrachtsbelasting eigenaar-bewoners (CU_202)	-0,7
Verhogen heffingsvrij vermogen box 3 (CU_201)	-0,7
Invoeren extra schijf WBSO (CU_204_a)	-0,3
Invoeren ozb-gebruikersdeel (CU_206)	4,0
BIK afschaffen (CU_212)	2,0
Verhogen tarieven erf- en schenkbelasting (CU_207_a)	1,2
Verkorten eerste schijf vennootschapsbelasting (CU_210)	0,9
Eigen woning naar box 3 (CU_205_a)	0,7
Afschaffen vrijstelling dividendbelasting inkoop eigen aandelen (CU_216)	0,5
Invoering financiële transactiebelasting (CU_214_a, CU_214_b)	0,5
Aanscherpen earningsstrippingmaatregel (CU_215_b)	0,3
Progressief tarief box 3 (CU_233)	0,3
Verhoging tarief innovatiebox (CU_211)	0,3
Verlagen vrijstellingen erfbelasting (CU_207_b)	0,3
Aanscherping en uitbreiding CFC-regel in de vennootschapsbelasting (CU_215_a)	0,2
Afschaffen schenkingsvrijstelling eigen woning (CU_207_c)	0,1
Milieu	5,3
Verlaging mrb (CU_227_c, CU_227_d)	-3,0
Invoeren kilometerheffing (gedragseffect) (CU_227_e, CU_227_f)	-0,7
Invoeren vrachtwagenheffing (lastenverlichting bedrijven afschaffen eurovignet, verlagen mrb en gedragseffect accijns) (CU_172_b)	-0,3
Invoering congestieheffing (gedragseffect) (CU_228_c, CU_228_d)	-0,1
Invoeren kilometerheffing (CU_227_a, CU_227_b)	5,0
Invoeren vrachtwagenheffing (CU_172_a, CU_172_c)	1,4
Invoeren vleesbelasting (CU_252_a)	1,1
CO ₂ -heffing voor luchtvaartmaatschappijen (CU_219_a, CU_219_b, CU_219_c)	0,8
Verhogen tarieven en belastingvermindering energiebelasting (CU_218_a, CU_218_b)	0,7
Invoering congestieheffing (CU_228_a, CU_228_b)	0,3
Mrb-verhoging dieselauto's pre-RDE (CU_258_a, CU_258_b)	0,2
CO ₂ -heffing voor de industrie (CU_176_a)	0,0
Verlagen mobiliteitslasten EV (CU_227_h, CU_227_i)	0,0
Overig	3,0
Harmoniseren btw (CU_224_a, CU_224_b)	1,6
Verhogen tabaksaccijns (CU_220)	0,4
Belasting op suiker en vet (CU_223)	0,3
Quotum doelgroepbanen (5%) (CU_113)	0,2
Invoering digitale dienstenbelasting (CU_213)	0,2
Verhogen kansspelbelasting (CU_222)	0,2

Verhogen alcoholaccijns (CU_221)	0,1
Niet-EMU-relevant	0,8
Collectiviseren tweede ziektejaar kleine werkgevers (werkgeverslasten) (CU_106_c)	-0,1
Verplicht gebruik hernieuwbare brandstof (CU_235_a, CU_235_c)	0,5
Normeren hybride cv-ketels (CU_263)	0,3
Kosten voor de landbouwsector (CU_259_a, CU_259_b)	0,1
Kosten voor de industrie (CU_264_a, CU_264_b)	0,0
Kosten additionele elektriciteitsopwekking (CU_256_a, CU_256_b)	0,0

A.8 SGP

Deze paragraaf geeft een gedetailleerd overzicht van het door de SGP aangeleverde beleidspakket en zijn effecten op de overheidsuitgaven en de lasten. De bedragen zijn ex-ante, in prijzen 2021 en betreffen afwijkingen ten opzichte van het basispad.

A.8.1 Uitgaven

De SGP houdt de overheidsuitgaven per saldo ongewijzigd in 2025. Na een opsomming van de uitgavenmaatregelen volgt een tabel.

Sociale zekerheid

- De SGP verhoogt de kinderbijslag. Dit is een intensivering van 0,8 mld euro. Er komt een bedrag van 1000 euro bij de geboorte van een vierde kind. Het restant van het budget betreft een generieke verhoging van de kinderbijslag. (SGP_153)
- De SGP verkort de loondoorbetaling bij ziekte naar 1,5 jaar. Na 1,5 jaar kan instroom in de WIA plaatsvinden. De overheidsuitgaven stijgen met 0,4 mld euro in 2025. Tegenover deze intensivering staan premie-inkomsten voor de overheid (SGP_152_b) en lagere niet-EMU-relevante werkgeverslasten (SGP_152_c). Omdat de re-integratieprikkel voor werkgevers afneemt, stijgen de WIA-uitgaven op de langere termijn met 0,5 mld euro, zonder dat daar hogere premie-inkomsten tegenover staan. De overheidsuitgaven stijgen daardoor in totaal met 0,9 mld euro structureel. (SGP_152_a)
- De SGP verhoogt de bedragen van het kindgebonden budget. Dit betreft een intensivering van 0,2 mld euro. (SGP_154)
- De SGP introduceert een week betaald rouwverlof, met een vergoeding van 100% van het loon tot aan 100% van het maximumdagloon. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (SGP_159)
- De SGP beperkt de maximale WW-duur tot één jaar. Ook verhoogt de SGP de uitkering naar 80% van het oude loon in de eerste twee maanden en naar 75% in de daarop volgende vier maanden. Voor het laatste half jaar blijft de uitkeringshoogte, met 70%, ongewijzigd. Tegelijkertijd past de SGP de opbouw van WW-rechten aan naar een halve maand per gewerkt jaar. Deze maatregel is een intensivering van 0,1 mld euro in 2025 en een ombuiging van 1,1 mld euro structureel. (SGP_161)
- De SGP halveert de alleenstaande-ouderkop in het kindgebonden budget. Dit betreft een lastenverzwaring van 0,5 mld euro. (SGP_155)
- De SGP verlaagt de kinderopvangtoeslag. Met deze maatregel worden de vergoedingspercentages van de tweede kindtabel verlaagd naar het niveau van de vergoedingspercentages van de eerste kindtabel. Dit is een ombuiging van 0,4 mld euro. (SGP_156)
- De SGP bouwt de kinderopvangtoeslag sneller af voor huishoudens met een inkomen vanaf ongeveer 85.000 euro. Dit is een ombuiging van 0,4 mld euro. (SGP_157)
- De SGP introduceert een vaste eigen bijdrage voor de kinderopvang van 50 euro per maand. Dit is een ombuiging van 0,4 mld euro. (SGP_183)
- De SGP wil de mogelijkheid bieden om de AOW tot maximaal drie jaar later actuarieel neutraal in te laten gaan. Op korte termijn is er ex-ante sprake van een ombuiging van 0,2 mld euro in 2025, omdat een deel van de 'nieuwe' AOW-gerechtigden kiest voor latere opname. Na verloop van tijd speelt het effect van de hogere uitkeringen, wegens actuariële neutraliteit, een toenemende rol. Daardoor leidt dit structureel tot een ex-ante intensivering van 0,1 mld euro. (SGP_163_a)
- De SGP maximeert de hoogte van de ZW-uitkering (bovenwettelijke uitkering) op het sociaal minimum. Dat is een ombuiging in de sociale zekerheid van 0,2 mld euro. (SGP_167)

- De SGP verlaagt het maximumdagloon in de WIA naar 200% wml. De besparing is 0,1 mld euro in 2025 en 0,6 mld euro structureel. (SGP_168)
- De SGP verhoogt de AOW-leeftijd met een maand in 2025. Dit leidt in dat jaar tot een ombuiging van de uitkeringen van 0,2 mld euro en een beperkte ombuiging van uitkeringen aan AOW-gerechtigden in het buitenland. Daarentegen zal het beroep op arbeidsongeschiktheids-, WW- en bijstandsuitkeringen stijgen, wat leidt tot een intensivering van 0,1 mld euro in 2025. Ook is er een beperkte lastenverhoging (SGP164_c), omdat men langer AOW-premie betaalt. (SGP_164_a, SGP_164_b, SGP_164_e)
- De SGP schaft de kinderopvangtoeslag af voor kinderen tot 1 jaar. Dit is een ombuiging van 0,1 mld euro. (SGP_158)
- De SGP perkt het aanvullend geboorteverlof in tot twee weken. Dit is een ombuiging van 0,1 mld euro. (SGP_160)
- De SGP verhoogt de koppeling van de AOW-leeftijd aan de levensverwachting naar een 10/12e koppeling. In combinatie met SGP_164 waarbij de AOW leeftijd in 2025 naar 67+1 maand wordt verhoogd, komt de AOW-leeftijd in 2060 10 maanden hoger uit dan in het basispad. Structureel leidt tot een ombuiging van de uitkeringen van 1,9 mld euro en een ombuiging van 0,1 mld euro van uitkeringen aan AOW-gerechtigden in het buitenland. Daarentegen zal het beroep op arbeidsongeschiktheids-, WW- en bijstandsuitkeringen stijgen, wat structureel leidt tot een intensivering van 0,8 mld euro. Ook is er een lastenverhoging (SGP165_c), omdat men langer AOW-premie betaalt. (SGP_165_b, SGP_165_a, SGP_165_e)

Zorg

- De SGP heeft de intentie om bestuurlijke akkoorden af te sluiten met werkgevers, werknemers, zorgverzekeraars, zorgkantoren en gemeenten om de lonen in de zorg te verhogen. Dit is een intensivering van 0,5 mld euro in de Zvw, 0,4 mld euro in de Wlz en 0,2 mld euro in de Wmo/jeugdzorg. De totale intensivering is 1,1 mld euro. (SGP_123_a, SGP_123_b, SGP_123_c, SGP_123_d)
- De SGP standaardiseert de gegevensuitwisseling tussen zorgaanbieders onderling en tussen zorgaanbieders en zorgverzekeraars. Vanwege implementatiekosten is dit een intensivering van 0,2 mld euro in 2025. De structurele ombuiging is 0,4 mld euro. (SGP_128)
- De SGP intensificeert taakstellend 0,2 mld euro in de Stimuleringsregeling Wonen en Zorg (SWZ). (SGP_146)
- De SGP intensificeert 0,4 mld euro in het gemeente- en provinciefonds, zie maatregel SGP_215_a. Omdat gemeenten vrijheid hebben bij het besteden van de middelen van het gemeentefonds, is verondersteld dat de intensivering deels neerslaat bij zorg. Dit is een intensivering van 0,2 mld euro in Wmo/jeugdzorg. (SGP_215_b, SGP_215_c)
- De SGP intensificeert taakstellend 0,1 mld euro in wooncombinaties voor ouderen en jongeren. (SGP_132)
- De SGP introduceert een objectief verdeelmodel, waarmee het macrobudget voor de gehandicaptenzorg binnen de Wlz wordt verdeeld tussen de regio's. Dit is een structurele ombuiging van 0,2 mld euro. Vanwege aanloopkosten is er een beperkte intensivering in 2025. De structurele besparing is onzeker omdat er nog onderzoek nodig is naar kwantitatieve informatie voor het model en er passende instrumenten nodig zijn voor zorgkantoren om de kosten te beïnvloeden. (SGP_135)
- De SGP voert een kostenbeheersingsinstrument in de Zvw in, waarbij een onafhankelijke autoriteit de wettelijke opdracht krijgt om de groei van de zorgkosten te beperken tot de groei uit hoofde van demografie en lonen en prijzen. Bij overschrijding van het maximale groeipercentage heeft de autoriteit het mandaat om het pakket te beperken. Als flankerend beleid intensificeert de SGP in

- onderzoek naar de effectiviteit en kosteneffectiviteit van zorg in het basispakket, om beter onderbouwde pakketkeuzes te kunnen maken. Dit is een ombuiging van 0,8 mld euro. (SGP_214)
- De SGP schaft het abonnementstarief in de Wmo af en introduceert een inkomensafhankelijke eigen bijdrage in de Wmo met een vermogensinkomensbijtelling van 4%. De maatregel leidt tot een ombuiging van 0,3 mld euro. Het gaat deels om een verschuiving van collectieve naar private zorguitgaven. De rijksbijdrage aan het gemeentefonds neemt af met de helft van de ombuiging als gevolg van het afschaffen van het abonnementstarief in de Wmo, en het saldo lokale overheden verbetert met de andere helft. Het is onzeker of het afschaffen van het abonnementstarief in de Wmo in 2025 gehaald wordt vanwege uitvoeringsproblemen bij het CAK. (SGP_144_a)
 - De SGP verplicht zorgverzekeraars om alle niet-concurrentiegevoelige onderdelen (inkoop en verantwoording) van hun contracten met zorgaanbieders te standaardiseren. Dit is een ombuiging van 0,2 mld euro in 2025 en 0,3 mld euro structureel. (SGP_139)
 - De SGP stelt meerjarige contracten en budgetafspraken in de Wlz verplicht. Dit is een ombuiging van 0,1 mld euro. (SGP_134)
 - De SGP wil de indicatiestelling in de ongecontracteerde wijkverpleging (exclusief palliatieve zorg en pgb) door onafhankelijke (gecontracteerde) wijkverpleegkundigen laten doen. Dit is een ombuiging van 0,1 mld euro. (SGP_145)
 - De SGP voert een algeheel verbod op alcoholreclame in. Dit leidt tot een ombuiging van 0,1 mld euro in 2025. (SGP_129)
 - De SGP schaft de vergoeding af voor behandelingen en verrichtingen geleverd door tweedelijnszorgaanbieders die doelmatiger in de eerstelijnszorg of thuis geleverd kunnen worden. Tweedelijnszorgaanbieders kunnen die behandelingen niet meer declareren. Dit is een ombuiging van 0,1 mld euro. (SGP_143)
 - De SGP breidt het bestaande beleid van prijsonderhandelingen bij pakketbesluiten uit naar alle nieuwe dure geneesmiddelen (uitgaven meer dan 40 mln euro per jaar per middel of meer dan 50.000 euro per behandeling en totale uitgaven meer dan 10 mln euro). Dit is een beperkte ombuiging in 2025 en een ombuiging van 0,1 mld euro structureel. (SGP_142_a)
 - De SGP geeft gemeenten de taak valpreventieprogramma's aan te (laten) bieden voor hun inwoners van 65 jaar en ouder. Hiervoor intensificeert de SGP in de Wmo. Deze programma's leiden tot besparingen in de Zvw en Wlz. Per saldo is er een beperkte ombuiging. (SGP_133_a, SGP_133_b, SGP_133_c)
 - De SGP brengt de huidige medisch specialisten in loondienst onder het bezoldigingsmaximum van de WNT. Dit is een beperkte ombuiging in 2025. De structurele ombuiging is 0,1 mld euro. (SGP_217)
 - De SGP hevelt de verstrekking van extramurale hulpmiddelen over van de Wmo naar de Zvw voor thuiswonenden (inclusief thuiswonende Wlz- en JW-cliënten). Deze maatregel heeft per saldo geen budgettair effect. Wel vindt er een verschuiving plaats van 0,3 mld euro van de Wmo naar de Zvw. (SGP_141_a, SGP_141_b)

Openbaar bestuur

- De SGP intensificeert 0,4 mld euro in het gemeente- en provinciefonds met het oog op hogere uitgaven aan Wmo en jeugdzorg (0,2 mld euro), compensatie voor eigen bijdragen Wmo voor mantelzorgers (0,1 mld euro) en compensatie voor eigen bijdragen voor huishoudens in Wmo, Wlz en Zvw met opgroeiende kinderen (0,1 mld euro). Omdat gemeenten vrijheid hebben bij het besteden van de middelen van het gemeentefonds, is verondersteld dat de intensivering deels neerslaat bij openbaar bestuur (0,2 mld euro) en deels bij zorg (SGP_215_b, SGP_215_c). (SGP_215_a)
- De SGP schaft het abonnementstarief in de Wmo af en introduceert een inkomensafhankelijke eigen bijdrage in de Wmo met een vermogensinkomensbijtelling van 4%. Vanwege grotere administratieve lasten bij het CAK is er sprake van een beperkte intensivering bij het openbaar bestuur. (SGP_144_c)

- De SGP buigt de uitgaven aan het Nationaal Groeifonds met een kwart (1 mld euro in 2025) om. Dit betekent een ombuiging van 0,2 mld euro bij openbaar bestuur. Deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. (SGP_171_a, SGP_171_b)
- De SGP beperkt taakstellend de uitgaven bij het Rijk en zbo's via een apparaatskorting en zondert defensie hiervan uit. Dit betekent een totale ombuiging van 0,4 mld euro. Deze besparing slaat grotendeels neer bij het openbaar bestuur (0,2 mld euro) en deels bij veiligheid en bereikbaarheid. (SGP_101_b, SGP_101_d) (SGP_101_a)

Onderwijs

- De SGP verhoogt de lumpsum van het hoger onderwijs met 0,1 mld euro. (SGP_115)
- De SGP heeft de intentie om bestuurlijke akkoorden af te sluiten met bonden, scholen en werknemers in de onderwijssector om de lonen van startende docenten in het primair onderwijs gelijk te trekken met de lonen van startende docenten in het voorgezet onderwijs. Verder wil de partij de salarissen van schoolleiders in het primair onderwijs verhogen. De hiervoor benodigde middelen worden beschikbaar gesteld door middel van de verhoging van de lumpsum van het primair onderwijs. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (SGP_116)
- De SGP stelt 0,1 mld euro beschikbaar voor de omscholing van personen met zware beroepen. (SGP_216)
- De SGP intensificeert 0,1 mld euro in onderzoek naar duurzame energie in 2025. Dit is een alternatieve invulling van het Nationaal Groeifonds. Deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. In totaal is de intensivering 0,5 mld euro tot en met 2030. (SGP_111_a)
- De SGP verbreedt de aanvullende beurs zodat studenten met ouders met een verzamelinkomen tot 73.000 euro recht hebben op een aanvullende beurs. De inkomensgrens voor de maximale aanvullende beurs wordt verhoogd van ongeveer 33.000 euro naar 40.800 euro. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro in 2025 en 0,2 mld euro structureel. Het budgettaire effect van deze maatregel groeit langzaam in vanwege de prestatiebeurssystematiek. (SGP_117)
- De SGP wil het onderwijsachterstandenbeleid versoberen. Deze ombuiging is 0,2 mld euro. (SGP_118)
- De SGP verplicht de Nederlandse taal in bacheloropleidingen. Hierdoor neemt het aantal internationale studenten af. Dit is een ombuiging van 0,2 mld euro. (SGP_121)
- De SGP verlaagt de lumpsum in het voortgezet onderwijs. De partij verlaagt hiervoor het aantal lesuren met 43 uur. Een gedeelte hiervan wordt ingezet voor het uitbreiden van de voorbereidingstijd voor docenten. Per saldo is dit een ombuiging van 0,1 mld euro in 2025 en structureel 0,3 mld euro. (SGP_119)

Overdrachten aan bedrijven

- De SGP intensificeert 0,1 mld euro in innovatieregelingen voor het mkb in 2025. Dit is een alternatieve invulling van het Nationaal Groeifonds. Deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. In totaal is de intensivering 0,5 mld euro tot en met 2030. (SGP_169)
- De SGP intensificeert 0,1 mld euro in de publiek-private samenwerking op het gebied van digitale innovatie in 2025. Dit is een alternatieve invulling van het Nationaal Groeifonds. Deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. In totaal is de intensivering 0,5 mld euro tot en met 2030. (SGP_170)
- De SGP buigt de uitgaven aan het Nationaal Groeifonds met een kwart (1 mld euro in 2025) om. Dit betekent een ombuiging van 0,4 mld euro op overdrachten aan bedrijven. Deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. (SGP_171_d)
- De SGP kort op subsidies. Deze subsidietaakstelling leidt tot een ombuiging van 0,3 mld euro op overdrachten aan bedrijven. (SGP_176_b)

Internationale samenwerking

- De SGP intensificeert 0,2 mld euro in ontwikkelingshulp. (SGP_172)
- De SGP kort op subsidies. Deze subsidietaakstelling leidt tot een ombuiging van 0,1 mld euro op internationale samenwerking. (SGP_176_c)

Veiligheid

- De SGP intensificeert 0,3 mld euro onder andere in de politie (waaronder wijkagenten) en het Openbaar Ministerie. (SGP_104)
- De SGP beperkt taakstellend de uitgaven bij het Rijk en zbo's via een apparaatskorting en buigt 0,1 mld euro om op veiligheid. (SGP_101_b)

Bereikbaarheid

- De SGP intensificeert in verkeersveiligheid, regionaal openbaar vervoer en overstappunten voor auto's op openbaar vervoer. Deels is dit een alternatieve invulling van het Nationaal Groeifonds. Dit is een intensivering van 0,3 mld euro in 2025 en 0,1 mld euro structureel. In totaal is de intensivering 1,0 mld euro tot en met 2030. (SGP_108_a, SGP_108_b)
- De SGP maakt het gebruik van het openbaar vervoer gratis voor kinderen in de leeftijdsgroep 4 tot en met 12 jaar. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (SGP_109)
- De SGP buigt de uitgaven aan het Nationaal Groeifonds met een kwart (1 mld euro in 2025) om. Dit betekent een ombuiging van 0,3 mld euro bij bereikbaarheid. Deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. (SGP_171_c)
- De SGP beperkt taakstellend de uitgaven bij het Rijk en zbo's via een apparaatskorting en buigt beperkt om op bereikbaarheid. (SGP_101_d)

Defensie

- De SGP verhoogt het defensiebudget met 1,5 mld euro. (SGP_106)

Klimaat en milieu

- De SGP stelt 0,2 mld euro beschikbaar voor de verduurzaming van de gebouwde omgeving in 2025. Dit is een alternatieve invulling van het Nationaal Groeifonds, deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. In totaal is de intensivering 1,0 mld euro tot en met 2030. (SGP_112)
- De SGP stelt 0,1 mld euro beschikbaar voor bronmaatregelen om de stikstofuitstoot te verlagen in 2025. Dit is een alternatieve invulling van het Nationaal Groeifonds, deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. In totaal is de intensivering 0,5 mld euro tot en met 2030. (SGP_174)
- De SGP intensificeert 0,1 mld euro in subsidies voor innovatie in duurzame energie in 2025. Dit is een alternatieve invulling van het Nationaal Groeifonds, deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. In totaal is de intensivering 0,5 mld euro tot en met 2030. (SGP_111_b)
- De SGP verlaagt de uitgaven aan de SDE++. Dit is door juridische aangelegene verplichtingen een ombuiging van 0,2 mld euro in 2025 en 0,5 mld euro structureel. (SGP_113)
- De SGP kort op subsidies. Deze subsidietaakstelling leidt tot een ombuiging van 0,1 mld euro op milieu. (SGP_176_a)

Overig

- De SGP buigt 0,5 mld euro om op de publieke omroep. (SGP_175)

Tabel A.15 Netto intensiveringen ten opzichte van het basispad in 2025, ex ante, mld euro

(+) betekent intensivering, (-) betekent ombuiging.	2025
Sociale zekerheid	-0,8
Intensivering kinderbijslag (SGP_153)	0,8
Loondoorbetaling bij ziekte verkorten naar 1,5 jaar (uitkeringen) (SGP_152_a)	0,4
Intensivering kindgebonden budget (SGP_154)	0,2
Een week betaald rouwverlof (SGP_159)	0,1
WW korter, hoger en getrappt, opbouw naar halve maand per gewerkt jaar (SGP_161)	0,1
Halveren alleenstaande-ouderkop kindgebonden budget (SGP_155)	-0,5
Kinderopvangtoeslag (tweede kindtabel gelijk aan eerste kindtabel) (SGP_156)	-0,4
Kinderopvangtoeslag hoge inkomens beperken (SGP_157)	-0,4
Introductie eigen bijdrage kinderopvang (SGP_183)	-0,4
Flexibele AOW-leeftijd: tot drie jaar later (SGP_163_a)	-0,2
Verlaging ZW-uitkering naar 70% wml (SGP_167)	-0,2
WIA maximeren op 200% wml-niveau (SGP_168)	-0,1
Versnelde stijging AOW-leeftijd (SGP_164_a, SGP_164_b, SGP_164_e)	-0,1
Kinderopvangtoeslag vervalt voor kinderen tot 1 jaar (SGP_158)	-0,1
Aanvullend geboorteverlof inperken tot twee weken (SGP_160)	-0,1
AOW-leeftijd: naar 10/12e koppeling levensverwachting (SGP_165_b, SGP_165_a, SGP_165_e)	0,0
Zorg	0,0
Verhoging zorglonen met bestuurlijk akkoord (SGP_123_a, SGP_123_b, SGP_123_c, SGP_123_d)	1,1
Gegevensuitwisseling in de zorg standaardiseren (SGP_128)	0,2
Intensiveren Stimuleringsregeling Wonen en Zorg (SWZ) (SGP_146)	0,2
Verhoging gemeente- en provinciefonds: intensivering Wmo/jeugdzorg (SGP_215_b, SGP_215_c)	0,2
Intensivering wooncombinaties (SGP_132)	0,1
Introduceren objectief verdeelmodel gehandicaptenzorg binnen de Wlz (SGP_135)	0,0
Instrument voor beperken groei zorgkosten in Zvw, inclusief investering in kennisopbouw (SGP_214)	-0,8
Afschaffen abonnementstarief en invoeren inkomensafhankelijke eigen bijdrage in de Wmo (SGP_144_a)	-0,3
Standaardisatie inkoop- en verantwoordingseisen Zvw (SGP_139)	-0,2
Verplichten meerjarige contracten en budgetafspraken in de Wlz (SGP_134)	-0,1
Onafhankelijke indicatiestelling ongecontracteerde wijkverpleging (SGP_145)	-0,1
Totaalverbod alcoholreclame (SGP_129)	-0,1
Afschaffen vergoeding aanbieders in de tweedelijnszorg (SGP_143)	-0,1
Centrale inkoop genees- en hulpmiddelen voor dure geneesmiddelen (SGP_142_a)	0,0
Valpreventie bij 65-plussers (SGP_133_a, SGP_133_b, SGP_133_c)	0,0
Inkomen van medisch specialisten in loondienst gemaximeerd op WNT (SGP_217)	0,0
Eén centraal loket voor hulpmiddelen (SGP_141_a, SGP_141_b)	0,0

Openbaar bestuur	-0,2
Verhoging gemeente- en provinciefonds: intensivering openbaar bestuur (SGP_215_a)	0,2
Afschaffen abonnementstarief en invoeren inkomensafhankelijke eigen bijdrage in de Wmo, CAK (SGP_144_c)	0,0
Ombuiging Nationaal Groeifonds (openbaar bestuur lonen) (SGP_171_a, SGP_171_b)	-0,2
Apparaatskorting Rijk: openbaar bestuur (SGP_101_a)	-0,2
Onderwijs	0,0
Verhogen lumpsum ho (SGP_115)	0,1
Gelijktrekken salarissen startende docenten po en vo en verhogen salarissen schoolleiders in po (SGP_116)	0,1
Intensiveren omscholing zware beroepen (SGP_216)	0,1
Intensivering onderzoek duurzame energie (SGP_111_a)	0,1
Uitbreiden aanvullende beurs ho (SGP_117)	0,1
Versoberen gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid (SGP_118)	-0,2
Verplichten van de Nederlandse taal in bacheloropleidingen (SGP_121)	-0,2
Verlagen aantal lesuren in vo en meer voorbereidingstijd voor docenten (SGP_119)	-0,1
Overdrachten aan bedrijven	-0,5
Intensivering innovatieregelingen mkb (SGP_169)	0,1
Intensivering publiek-private samenwerking digitale innovatie (SGP_170)	0,1
Ombuiging Nationaal Groeifonds (subsidies bedrijven) (SGP_171_d)	-0,4
Subsidietaakstelling: overdrachten aan bedrijven (SGP_176_b)	-0,3
Internationale samenwerking	0,1
Intensiveren ontwikkelingssamenwerking (SGP_172)	0,2
Subsidietaakstelling: internationale samenwerking (SGP_176_c)	-0,1
Veiligheid	0,2
Intensivering politie en OM (SGP_104)	0,3
Apparaatskorting Rijk: veiligheid (SGP_101_b)	-0,1
Bereikbaarheid	0,1
Intensivering verkeersveiligheid en regionaal OV en overstappunten auto-ov (SGP_108_a, SGP_108_b)	0,3
Gratis openbaar vervoer voor kinderen van 4-12 jaar (SGP_109)	0,1
Ombuiging Nationaal Groeifonds (bereikbaarheid) (SGP_171_c)	-0,3
Apparaatskorting Rijk: bereikbaarheid (SGP_101_d)	0,0
Defensie	1,5
Intensivering defensie (SGP_106)	1,5
Klimaat en milieu	0,1
Intensivering verduurzaming gebouwde omgeving (SGP_112)	0,2

Intensivering bronmaatregelen stikstofuitstoot (SGP_174)	0,1
Intensivering subsidies innovatie duurzame energie (SGP_111_b)	0,1
Verlagen SDE++ (SGP_113)	-0,2
Subsidietaakstelling: milieu (SGP_176_a)	-0,1
Overig	-0,5
Ombuiging publieke omroep (SGP_175)	-0,5

A.8.2 Lasten

De SGP houdt de beleidsmatige lasten per saldo ongewijzigd in 2025. Het betreft daarbij de beleidsmatige lastenontwikkeling (blo) zoals gedefinieerd in het achtergronddocument bij de MEV 2021⁸². De lastenontwikkeling is opgebouwd uit een verlaging van 2,0 mld euro voor gezinnen, een verhoging van 1,5 mld euro voor bedrijven en een verhoging van 0,5 mld euro voor het buitenland. Hieronder worden de lastenmaatregelen opgesomd en gevolgd door een tabel.

Inkomen en arbeid

- De SGP introduceert een draagkrachtkorting voor huishoudens. De draagkrachtkorting bedraagt 5700 euro voor paren. Alleenstaanden krijgen 70% van het bedrag voor paren: 3990 euro. De draagkrachtkorting wordt op basis van het huishoudinkomen afgebouwd met 5,6% tussen 40.000 en 100.000 euro. Voor gepensioneerden is de draagkrachtkorting 2215 euro per paar en is de afbouw 2,8%. Personen met een bijstandsuitkering ontvangen dezelfde uitkering als in het huidige stelsel en ontvangen geen draagkrachtkorting. Dit is een lastenverlichting van 23,1 mld euro. (SGP_177)
- De SGP introduceert een splitsingsstelsel. De belastbare inkomens van beide partners in een huishouden worden opgeteld en vervolgens aan elk van de partners voor de helft toegekend als grondslag voor de belastingheffing. Dit is een lastenverlichting van 2,6 mld euro in 2025 en 2,4 mld euro structureel. (SGP_179)
- De SGP verlaagt de Aof-premie voor werkgevers. Dit is een lastenverlichting van 1,8 mld euro. (SGP_188)
- De SGP verlaagt het tarief van de eerste schijf van de inkomstenbelasting naar 36,79%. Dit is een lastenverlichting van 1,1 mld euro. (SGP_178)
- De SGP schaft de algemene heffingskorting af. Deze maatregel werkt niet door in de hoogte van de bijstand en AOW. Dit is een lastenverzwaring van 22,0 mld euro. (SGP_180)
- De SGP verlaagt de aftoppingsgrens voor pensioenpremies naar 80.000 euro. De beperking van de premieaftrek leidt tot een lastenverzwaring van 1,2 mld euro in 2025. Op lange termijn zijn de belastbare pensioenuitkeringen lager door een lagere premie-inleg. Structureel leidt dit tot een lastenverlichting van 0,1 mld euro. (SGP_182_b, SGP_182_c, SGP_182_f)
- De SGP schaft de doelmatigheidsmarge in de gebruikelijkloonregeling af. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,7 mld euro in 2025 en 0,2 mld euro structureel. (SGP_186)
- De SGP schaft de 30%-regeling en de vrijstelling extraterritoriale kosten (ETK) voor ingekomen werknemers af. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,5 mld euro. (SGP_184)
- De SGP verkort de loondoorbetaling bij ziekte naar 1,5 jaar. Na 1,5 jaar kan instroom in de WIA plaatsvinden. Tegenover de overheidsuitgaven (SGP_152_a), uitgezonderd de met 0,5 mld euro structureel gestegen WIA-uitgaven als gevolg van de verminderde re-integratieprikkels, staan premie-inkomsten. Dit is een lastenverzwaring van 0,4 mld euro in 2025. De maatregel gaat gepaard met lagere niet-EMU-relevante werkgeverslasten (SGP_152_c). (SGP_152_b)

⁸² Badir, M. en M. van Kempen, 2020, Herdefiniëring beleidsmatige lastenontwikkeling, CPB Achtergronddocument, Den Haag. ([link](#))

- De SGP verlaagt de mkb-winstvrijstelling naar 12%. Dit is een lastenverzwaring van 0,2 mld euro in 2025 en 0,3 mld euro structureel. (SGP_187)
- De SGP schaft de middelingsregeling in de inkomstenbelasting af. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,2 mld euro. (SGP_189)
- De SGP verhoogt de AOW-leeftijd in 2025 met één maand. Dit leidt tot een ombuiging van de AOW-uitkeringen (SGP_162_a, SGP_164_e), en een intensivering op andere uitkeringen omdat hier meer beroep op gedaan zal worden (SGP_164_b). Omdat men hierdoor later AOW ontvangt en daardoor langer AOW-premie betaalt, leidt dit in 2025 tot een beperkte lastenverhoging. (SGP_164_c)
- De SGP verhoogt de koppeling van de AOW-leeftijd aan de levensverwachting naar een 10/12e koppeling. In combinatie met SGP_164 waarbij de AOW leeftijd in 2025 naar 67+1 maand wordt verhoogd, komt de AOW-leeftijd in 2060 10 maanden hoger uit dan in het basispad. Dit leidt structureel tot een ombuiging van de AOW-uitkeringen (SGP165_a, SGP165_e), en een intensivering op andere uitkeringen omdat hier meer beroep op gedaan zal worden (SGP165_b). Omdat men hierdoor later AOW ontvangt en daardoor langer AOW-premie betaalt, leidt dit structureel ook tot een lastenverhoging van 0,4 mld euro. (SGP_165_c)

Vermogen en winst

- De SGP verhoogt taakstellend het budget voor de Regeling Vermindering Verhuurderheffing (RVV). Dit is een lastenverlichting voor bedrijven van 0,7 mld euro. (SGP_213)
- De SGP verlaagt het tarief in de eerste schijf van de vennootschapsbelasting taakstellend met 0,5 mld euro. (SGP_196)
- De SGP verhoogt de kleinschaligheidsaftrek (KIA) taakstellend met 0,2 mld euro. Dit is een lastenverlichting voor bedrijven. Een dergelijke verhoging van de KIA vergroot de kans op het verlenen van ongeoorloofde staatssteun. (SGP_198)
- De SGP verhoogt het tarief van de innovatiebox taakstellend met 0,3 mld euro. (SGP_190)
- De SGP scherpt de earningsstrippingmaatregel aan, waarbij de renteaftrek boven 1 mln euro wordt beperkt tot 25% van de gecorrigeerde winst. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,3 mld euro in 2025. (SGP_191)
- De SGP scherpt de CFC-regel voor laagbelaste buitenlandse inkomsten van multinationals aan en breidt deze uit naar actieve inkomsten, met als grens het tarief met de hoogst mogelijke budgettaire opbrengst. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,3 mld euro in 2025. (SGP_195)
- De SGP verhoogt het tarief binnen de minimumkapitaalregel met 2%-punt naar 11%. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,2 mld euro in 2025. (SGP_193)

Milieu

- De SGP voegt de energiebelasting en ODE samen tot één heffing. De tweede en derde schijf van het ODE-tarief worden verlaagd met circa 1 cent. Dit is een lastenverlichting voor bedrijven van 0,5 mld euro. (SGP_201)
- De SGP verhoogt de energie-investeringsaftrek (EIA), de milieu-investeringsaftrek (MIA) en de willekeurige afschrijving milieu-investeringen (VAMIL) taakstellend met 0,1 mld euro. Dit is een lastenverlichting voor bedrijven. Een dergelijke verhoging van deze regelingen vergroot de kans op het verlenen van ongeoorloofde staatssteun. (SGP_197)
- De SGP voert een verpakkingenbelasting in. Dit is een taakstellende lastenverzwaring voor bedrijven van 1,8 mld euro. (SGP_200)
- De SGP voert een heffing in op de industriële uitstoot van stikstofoxiden, fijnstof en niet-methaan vluchtige organische stoffen. Dit is een taakstellende lastenverzwaring van 0,6 mld euro. (SGP_207)

- De SGP verhoogt de vliegbelasting taakstellend met 0,3 mld euro. Dit is een beperkte lastenverzwaring voor gezinnen en een lastenverzwaring van 0,1 mld euro voor bedrijven en 0,1 mld euro voor het buitenland. (SGP_199_a, SGP_199_b, SGP_199_c)
- De SGP voegt de energiebelasting en ODE samen tot één heffing. Het tarief van de vierde schijf van deze heffing wordt verhoogd. Dit is een taakstellende lastenverzwaring voor bedrijven van 0,2 mld euro. (SGP_202)
- De SGP schaft de vrijstelling van kolenbelasting af. Dit is een lastenverzwaring van 0,1 mld euro in 2025 en 0 euro vanaf 2030, vanwege de ingang van de Wet verbod op kolen per 2030. (SGP_206)

Overig

- De SGP hevelt dagrecreatie over naar het algemene btw-tarief van 21%. Dit is een lastenverzwaring van 0,4 mld euro voor gezinnen en 0,1 mld euro voor bedrijven. (SGP_209_a, SGP_209_b)
- De SGP voert een digitale dienstenbelasting in met een tarief van 5% over de bruto-opbrengst. Dit is een lastenverzwaring voor het buitenland van 0,4 mld euro in 2025. (SGP_192)
- De SGP verhoogt de kansspelbelasting taakstellend met 0,2 mld euro. (SGP_212)
- De SGP verhoogt de accijnzen op alcohol met circa 11,5%. Dit is een lastenverzwaring van 0,1 mld euro. (SGP_210)
- De SGP verhoogt taakstellend de accijns op tabak. Dit is een lastenverzwaring van 0,1 mld euro. (SGP_211)

A.8.3 Niet-EMU-relevante lasten

De SGP verlaagt de niet-EMU-relevante lasten met per saldo 0,4 mld euro in 2025. De verlaging is opgebouwd uit een ongewijzigd beeld voor gezinnen, een verlaging van 0,4 mld euro voor bedrijven en een ongewijzigd beeld voor het buitenland.

De volgende maatregelen hebben geen effect op het EMU-saldo.

Niet-EMU-relevant

- De SGP verkort de loondoorbetaling bij ziekte naar 1,5 jaar. Na 1,5 jaar kan instroom in de WIA plaatsvinden. De overheidsuitgaven (SGP_152_a) en premie-inkomsten (SGP_152_b) stijgen, maar de maatregel gaat gepaard met lagere werkgeverslasten. Dit is een niet-EMU-relevante lastenverlichting van 0,4 mld euro. (SGP_152_c)

Tabel A.16 Lastenmutaties ten opzichte van het basispad in 2025, ex ante, mld euro

(-) betekent lastenverlichting, (+) betekent lastenverzwaring.	2025
Inkomen en arbeid	-3,3
Introductie draagkrachtkorting (SGP_177)	-23,1
Introductie splitsingsstelsel (SGP_179)	-2,6
Verlagen Aof-premie (SGP_188)	-1,8
Verlagen tarief IB eerste schijf (SGP_178)	-1,1
Afschaffen Algemene Heffingskorting, zonder doorwerking Bijstand en AOW (SGP_180)	22,0
Aftoppingsgrens pensioenpremies naar 80.000 euro (SGP_182_b, SGP_182_c, SGP_182_f)	1,2
Afschaffen doelmatigheidsmarge gebruikelijk loon (SGP_186)	0,7
Afschaffen 30%-regeling en ETK-regeling (SGP_184)	0,5
Loondoorbetaling bij ziekte verkorten naar 1,5 jaar (premies) (SGP_152_b)	0,4

Verlagen mkb-winstvrijstelling (SGP_187)	0,2
Afschaffen middelingsregeling (SGP_189)	0,2
Versnelde stijging AOW-leeftijd, deel premies (SGP_164_c)	0,0
AOW-leeftijd: naar 10/12e koppeling levensverwachting, deel premies (SGP_165_c)	0,0
Vermogen en winst	-0,4
Verhogen Regeling Vermindering Verhuurderheffing (SGP_213)	-0,7
Verlagen lage tarief vennootschapsbelasting (SGP_196)	-0,5
Verhogen KIA (SGP_198)	-0,2
Verhogen tarief innovatiebox (SGP_190)	0,3
Aanscherpen earningsstrippingmaatregel (SGP_191)	0,3
Aanscherping en uitbreiding CFC-regel in de vennootschapsbelasting (SGP_195)	0,3
Aanscherpen minimumkapitaalregel (SGP_193)	0,2
Milieu	2,5
Verlagen tarieven tweede en derde schijf ODE (SGP_201)	-0,5
Verhogen EIA-, MIA- en VAMIL-regelingen (SGP_197)	-0,1
Invoeren verpakkingenbelasting (SGP_200)	1,8
Invoeren heffing op industriële luchtvervuiling (SGP_207)	0,6
Verhogen vliegbelasting (SGP_199_a, SGP_199_b, SGP_199_c)	0,3
Verhogen tarief vierde schijf ODE (SGP_202)	0,2
Afschaffen vrijstelling kolenbelasting (SGP_206)	0,1
Overig	1,3
Afschaffen verlaagd btw-tarief dagrecreatie (SGP_209_a, SGP_209_b)	0,5
Invoering digitale dienstenbelasting (SGP_192)	0,4
Verhogen kansspelbelasting (SGP_212)	0,2
Verhogen alcoholaccijns (SGP_210)	0,1
Verhogen tabaksaccijns (SGP_211)	0,1
Niet-EMU-relevant	-0,4
Loondoorbetaling bij ziekte verkorten naar 1,5 jaar (werkgeverslasten) (SGP_152_c)	-0,4

A.9 DENK

Deze paragraaf geeft een gedetailleerd overzicht van het door DENK aangeleverde beleidspakket en zijn effecten op de overheidsuitgaven en de lasten. De bedragen zijn ex-ante, in prijzen 2021 en betreffen afwijkingen ten opzichte van het basispad.

A.9.1 Uitgaven

DENK intensificeert per saldo 12,3 mld euro op de overheidsuitgaven in 2025. Na een opsomming van de uitgavenmaatregelen volgt een tabel.

Sociale zekerheid

- DENK verhoogt het wettelijk minimumloon met 10%, boven op de standaardkoppeling van wml aan de contractloonstijging. De gekoppelde uitkeringen volgen deze extra stijging, boven op de standaardkoppeling van uitkeringen aan het wml. Hierdoor nemen de socialezekerheidsuitgaven toe met 5,7 mld euro. (DENK_124_a, DENK_124_b, DENK_124_c, DENK_124_d, DENK_124_e, DENK_124_f, DENK_124_g, DENK_124_h, DENK_124_i)
- DENK past de kinderopvangtoeslag aan. Voor huishoudinkomens tot circa 82.000 euro gaat het vergoedingspercentage voor ieder kind naar 100%, voor inkomens van circa 82.000 euro tot circa 124.000 euro naar 90%, en voor inkomens van circa 124.000 euro tot circa 194.000 euro naar 33,3%. Inkomens hierboven betalen de kinderopvang zelf. Dit is per saldo een intensivering van 1,2 mld euro. (DENK_204)
- DENK intensificeert 0,8 mld euro in om-, her- en bijscholing van werkzoekenden. (DENK_210)
- DENK verdubbelt het lage-inkomensvoordeel (LIV), dat per 2025 wordt omgevormd. Dit is een intensivering van 0,6 mld euro. (DENK_202)
- DENK breidt het aantal beschutte werkplekken uit met 20.000 plekken. Dit is een intensivering van 0,5 mld euro. (DENK_195)
- DENK schaft de kostendelersnorm in de Participatiewet af. Dat is een intensivering van 0,3 mld euro. (DENK_126)
- DENK introduceert een collectieve, lastendekkende publieke verzekering voor de kosten van loondoorbetaling in het tweede ziektejaar voor kleine werkgevers (tot tien werknemers). Omdat de re-integratieprikkel voor werkgevers afneemt, stijgen de WIA-uitgaven beperkt. In totaal stijgen de overheidsuitgaven met 0,2 mld euro. Tegenover deze intensivering staan premie-inkomsten voor de overheid (DENK_191_b) en lagere niet-EMU-relevante werkgeverslasten (DENK_191_c). (DENK_191_a)
- DENK verhoogt de uitgaven aan bijstand voor AOW-gerechtigden (AIO) taakstellend met 0,1 mld euro. (DENK_125)
- DENK breidt het geboorteverlof voor partners uit met een week. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (DENK_192)
- DENK breidt het aantal face-to-facegesprekken bij het UWV uit. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (DENK_194)
- DENK schaft het eigen risico af. Het afschaffen van het eigen risico leidt tot een lagere zorgtoeslag. Dit is een ombuiging van 1,3 mld euro. (DENK_106_c)
- DENK verlaagt de nominale zorgpremie met 111 euro op jaarbasis. Hierdoor valt de zorgtoeslag ook lager uit. Dit is een ombuiging van 0,5 mld euro. (DENK_108_b)
- DENK wil de mogelijkheid bieden om de AOW tot maximaal drie jaar later actuariael neutraal in te laten gaan. Op korte termijn is er ex-ante sprake van een ombuiging van 0,2 mld euro in 2025, omdat een deel van de 'nieuwe' AOW-gerechtigden kiest voor latere opname. Na verloop van tijd speelt het

effect van de hogere uitkeringen, wegens actuariële neutraliteit, een toenemende rol. Daardoor leidt dit tot een ex-ante intensivering van 0,1 mld euro structureel. (DENK_196_a)

Zorg

- DENK schaft het verplichte eigen risico in de Zvw af. Dit is een intensivering van 6,2 mld euro in de Zvw. Het gaat deels om een verschuiving van private naar collectieve zorguitgaven. (DENK_106_a, DENK_106_d)
- DENK heeft de intentie om bestuurlijke akkoorden af te sluiten met werkgevers, werknemers, zorgverzekeraars, zorgkantoren en gemeenten om de lonen in de zorg met 3% te verhogen. Dit is een intensivering van 0,9 mld euro in de Zvw, 0,6 mld euro in de Wlz en 0,3 mld euro in de Wmo/jeugdzorg. De totale intensivering is 1,7 mld euro. (DENK_104_a, DENK_104_b, DENK_104_c, DENK_104_d)
- DENK stelt een preventiefonds in dat kosteneffectieve en evidence based activiteiten financiert die bijdragen aan extra gezonde levensjaren van kwetsbare groepen. Dit is een intensivering van 0,4 mld euro. (DENK_102)
- DENK intensificeert 0,7 mld euro in het gemeente- en provinciefonds, zie maatregel DENK_216_a. Omdat gemeenten vrijheid hebben bij het besteden van de middelen van het gemeentefonds, is verondersteld dat de intensivering deels neerslaat bij zorg. Dit is een intensivering van 0,3 mld euro in Wmo/jeugdzorg. (DENK_216_b, DENK_216_c)
- DENK breidt het basispakket in de Zvw uit met periodieke controles voor tandheelkundige zorg. Dit is een intensivering van 0,3 mld euro. Het gaat deels om een verschuiving van private naar collectieve zorguitgaven. (DENK_105_a)
- DENK schaft de eigen bijdrage voor kraamzorg, kunstgebiten en hoortoestellen af. Dit is een intensivering van 0,2 mld euro. Het gaat deels om een verschuiving van private naar collectieve zorguitgaven. (DENK_217_a)
- DENK intensificeert taakstellend 0,1 mld euro in flexibele IC-capaciteit ten behoeve van infectieziektebestrijding. Het is onzeker of het doel behaald wordt omdat het risico bestaat dat de gecreëerde overcapaciteit na verloop van tijd wordt ingezet in de reguliere zorgverlening. (DENK_114)
- DENK wil alle artsen verplichten tot loondienst. Dit is een ombuiging van 0,4 mld euro. Vanwege de afkoop van goodwill is er een eenmalige intensivering van 2,1 mld euro geboekt in 2024. Dit bedrag kan bij de rechter hoger of lager uitvallen. (DENK_110_a, DENK_110_c)
- DENK verplicht zorgverzekeraars om alle niet-concurrentiegevoelige onderdelen (inkoop en verantwoording) van hun contracten met zorgaanbieders te standaardiseren. Dit is een ombuiging van 0,2 mld euro in 2025 en 0,3 mld euro structureel. (DENK_181)
- DENK stelt meerjarige contracten en budgetafspraken in de Wlz verplicht. Dit is een ombuiging van 0,1 mld euro. (DENK_190)
- DENK breidt het bestaande beleid van prijszonderhandelingen bij pakketbesluiten uit naar alle nieuwe dure geneesmiddelen (uitgaven meer dan 40 mln euro per jaar per middel of meer dan 50.000 euro per behandeling en totale uitgaven meer dan 10 mln euro). Dit is een beperkte ombuiging in 2025 en een ombuiging van 0,1 mld euro structureel. (DENK_215_a)

Openbaar bestuur

- DENK trekt 1 mld euro uit voor het oprichten van een ministerie van Inclusie. (DENK_101)
- DENK intensificeert 0,7 mld euro in het gemeente- en provinciefonds met het oog op begeleiding in de bijstand (0,3 mld euro), gemeentelijke zorgtaken (0,1 mld euro), daklozenopvang (0,1 mld euro), armoedebestrijding en schuldhulpverlening (0,1 mld euro) en sport (0,1 mld euro). Omdat gemeenten vrijheid hebben bij het besteden van de middelen van het gemeentefonds, is

verondersteld dat de intensivering deels neerslaat bij openbaar bestuur (0,4 mld euro) en deels bij zorg (DENK_216_b, DENK_216_c). (DENK_216_a)

- DENK creëert 20.000 publieke banen, waarvan een deel bij het onderwijs terechtkomt (DENK_201a) en een deel bij de overheid (DENK_201b). Dit is in totaal een intensivering van 0,7 mld euro, waarvan (afgerond) 0,4 mld euro bij de overheid. (DENK_201_b)
- DENK buigt de uitgaven aan het groeifonds volledig om. Dit betekent een ombuiging van 0,9 mld euro bij openbaar bestuur. Deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. (DENK_207_a, DENK_207_b)
- DENK beperkt taakstellend de uitgaven bij het Rijk en zbo's via een apparaatskorting. Dit betekent een totale ombuiging van 0,4 mld euro. Deze besparing slaat grotendeels neer bij het openbaar bestuur (0,2 mld euro) en deels bij veiligheid, defensie en bereikbaarheid (DENK_186_b, DENK_186_c, DENK_186_d) (DENK_186_a)

Onderwijs

- DENK verhoogt de lumpsum van het onderwijs met 1,0 mld euro. (DENK_120)
- DENK trekt cumulatief 2,0 mld euro uit in de kabinetsperiode ten behoeve van een nader uit te werken compensatieregeling voor studenten die onder het studievoorschotstelsel vielen. Dit is een intensivering van 0,8 mld euro in 2025, de structurele intensivering is nul euro. (DENK_205)
- DENK heeft de intentie om bestuurlijke akkoorden af te sluiten met bonden, scholen en werknemers in de onderwijssector om de lonen in het primair onderwijs te verhogen. Dit is een intensivering van 0,7 mld euro. (DENK_119)
- DENK creëert 20.000 publieke banen, waarvan een deel bij het onderwijs terechtkomt (DENK_201a) en een deel bij de overheid (DENK_201b). Dit is in totaal een intensivering van 0,7 mld euro, waarvan (afgerond) 0,4 mld euro bij onderwijs. (DENK_201_a)
- DENK verhoogt de lumpsum van het voortgezet onderwijs. De partij beoogt hiermee de klassengrootte te verlagen naar 25 leerlingen. Dit is een intensivering van 0,3 mld euro in 2025 en structureel 0,5 mld euro. Het verschil tussen het effect in 2025 en structureel wordt veroorzaakt door de geleidelijke invoering voor nieuwe cohorten. (DENK_188)
- DENK voert de basisbeurs voor het hoger onderwijs opnieuw in, thuiswonende studenten ontvangen ongeveer 110 euro per maand en uitwonende studenten ongeveer 300 euro per maand. Dit betekent een intensivering van 0,3 mld euro in 2025 en 1,2 mld euro structureel. Het budgettaire effect van deze maatregel groeit langzaam in vanwege de prestatiebeurssystematiek. (DENK_117)
- DENK verhoogt het budget voor het onderwijsachterstandenbeleid met 0,2 mld euro. (DENK_116)
- DENK verhoogt de lumpsum voor passend en speciaal onderwijs met 0,1 mld euro. (DENK_115)
- DENK heeft de intentie om bestuurlijke akkoorden af te sluiten met bonden, scholen en werknemers in de onderwijssector om de lonen op achterstandsscholen in het primair en voortgezet onderwijs te verhogen. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (DENK_118)
- DENK verhoogt de lumpsum van het voortgezet onderwijs met als doel een groter aanbod van vreemde talen. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (DENK_211)

Overdrachten aan bedrijven

- DENK introduceert een fonds voor nieuwbouwprojecten van woningen. Dit is een intensivering van 1,0 mld euro. (DENK_121)
- DENK buigt de uitgaven aan het groeifonds volledig om. Dit betekent een ombuiging van 1,8 mld euro bij overdrachten bedrijven. Deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. (DENK_207_d)

- DENK buigt maximaal om op de MIT- en PPS-regeling en de oormerking voor topsectoren aan TO2-instituten, NWO en KNAW. Dit betekent een ombuiging van 0,4 mld euro in 2025 en een structurele ombuiging van 0,5 mld euro. (DENK_197)

Veiligheid

- DENK intensificeert 0,1 mld euro in de beveiliging van moskeeën. (DENK_130)
- DENK intensificeert 0,1 mld euro in de politieorganisatie, extra wijkagenten en scholing. (DENK_131)
- DENK intensificeert 0,1 mld euro in het vergroten van de toegankelijkheid van de rechtsbijstand en sociale advocatuur. (DENK_132)
- DENK verlaagt de griffierechten taakstellend met 0,1 mld euro. (DENK_187)
- DENK beperkt taakstellend de uitgaven bij het Rijk en zbo's via een apparaatskorting en buigt 0,1 mld euro om op veiligheid. (DENK_186_b)

Bereikbaarheid

- DENK intensificeert 0,5 mld euro in het openbaar vervoer. De helft van dit bedrag dient om de prijzen van het openbaar vervoer te verlagen. De andere helft is voor de aanleg van nieuwe spoorwegen, onder andere voor het traject Utrecht - Almere. (DENK_133_a, DENK_133_b)
- De invoering van de vrachtwagenheffing van de DENK (DENK_161) gaat gepaard met invoerings- en uitvoeringskosten. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (DENK_161_d)
- DENK buigt de uitgaven aan het groeifonds volledig om. Dit betekent een ombuiging van 1,3 mld euro bij bereikbaarheid. Deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. (DENK_207_c)
- DENK beperkt taakstellend de uitgaven bij het Rijk en zbo's via een apparaatskorting en buigt beperkt om op bereikbaarheid. (DENK_186_d)

Defensie

- DENK stopt met het F35-programma. Dit betekent een ombuiging van 2,4 mld in 2025 en een structurele ombuiging van 0,5 mld euro. (DENK_128_h)
- DENK buigt 1,8 mld euro om doordat bepaalde capaciteiten en taken die defensie nu heeft worden afgestoten. Dit heeft consequenties voor de soorten taken die defensie kan uitvoeren. Zo worden met de ombuigingsmaatregel afhankelijk van de keuzes bepaalde grondwettelijke taken niet of minder intensief uitgevoerd. (DENK_128_b)
- DENK draait de recente voorgenomen intensiveringen op defensie terug (intensiveringen krijgsmacht, intensivering werkgeverschap en bedrijfsveiligheid en intensivering nationaal plan NAVO). Dit betekent een ombuiging van 1,7 mld euro in 2025 en een ombuiging van 1,5 mld euro structureel. (DENK_128_g)
- DENK kort taakstellend 20% op het groot defensiematerieel. Dit is een ombuiging van 0,5 mld euro. (DENK_128_f)
- DENK draait de aanschaf van nieuwe M-fregatten terug. Dit betekent een cumulatieve ombuiging van 0,8 mld euro in de kabinetsperiode. Dit is een ombuiging van 0,3 mld in 2025 en een structurele ombuiging van 0,1 mld euro. (DENK_128_c)
- DENK verlaagt de norm voor inzetbaarheid van de krijgsmacht. Dit betekent een ombuiging van 0,2 mld euro. (DENK_128_a)
- DENK stoot de CV90-gevechtsvoertuigen af. Dit betekent een cumulatieve ombuiging van 0,7 mld euro in de kabinetsperiode. Dit is een ombuiging van 0,2 mld in 2025 en een beperkte structurele ombuiging. (DENK_128_d)
- DENK vermindert het aantal NH90- en Apaches helikopters. Dit betekent een cumulatieve ombuiging van 0,3 mld euro in de kabinetsperiode. Dit is een ombuiging van 0,2 mld in 2025 en een beperkte structurele ombuiging. (DENK_128_e)

- DENK beperkt taakstellend de uitgaven bij het Rijk en zbo's via een apparaatskorting en buigt beperkt om op defensie. (DENK_186_c)

Overig

- Ter compensatie van de verhoging van de gaswinning in Groningen creëert DENK een fonds dat binnen de kabinetsperiode jaarlijks gevuld wordt met 0,5 mld euro. (DENK_199)
- DENK stelt 0,3 mld euro beschikbaar voor het verbeteren van de sociale cohesie in stadswijken via speciale programma's zoals het Nationaal Programma Rotterdam Zuid. (DENK_122)
- DENK intensiveert taakstellend 0,1 mld euro in het uitbreiden van de voorzieningen voor asielzoekers op het gebied van zorg en onderwijs en in de capaciteit van de IND. (DENK_129)
- DENK buigt om op de publieke omroep en diverse subsidies voor monumenten, cultuur en de filmindustrie. Dit betekent een ombuiging van 0,1 mld euro in 2025 en een structurele ombuiging van 0,3 mld euro. (DENK_182)

A.9.2 Gasbaten

- DENK verhoogt de gaswinning in Groningen met 12 mld Nm³. Dit verhoogt de opbrengsten voor de overheid met 1,6 mld euro. Op lange termijn is er geen effect op de overheidsbegroting. De verhoging van de gaswinning gaat gepaard met een compensatiefonds (DENK_199). Deze maatregel kent grote juridische risico's en leidt mogelijk tot forse schadeclaims indien de verhoging van de gaswinning leidt tot extra aardbevingen in een groter gebied. (DENK_179)

Tabel A.17 Netto-intensiveringen in 2025, ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro

(+) betekent intensivering, (-) betekent ombuiging.	2025
Sociale zekerheid	7,5
Wml verhogen met 10% met koppeling uitkeringen (DENK_124_a, DENK_124_b, DENK_124_c, DENK_124_d, DENK_124_e, DENK_124_f, DENK_124_g, DENK_124_h, DENK_124_i)	5,7
Verhogen kinderopvangtoeslag (DENK_204)	1,2
Intensiveren om-, her- en bijscholing (DENK_210)	0,8
Verdubbelen LIV (DENK_202)	0,6
Uitbreiden beschutte werkplekken met 20 duizend plekken (DENK_195)	0,5
Kostendelersnorm in de Participatiewet afschaffen (DENK_126)	0,3
Collectiveren tweede ziektejaar kleine werkgevers (uitkeringen) (DENK_191_a)	0,2
Verhoging bijstandsuitkering AOW-gerechtigden (AIO) (DENK_125)	0,1
Uitbreiding geboorteverlof (DENK_192)	0,1
Meer face-to-facegesprekken UWV (DENK_194)	0,1
Afschaffen verplicht eigen risico in de Zvw, effect zorgtoeslag (DENK_106_c)	-1,3
Verlagen nominale zorgpremie, effect op zorgtoeslag (DENK_108_b)	-0,5
Flexibele AOW-leeftijd: tot drie jaar later (DENK_196_a)	-0,2
Zorg	8,3
Afschaffen verplichte eigen risico in de Zvw (DENK_106_a, DENK_106_d)	6,2
Verhoging zorglonen met bestuurlijk akkoord (DENK_104_a, DENK_104_b, DENK_104_c, DENK_104_d)	1,7

Nationaal preventiefonds (DENK_102)	0,4
Verhoging gemeente- en provinciefonds: intensivering Wmo/jeugdzorg (DENK_216_b, DENK_216_c)	0,3
Periodieke controle tandheelkundige zorg in basispakket (DENK_105_a)	0,3
Afschaffen eigen bijdrage kraamzorg, kunstgebitten en hoortoestellen (DENK_217_a)	0,2
Intensivering flexibele IC-capaciteit (DENK_114)	0,1
Alle artsen verplicht in loondienst (DENK_110_a, DENK_110_c)	-0,4
Standaardisatie inkoop- en verantwoordingseisen Zvw (DENK_181)	-0,2
Verplichten meerjarige contracten en budgetafspraken in de Wlz (DENK_190)	-0,1
Centrale inkoop genees- en hulpmiddelen voor dure geneesmiddelen (DENK_215_a)	0,0
Openbaar bestuur	0,6
Oprichten ministerie van Inclusie (DENK_101)	1,0
Verhoging gemeente- en provinciefonds: intensivering openbaar bestuur (DENK_216_a)	0,4
20.000 publieke banen (deel openbaar bestuur) (DENK_201_b)	0,4
Ombuiging groeifonds (openbaar bestuur lonen) (DENK_207_a, DENK_207_b)	-0,9
Apparaatskorting Rijk: openbaar bestuur (DENK_186_a)	-0,2
Onderwijs	3,9
Verhogen lumpsum po, vo, mbo en ho (DENK_120)	1,0
Compenseren studenten onder het studievoorschotstelsel (DENK_205)	0,8
Verhogen salarissen van docenten in po (DENK_119)	0,7
20.000 publieke banen (deel onderwijs) (DENK_201_a)	0,4
Maximale klassengrootte in vo naar 25 leerlingen (DENK_188)	0,3
Invoeren basisbeurs ho (DENK_117)	0,3
Intensiveren onderwijsachterstandenbeleid (DENK_116)	0,2
Verhogen lumpsum voor passend en speciaal onderwijs (DENK_115)	0,1
Verhogen salarissen van docenten op achterstandsscholen in po en vo (DENK_118)	0,1
Verhogen lumpsum vo voor groter aanbod van vreemde talen (DENK_211)	0,1
Overdrachten aan bedrijven	-1,2
Intensivering woningbouw (DENK_121)	1,0
Ombuiging groeifonds (subsidies bedrijven) (DENK_207_d)	-1,8
Ombuiging (oormerking) topsectorenbeleid (DENK_197)	-0,4
Veiligheid	0,3
Intensivering beveiliging moskeeën (DENK_130)	0,1
Intensivering politieorganisatie, wijkagenten en scholing (DENK_131)	0,1
Intensivering rechtsbijstand en sociale advocatuur (DENK_132)	0,1
Verlagen griffierechten (DENK_187)	0,1
Apparaatskorting Rijk: veiligheid (DENK_186_b)	-0,1

Bereikbaarheid	-0,8
Intensivering openbaar vervoer (DENK_133_a, DENK_133_b)	0,5
Invoeren vrachtwagenheffing (uitvoerings- en investeringskosten) (DENK_161_d)	0,1
Ombuiging groeifonds (bereikbaarheid) (DENK_207_c)	-1,3
Apparaatskorting Rijk: bereikbaarheid (DENK_186_d)	0,0
Defensie	-7,2
Afschaffen JSF (DENK_128_h)	-2,4
Afstoten taken defensie (DENK_128_b)	-1,8
Terugdraaien intensiveringen (DENK_128_g)	-1,7
20% taakstelling groot materieel (DENK_128_f)	-0,5
Terugdraaien aanschaf nieuwe M-fregatten (DENK_128_c)	-0,3
Lagere norm inzetbaarheid krijgsmacht (DENK_128_a)	-0,2
Afstoten CV90 (DENK_128_d)	-0,2
Verminderen aantal NH90 en Apaches (DENK_128_e)	-0,2
Apparaatskorting Rijk: defensie (DENK_186_c)	0,0
Overig	0,7
Schadecompensatie gaswinning Groningen (DENK_199)	0,5
Intensiveren nationale programma's stadswijken (DENK_122)	0,3
Uitbreiding voorzieningen asielzoekers en capaciteit IND (DENK_129)	0,1
Ombuiging publieke omroep en cultuursubsidies (DENK_182)	-0,1
Gasbaten	-1,6
Verhogen gaswinning Groningen (DENK_179)	-1,6

A.9.3 Lasten

DENK verhoogt de beleidsmatige lasten met per saldo 12,5 mld euro in 2025. Het betreft daarbij de beleidsmatige lastenontwikkeling (blo) zoals gedefinieerd in het achtergronddocument bij de MEV 2021⁸³. De verhoging is opgebouwd uit een verlaging van 2,9 mld euro voor gezinnen, een verhoging van 15,1 mld euro voor bedrijven en een verhoging van 0,3 mld euro voor het buitenland. Hieronder worden de lastenmaatregelen opgesomd en gevolgd door een tabel.

Inkomen en arbeid

- DENK voert een generieke verhoging van de arbeidskorting door. De maximale arbeidskorting komt hierdoor circa 910 euro hoger te liggen dan in het basispad. Dit is een lastenverlichting van 5,3 mld euro in 2025. (DENK_208)
- DENK zet meer collectieve middelen in om de vereveningsbijdrage aan zorgverzekeraars te verhogen. Zorgverzekeraars kunnen daardoor op jaarbasis een 111 euro lagere nominale premie vragen aan verzekerden. Dit is een lastenverlichting van 1,5 mld euro in 2025. Door de maatregel gaan verzekeraars minder dan 50% van de gelden via de nominale premie innen. Dat kan bezwaren vanuit de Europese Commissie oproepen vanwege mogelijke staatssteunaspecten. (DENK_108_c)

⁸³ Badir, M. en M. van Kempen, 2020, Herdefiniëring beleidsmatige lastenontwikkeling, CPB Achtergronddocument, Den Haag. ([link](#))

- DENK verhoogt de maximale inkomensafhankelijke combinatiekorting met circa 5800 euro en het opbouwpercentage met circa 21,8%-punt. Dit is een lastenverlichting van 1,5 mld euro. (DENK_158)
- DENK voert een vierschijvenstelsel in (het tweede schijftarief in dit stelsel is gelijk aan het huidige tarief van 37,03%). Het tarief van de eerste schijf (voor inkomens tot circa 22.300 euro) wordt verlaagd van 37,03% naar 36,65% voor personen onder de AOW-gerechtigde leeftijd, en van 19,13% naar 18,75% voor personen hierboven. Dit is een lastenverlichting van 0,8 mld euro. (DENK_140_a)
- DENK verhoogt de ouderenkorting met 100 euro. Dit is een lastenverlichting van 0,2 mld euro. (DENK_159)
- DENK verhoogt de mkb-winstvrijstelling. Dit is een lastenverlichting van 0,1 mld euro. (DENK_147)
- DENK verlaagt het aangrijpingspunt van het toptarief met 8500 euro. Dit is een lastenverzwaring van 2,7 mld euro in 2025 en 2,3 mld euro structureel. De lastenverzwaring is structureel kleiner doordat het aangrijpingspunt van de vierde schijf na 2025 verhoogd wordt, evenals in het basispad. (DENK_140_d)
- DENK voert een vierschijvenstelsel in. Het tarief van de vierde schijf (voor inkomens boven de 65.200 euro) wordt verhoogd naar 55% voor personen onder en boven de AOW-gerechtigde leeftijd. Dit is een lastenverzwaring van 1,8 mld euro in 2025 en 1,5 mld euro structureel. De lastenverzwaring is structureel kleiner doordat het aangrijpingspunt na 2025 verhoogd wordt, evenals in het basispad. (DENK_140_c)
- DENK introduceert een werkgeversheffing van 16% op loon boven 150.000 euro. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 1,4 mld euro. (DENK_156)
- DENK voert een vierschijvenstelsel in (het tweede schijftarief in dit stelsel is gelijk aan het huidige tarief van 37,03%). Het tarief van de derde schijf (voor inkomens tussen 34.700 euro en 65.200 euro) wordt verhoogd naar 38,75% voor personen onder en boven de AOW-gerechtigde leeftijd. Dit is een lastenverzwaring van 1,2 mld euro in 2025 en 1,4 mld euro structureel. De lastenverzwaring is structureel hoger doordat het aangrijpingspunt van de vierde schijf na 2025 verhoogd wordt, evenals in het basispad. (DENK_140_b)
- DENK schaft de 30%-regeling en de vrijstelling extraterritoriale kosten (ETK) voor ingekomen werknemers af. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,5 mld euro. (DENK_146)
- DENK beperkt de hypotheekrenteaftrek tot een hypotheekschuld van 500.000 euro. Het schuldeel boven 500.000 euro is niet meer aftrekbaar in box 1 en box 3. Dit is een lastenverzwaring van 0,5 mld euro. (DENK_139)
- DENK introduceert een progressief tarief in box 2, met een tarief van 26,9% tot 100.000 euro, een tarief van 30% tussen de 100.000 en 1 mln euro en een tarief van 40% boven de 1 mln euro. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,2 mld euro. Wegens een anticipatie-effect is er een substantieel positief kaseffect in het jaar voor invoering en een tijdelijk lagere opbrengst in de jaren erna. (DENK_162)
- DENK schaft de aftrekbaarheid van de eigen bijdrage van werknemers aan hun werkgever voor duurdere leaseauto's af. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,2 mld euro. (DENK_172)
- DENK introduceert een collectieve, lastendekkende publieke verzekering voor de kosten van loondoorbetaling in het tweede ziektejaar voor kleine werkgevers (tot tien werknemers). Tegenover de overheidsuitgaven (DENK_191_a), uitgezonderd de beperkt gestegen WIA-uitgaven, staan premie-inkomsten. Dit is een lastenverzwaring van afgerond 0,1 mld euro. De maatregel gaat gepaard met lagere niet-EMU-relevante werkgeverslasten (DENK_191_c). (DENK_191_b)

Vermogen en winst

- DENK schaft de verhuurderheffing af. Dit is een lastenverlichting van 1,5 mld euro in 2025 en 2,1 mld euro structureel. (DENK_138)

- DENK voert een nieuwe schijf in de vennootschapsbelasting in tot een winst van 100.000 euro en verlaagt taakstellend het tarief van deze nieuwe schijf. Dit is een lastenverlichting voor bedrijven van 1,5 mld euro. (DENK_209)
- DENK verhoogt het tarief in de tweede schijf van de vennootschapsbelasting met 10%-punt naar 35% en verzwaart zo de lasten voor bedrijven met 8,0 mld euro. (DENK_143)
- DENK schaft de baangerelateerde investeringskorting (BIK) per 2022 af en schrapt de daaraan gerelateerde reservering voor lastenverlichting bedrijven na 2022. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 2,0 mld euro (DENK_206)
- DENK kiest voor een progressieve heffing op de vermogensaanwas, met een heffingsvrije voet van 500 euro. Voor een vermogensaanwas van 500 tot en met 1500 euro geldt een tarief van 30%. Voor een vermogensaanwas van 1500 tot en met 5000 euro geldt een tarief van 40%. Voor een vermogensaanwas van meer dan 5000 euro geldt een tarief van 50%. Dit is een lastenverzwaring van 1,7 mld euro. (DENK_142_b)
- DENK schaft de vrijstellingen voor niet-woningen in de onroerendezaakbelasting af. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 1,2 mld euro. DENK roomt deze lastenverzwaring af via het gemeentefonds. (DENK_170)
- DENK verhoogt de bankenbelasting taakstellend met 1,0 mld euro. (DENK_149)
- DENK voert een financiële transactiebelasting in met een tarief van 0,01% op transacties in financiële derivaten en van 0,1% op transacties in overige financiële instrumenten. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 1,0 mld euro. (DENK_174)
- DENK verhoogt de overdrachtsbelasting voor niet-eigenwoningen naar 15%. Dit is een lastenverzwaring van 0,2 mld euro voor gezinnen en 0,5 mld euro voor bedrijven. (DENK_137_a, DENK_137_b)
- DENK schaft de innovatiebox af. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,4 mld euro in 2025 en 0,5 mld euro structureel. (DENK_157)
- DENK voert een aftrekbeperking in voor kosten binnen een concern die bij de ontvanger niet voldoende belast zijn. Hierbij wordt gekeken naar het effectieve tarief waaraan de betaling onderworpen is bij de ontvanger, zonder uitzondering voor ontvangers met wezenlijke economische activiteiten. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,4 mld euro. (DENK_167_b)
- DENK scherpt de earningsstrippingmaatregel aan, waarbij de renteaftrek boven 1 mln euro wordt beperkt tot 25% van de gecorrigeerde winst. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,3 mld euro. (DENK_166)
- DENK voert een belasting in op farmaceutische bedrijven met een omzet van meer dan 10 mln euro. Dit is een taakstellende lastenverzwaring van 0,1 mld euro. (DENK_136)
- DENK schaft de landbouwwijziging af. Zonder overgangsrecht is dit een structurele lastenverzwaring voor bedrijven van 0,5 mld euro. In 2025 is de opbrengst 0,1 mld euro vanwege een beperkte heffingsgrondslag. (DENK_177)
- DENK voert ter vervanging van het huidige box 3 systeem een heffing op daadwerkelijk rendement in. De vermogensaanwasbelasting is budgetneutraal. (DENK_142_a)

Milieu

- DENK verhoogt de vaste belastingvermindering in de energiebelasting met 80 euro per aansluiting. Dit is een beperkte lastenverlichting voor bedrijven en een lastenverlichting van 0,6 mld euro in 2025 en 0,5 mld euro structureel voor gezinnen. (DENK_152_a, DENK_152_b)
- De invoering van de vrachtwagenheffing van DENK gaat gepaard met het afschaffen van het eurovignet, een lastenverlichting in de mrv voor vrachtwagens en een daling van de accijnsopbrengst als gevolg van invoering van de vrachtwagenheffing. In totaal leidt dit tot een lastenverlichting voor bedrijven van 0,3 mld euro. (DENK_161_b)

- DENK voert een vrachtwagenheffing in met een tarief van 29 cent per kilometer. Dit leidt tot een lastenverzwaring voor bedrijven van 1,0 mld euro en een lastenverzwaring voor het buitenland van 0,1 mld euro. (DENK_161_a, DENK_161_c)
- DENK verhoogt het tarief op elektriciteit in de vierde schijf van de energiebelasting met 10 cent. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,9 mld euro in 2025 en 0,8 mld euro structureel. (DENK_151)
- DENK verhoogt het tarief op gas in de vierde schijf van de energiebelasting met 10 cent. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,2 mld euro. (DENK_150)
- DENK voert een generieke CO₂-heffing voor de industrie in die boven op de CO₂-margeheffing komt. Dit is een taakstellende lastenverzwaring van 0,2 mld euro. (DENK_160)
- DENK schaft het kwarttarief voor kampeerauto's in de mrb af. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,1 mld euro. (DENK_175)
- DENK schaft de vrijstelling van kolenbelasting af. Dit is een lastenverzwaring van 0,1 mld euro in 2025 en 0 euro vanaf 2030, vanwege de ingang van de Wet verbod op kolen per 2030. (DENK_176)

Overig

- DENK verlaagt het verlaagde btw-tarief van 9% naar 6%. Dit is een lastenverlichting van 2,2 mld euro voor gezinnen en 0,7 mld euro voor bedrijven. (DENK_141_a, DENK_141_b)
- DENK verlaagt het btw-tarief op groente en fruit verder van 6% naar 5%. Dit is een beperkte lastenverlichting voor bedrijven en een lastenverlichting van 0,1 mld euro voor gezinnen. Een juridisch aandachtspunt bij deze maatregel is dat die mogelijk strijdigheden oplevert met het fiscale neutraliteitsbeginsel, dat een ongelijke behandeling van concurrerende productgroepen die in dezelfde behoefte voorzien niet toestaat. Omdat zowel de afbakening van (samengestelde) product(groep)en als de handhaving complex is, bestaat er een aanzienlijk risico op uitvoeringsproblemen voor de Belastingdienst. (DENK_135_a, DENK_135_b)
- DENK voert een quotum in voor doelgroepbanen van 5%. Het quotum geldt zowel voor bedrijven met meer dan 25 werknemers als voor de overheid. De maatregel leidt tot een lastenverzwaring van 0,2 mld euro. (DENK_203)
- DENK verhoogt de accijns op sigaretten en shag met 5 cent per pakje en verhoogt de alcoholaccijns met 10%. Dit is een lastenverzwaring van 0,2 mld euro. (DENK_134)
- DENK voert een digitale dienstenbelasting in met een tarief van 3% over de bruto-opbrengst. Dit is een lastenverzwaring voor het buitenland van 0,2 mld euro. (DENK_169)
- DENK verhoogt de kansspelbelasting taakstellend met 0,2 mld euro. (DENK_178)

A.9.4 Niet-EMU-relevante lasten

DENK verlaagt de niet-EMU-relevante lasten met per saldo 0,1 mld euro in 2025. De verlaging is opgebouwd uit een ongewijzigd beeld voor gezinnen, een verlaging van 0,1 mld euro voor bedrijven en een ongewijzigd beeld voor het buitenland.

De volgende maatregelen hebben geen effect op het EMU-saldo.

Niet-EMU-relevant

- DENK introduceert een collectieve, lastendekkende publieke verzekering voor de kosten van loondoorbetaling in het tweede ziektejaar voor kleine werkgevers (tot tien werknemers). De overheidsuitgaven (DENK_191_a) en premie-inkomsten (DENK_191_b) stijgen, maar de maatregel gaat gepaard met lagere werkgeverslasten. Dit is een niet-EMU-relevante lastenverlichting van afgerond 0,1 mld euro. (DENK_191_c)

Tabel A.18 Lastenmutaties ten opzichte van het basispad in 2025, ex ante, mld euro

(-) betekent lastenverlichting, (+) betekent lastenverzwaring.	2025
Inkomen en arbeid	-0,8
Verhogen arbeidskorting (DENK_208)	-5,3
Verlagen nominale zorgpremie (DENK_108_c)	-1,5
Verhogen inkomensafhankelijke combinatiekorting (DENK_158)	-1,5
Verlagen tarief eerste schijf (herinvoeren vierschijvenstelsel) (DENK_140_a)	-0,8
Verhogen ouderenkorting (DENK_159)	-0,2
Verhogen mkb-winstvrijstelling (DENK_147)	-0,1
Verlagen aangrijpingspunt toptarief (DENK_140_d)	2,7
Verhogen tarief vierde schijf (herinvoeren vierschijvenstelsel) (DENK_140_c)	1,8
Werkgeversheffing van 16% op loon boven de 150.000 euro (DENK_156)	1,4
Verhogen tarief derde schijf (herinvoeren vierschijvenstelsel) (DENK_140_b)	1,2
Afschaffen 30%-regeling en ETK-regeling (DENK_146)	0,5
Hypotheekrenteaftrek aftoppen op hypotheekschuld van 500.000 euro (DENK_139)	0,5
Invoering progressief tarief box 2 (DENK_162)	0,2
Afschaffen aftrekbaarheid eigen bijdrage leaseauto's (DENK_172)	0,2
Collectiveren tweede ziektejaar kleine werkgevers (premies) (DENK_191_b)	0,1
Vermogen en winst	13,9
Afschaffen verhuurderheffing (DENK_138)	-1,5
Introduceren nieuw schijf met lager tarief vennootschapsbelasting (DENK_209)	-1,5
Verhoging hoge tarief vennootschapsbelasting (DENK_143)	8,0
BIK afschaffen (DENK_206)	2,0
Progressieve tarieven vermogensaanwasbelasting (DENK_142_b)	1,7
Afschaffen vrijstellingen niet-woningen OZB (DENK_170)	1,2
Verhogen van de bankenbelasting (DENK_149)	1,0
Invoering financiële transactiebelasting (DENK_174)	1,0
Verhogen overdrachtsbelasting niet-eigenwoningen (DENK_137_a, DENK_137_b)	0,7
Afschaffen innovatiebox (DENK_157)	0,4
Invoeren aftrekbeperking laagbelaste betalingen binnen concern (DENK_167_b)	0,4
Aanscherpen earningsstrippingmaatregel (DENK_166)	0,3
Belasting op farmaceutische bedrijven (DENK_136)	0,1
Afschaffen landbouwvrijstelling (DENK_177)	0,1
Introdutie vermogensaanwasbelasting (DENK_142_a)	0,0
Milieu	1,7
Verhogen belastingvermindering energiebelasting (DENK_152_a, DENK_152_b)	-0,6
Invoeren vrachtwagenheffing (lastenverlichting bedrijven afschaffen eurovignet, verlagen mrb en gedragseffect accijns) (DENK_161_b)	-0,3

Invoeren vrachtwagenheffing (DENK_161_a, DENK_161_c)	1,1
Verhogen energiebelasting op elektriciteit (bedrijven) (DENK_151)	0,9
Verhogen energiebelasting op gas (bedrijven) (DENK_150)	0,2
CO ₂ -heffing voor de industrie (DENK_160)	0,2
Afschaffen kwarttarief kampeerauto's mrb (DENK_175)	0,1
Afschaffen vrijstelling kolenbelasting (DENK_176)	0,1
Overig	-2,2
Verlaagd btw-tarief naar 6% (DENK_141_a, DENK_141_b)	-2,9
Btw-tarief op groente en fruit naar 5% (DENK_135_a, DENK_135_b)	-0,1
Quotum doelgroepbanen (5%) (DENK_203)	0,2
Verhogen alcohol- en tabaksaccijns (DENK_134)	0,2
Invoering digitale dienstenbelasting (DENK_169)	0,2
Verhogen kansspelbelasting (DENK_178)	0,2
Niet-EMU-relevant	-0,1
Collectiviseren tweede ziektejaar kleine werkgevers (werkgeverslasten) (DENK_191_c)	-0,1

A.10 50PLUS

Deze paragraaf geeft een gedetailleerd overzicht van het door 50PLUS aangeleverde beleidspakket en zijn effecten op de overheidsuitgaven en de lasten. De bedragen zijn ex-ante, in prijzen 2021 en betreffen afwijkingen ten opzichte van het basispad.

A.10.1 Uitgaven

50PLUS intensiveert per saldo 13,8 mld euro op de overheidsuitgaven in 2025. Na een opsomming van de uitgavenmaatregelen volgt een tabel.

Sociale zekerheid

- 50PLUS verhoogt de bruto AOW-uitkeringen met 10%. Dit is een intensivering van 4,2 mld euro. (50PLUS_103)
- 50PLUS verhoogt het wettelijk minimumloon met 10%, boven op de standaardkoppeling van het wml aan de contractloonstijging. De gekoppelde uitkeringen (behalve de AOW) volgen deze extra stijging, boven op de standaardkoppeling van uitkeringen aan het wml. Hierdoor nemen de socialezekerheidsuitgaven toe met 3,3 mld euro. (50PLUS_104_a, 50PLUS_104_c, 50PLUS_104_d, 50PLUS_104_e, 50PLUS_104_f, 50PLUS_104_g, 50PLUS_104_h, 50PLUS_104_i)
- 50PLUS verhoogt het vergoedingspercentage voor kinderopvang voor verzamelinkomens tot 67.000 euro naar 100%. Voor hogere inkomens wordt een vast vergoedingspercentage van 80% geïntroduceerd. Dit is een intensivering van 1,3 mld euro. (50PLUS_108)
- 50PLUS verhoogt het kindgebonden budget met 25%. De extra bedragen voor alleenstaande ouders en voor kinderen vanaf 12 jaar worden niet verhoogd. Dit is een intensivering van 0,5 mld euro. (50PLUS_162_b)
- 50PLUS breidt het aantal beschutte werkplekken uit met 20.000 plekken. Dit is een intensivering van 0,5 mld euro. (50PLUS_123)
- 50PLUS biedt de mogelijkheid om de AOW maximaal twee jaar eerder of vijf jaar later, actuariel neutraal, in te laten gaan. De effecten zijn het saldo van die van de eerdere en latere opname. In 2025 leidt dit tot een intensivering van 0,4 mld euro, omdat naar verwachting meer mensen zullen kiezen voor eerdere dan latere ingang van de AOW. Na verloop van tijd speelt het effect van de lagere uitkeringen van de groep die eerder opneemt een toenemende rol, daardoor leidt dit structureel tot een ex-ante ombuiging van 0,2 mld euro. (50PLUS_101_a)
- 50PLUS intensiveert 0,1 mld euro ter subsidiëring van de beveiliging van huizen van ouderen, chronisch zieken en gehandicapten. (50PLUS_115)
- 50PLUS verlaagt de kinderbijslag met 43%. Dit is een ombuiging van 1,5 mld euro. (50PLUS_162_a)
- 50PLUS schaft de inkomensondersteuning AOW (IO-AOW) af. Dit is een ombuiging van 1,1 mld euro. (50PLUS_161)
- Als gevolg van het verlagen van het eigen risico in de Zvw, daalt het recht op zorgtoeslag. Dit is een ombuiging van 0,6 mld euro. (50PLUS_106_c)

Zorg

- 50PLUS verlaagt het verplichte eigen risico in de Zvw met 200 euro. Omdat de partij ook een instrument invoert voor het beperken van de groei van zorgkosten in de Zvw (50PLUS_173) valt de intensivering lager uit. Per saldo gaat het om een intensivering in de Zvw van 2,9 mld euro. Het gaat deels om een verschuiving van private naar collectieve zorguitgaven. (50PLUS_106_a, 50PLUS_106_d)
- 50PLUS heeft de intentie om bestuurlijke akkoorden af te sluiten met werkgevers, werknemers, zorgverzekeraars, zorgkantoren en gemeenten om de lonen in de zorg met 2% te verhogen. Dit is een

intensivering van 0,6 mld euro in de Zvw, 0,4 mld euro in de Wlz en 0,2 mld euro in de Wmo/jeugdzorg. De totale intensivering is 1,2 mld euro. (50PLUS_125_a, 50PLUS_125_b, 50PLUS_125_c, 50PLUS_125_d)

- 50PLUS intensificeert taakstellend 0,6 mld euro in huisartsenzorg en eerstelijns gezondheidscentra. (50PLUS_110)
- 50PLUS stelt een preventiefonds in dat kosteneffectieve en evidence based activiteiten financiert die bijdragen aan extra gezonde levensjaren van kwetsbare groepen. Dit is een intensivering van 0,4 mld euro. (50PLUS_170)
- 50PLUS intensificeert taakstellend 0,3 mld euro in kleinschalige zorgvormen in de Wlz. (50PLUS_109)
- 50PLUS intensificeert 0,7 mld euro in het gemeente- en provinciefonds, zie maatregel 50PLUS_175_a. Omdat gemeenten vrijheid hebben bij het besteden van de middelen van het gemeentefonds, is verondersteld dat de intensivering deels neerslaat bij zorg. Dit is een intensivering van 0,3 mld euro in Wmo/jeugdzorg. (50PLUS_175_b, 50PLUS_175_c)
- 50PLUS intensificeert taakstellend 0,3 mld euro in de zorg met het oog op het stimuleren van innovatie. (50PLUS_171)
- 50PLUS voert een kostenbeheersingsinstrument in de Zvw in, waarbij een onafhankelijke autoriteit de wettelijke opdracht krijgt om de groei van de zorgkosten te beperken tot de groei uit hoofde van demografie en lonen en prijzen. Bij overschrijding van het maximale groeipercentage heeft de autoriteit het mandaat om het pakket te beperken. Als flankerend beleid intensificeert 50PLUS in onderzoek naar de effectiviteit en kosteneffectiviteit van zorg in het basispakket, om beter onderbouwde pakketkeuzes te kunnen maken. Dit is een ombuiging van 0,8 mld euro. (50PLUS_173)
- 50PLUS stelt meerjarige contracten en budgetafspraken in de Wlz verplicht. Dit is een ombuiging van 0,1 mld euro. (50PLUS_131)
- 50PLUS geeft gemeenten de taak valpreventieprogramma's aan te (laten) bieden voor hun inwoners van 65 jaar en ouder. Hiervoor intensificeert 50PLUS in de Wmo. Deze programma's leiden tot besparingen in de Zvw en Wlz. Per saldo is er een beperkte ombuiging. (50PLUS_132_a, 50PLUS_132_b, 50PLUS_132_c)

Openbaar bestuur

- 50PLUS intensificeert 0,7 mld euro in het gemeente- en provinciefonds met het oog op begeleiding in de bijstand (0,3 mld euro) en programma's voor ouderen en laaggeletterden (0,4 mld euro). Omdat gemeenten vrijheid hebben bij het besteden van de middelen van het gemeentefonds, is verondersteld dat de intensivering deels neerslaat bij openbaar bestuur (0,4 mld euro) en deels bij zorg (50PLUS_175_b, 50PLUS_175_c). (50PLUS_175_a)

Onderwijs

- 50PLUS heeft de intentie om bestuurlijke akkoorden af te sluiten met bonden, scholen en werknemers in de onderwijssector om de lonen in het primair en voortgezet onderwijs te verhogen. Dit is een intensivering van 0,4 mld euro. (50PLUS_124)
- 50PLUS verhoogt het budget voor leven lang leren. De partij beoogt hiermee het publiek scholingsaanbod te vergroten en het levenlanglerenkrediet te verruimen. Dit is een intensivering van 0,3 mld euro in 2025 en 0,5 mld euro structureel. (50PLUS_120)
- 50PLUS voert de basisbeurs voor het hoger onderwijs opnieuw in, thuiswonende studenten ontvangen ongeveer 110 euro per maand en uitwonende studenten ongeveer 300 euro per maand. Dit betekent een intensivering van 0,3 mld euro in 2025 en 1,2 mld euro structureel. Het budgettaire effect van deze maatregel groeit langzaam in vanwege de prestatiebeurssystematiek. (50PLUS_176)
- 50PLUS verlaagt de lumpsum in het primair, voortgezet en hoger onderwijs door het afschaffen van de subsidies voor gemiddelde schoolgrootte, humanistisch vormend en godsdienstonderwijs,

hoogbegaafden, en leerplusarrangement, alsmede de functiemix/Randstadmix en lerarenbeurs. Dit is een ombuiging van 0,2 mld euro in 2025 en 0,3 mld euro structureel. (50PLUS_163)

- 50PLUS kort op subsidies. Deze generieke subsidietaakstelling leidt tot een beperkte besparing op onderwijs. (50PLUS_157_b)

Overdrachten aan bedrijven

- 50PLUS introduceert een subsidieregeling voor nieuwbouwprojecten voor woningen. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (50PLUS_112)
- 50PLUS kort op subsidies. Deze generieke subsidietaakstelling leidt tot een besparing op overdrachten aan bedrijven van 0,1 mld euro. (50PLUS_157_e)

Internationale samenwerking

- 50PLUS beperkt de ontwikkelingssamenwerking tot de armste landen (Least Developed Countries in de OESO-classificatie). Dit is een ombuiging van 0,7 mld euro. (50PLUS_159)
- 50PLUS kort op de budgetten voor opvang van vluchtelingen in de regio. Dit is een ombuiging van 0,1 mld euro. (50PLUS_160)
- 50PLUS kort op subsidies. Deze generieke subsidietaakstelling leidt tot een beperkte besparing op internationale samenwerking. (50PLUS_157_f)

Veiligheid

- 50PLUS intensificeert 0,3 mld euro in de politie. (50PLUS_113)
- 50PLUS verlaagt de griffierechten taakstellend met 0,1 mld euro. (50PLUS_114)
- 50PLUS kort op subsidies. Deze generieke subsidietaakstelling leidt tot een beperkte besparing op veiligheid. (50PLUS_157_a)

Bereikbaarheid

- De invoering van de vrachtwagenheffing van 50PLUS (50PLUS_174) gaat gepaard met invoerings- en uitvoeringskosten. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (50PLUS_174_d)

Defensie

- 50PLUS verhoogt het defensiebudget met 0,4 mld euro. (50PLUS_121)

Klimaat en milieu

- 50PLUS kort op subsidies. Deze generieke subsidietaakstelling leidt tot een beperkte besparing op milieu. (50PLUS_157_d)

Overig

- 50PLUS introduceert een verhuispremie voor huishoudens die vertrekken uit de sociale huursector en voor alleenstaanden die vanuit een sociale huurwoning gaan samenwonen. Dit is een taakstellende intensivering van 0,4 mld euro. (50PLUS_128)
- 50PLUS geeft alleenstaande gepensioneerden een prikkel om te gaan samenwonen door middel van een verhuispremie. Dit is een taakstellende intensivering van 0,1 mld euro. (50PLUS_127)
- 50PLUS kort op subsidies. Deze generieke subsidietaakstelling leidt tot een beperkte besparing op overige uitgaven. (50PLUS_157_g)

Tabel A.19 Netto intensiveringen ten opzichte van het basispad in 2025, ex ante, mld euro

(+) betekent intensivering, (-) betekent ombuiging.	2025
Sociale zekerheid	7,2
Verhogen AOW-uitkering (50PLUS_103)	4,2
Wml 10% verhogen met koppeling uitkeringen (50PLUS_104_a, 50PLUS_104_c, 50PLUS_104_d, 50PLUS_104_e, 50PLUS_104_f, 50PLUS_104_g, 50PLUS_104_h, 50PLUS_104_i)	3,3
Verhogen vergoedingspercentages kinderopvang (50PLUS_108)	1,3
Verhogen kindgebonden budget (50PLUS_162_b)	0,5
Uitbreiden beschutte werkplekken met 20.000 plekken (50PLUS_123)	0,5
Flexibele AOW-leeftijd: tot twee jaar eerder en vijf jaar later (50PLUS_101_a)	0,4
Subsidiebudget beveiligen eigen woning (50PLUS_115)	0,1
Verlagen kinderbijslag (50PLUS_162_a)	-1,5
Afschaffen Inkomensondersteuning AOW (IO-AOW) (50PLUS_161)	-1,1
Verlagen eigen risico in de Zvw met 200 euro, zorgtoeslag (50PLUS_106_c)	-0,6
Zorg	4,9
Verlagen eigen risico in de Zvw met 200 euro (50PLUS_106_a, 50PLUS_106_d)	2,9
Verhoging zorglonen met bestuurlijk akkoord (50PLUS_125_a, 50PLUS_125_b, 50PLUS_125_c, 50PLUS_125_d)	1,2
Intensivering huisartsenzorg en eerstelijns gezondheidscentra (50PLUS_110)	0,6
Nationaal preventiefonds (50PLUS_170)	0,4
Intensivering kleinschalige zorg in de Wlz (50PLUS_109)	0,3
Verhoging gemeente- en provinciefonds: intensivering Wmo/jeugdzorg (50PLUS_175_b, 50PLUS_175_c)	0,3
Intensivering in innovatie in de zorg (50PLUS_171)	0,3
Instrument voor beperken groei zorgkosten in Zvw, inclusief investering in kennisopbouw (50PLUS_173)	-0,8
Verplichten meerjarige contracten en budgetafspraken in de Wlz (50PLUS_131)	-0,1
Valpreventie bij 65-plussers (50PLUS_132_a, 50PLUS_132_b, 50PLUS_132_c)	0,0
Openbaar bestuur	0,4
Verhoging gemeente- en provinciefonds: intensivering openbaar bestuur (50PLUS_175_a)	0,4
Onderwijs	0,7
Verhogen van salarissen in po en vo (50PLUS_124)	0,4
Leven lang leren: flexibeler publiek scholingsaanbod en verruimen levenlanglerenkrediet (50PLUS_120)	0,3
Invoeren basisbeurs ho (50PLUS_176)	0,3
Verlagen lumpsum po, vo en ho (50PLUS_163)	-0,2
Subsidietaakstelling: onderwijs (50PLUS_157_b)	0,0
Overdrachten aan bedrijven	0,0
Intensivering woningbouw (50PLUS_112)	0,1

Subsidietaakstelling: overdrachten aan bedrijven (50PLUS_157_e)	-0,1
Internationale samenwerking	-0,8
Ontwikkelingssamenwerking beperken tot armste landen (50PLUS_159)	-0,7
Korten budget opvang in regio (50PLUS_160)	-0,1
Subsidietaakstelling: internationale samenwerking (50PLUS_157_f)	0,0
Veiligheid	0,3
Intensivering politie (50PLUS_113)	0,3
Verlagen griffierechten (50PLUS_114)	0,1
Subsidietaakstelling: veiligheid (50PLUS_157_a)	0,0
Bereikbaarheid	0,1
Invoeren vrachtwagenheffing (uitvoerings- en investeringskosten) (50PLUS_174_d)	0,1
Defensie	0,4
Taakstellende intensivering defensie (50PLUS_121)	0,4
Klimaat en milieu	0,0
Subsidietaakstelling: milieu (50PLUS_157_d)	0,0
Overig	0,5
Verhuispremie huurders sociale huurwoningen (50PLUS_128)	0,4
Verhuispremie bij samenwonen gepensioneerden (50PLUS_127)	0,1
Subsidietaakstelling: overige uitgaven (50PLUS_157_g)	0,0

A.10.2 Lasten

50PLUS verhoogt de beleidsmatige lasten met per saldo 5,4 mld euro in 2025. Het betreft daarbij de beleidsmatige lastenontwikkeling (blo) zoals gedefinieerd in het achtergronddocument bij de MEV 2021⁸⁴. De verhoging is opgebouwd uit een verlaging van 0,2 mld euro voor gezinnen, een verhoging van 5,5 mld euro voor bedrijven en een verhoging van 0,1 mld euro voor het buitenland. Hieronder worden de lastenmaatregelen opgesomd en gevolgd door een tabel.

Inkomen en arbeid

- 50PLUS verlaagt het lage tarief in de inkomstenbelasting naar 36,5%. Dit is een lastenverlichting van 1,9 mld euro in 2025 en 2,1 mld euro structureel. (50PLUS_126)
- 50PLUS verhoogt de ouderenkorting met 300 euro en verlaagt het afbouwpercentage naar 10%. Dit is een lastenverlichting van 0,6 mld euro. (50PLUS_107)
- 50PLUS voert een vrijwillige spaarloonregeling in voor werknemers en zzp'ers met inkomens tot 50.000 euro, die kan worden gebruikt voor uitkering ineens of periodieke uitkering als aanvulling op het pensioen. Dit is een lastenverlichting voor gezinnen van 0,4 mld euro in 2025. De structurele lastenverlichting is van beperkte omvang. (50PLUS_102_b, 50PLUS_102_c, 50PLUS_102_f)

⁸⁴ Badir, M. en M. van Kempen, 2020, Herdefiniëring beleidsmatige lastenontwikkeling, CPB Achtergronddocument, Den Haag. ([link](#))

- 50PLUS verhoogt de arbeidskorting voor werkende AOW-gerechtigden tot hetzelfde niveau als werkenden onder de AOW-leeftijd. Dit is een lastenverlichting van 0,3 mld euro. (50PLUS_105)
- 50PLUS voert een toptarief in voor inkomens boven 100.000 euro van 55%. Dit is een lastenverzwaring van 0,6 mld euro. (50PLUS_165)
- 50PLUS schaft de giftenaftrek in de inkomstenbelasting af. Dit is een lastenverzwaring van 0,4 mld euro. (50PLUS_139)
- 50PLUS verlaagt de zelfstandigenaftrek met 1308 euro en de startersaftrek met 531 euro. Dit is een lastenverzwaring van 0,3 mld euro in 2025 en 0,2 mld euro structureel. (50PLUS_136)
- 50PLUS schaft de 30%-regeling voor ingekomen werknemers volledig af. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,3 mld euro. (50PLUS_140)
- 50PLUS schaft de jubileumvrijstelling wegens 25- of 40-jarig dienstverband af. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,1 mld euro. (50PLUS_151)
- 50PLUS halveert het budgettair belang van de (tijdelijke) korting op de bijtelling voor elektrische voertuigen. Dit is een beperkte lastenverzwaring voor gezinnen in 2025, structureel heeft de maatregel geen budgettair effect. (50PLUS_154_c)

Vermogen en winst

- 50PLUS heeft de intentie om met de corporatiesector een bestuurlijk akkoord te sluiten in combinatie met de huursombenadering. Beoogd doel is een tijdelijke matiging van de huurprijzen. In het kader van dit akkoord wordt de verhuurderheffing taakstellend verlaagd. Dit is een lastenverlichting van 0,5 mld euro. (50PLUS_111_a)
- 50PLUS verlaagt taakstellend de lokale lasten en compenseert hiervoor het gemeentefonds. Dit is een taakstellende lastenverlichting van 0,3 mld euro voor gezinnen en 0,2 mld euro voor bedrijven. (50PLUS_118_a, 50PLUS_118_b)
- 50PLUS verlaagt de verhuurderheffing taakstellend voor woningcorporaties die bovengemiddeld investeren in woningbouw en verduurzaming. Dit is een lastenverlichting van 0,4 mld euro. (50PLUS_111_b)
- 50PLUS verhoogt het tarief in de tweede schijf van de vennootschapsbelasting met 4%-punt naar 29% en verzwaart zo de lasten voor bedrijven met 3,2 mld euro. (50PLUS_133)
- 50PLUS schaft het doorschuiven van stakingswinst af, waardoor bij de overgang van een onderneming belasting betaald dient te worden over de stakingswinst. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,3 mld euro. (50PLUS_148)
- 50PLUS schaft de vrijstelling in de erf- en schenkbelasting voor algemeen nut beogende instellingen (anbi's) af. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,2 mld euro. (50PLUS_147)
- 50PLUS verhoogt het effectieve tarief in de innovatiebox met 4%-punt naar 13%. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,2 mld euro. (50PLUS_134)
- 50PLUS schaft de bedrijfsopvolgingsregeling (BOR) in de erf- en schenkbelasting af. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,1 mld euro in 2025 en 0,3 mld euro structureel. (50PLUS_146)
- 50PLUS schaft de vrijstelling en de heffingskorting voor groen beleggen in box 3 af. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,1 mld euro. (50PLUS_153)
- 50PLUS verlaagt de landbouwwijziging met 25%. Dit is een beperkte lastenverzwaring in 2025, oplopend tot 0,1 mld euro structureel. (50PLUS_138)

Milieu

- De invoering van de vrachtwagenheffing van 50PLUS gaat gepaard met het afschaffen van het eurovignet, een lastenverlichting in de mrv voor vrachtwagens en een daling van de accijnsopbrengst als gevolg van invoering van de vrachtwagenheffing. In totaal leidt dit tot een lastenverlichting voor bedrijven van 0,3 mld euro. (50PLUS_174_c)

- 50PLUS voert een verpakkingenbelasting in. Dit is een taakstellende lastenverzwaring voor bedrijven van 1,2 mld euro. (50PLUS_150)
- 50PLUS voert een vrachtwagenheffing in met een tarief van 12 cent per kilometer. Dit leidt tot een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,5 mld euro en een lastenverzwaring voor het buitenland van 0,1 mld euro. (50PLUS_174_a, 50PLUS_174_b)
- Het verlagen van de fiscale stimulering van elektrische voertuigen zorgt voor groter aantal verkochte fossiele voertuigen en een kleiner aantal elektrische voertuigen in 2025. Dit leidt tot hogere accijnsopbrengsten, hogere inkomsten in de bpm en een lagere opbrengst in de energiebelasting in 2025. Dit is een lastenverzwaring in 2025 van 0,1 mld euro voor bedrijven en 0,1 mld euro voor gezinnen, structureel is er geen budgettair effect. (50PLUS_154_d, 50PLUS_154_e)
- 50PLUS introduceert een heffing op niet-afbreekbare smeermiddelen. Dit is een taakstellende lastenverzwaring van 0,2 mld euro. (50PLUS_149)
- 50PLUS halveert het budgettair belang van het (tijdelijk) verlaagde tarief in de mrb voor elektrische voertuigen. Dit is een beperkte lastenverzwaring voor bedrijven en een lastenverzwaring van 0,1 mld euro voor gezinnen in 2025, structureel heeft de maatregel geen budgettair effect. (50PLUS_154_a, 50PLUS_154_b)

Overig

- 50PLUS verhoogt taakstellend de accijns op tabak en alcohol. Dit is een lastenverzwaring van 0,6 mld euro. (50PLUS_143)
- 50PLUS hevelt ongezonde producten over naar het algemene btw-tarief. Hieronder vallen suiker, snoepgoed, koek, gebak, sauzen, smaakmakers (uitgezonderd kruiden zonder suiker en/of zout), hartige snacks, zoutjes, soepen en bouillon, en ijs. Dit is afgerond een lastenverzwaring van 0,5 mld euro voor gezinnen en 0,2 mld euro voor bedrijven. Een juridisch aandachtspunt bij deze maatregel is dat die mogelijk strijdigheden oplevert met het fiscale neutraliteitsbeginsel, dat een ongelijke behandeling van concurrerende productgroepen die in dezelfde behoefte voorzien niet toestaat. Omdat zowel de afbakening van (samengestelde) product(groep)en als de handhaving complex is, bestaat er een aanzienlijk risico op uitvoeringsproblemen voor de Belastingdienst. (50PLUS_142_a, 50PLUS_142_b)
- 50PLUS hevelt de productgroep boeken, tijdschriften, week- en dagbladen over naar het algemene btw-tarief. Dit is een lastenverzwaring van 0,4 mld euro voor gezinnen en 0,1 mld euro voor bedrijven. (50PLUS_141_a, 50PLUS_141_b)
- 50PLUS voert een experiment uit voor het telen, verkopen en gebruiken van softdrugs. Dit is een tijdelijke lastenverzwaring in 2025 van 0,2 mld euro voor gezinnen en 0,1 mld euro voor bedrijven. Structureel zijn er geen budgettaire effecten. De opbrengsten ontstaan bijvoorbeeld door het veilen van vergunningen, een nationale verbruiksbelasting of dividenduitkeringen door een staatsbedrijf. De Raad van State heeft opgemerkt dat een experiment vermoedelijk in strijd is met het geldende internationale en Europees recht, maar dat een experiment mogelijk ook in het belang kan zijn van de volksgezondheid, criminaliteitsbestrijding en openbare orde, doelen die ook ten grondslag liggen aan de internationale verdragen en het Europees recht. (50PLUS_144_a, 50PLUS_144_b)

Tabel A.20 Lastenmutaties ten opzichte van het basispad in 2025, ex ante, mld euro

(-) betekent lastenverlichting, (+) betekent lastenverzwaring.		2025
Inkomen en arbeid		-1,4

Verlagen lage tarief IB (50PLUS_126)	-1,9
Verhogen en langzamer afbouwen ouderenkorting (50PLUS_107)	-0,6
Invoeren spaarloonregeling (50PLUS_102_b, 50PLUS_102_c, 50PLUS_102_f)	-0,4
Arbeidskorting werkende gepensioneerden gelijkstellen aan die van niet-gepensioneerden (50PLUS_105)	-0,3
Invoeren toptarief IB voor inkomens boven 100.000 euro (50PLUS_165)	0,6
Afschaffen giftenaftrek (50PLUS_139)	0,4
Verlagen zelfstandigenaftrek en startersaftrek (50PLUS_136)	0,3
Afschaffen 30%-regeling (50PLUS_140)	0,3
Afschaffen vrijstelling uitkering wegens 25- of 40-jarig dienstverband (50PLUS_151)	0,1
Verlagen fiscale stimulering nul-emissievoertuigen (verhogen bijtelling EV) (50PLUS_154_c)	0,0
Vermogen en winst	2,8
Verlagen verhuurderheffing in bestuurlijk akkoord voor huurprijsmatiging (50PLUS_111_a)	-0,5
Verlagen lokale lasten (50PLUS_118_a, 50PLUS_118_b)	-0,5
Verlagen verhuurderheffing bij bovengemiddeld investeren (50PLUS_111_b)	-0,4
Verhogen hoge tarief vennootschapsbelasting (50PLUS_133)	3,2
Afschaffen doorschuif stakingswinst (50PLUS_148)	0,3
Afschaffen vrijstelling erf- en schenkbelasting anbi's (50PLUS_147)	0,2
Verhoging tarief innovatiebox (50PLUS_134)	0,2
Afschaffen bedrijfsopvolgingsregeling (BOR) (50PLUS_146)	0,1
Afschaffen vrijstelling en heffingskorting groen beleggen box 3 (50PLUS_153)	0,1
Verlagen landbouwvrijstelling (50PLUS_138)	0,0
Milieu	2,1
Invoeren vrachtwagenheffing (lastenverlichting bedrijven, afschaffen eurovignet, verlagen mrb en gedragseffect accijns) (50PLUS_174_c)	-0,3
Invoeren verpakkingenbelasting (50PLUS_150)	1,2
Invoeren vrachtwagenheffing (50PLUS_174_a, 50PLUS_174_b)	0,6
Verlagen fiscale stimulering nul-emissievoertuigen (gedragseffecten) (50PLUS_154_d, 50PLUS_154_e)	0,3
Invoeren heffing op niet-afbreekbare smeermiddelen (50PLUS_149)	0,2
Verlagen fiscale stimulering nul-emissievoertuigen (50PLUS_154_a, 50PLUS_154_b)	0,1
Overig	1,9
Verhogen tabaks- en alcoholaccijns (50PLUS_143)	0,6
Afschaffen verlaagd btw-tarief ongezonde producten (50PLUS_142_a, 50PLUS_142_b)	0,6
Afschaffen verlaagd btw-tarief boeken, tijdschriften, week-, en dagbladen (50PLUS_141_a, 50PLUS_141_b)	0,5
Experimenten softdrugs (50PLUS_144_a, 50PLUS_144_b)	0,2
Niet-EMU-relevant	0,0